

Güvenlik Stratejileri Dergisi

ATATÜRK STRATEJİK ARAŞTIRMALAR
VE LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ATATÜRK STRATEGIC STUDIES
AND GRADUATE INSTITUTE

Cilt / Volume: 20
Sayı / Issue: 47
Nisan / April 2024

BASKI / PRINTED BY

MSÜ Basım ve Yayınevi Müdürlüğü / TNDU Printing and Publishing Office

YAZIŞMA VE HABERLEŞME ADRESİ / CORRESPONDENCE AND COMMUNICATION

Millî Savunma Üniversitesi
Atatürk Stratejik Araştırmalar
ve Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Yenilevent / İSTANBUL
TÜRKİYE

Web : gsd.msu.edu.tr/
dergipark.org.tr/tr/pub/guvenlikstrjt
E-posta: makale@msu.edu.tr

Cilt/Volume: 20 • Sayı/Issue: 47 • ISSN 1305-4740 • E-ISSN 2822-6984
Uluslararası Hakemli Dergi / International Peer-Reviewed Journal

**Atatürk Stratejik Araştırmalar
ve Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
adına Sahibi ve Sorumlusu**

Prof. Dr. Faruk UÇAR (MSÜ, ATASAREN, İstanbul, Türkiye)

Editör / Editor

Prof. Dr. Gültekin YILDIZ (MSÜ, ATASAREN, İstanbul, Türkiye)

Editör Yardımcıları / Assistant Editors

Doç. Dr. Barış ATEŞ (MSÜ, ATASAREN, İstanbul, Türkiye)

Öğr. Gör. Esra Ecem ŞAHİN (MSÜ, ATASAREN, İstanbul, Türkiye)

Arş. Gör. Alperen Kürşad ZENGİN (MSÜ, ATASAREN, İstanbul, Türkiye)

Arş. Gör. Dağhan YET (MSÜ, ATASAREN, İstanbul, Türkiye)

İngilizce Dil Editörü / English Language Editor

Öğr. Gör. Dilek KARABACAK (MSÜ, Fatih HATEN, İstanbul, Türkiye)

Yayın Kurulu / Editorial Board

Doç. Dr. Barış ATEŞ (MSÜ, ATASAREN, İstanbul, Türkiye)

Doç. Dr. Güngör ŞAHİN (MSÜ, ATASAREN, İstanbul, Türkiye)

Doç. Dr. Zeynep SELÇUK (MSÜ, ATASAREN, İstanbul, Türkiye)

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet BÜYÜKAKSOY (MSÜ, ATASAREN, İstanbul, Türkiye)

TARANDIĞIMIZ VERİTABANLARI / DATABASES INDEXING OUR JOURNAL

EBSCO Publishing - Academic Complete Search

DOAJ

Central and Eastern European Online Library (CEEOL)

ULAKBİM-CABİM TR Dizin

Atatürk Stratejik Araştırmalar ve Lisansüstü Eğitim Enstitüsü yayını olan Güvenlik Stratejileri Dergisi, yılda üç kez Nisan, Ağustos ve Aralık aylarında yayımlanan uluslararası hakemli bir dergidir. Makalelerdeki düşünce, görüş, varsayım, sav veya tezler eser sahiplerine aittir; Millî Savunma Üniversitesi ve Atatürk Stratejik Araştırmalar ve Lisansüstü Eğitim Enstitüsü sorumlu tutulamaz.

Güvenlik Stratejileri Dergisi is an international peer-reviewed journal and published tri-annually in April, August, and December. The opinions, thoughts, postulations, or proposals within the articles are but reflections of the authors and do not, in any way, represent those of Turkish National Defence University or of Atatürk Strategic Studies and Graduate Institute.

DANIŖMA KURULU / ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Mustafa KİBAROĞLU (MEF Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Lindy HEINECKEN (Stellenbosch University, South Africa)
Prof. Dr. Heinz GÄRTNER (University of Vienna, Austria)
Prof. Dr. Carlo MASALA (University of the Bundeswehr Munich, Germany)
Prof. Dr. Yunus YOLDAŖ (Milli Savunma Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Gerhard MANGOTT (University of Innsbruck, Austria)
Prof. Dr. Burak Samih GÜLBOY (İstanbul Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Mesut UYAR (Antalya Bilim Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Hikmet KIRIK (İstanbul University, Türkiye)
Assoc. Prof. Stephen GRENIER (John Hopkins University, USA)
Assoc. Prof. Adem BAŖPINAR (Kırklareli Üniversitesi, Türkiye)
Assoc. Prof. Hakkı Hakan ERKİNER (Marmara Üniversitesi, Türkiye)
Asst. Prof. Dorota DOMALEWSKA (War Studies University, Poland)
Dr. Giovanni ERCOLANI (Murcia University, Spain)

İÇİNDEKİLER / TABLE OF CONTENTS

The Spectre of Nuclear Weapons Use in Ukraine: The Nuances of Nuclear War Risk.....	1
Ukrayna'da Nükleer Silah Kullanımı Hayaleti: Nükleer Savaş Riskinin Nüansları Barış ÇAĞLAR	
Özel Askeri Şirketlerin Kaynak Ülke Açısından Taşıdığı Riskler: Wagner Örneği.....	19
Risks of Private Military Companies for the Country of Origin: The Case of Wagner Gökhan TUNCEL - Osman AĞIR - Fatma Nur ÖZDEMİR	
Eleştirel Güvenlik Çalışmaları'nın Tikanıklığında Yeni Açılımlar: Görsel ve Yerel Güvenlik Çalışmaları'nın Vaatleri	43
New Openings at the Dawn of the Interregnum of Critical Security Studies: The Promises of Visual and Vernacular Turns Muhammed Onur ÇÖPOĞLU	
Food Insecurity in the Middle East, the Black Sea Grain Initiative, and Türkiye	63
Ortadoğu'da Gıda Güvensizliği, Karadeniz Tahıl Koridoru Girişimi ve Türkiye Elif ÇOLAKOĞLU	
NATO's Securitisation of Climate Change in the Arctic	83
NATO'nun Arktik'te İklim Değişikliğini Güvenikleştirmesi Sevgi BALKAN ŞAHİN - Özge ÇETİNER	
Social Media as an Agent of Influence: Twitter Bots in Russia - Ukraine War	99
Bir Etki Ajanı Olarak Twitter: Rusya-Ukrayna Savaşında Twitter Botları Muhammed Hayati TABAN - İsmail GÜR	
Ordular ve Dijital Dönüşüm: Sorunlar ve Çözümler	123
Armed Forces and Digital Transformation: Challenges and Prospects Murat SAĞBAŞ - Fahri Alp ERDOĞAN - Mehmet N. UĞURAL - Arzu UĞURLU KARA	
Yazım Kuralları.....	147
Submission Guidelines.....	153

The Spectre of Nuclear Weapons Use in Ukraine: The Nuances of Nuclear War Risk

Ukrayna'da Nükleer Silah Kullanımı Hayaleti: Nükleer Savaş Riskinin Nüansları

Barış ÇAĞLAR*

Abstract

The essence of Russian security policy is composed of the combined use of conventional and unconventional threats in both war and peacetime. Russia aims to dominate the process of escalation especially by frequently threatening nuclear war in Ukraine. It attempts to maintain the strategic initiative superiority, forcing its enemies to act under its control. Put differently, through the means of manipulating the fear of nuclear war in Ukraine, it tries to avert other states from directly intervening in the battlefield and to prevent military aid delivered to its enemies from becoming strategic. Methodologically, this article examines Russia's effort to gain dominance in escalating tensions through nuclear risk as a case study. The nuclear risk hinges on the uncertainty of nuclear deterrence. The nuances of this often-ignored uncertainty are explained in this article. Since such a uncertainty poses credible risk of nuclear war, absolute victory is not possible. No party will get everything it wants; therefore, the only solution is diplomatic compromise through negotiation. The importance and implications of this article lie in the fact that the problems and warnings examined here are likely not only in Ukraine but also in a possible future crisis over Taiwan or future conflicts involving nuclear powers.

Keywords: Nuclear Deterrence, Nuclear Weapons, Escalation Dominance, Russia, Ukraine

Öz

Rusya güvenlik politikasının özünü, hem savaşta hem barış zamanlarında, konvansiyonel ve konvansiyonel olmayan tehditlerin ve silah sistemlerinin bir arada kullanılması oluşturmaktadır. Özellikle nükleer savaş tehdidini sıklıkla savurarak, çatışmanın tırmandırılması sürecinde baskın olmaya çalışmaktadır. Barış zamanında bu şekilde elde ettiği stratejik girişim üstünlüğünü, çatışma ve krizlerin tüm aşamalarında korumaya çalışarak, düşmanlarını kendi kontrolü altında hareket etmeye zorlamaktadır. Diğer bir deyişle nükleer savaş korkusunu manipüle ederek, diğer devletlerin savaş alanına doğrudan müdahalesini engellemeye ve askeri yardımın stratejik hale gelmesini sınırlamaya çalışmaktadır. Rus askeri zihniyetinin kilit noktası budur. Etkisi psikolojiktir ve Ukrayna'da bugüne kadar kısmen başarılı olmuştur. Makalenin önemi ve yansımaları, irdelenen husus ve uyarıların sadece Ukrayna'da değil, olası Tayvan'a dair bir krizdeki gibi nükleer güçlerin dahil olacağı ilerideki çatışmalarda da muhtemel olmasında yatmaktadır. Metodolojik olarak, Rusya'nın Ukrayna'daki nükleer stratejisi bir örnek olay/vaka incelemesi olarak ele alınmıştır. Rusya'nın nükleer risk yoluyla gerilimi tırmandırma hakimiyeti kazanma çabası irdelenmiştir. Bu çaba, nükleer caydırıcılığın belirsizliğine dayanmaktadır. Nükleer saldırı riskine yol açan ve sıklıkla görmezden gelinen bu belirsizliğin nüansları açıklanmıştır. Bu belirsizliğin, nükleer savaş riski oluşturması nedeniyle, hem Ukrayna'daki hem de nükleer silahların gölgesinde oluşacak ilerideki çatışma ve krizlerin mutlak zaferle sonuçlanması mümkün değildir. Hiçbir taraf tüm isteklerini elde edemeyecektir. Bu şartlarda tek çözüm müzakerelerle gelecek diplomatik uzlaşıdır.

Anahtar Kelimeler: Nükleer Caydırıcılık, Nükleer Silahlar, Tırmandırma Hakimiyeti, Rusya, Ukrayna

* Assistant Professor, MEF University, Department of Political Science and International Relations, İstanbul, Türkiye,
ORCID: 0000-0002-9294-3377,
e-mail: caglarb@mef.edu.tr

Geliş Tarihi / Submitted:
20.11.2023

Kabul Tarihi / Accepted:
29.01.2024

Introduction: Purpose, Methodology, and the Outline

Russia makes use of conventional and unconventional threats in both in peacetime and war. The continuous use of conventional and nuclear threats helps Russia attain control over escalation processes. The upper hand of strategic initiative thus achieved in peacetime is maintained throughout all phases of crises. This is the gist of Russian endeavour to gain escalation dominance in Ukraine. Russia aims to coerce the enemy to act within a framework that Russia controls. Its effect is psychological, and it partially succeeds in Ukraine up until today. This is realized mainly through credible risk of nuclear war. Methodologically, this article conducts a case study on Russian nuclear strategy in Ukraine and analytically discusses the Russian endeavour to gain escalation dominance via nuclear risk. It also unearths the uncertainty and nuances of nuclear deterrence that give way to risk of nuclear strikes. The manipulation of the uncertainty on the possible use of nuclear weapons is a part of the Russian strategy in current conflicts. The purpose of this article is to help illuminate the latter by taking the conflict in Ukraine as a departure point. Manipulating the fear of nuclear war is the heart of the Russian military mentality at work in Ukraine that halts other states' direct involvement in the battlefield. Russia prevents military aid to Ukraine from getting strategic. Since a similar stratagem may be imitated in future military confrontations, most notably over Taiwan, the discussion on the subject not only clarifies the military affairs in Ukraine but the warnings of this article may also be likely to prove prescient for other possible inter-state conflicts.

In accordance with that purpose of the article, the case study employed herein follows the “interpretive case study methodology.” Interpretive case studies are selected because of an interest in the case rather than in the formulation of a general theory.¹ They have a link to theory; however, they do not contribute to theory development. Rather, they rely on previously established generalizations that are found applicable to the context of interest, helping to shed light on the case at hand. Eckstein calls this a “discipline-configurative” type of study.² The case is explained by subsuming it under well-established propositions: the outcome observed is inferred by deduction from the extant theory and a set of specified antecedent conditions. According to Eckstein, the explanation of the case (in his words, the interpretation) is successful if it is logically compelled by the theory: one should be able to demonstrate that given the regularity and the characteristics of the case, the outcome must have occurred or had a high probability of doing so.

In tandem, the theoretical mainlines are sought through Raymond Aron's, Patrick Morgan's and Robert Powell's work on deterrence theory, thereby relying on previously established generalizations on the point at issue. That is how extrapolations for a possible conflict in Taiwan can be deduced. The first two sections –the first section on examining escalation and the second section on escalation thresholds as social conventions- present the necessary backdrop for the third and fourth sections, which are titled “Use of Nuclear Risk within Russian Military Strategy” and “Nuances of Nuclear Risk in Ukraine”. These last sections elaborate on how Russia is successful at manipulating the risk of a possible nuclear war.

---

1 Arend Lijphart, “Comparative Politics and the Comparative Method”, *The American Political Science Review*, 65:3, 1971, pp. 682-693.

2 Harry Eckstein, “Case Study and Theory in Political Science”, Roger Gomm, Martyn Hammersley & Peter Foster (eds.), *Case Study Method: Key Issues, Key Texts*, Sage, London, 2000 [1975], pp. 119-164.

1. Escalation Dominance

Escalation dominance refers to a situation where one party of the conflict has the upper hand in terms of their ability to escalate the conflict in a way that is detrimental to their opponent, while the said opponent is unable to respond similarly. This can be due to factors such as superior resources, military capabilities or strategic advantages. In simpler terms, escalation dominance means having the power to intensify the conflict or expand its scope in ways that the other party cannot match. This can include targeting new or previously untouched objectives, opening new areas of conflict or utilizing previously unused weapons. It is an important concept in understanding the dynamics of power and strategy within conflicts. It can occur in three ways: following deliberate objectives, following unintended consequences, and following accidental consequences. However, the increase in violence is not necessarily escalatory on its own. Not every increase or expansion of violence is escalatory: Escalation occurs only when at least one of the parties involved believes that there has been a significant qualitative change in the conflict as a result of the new development.³

Typically, escalation is seen as an interactive process between two or more combatants, with each aggravating their threats or using force in response to the other's actions. In addition, one combatant may escalate unilaterally to increase pressure on the other regardless of what the enemy does. As an illustration, during Operation Desert Storm, Iraq repeatedly tried to escalate the conflict in response to the unchanging nature of sustained air attacks of the coalition forces led by the United States. One of the Iraqi attempts involved launching ballistic missiles against Israel, aiming to improve the Iraqi position. However, this strategy was unsuccessful as the coalition refused to engage in an early ground battle and Israel chose not to get involved. In a different example, Germany's objective in initiating unrestricted submarine warfare during World War I was to gain a significant military advantage without triggering an escalating response. Unfortunately for Germany, this plan backfired as Britain continued to fight and the United States joined the Allies much earlier than anticipated by Germany.⁴

2. Escalation Thresholds as Social Conventions

Escalation thresholds may come in different guises and their diversity is the reason why escalation is not easy to manage. Some escalation patterns may be symmetric in that one of the combatants may cross a threshold which is considered as a breach by both combatants. These can come in the form of being the first to initiate hostilities in a crisis, crossing recognized international territorial boundaries or employing nuclear weapons in a war. However, the use of nuclear weapons in specific ways such as destroying satellites in orbit or employing electromagnetic pulses to inflict damage without causing significant loss of life may or may not be seen as a clear violation of the widely accepted nuclear threshold. Essentially, these thresholds are not inherent in reality, but rather social constructs shaped by the perceptions of those involved in the conflict. They are subjective and mutually constructed by the parties involved. It is possible for one party to be highly conscious of a particular threshold while the other remains oblivious to it. Moreover, if one party recognizes the importance of a specific threshold to the other party, as exemplified by China's utmost concern regarding Taiwan's declaration of independence, that threshold will likely hold tremendous significance for all the parties involved.

3 Forrest E. Morgan et al. *Dangerous Thresholds: Managing Escalation in the 21st Century*, 1st ed., Rand Corporation, 2008, p. 11.

4 Ibid.

3. Use of Nuclear Risk within Russian Military Strategy

The Russian concept of “*Strategicheskoye Sderzhivanie*” (Strategic Deterrence) bears only a weak connection to the Western conceptualization of deterrence. It assumes a constant condition of warfare, if not an actual war at all times. The constant condition of warfare is the assumed operational context for Russians to force the enemy to act within a framework that Russia controls.⁵ As such, it contains an informational warfare dimension to it. This Russian concept suggests a multi-domain mix of coercion and deterrence, in which a coordinated system of military and non-military (political, diplomatic, legal, economic, ideological, and cyber) measures are to be applied consecutively or simultaneously to defer military action.⁶ Within that mix, unconventional military capabilities are effective by their mere existence and the threat of their usage. Accordingly, Russian control over escalation on the battleground is also achieved through the effective threat of nuclear war risk.

Russian tactics can be broken down into the stages of demonstrative moves which follow the principles of deterrence by fear-inducement and progressive infliction of damage, which is deterrence through limited use of force. Fear-inducing deterrence works utilizing demonstrative actions which, in times of peace or perceived military danger, convey to the adversary that Russian forces are prepared to harm their most essential possessions. These may include chemical and petroleum sector facilities, nuclear and hydroelectric power plants, having the potential to cause grave financial losses, human casualties, or disruptions to the way of life in the country. On the other hand, the strategy of deterrence by restricted use of force involves selecting targets that do not pose a threat to civilian lives or unintentional escalation and instead focus on destroying or disabling strategically significant items which are relevant to the military or the economy of the country. Before an actual escalation, these tactics entail indicating one’s skill and willingness to use force. Russian military strategists anticipate successive levels of damage commencing with single and grouped strikes by using conventional weapons and issuing nuclear threats, either as a preventive action when there is an imminent threat of attack or at the beginning of the combat. This is a case of a demonstrative use of force, which could additionally include the use of nuclear weapons.⁷

To be sure, for Russia, the adversaries do not end with Ukraine. American support for Ukraine is a key issue. The American aversion to casualties as a possible asymmetry is not a factor in this conflict because the United States (US) did not put any boots on the ground in Ukraine other than its military advisers. Yet, the fact that the American public is getting war-weary due to the prolongation of the war and prohibitive costs of aid to Ukraine constitutes the asymmetry in which Russia enjoys an advantage in this conflict. The probability of Russian use of nuclear weapons has been haunting the conflict in Ukraine right from the start. The longer the conflict, the more haunting the nuclear risk becomes. The reason for this is the fact that victory tends to become more and more imperative for the combatants as the wartime losses pile up. This makes it increasingly attractive to consider costly, risky, or even desperate measures, many of them escalatory, which seem to offer the possibility of success if the current trajectory of events does not appear to be leading toward a satisfactory outcome.⁸

5 Stephen Blank, “Nuclear Weapons In Russia’s War Against Ukraine”, *Naval War College Review*, 75:4, Autumn 2022, p. 54.

6 *Military-Encyclopedic Dictionary of the Russian Ministry of Defense*, available at encyclopedia.mil.ru/ Research Briefing, 28 June, 2023, <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9825/>, accessed 12.10.2023.

7 Michael Kofman and Anya Loukianova Fink, “Escalation Management and Nuclear Employment in Russian Military Strategy,” *War on the Rocks*, June 23, 2020, <https://warontherocks.com/2020/06/escalation-management-and-nuclear-employment-in-russian-military-strategy/>, accessed 26.09.2023.

8 Richard K. Betts, *Nuclear Blackmail and Nuclear Balance*, Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 1987;

Simultaneous with his order of Russian invasion of Ukraine in February 2022, the President of the Russian Federation Vladimir Putin declared that any country which considered the possibility of interfering in Ukraine would confront results that were never seen in history.⁹ On February 27, Putin ordered the Russian nuclear forces to be put on “special combat readiness” and this order led some experts and news outlets to interpret it as high alert nuclear status. The second important occasion was Putin’s speech on September 21, which was given in response to perceived nuclear threats from NATO.¹⁰ In this speech, Putin announced the partial mobilization of up to 300,000 reservists, which was interpreted as an indication that Russia was losing ground in Ukraine. Moreover, in his October 3 address, Putin said that the United States was the only country which used nuclear weapons in a war and thus it had already set the precedent for the use of nuclear weapons at the end of World War II.¹¹

Putin also stated that the goal of Russian defence policy is to “provide guaranteed strategic deterrence, and, in the case of a potential external threat, its effective neutralization” in his speech in Sochi in 2017.¹² According to the Russian President, strategic deterrence (*Strategicheskoye Sderzhivanie*) is a comprehensive idea which aims to influence the enemy’s decision-making by combining military and non-military means. According to Russia’s 2015 National Security Strategy, a range of inter-connected political, military, military-technical, diplomatic, economic, and informational measures are collectively referred to as strategic deterrence all of which are used to prevent the use of force against Russia, defend its sovereignty, and maintain its territorial integrity. The Russian nuclear doctrine does not advocate the first use of nuclear weapons, however, it does not preclude such a course of action in the event of a conventional attack that would threaten the state’s existence. President Putin has increasingly employed the threat of the Russian nuclear arsenal to challenge the Western military and diplomatic support of Ukraine after the Russian invasion of the country in February 2022.

As part of its campaign of nuclear deterrence, Russia has placed its nuclear weapons on high alert, tested and deployed new weapons, raised the spectre of resuming nuclear testing, and suspended its participation in the critical nuclear arms control agreement with the United States in March 2023.¹³ Russia declared in June 2023 that it would place tactical nuclear weapons on the border with Belarus, the first such deployment outside of the country since the dissolution of the Soviet Union in 1991. While the decision does not directly violate the Nuclear Non-Proliferation Treaty (NPT), British parliamentarians have suggested that being similar to NATO’s agreements on nuclear sharing, the decision violates the substance

Alexander L. George and William E. Simons, eds., *The Limits of Coercive Diplomacy*, 2nd ed., Boulder, Colo.: Westview Press, 1994.

9 Putin warns that the West shouldn’t ‘push’ Russia out of the global economy *PBS News Hour* Feb 24, 2022 <https://www.pbs.org/newshour/world/putin-warns-that-the-west-shouldnt-push-russia-out-of-the-global-economy>, accessed 12.11.2023.

10 Exclusive: NATO chief calls Putin’s nuclear threat a ‘dangerous’ escalation *Reuters*, September 21, 2022 <https://www.reuters.com/world/europe/exclusive-nato-chief-says-putins-ukraine-escalation-dangerous-reckless-2022-09-21/> accessed 24.11.2023.

11 *Ibid*.

12 Putin Praises Russia’s New Armaments Program, *Russian News Agency TASS*, <https://tass.com/defense/976533>, 20 November 2017, accessed 09.12.2023.

13 Filipp Lebedev and Mark Trevelyan, “Russia Passes Law Pulling Ratification of Nuclear Test Ban Treaty”, *Reuters*, October 26, 2023

<https://www.reuters.com/world/europe/russian-upper-house-approves-de-ratification-nuclear-test-ban-treaty-2023-10-25/>, accessed 20.12.2023.

of the NPT.¹⁴ In reaction to Putin's actions, the Western governments have begun to believe that Moscow may have considered deploying non-strategic nuclear forces, namely tactical nuclear weapons, as its forces began to retreat in autumn 2022. Russia denies these claims, but Western intelligence reports suggest that top Russian leaders did indeed discuss the possibility.¹⁵

Some analysts have dismissed the possibility of Russian nuclear weapons use, arguing that Russia knows that employment of nuclear weapons would be self-defeating.¹⁶ They point to the lack of high-value military targets (for example, concentrated Ukrainian forces) that could be effectively destroyed with such weapons and to the risk that these weapons might harm the Russian troops deployed in Ukraine. Arguing that it would ignite NATO's entry into the war, would erode Russia's remaining international support or would cause possible domestic chaos in Russia, these analysts contend that Russia would be deterred from using nuclear weapons. However, these arguments have not changed the prudent reluctance of Washington to follow suit and rather prioritise the prevention of Russian use of nuclear weapons.

Such American prudence seems to result from several principal factors in the Ukraine case. First, the United States and NATO cannot assume that Russian reasoning about nuclear deterrence and escalation will follow a logic similar to that of their Western counterparts. Second, escalation need not be the outcome of deliberate action: Inadvertent escalation could lead to a crossing of the nuclear threshold under circumstances that were not planned for. Third, and utmost importantly, there is evidence that the Kremlin perceives this war to be almost existential. As for the evidence of this perception, Ukraine has long been in a category of its own in Russian foreign policy priorities. Russia was prepared to commit substantial resources and make great sacrifices before the 2022 conflict to advance its goals in Ukraine. For instance, Moscow paid a heavy price for its invasion of eastern Ukraine and annexation of Crimea in 2014. Russia's GDP declined by 2% on average between mid-2014 and mid-2015 as a result of Western sanctions and this effect grew worse as the sanctions persisted in the following years.¹⁷ Putin has demonstrated his willingness to go to even greater extremes to achieve his goals in Ukraine, as evidenced by his decision to launch a full-scale invasion in February 2022, despite unambiguous warnings from the US and its allies that he would pay a considerably heavier price than in 2014. The choice to send 300,000 Russians into combat in September also demonstrated Russian adamancy as well. It is also tenable to argue that President Putin's willingness is stark given how persistent the Russian

14 "Russia's Use of Nuclear Threats During the Ukraine Conflict", *UK parliament House of Commons Library, Research Briefing*, 28 June 2023, <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9825/>, accessed 17.12.2023.

15 Helene Cooper, Julian E. Barnes, and Eric Schmitt, "Russian Military Leaders Discussed Use of Nuclear Weapons, U.S. Officials Say," *New York Times*, November 2, 2022, <https://www.nytimes.com/2022/11/02/us/politics/russia-ukraine-nuclear-weapons.html#:~:text=WASHINGTON%20%E2%80%94%20Senior%20Russian%20military%20leaders,to%20multiple%20senior%20American%20officials>, accessed 11.12.2023.

16 Raphael S. Cohen and Gian Gentile, "The Case for Cautious Optimism in Ukraine", *Foreign Policy*, August 9, 2022, <https://www.rand.org/pubs/commentary/2022/08/the-case-for-cautious-optimism-in-ukraine.html>, accessed 10.11.2023.

17 International Monetary Fund, "IMF Survey: Cheaper Oil and Sanctions Weigh on Russia's Growth Outlook," August 13, 2015, <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/53/socar080315b>, accessed 10.09.2023; Samuel Charap and Miranda Priebe, *Avoiding A Long War—U.S. Policy and The Trajectory of The Russia-Ukraine Conflict*, *Rand Corporation*, January 2023, <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PEA2510-1.html>, accessed 13.12.2023.; Konstantin A. Kholodilin and Aleksei Netšunajev, "Crimea and Punishment: The Impact of Sanctions on Russian and European Economies," 2016, *German Institute for Economic Research, DIW Discussion Papers*, No. 1569, <https://econpapers.repec.org/paper/diwdiwwpp/dp1569.htm>, accessed 19.10.2023.

policy in Ukraine had been, despite the Western economic sanctions after the 2022 invasion. President Putin said in February 2023 that Russia's economy had overcome the worst effects of sanctions and was expected to show modest growth in 2023.¹⁸

Since the Kremlin perceives this war to be almost existential, Russia can go all the way down to nuclear use when it deems it inevitable. Alarming, it seems to be the case that the situation on the ground is not very far away from that indeed: since Russia's conventional capabilities have been partially destroyed in Ukraine, Moscow's non-nuclear escalatory options are limited. If Russia experiences further large-scale battlefield losses, desperation could set in among senior Kremlin decision-makers. Once other conventional escalatory options have been exhausted, Moscow may resort to nuclear weapons specifically tactical nuclear weapons, to prevent a catastrophic defeat. Thus, these factors ironically combine to give Russia the upper hand to control the escalatory dynamics in the Ukrainian conflict. Ironically, Russia has this escalation upper hand, despite its current conventional weakness: Russian asymmetry in conventional strength in comparison to Western conventional superiority makes it obligatory for Russia to come closer to nuclear use, while its threat assessment in Ukraine as existential gives it a survival motive. The fact that the Kremlin's view of the Ukraine war as existential is not reciprocated in Washington gives the psychological escalatory advantage to Russia in becoming relatively better at controlling the fear of nuclear war. This is why President Putin seems to be probing responses to his various escalation moves. He has taken several escalatory steps in the conflict, ranging from halting gas exports to Europe to efforts to block the much-needed Ukrainian grain shipments to developing countries, and from an expanded and humanitarian bombing campaign to human rights violations against civilian targets in Ukraine.

It is reasonable to assert that Russia's nuclear arsenal has enabled the current war in Ukraine not least because of the implicit credibility of Putin's nuclear threats. This is because Russian nuclear threats abet its conventional threats and aggression by deterring its adversaries from counteracting the aggression. Yet again, it is worth reiterating for the emphasis that if Russia suffers heavy losses on the battlefield, despair may set in among the Kremlin's key decision-makers. After other conventional de-escalation options have been exhausted, Moscow can resort to nuclear weapons, particularly tactical nuclear weapons to prevent a possible catastrophic defeat. Furthermore, Russian strategists have long emphasized the usefulness of the tactical nuclear weapons in achieving operational and tactical goals in a conventional war which Moscow is losing.¹⁹ Russia possess the ability to implement those concepts: its tactical nuclear weapons delivery systems include artillery, short-range ballistic missiles, and cruise missiles, all of which could be used in Ukraine. Russian strategists also foresee the pre-emptive use of non-strategic/tactical nuclear weapons against civilian targets –cities, military industrial centres, and government facilities– as well as military targets, at least in the context of a war with NATO. Moscow could also use tactical nuclear weapons to conduct demonstration strikes either in the atmosphere or in population centres.²⁰

The military effectiveness of non-strategic nuclear weapons employment in Ukraine is debatable but it is a plausible scenario, given what is known about the Russian planning

18 "Putin Says Russian Economy Will Grow in 2023 Despite Sanctions", *Reuters*, February 9, 2023, <https://www.reuters.com/world/europe/putin-says-russian-economy-will-grow-2023-despite-sanctions-2023-02-09/>, accessed 04.03.2023.

19 Clint Reach, Edward Geist, Abby Doll, Joe Cheravitch, "Competing with Russia Militarily: Implications of Conventional and Nuclear Conflicts", *RAND Corporation*, PE-330-A, June 2021.

20 Michael Kofman, "Escalation Management", 2022.

and capabilities.²¹ While the use of Russian nuclear power in this war is plausible, we cannot accurately determine how likely such use is. Nevertheless, the Biden administration takes the Russian nuclear threat seriously and, together with NATO, it has to strike a delicate balance to prevent the use of nuclear weapons in Ukraine. Both the American government and NATO have refrained from putting out the threat of a clear military response to a possible Russian use of nuclear weapons. Instead, the Biden administration made it clear that Putin's threats are not to be taken lightly and that the threat of nuclear use is a serious matter. Biden stated on October 3 that "He [Putin] is not kidding when he talks about the possible use of tactical nuclear weapons or biological or chemical weapons because his military can be pointed out to be significantly weaker."²²

A possible Russian use of nuclear weapons in Ukraine would have exceedingly high consequences for the United States. Should Russia make concessions or gain a military advantage from using nuclear weapons, the NPT regime gets more weakened and other countries may be more likely to use such weapons in future conflicts. In addition, a possible use of Russian nuclear weapons in Ukraine would have serious and unpredictable consequences for the West, which could lead to the breakdown of transatlantic and NATO unity. Thus, the Biden Administration has its reasons to curtail Russia's use of nuclear weapons. Russia clearly attaches far more strategic value to Crimea than it does to other occupied Ukrainian territories, likely due to the historical role of the naval base of Sevastopol as the home of the Russian Black Sea Fleet. Were Ukrainian forces able to reclaim Crimea, Russian President Vladimir Putin may find himself under domestic pressure to take drastic action. In short, the ambiguity on the issue of determining whether Russia now considers Crimea *casus belli* with the US and NATO could lead to miscalculation which would produce a nuclear escalation.

4. Nuances of Nuclear Risk in Ukraine

Western countries' involvement in the Ukraine conflict is largely affected by the shadow of nuclear war, which raises several questions. According to the nuclear deterrence theory, the existence of nuclear capabilities in Russia and the West should not have much of an effect on the progress of the conflict since the incentives of mutually assured destruction are strong enough to avoid a nuclear war. However, a late political scientist at the University of California Berkeley, Robert Powell, challenged this theory in a paper titled "Nuclear Brinkmanship, Limited War, and Military Power".²³ According to Powell, conflicts can lead to nuclear war even under mutually assured destruction, but the threat of nuclear war changes the dynamics of any conflict from the start. Ukraine's current situation is illuminated by this argument.

Powell argues that the balance of military power does not matter much for deterrence in the theory of nuclear brinkmanship. Indeed, it plays virtually no role in the logic of brinkmanship. However, the irrelevance of the balance of military power' in standard accounts of brinkmanship is more a matter of assumption than deduction. It is hard to reconcile this aspect of the theory with key features of actual crises. For example, states amid a nuclear crisis frequently appear to face a fundamental trade-off between bringing more military power to bear and raising the risk of escalation to a nuclear war. When deciding whether to

21 Ibid.

22 Michael Hernandez, "Biden Says World at Risk of Nuclear 'Armageddon'", *Anadolu Agency*, October 10, 2022, <https://www.aa.com.tr/en/americas/biden-says-world-at-risk-of-nuclear-armageddon-/2704945>, accessed 03.09.2023.

23 Robert Powell, "Nuclear Brinkmanship, Limited War, and Military Power", *International Organization*, 69:3, Summer 2015, pp. 589-626.

escalate, a state can often take steps which exploit its military capabilities and its potential more. This increases the chances of prevailing if any subsequent fighting remains limited and the conflict does not escalate to a catastrophic nuclear exchange. But these steps also make it more likely that the crisis would ultimately end in this way. That is how the challenger party exploits the uncertainty inherent in the situation.

What then comprises the model? Two countries are included in the model: One is referred to as a defender and the other as a challenger. Additionally, the challenger initiates action first and chooses how much conventional power to use in the fight. When the challenger makes that decision, the defender must determine whether to increase the likelihood of a nuclear exchange or not. The concept here is that the defence can increase this to a greater extent if the challenger brings more power into the confrontation. Although it seems odd to refer to it as exogenous, there is a somewhat exogenous probability that a nuclear war will break out, for instance via chance or accident. Powell, however, believes that the defender still has a decision to make. It now has more possibilities, but it still has to choose whether to escalate the nuclear rhetoric or not. The challenger then must choose whether to give up or keep fighting with the force brought in. If the challenger does not give up and fight on, the defender then has to decide whether to continue fighting or whether to give up. If one of the parties gives up, the war is over, and the probability of nuclear confrontation goes away. But if both of the parties decide to fight on, then they fight until the conflict is resolved and there is a probability that something bad will happen. Actually, both countries will suffer the very negative payoff of nuclear confrontation. This possibility of nuclear confrontation prevents the West from intervening further in the case of Ukraine.

Powell's model integrates the balance of power into nuclear deterrence theory by developing a simple game-theoretic model of the trade-off between bringing more power to bear and running a higher risk of uncontrolled escalation. At the outset of the game, the challenger decides how much military power, if any, to use to achieve its goals. The more power it brings to bear, the higher the probability of prevailing is, given that the events remain under control and the conflict does not escalate to a catastrophic nuclear exchange. However, bringing more power to bear makes the conflict less stable in a way that increases the potential risk for the events to go out of control. The defender then chooses how much of this escalatory potential to exploit to compel the challenger to back down. That is, the defender determines the actual risk in which events will go out of control if neither state backs down. If the events remain under control, the states engage in a contest of strength and the probability that the challenger prevails depends on how much power it brought to bear. Thus, Ukraine must gauge the extent of escalatory potential that it can exploit in its effort to compel Russia to back down without driving it to use nuclear weapons.

The first result presented by this analysis is about the balance of resolve. The balance of resolve favours a state when its resolve is higher than its adversary's. When the balance of resolve is known, both states know which one of them is willing to run a higher risk and hence which state would prevail in a contest of resolve. It is important to note that this escalatory potential is gauged not just by Ukraine but more by the US, owing to its military support for Ukraine and also because it is the US that has nuclear weapons which can counterbalance Russia. Ukraine does not have such nuclear weapons.

Secondly, it can be inferred that greater instability makes a conflict at higher levels of violence less likely and that at lower levels more likely. Thirdly, the analysis explains the incentives which different states have to adopt different nuclear doctrines and force postures.

States which are weaker but more resolute than their adversaries have an incentive to adopt doctrines and deploy forces which in turn make the use of force riskier and thus easier to transform a contest of military strength into a test of resolve. The latter result that came out of Powell's model tells that once a conflict is started, the states introduce some randomness in whether they would engage in nuclear war or not. This randomness is not completely exogenous, in the sense that it would depend not only on whether a conflict is started but also on what kind of conflict is started.

When we bring this model to the conflict between Russia and Ukraine, we can witness the following: if the US engages in support of Ukraine even to a small extent just by sending some sort of weapons which are not extremely deadly, the probability of nuclear confrontation between the US and Russia goes up but only to a small degree. But if the US sends for example planes or arterial means, which can fight planes, this American action gives Russia a possibility to escalate the conflict to the point where the probability of a nuclear confrontation will be higher. So overall, two issues are in play here. First, there's the issue of how strong the countries are, vis-a-vis their military, which means the balance of power. Secondly, there is the issue of how resolute the countries are, where resolute really means the degree of willingness to blow up the world to defend oneself.

When the mainlines of Patrick M. Morgan's ideas on deterrence are taken into consideration, however, it is possible to infer that NATO members' practice of deterrence by delivery of arms has become more prominent as the war in Ukraine has continued.²⁴ This policy of NATO members accomplishes many purposes. It reaffirms the determination to support Ukraine, avoids overt direct involvement in the war, and threatens with deterrence. NATO leaders face increasing pressure to help Ukraine but are also concerned that a direct intervention in the war could lead to a harsh response from Russia. The arms supply and continued supply commitments to Ukraine have been aimed at strengthening Ukraine's security, as well as its combat and defence capabilities. But there has been also a clear and chilling basis for this commitment. Western countries' commitment to support Ukraine has served as a message of deterrence through denial. This signalled to Russia that with continued Western military support to Ukraine, Russia would not be able to achieve its goals and therefore Russian escalation would be futile. This logic was implemented through a large-scale and gradual arms supply.²⁵ This can be called deterrence by arms supply which can be considered as an extension of the concept of deterrence by denial.

However, fearing Russian retaliation, NATO members refrained from threatening direct deterrence in favour of actively intervening and deploying troops to protect Ukrainian territory.²⁶ Western officials such as German Chancellor Scholz have made it clear that NATO should avoid direct military conflict with Russia and that such deterrence threats will not be made.²⁷ NATO member states refrain from overt attempts to prevent Russia from using its nuclear weapons against Ukraine and they instead employ deterrence to prevent a situation where such an attack would affect NATO countries, or more generally, where Russia invades NATO territory.²⁸

24 Patrick M. Morgan, *Deterrence Now*, Cambridge University Press, Cambridge, 2003.

25 A. Lupovici, "Deterrence by Delivery of Arms: NATO and the War in Ukraine", *Contemporary Security Policy*, 44:4, 2023, 624-641.

26 V. Putin, Attempts to Interfere in Situation in Ukraine to be Met with Instant Response, *TASS*, April 27, 2022, <https://tass.com/politics/1444327>, accessed 02.04.2023.

27 A. C. Arndt, & L. Horowitz, *Nuclear Rhetoric and Escalation Management in Russia's War Against Ukraine: A Chronology*. Working Paper no. 3. German Institute for International and Security Affairs, 2022.

28 Remarks of President Joe Biden – State of the Union Address, March 1, 2022, <https://www.whitehouse.gov/>

The nuclear revolution is a big break from the military history that preceded 1945. The significance of nuclear war is the possibility of a nuclear state to destroy its enemy rather than defeat it. This has annulled the initiation of a nuclear war between Soviet Russia and the US which could end in mutual destruction since the beginning of the Cold War. Nuclear weapons have forced the states which have them to avoid war-making, and this has been the way how the Cold War was kept cold. Therefore, with the advent of nuclear weapons, the enemy has become the nuclear war itself. Since nuclear parameters did not change in the wake of the Cold War, Russia and the US are still in the know of mutual annihilation risk through the use of nuclear weapons –whether they are tactical or strategic. It is the credible control of this risk by Russia that greatly supplements its conventional means. Importantly, this risk prevents other major powers from intervening directly in the Ukraine war. Another implication is the limitation of military support given to Ukraine by the West in order not to escalate into a nuclear war with Russia.

Today, politicians, academics, experts, and pundits must remember this crucial aspect of the war in Ukraine, namely the fact that the real enemy is nuclear war itself. Any analysis that argues for using Western nuclear weapons in response to Russian escalatory politics risks spiralling into the destruction of societies and states in their entirety. Indeed, the US defence establishment encourages the argument that a nuclear war can be won in a report called *Guide to Nuclear Deterrence in the Age of Great Power Competition*.²⁹ This guide is published by the Louisiana Tech Research Institute, which provides support for the US Air Force Global Strike Command. Similarly, a recent Chatham House report, titled *How to end Russia's war on Ukraine*, ignores the dangers of nuclear catastrophe.³⁰ Nor does another seemingly relevant Chatham House report under the title of *Russian nuclear intimidation* do any good to the nuclear realities involved in Ukraine.³¹ These reports repeatedly emphasize the need for a sober analysis; however, they do not go beyond lip service to it owing to their ideological undertones bent on total victory. Yet, the decision-makers in Washington have not yet fallen into these argumentational traps and they still avoid the use of nuclear weapons. Lest a nuclear war to occur, Washington also tries to prevent the Russian use of nuclear weapons even when it surrenders the escalatory upper hand to Russia.

Another crucial point which still goes unaddressed is that the issue is not solely about advocating the Western or Russian cause. Strategic assessment is beyond who is right or wrong especially when a possible use of nuclear weapons is in question. Russian aggression cannot be offset by reckless policies which fuel escalation and avoid caution. The conundrum must be about avoiding nuclear war, measuring political determination, enriching the information environment about deterrence, and minimizing the probability of inadvertent nuclear weapons use; not about exercising escalation as recently seen.³² Independent of how the feelings against Russia and aspirations for total victory drive the policy, attacking either

briefing-room/speeches-remarks/2022/03/01/remarks-of-president-joe-biden-state-of-the-union-address-as-delivered/, accessed 10.02.2023.

29 Alan Kaptanoglu and Stewart Prager, "US Defense To Its Workforce: Nuclear War Can Be Won", *Bulletin of the Atomic Scientists*, February 2, 2022, <https://thebulletin.org/2022/02/us-defense-to-its-workforce-nuclear-war-can-be-won/#post-heading>, accessed on September 2, 2023, accessed 01.03.2023.

30 Timothy Ash et al. *How to end Russia's War on Ukraine Safeguarding Europe's Future, and the Dangers of A False Peace* Russia and Eurasia Programme Report, June 2023, <https://www.chathamhouse.org/2023/06/how-end-russias-war-ukraine>, accessed 09.12.2023.

31 Keir Giles, *Russian nuclear intimidation How Russia uses nuclear threats to shape Western responses to aggression*, Research Paper Russia and Eurasia Programme, March 2023, <https://www.chathamhouse.org/2023/03/russian-nuclear-intimidation>, accessed 7/11/ 2023.

32 Glenn Diesen, "NATO Escalates: The War enters a new phase - Colonel Douglas Macgregor and Glenn Diesen", <https://www.youtube.com/watch?v=3KIqR3ORYLE>, accessed 15.09.2023.

Crimea³³ or the Russian mainland³⁴ is a serious escalation. From NATO-aligned Atlantic Council to the Estonian Defence Minister or Biden's own Secretary of State Antony Blinken, many decision-makers have previously acknowledged that threatening Crimea could trigger a nuclear war. The longer the conflict continues, the more reckless moves come to centre stage.

The Biden Administration and its NATO partners run the risk of abandoning prudence by giving weaponry previously rejected as too escalatory, ranging from Patriot air defence systems to Abrams tanks or from cluster bombs to F-16s.³⁵ The recent reversal, which takes the US closer to crossing another red line for Ukraine, involves the planned deployment of Army Tactical Missile Systems capable of flying up to 190 kilometres, allowing Ukrainian forces to assault far beyond Russia's defence lines within Crimea and deep into Russian soil.³⁶ The Biden Administration used to argue that the Army Tactical Missile System was off the table, owing to its capacity to pose an unacceptable risk of escalating the conflict and aggravating Russia. This prudent caution has vanished today because the American official declarations do not seem to distinguish between the desirability of total victory and its feasibility.³⁷ If a nuclear war is to be taken seriously, assessments must be beyond aspirations for total victory and beyond who is right or wrong. Fighting Russian aggression is just and righteous but avoiding nuclear war is not any less just and righteous.

Since most analyses on Ukraine ignore the reminders of nuances of nuclear deterrence, the current American desire for total victory-driven escalatory armament of Ukraine entails urgent warnings.³⁸ First of all, the West must not reduce the strategic balance to a simple calculation of the number of warheads or missiles at the disposal of the nuclear-armed states. The second-strike capability is more than weapons-systems technicalities as Raymond Aron and Bernard Brodie pointed out at the beginning of the nuclear era. This means that the nature of the weapons, the capacity to survive an enemy's first strike and to penetrate the defences of the enemy are more important than numerical equality. Second, it means that since deterrence is "a relation between two wills, the balance of deterrence is a psycho-technical equilibrium".³⁹ Will or determination matters more than technological credibility. However, the question is among whom? This leads to the third warning regarding the nuances of nuclear risk and deterrence.

---

33 "As Kim Meets Putin, Ukraine Strikes A Russian Military Shipyard and Moscow Once Again Attacks Odesa", *CBS*, September 13, 2023, <https://www.cbsnews.com/news/ukraine-russia-war-kim-jong-un-putin-missile-strike-shipyard-sevastopol-odesa/?intcid=CNI-00-10aaa3a>, accessed 14.11.2023.

34 Helene Cooper et al. "Biden Administration Shrugs Off Ukraine's Attacks in Russia", *The New York Times*, June 5, 2023, <https://www.nytimes.com/2023/06/05/us/politics/ukraine-attacks-inside-russia.html>, accessed 18.10.2023.

35 Max Abrahms, "You're Not Supporting Ukraine Enough Until the Nuclear Blast Hits Your Face-Opinion", *Newsweek*, September 14, 2023, <https://www.newsweek.com/you-are-not-supporting-ukraine-enough-until-nuclear-blast-hits-your-face-opinion-1827128>, accessed 11.09.2023.

36 Mark Episkopos, "US Closer to Crossing Another Red Line for Ukraine: ATACM Missiles", *Responsible Statecraft*, September 10, 2023, <https://responsiblestatecraft.org/atacms-ukraine-russia/>, accessed 20.10.2023.

37 Antony J. Blinken, *Secretary Antony J. Blinken and Ukrainian Foreign Minister Dmytro Kuleba at a Joint Press Availability*, Kyiv, Ukraine, September 6, 2023, <https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-and-ukrainian-foreign-minister-dmytro-kuleba-at-a-joint-press-availability-4/>, accessed 12.11.2023.

38 Brian Clark, "If America Pushes For A 'Total' Ukraine Victory It Could Mean Nuclear War", *19FortyFive*, December 9, 2022, <https://www.19fortyfive.com/2022/12/if-america-pushes-for-a-total-ukraine-victory-it-could-mean-nuclear-war/>, accessed 03.02.2023.

39 Christian Malis, "Raymond Aron, War and Nuclear Weapons" Oliver Schmidt (ed.), *Raymond Aron and International Relations*, Routledge, New York, 2018, p. 96.

The third warning is that “resorting to allies to restore a fractured equilibrium is a thing of the past”.⁴⁰ Whether the victim has a network of allies does not matter that much. If Ukraine is hit by a Russian tactical/non-strategic nuclear weapon, it is not guaranteed that the US can come to Ukraine’s help, lest initiating a mutual annihilation. If Russia fires non-strategic nuclear strikes in substantial salvos against Ukraine, can the US respond? Can the US risk nuclear war with Russia? If the answer is not an unhesitating “yes”, current escalatory recklessness is too risky. The question runs both ways. Can Russia respond to an American tactical nuclear first strike without risking mutual annihilation? Again, the answer is not an unhesitating “yes”. Thus, the US and Russia must not carry one another to the nuclear edge. When nuclear missiles are fired, they do not come back. This is true for both sides. It is highly likely, for this reason, that the US and all other Western powers, which have the best militaries in the world, did not send troops to Ukraine to join the warfighting on the ground. Yet again, a casualty-averse West could have sent in many drones which can remarkably alter the situation in Ukraine’s favour. But the Western states simply did not do it either. Very early on in the conflict, as soon as it was clear that Russia was invading, the West could have sent in numerous drones with no risk of losing any American or Western lives, but they did not do that. The only compelling reason why they did not do that is the fact that there’s at least some tiny risk of nuclear war which would emerge from these actions. They preferred to not be engaged in any kind of conflict with Russia if they could avoid it.

This is all the more so because of the fourth warning: “the credibility of deterrence presupposes a reference to the whole situation and can never be reduced to a simple military calculation.”⁴¹ What matters is to know “who can deter whom from what, through what kinds of threats and in what kind of circumstances”. However, this has historically proved to be an arduous task to accomplish for unconventional deterrence. Today, nuclear-armed missiles are on high alert in both the US and Russia. This stance raises the likelihood of an inadvertent or unauthorized launch. There have not been any such launches till now and, therefore, safety precautions appear to be effective enough to prevent an inadvertent launch. Yet, there were close calls in history. The more these close calls occur, the more likely that an accident will result in a calamity.⁴² Indeed, deterrence is not credible under dangerously increasing strategic uncertainty in the Ukrainian case. Thus, minimizing the probability of inadvertent use of nuclear weapons by de-escalation is the key. Powell also touches upon it:

Even if a state cannot credibly threaten to deliberately launch an all-out nuclear attack, it can credibly make “threats that leave something to a chance”. That is, a state may be able to credibly threaten and actually engage in a process — a crisis or a limited war— that raises the risk that events will go out of control and end in a catastrophic nuclear exchange. How much risk a state could credibly threaten to run would depend on what was at stake in the political conflict. The higher the stakes, the more risk a state would be willing to run.⁴³

40 Stanley Hoffmann, “Raymond Aron and the Theory of International Relations” *International Studies Quarterly*, 29:1, 1985, pp. 15-17.

41 Ibid.

42 Dan Drollete, “Introduction: Near-misses, Close Calls, and Early Warnings”, *Bulletin of the Atomic Scientists*, <https://thebulletin.org/premium/2023-05/introduction-near-misses-close-calls-and-early-warnings/>, accessed 17.08.2023.

43 Robert Powell, “Nuclear Brinkmanship, Limited War, and Military Power”, *International Organization*, 69:3, Summer 2015, p. 594.

Conclusion

The utmost important implication of the above-mentioned warnings that are discussed here is the need for a political compromise. Indeed, US President Biden has said that this war would end at the negotiating table.⁴⁴ To portray it otherwise is to act unrealistically as if nuclear weapons did not ever exist. Although diplomatic talks and negotiations are the only solution under the shadow of nuclear weapons, the Western countries have not yet made any moves to push the parties toward talks. Thus, the questions to consider for future research are as follows: Will the West be able to start discussing whether total victory is possible in Ukraine? The West must focus on the question of whether Ukraine's theories of victory are plausible.⁴⁵ Will the US lay the groundwork for future peace negotiations and end this war via negotiations, or will it continue to work for Ukraine's total victory and continue to risk a nuclear war? Seeking a diplomatic end to the war in Ukraine is the sole responsible move to roll back the Doomsday Clock hand to a safer level.

To understand the dynamics of the conflict and prevent it from getting nuclear, several points must be emphasized: First, the Western states should not reduce the strategic balance to a simple calculation of the number of warheads or missiles held by nuclear-armed states. The second-strike capability is more than just the technical features of weapon systems. The second important point is that deterrence is a "relationship between two wills, making it a psycho-technical balance". Will or resolve is more important than technological reliability. The third important point is that "relying on allies to restore the disrupted balance is a thing of the past". Having an ally network is not that significant in nuclear war scenarios. If Ukraine were to be hit by Russia's non-strategic nuclear weapon, there is no guarantee that the US would come to Ukraine's aid. It is not easy to answer whether the US could respond if Russia launches large salvos of non-strategic nuclear attacks against Ukraine. Can the US take the risk of a nuclear war with Russia? If the answer is not a resounding "yes", the current escalating recklessness is very risky. Can Russia respond to an American tactical nuclear first strike without the risk of mutual destruction? The answer is again not a resounding "yes". Therefore, the US and Russia should not push each other to the nuclear brink. Once nuclear missiles are launched, there is no turning back. This applies to both sides.

Another crucial point which still goes unaddressed is that the issue is not solely about advocating the Western or Russian cause. Strategic assessment is beyond who is right or wrong, especially when a possible use of nuclear weapons is in question. Russian aggression cannot be offset by reckless policies that fuel escalation and avoid caution. The conundrum must be about avoiding nuclear war, measuring political determination, enriching the information environment about deterrence, and minimizing the probability of inadvertent nuclear weapons use. This is significant for nuclear weapons since their effects concern the probable destruction of many societies that are not even involved in a nuclear-armed conflict. Seeking a diplomatic resolution to the war in Ukraine is the only responsible step to move the Doomsday Clock to a safer level. The same consideration should be given to all future crises involving nuclear weapons. Conducting a threat assessment which includes these issues by NATO countries would contribute to minimizing the risk of a nuclear war.

---

44 Joseph R. Biden Jr., "President Biden: What America Will and Will Not Do in Ukraine", *The New York Times*, May 31, 2022, <https://www.nytimes.com/2022/05/31/opinion/biden-ukraine-strategy.html>, accessed 13.12.2022.

45 Barry R. Posen, "Ukraine's Implausible Theories of Victory-The Fantasy of Russian Defeat and the Case for Diplomacy", *Foreign Affairs*, July 8, 2022, <https://www.foreignaffairs.com/articles/ukraine/2022-07-08/ukraines-implausible-theories-victory>, accessed 15.09.2023.

Conflict of Interest Statement:

The author declares that there is no conflict of interest.

REFERENCES**Published Works**

- BETTS Richard K. (1987). *Nuclear Blackmail and Nuclear Balance*, Brookings Institution Press, Washington, D.C.
- BLANK Stephen (2022). “Nuclear Weapons In Russia’s War Against Ukraine”, *Naval War College Review*, 75:4, 1-26.
- ARNDT C. and HOROVITZ L. (2022). *Nuclear Rhetoric and Escalation Management in Russia’s War Against Ukraine: A Chronology*. Working Paper no. 3. German Institute for International and Security Affairs.
- CHARAP Samuel and PRIEBE Miranda (2023). “Avoiding a Long War: U.S. Policy and the Trajectory of the Russia-Ukraine Conflict”, RAND Corporation, Santa Monica, CA.
- ECKSTEIN Harry (2000). “Case Study and Theory in Political Science”, Roger Gomm, Martin Hammersley & Peter Foster (eds.), *Case Study Method: Key Issues, Key Texts, [1975]*, Sage Publication, London, 119-164.
- FREDERICK Bryan and MARK COZAD Alexandra (2023). “Stark Escalation in the War in Ukraine Lessons Learned and Risks for the Future”, *Rand Research Report-National Security Division Print*.
- GEORGE Alexander L. and SIMONS William E. (eds.) (1994). *The Limits of Coercive Diplomacy*, 2nd ed., Westview Press Boulder, Colo.
- HOFFMANN Stanley (1985). “Raymond Aron and the Theory of International Relations” *International Studies Quarterly* 29:1, 13-27.
- LIJPHART Arend (1971). “Comparative Politics and the Comparative Method”, *The American Political Science Review*, 65:3, 682-693.
- LUPOVICI Amir (2023). “Deterrence by Delivery of Arms: NATO and the War in Ukraine”, *Contemporary Security Policy*, 44:4, 624-641.
- MALIS Christian (2018). “Raymond Aron, War and Nuclear Weapons”, Oliver Schmidt (ed.), *Raymond Aron and International Relations*, Routledge, New York.
- MORGAN Forrest E. et al. (2008). “The Nature of Escalation”, *Dangerous Thresholds: Managing Escalation in the 21st Century*, 1st ed., RAND Corporation, Santa Monica, CA, 7-46.
- MORGAN Patrick M. (2003). *Deterrence Now*, Cambridge University Press, Cambridge.
- POWELL Robert (2015). “Nuclear Brinkmanship, Limited War, and Military Power”, *International Organization*, 69:3, 589-626.
- REACH Clint et al. (2021). *Competing with Russia Militarily: Implications of Conventional and Nuclear Conflicts*, RAND Corporation, Santa Monica, CA.

Internet Sources

- “As Kim meets Putin, Ukraine strikes a Russian military shipyard and Moscow once again attacks Odesa”, CBS, September 13, 2023, <https://www.cbsnews.com/news/ukraine-russia-war-kim-jong-un-putin-missile-strike-shipyard-sevastopol-odesa/?intcid=CNI-00-10aaa3a>, accessed 14.11.2023.
- “Exclusive: NATO chief calls Putin’s nuclear threat a ‘dangerous’ escalation”, *Reuters*, September 21, 2022, <https://www.reuters.com/world/europe/exclusive-nato-chief-says-putins-ukraine-escalation-dangerous-reckless-2022-09-21/>, accessed 24.11.2023.
- “Putin Praises Russia’s New Armaments Program”, *Russian News Agency TASS*, <https://tass.com/defense/976533>, accessed 9.12.2023.
- “Putin Says Russian Economy will Grow in 2023 Despite Sanctions”, *Reuters*, <https://www.reuters.com/world/europe/putin-says-russian-economy-will-grow-2023-despite-sanctions-2023-02-09/>, accessed 04.03.2023.

- “Putin Warns that the West shouldn’t ‘Push’ Russia out of the Global Economy” *PBS News Hour* February 24, 2022, <https://www.pbs.org/newshour/world/putin-warns-that-the-west-shouldnt-push-russia-out-of-the-global-economy>, accessed 12.11.2023.
- “Russia’s Use of Nuclear Threats During the Ukraine Conflict”, UK Parliament House of Commons Library-Published Wednesday, 28 June 2023, <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9825/>, accessed 17.12.2023.
- “Russia Passes Law Pulling Ratification of Nuclear Test Ban Treaty”, *Reuters*, October 26 2023, <https://www.reuters.com/world/europe/russian-upper-house-approves-de-ratification-nuclear-test-ban-treaty-2023-10-25/>, accessed 20.12.2023.
- ABRAHMS Max. “You’re Not Supporting Ukraine Enough Until the Nuclear Blast Hits Your Face-Opinion”, *Newsweek*, Sep 14, 2023, <https://www.newsweek.com/you-are-not-supporting-ukraine-enough-until-nuclear-blast-hits-your-face-opinion-1827128>, accessed 11.09.2023.
- ASH Timothy et al. “How to end Russia’s war on Ukraine Safeguarding Europe’s future, and the dangers of a false peace”, *Chatham House-Russia and Eurasia Programme Report*, <https://www.chathamhouse.org/2023/06/how-end-russias-war-ukraine>, accessed 13.11.2023.
- BIDEN Joe. Remarks of President Joe Biden – State of the Union Address, March 1, 2022. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/03/01/remarks-of-president-joe-biden-state-of-the-union-address-as-delivered/>, accessed 10.02.2023.
- BLINKEN Antony J. Secretary Antony J. Blinken and Ukrainian Foreign Minister Dmytro Kuleba at a Joint Press Availability, Kyiv, Ukraine, September 6, 2023, <https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-and-ukrainian-foreign-minister-dmytro-kuleba-at-a-joint-press-availability-4/> accessed 12.11.2023.
- CLARK Brian. “If America Pushes for A ‘Total’ Ukraine Victory It Could Mean Nuclear War”, *19FortyFive*, December 9, 2022, <https://www.19fortyfive.com/2022/12/if-america-pushes-for-a-total-ukraine-victory-it-could-mean-nuclear-war/>, accessed 03.02.2023.
- COHEN Raphael S. and GENTILE Gian. “The Case for Cautious Optimism in Ukraine,” *Foreign Policy*, August 9, 2022, <https://www.rand.org/pubs/commentary/2022/08/the-case-for-cautious-optimism-in-ukraine.html>, accessed 10.11.2023.
- COOPER Helene, et al. “Biden Administration Shrugs Off Ukraine’s Attacks in Russia”, *The New York Times*, June 5, 2023, <https://www.nytimes.com/2023/06/05/us/politics/ukraine-attacks-inside-russia.html>, accessed 18.10.2023.
- COOPER Helene BARNES Julian E. and Eric SCHMITT. “Russian Military Leaders Discussed Use of Nuclear Weapons, U.S. Officials Say”, *New York Times*, November 2, 2022, <https://www.nytimes.com/2022/11/02/us/politics/russia-ukraine-nuclear-weapons.html#:~:text=WASHINGTON%20%E2%80%94%20Senior%20Russian%20military%20leaders,to%20multiple%20senior%20American%20officials>, accessed 11.12/.2023.
- DIESEN Glenn. “NATO Escalates: The War enters a new phase - Colonel Douglas Macgregor and Glenn Diesen”, Sep 15, 2023, <https://www.youtube.com/watch?v=3KIqR3ORYLE>, accessed 10.10.2023.
- EPISKOPOS Mark. “US closer to crossing another red line for Ukraine: ATACM missiles”, *Responsible Statecraft*, September 10, 2023, <https://responsiblestatecraft.org/atacms-ukraine-russia/>, accessed 19.11.2023.
- GILES Keir. “Russian Nuclear Intimidation How Russia Uses Nuclear Threats To Shape Western Responses To Aggression”, *Chatham House-Research Paper Russia and Eurasia Programme*, March 2023, <https://www.chathamhouse.org/2023/03/russian-nuclear-intimidation>, accessed 14.08.2023.
- HERNANDEZ Michael. “Biden Says World at Risk of Nuclear ‘Armageddon’”, October 10, 2022, <https://www.aa.com.tr/en/americas/biden-says-world-at-risk-of-nuclear-armageddon-/2704945>, *Anadolu Agency*, accessed 20.09.2023.
- International Monetary Fund*. “IMF Survey: Cheaper Oil and Sanctions Weigh on Russia’s Growth Outlook,” August 13, 2015, <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/53/socar080315b>, accessed 10.09.2023.
- KOFMAN Michael and LOUKIANOVA FINK Anya. “Escalation Management and Nuclear Employment in Russian Military Strategy”, *War on the Rocks*, June 23, 2020, <https://warontherocks.com/2020/06/escalation-management-and-nuclear-employment-in-russian-military-strategy/>, accessed 26.09.2023.
- KAPTANOGLU Alan and PRAGER Stewart. “US defense to its workforce: Nuclear war can be won”, *Bulletin of the Atomic Scientists*, February 2, 2022, <https://thebulletin.org/2022/02/us-defense-to-its->

workforce-nuclear-war-can-be-won/#post-heading, accessed 01.03.2023.

KHOLODILIN Konstantin A. and NETŠUNAJEV Aleksei. "Crimea and Punishment: The Impact of Sanctions on Russian and European Economies," 2016, *German Institute for Economic Research*, DIW Discussion Papers, No. 1569, <https://econpapers.repec.org/paper/diwdiwpp/dp1569.htm>, accessed 19.10.2023.

LEBEDEV Filipp and TREVELYAN Mark "Russia Passes Law Pulling Ratification of Nuclear Test Ban Treaty", *Reuters*, October 26, 2023, <https://www.reuters.com/world/europe/russian-upper-house-approves-de-ratification-nuclear-test-ban-treaty-2023-10-25/>, accessed 20.12.2023.

Military-Encyclopaedic Dictionary of the Russian Ministry of Defense, available at encyclopedia.mil.ru/ Research Briefing, 28 June 2023, <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9825/>, accessed 12.10.2023.

PUTIN Vladimir. "Attempts to interfere in situation in Ukraine to be met with instant response", *TASS*, April 27, 2022, <https://tass.com/politics/1444327>, accessed 02.04.2023.

Özel Askeri Şirketlerin Kaynak Ülke Açısından Taşıdığı Riskler: Wagner Örneği

Risks of Private Military Companies for the Country of Origin: The Case of Wagner

Gökhan TUNCEL*

Osman AĞIR**

Fatma Nur ÖZDEMİR***

* Prof. Dr., İnönü Üniversitesi,
İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi, Siyaset Bilimi ve
Kamu Yönetimi Bölümü,
Malatya, Türkiye, ORCID:
0000-0002-2313-2300, e-posta:
gokhan.tuncel@inonu.edu.tr

** Doç. Dr. İnönü Üniversitesi,
İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi, Siyaset Bilimi ve
Kamu Yönetimi Bölümü,
Malatya, Türkiye, ORCID: 0000-
0002-1087-0478, e-posta: osman.
agir@inonu.edu.tr

*** YÖK 100/200 Doktora
Bursiyeri, İnönü Üniversitesi,
İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi, Siyaset Bilimi ve
Kamu Yönetimi Bölümü,
Uluslararası Güvenlik ve Terör
Programı, Malatya, Türkiye,
ORCID: 0000-0001-5136-8516,
e-posta: fatmanur.ozdemir@
inonu.edu.tr

Geliş Tarihi / Submitted:
31.10.2023

Kabul Tarihi / Accepted:
03.03.2024

Öz

Savaşların doğasının değişmesiyle birlikte hibrit savaşlar yaygınlık kazanmış ve bu doğrultuda özel askeri şirketler, özellikle küresel hedefleri bulunan devletlerin, savaş stratejilerinde önemli bir araç haline gelmiştir. Özel askeri şirketler kaynak ülkelere çeşitli avantajlar sağlamakla birlikte bu ülkeler açısından tehdit oluşturabilecek riskleri de bünyelerinde barındırmaktadırlar. Küresel politikada etkinlik kazanma amacı taşıyan ve küresel hedefleri doğrultusunda özel askeri şirketleri dış politikada araçsallaştıran Rusya Federasyonu'nun en önemli özel askeri şirketi Wagner'in isyan girişimi, özel askeri şirketlerin kaynak ülkeler açısından taşıdığı risklerin yeniden tartışılır hale gelmesini sağlamıştır. 2014 yılında Rusya'nın Kırım'ı ilhakında görev alarak dünyada adımlarını duyurmaya başlayan ve Rusya açısından kullanışlı bir aygıtı dönüşen Wagner'in isyanı, bu tür yapıların kontrol altında tutulamadıklarında kaynak ülkeler açısından önemli ulusal güvenlik sorunlarına yol açabileceklerini ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmada öncelikle Wagner örneği üzerinden özel askeri şirketlerin kaynak ülkeler açısından taşıdığı riskler tartışılmakta, daha sonra Wagner'in Rus siyasetindeki rolü ve etkisi değerlendirilerek Rusya açısından meydana getirdiği tehditler ele alınmaktadır. Tarihsel ve betimsel metodolojinin kullanılacağı bu çalışma, "özel askeri şirketlerin aşırı güçlendiklerinde ve kaynak ülkeye yakın coğrafyalarda görev yaptıklarında kaynak ülkedeki siyasal iktidar için risk oluşturabilecekleri" denencesine dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Rusya, Ukrayna, Wagner, Özel Askeri Şirketler, Hibrit Savaş

Abstract

Due to the recent changes in the nature of wars, hybrid wars have become widespread, and private military companies have become an important tool in the war strategies of states, especially of those with global goals. While private military companies provide various advantages to countries of origin, they also pose some threats. Wagner has been the most important military company of the Russian Federation, which desires to gain influence in global politics and instrumentalizes private military companies in its foreign policy. However, the rebellion attempt of Wagner has made the risks posed by private military companies to countries of origin debatable again. Wagner started to make a name for itself by taking part in Russia's annexation of Crimea in 2014 and has turned into a useful device for Russia, but its rebellion revealed that such structures can cause serious national security problems for the states to which they belong if they cannot be kept under control. Discussing the risks posed by private military companies to countries of origin through the example of Wagner; this study evaluates Wagner's role and influence in Russian politics and examines the threats it poses to Russia. This study, uses historical and descriptive methodology and is based on the hypothesis that "private military companies may pose a risk to the country of origin when they become excessively powerful and operate in nearby geographies."

Keywords: Russia, Ukraine, Wagner, Private Military Companies, Hybrid Warfare

Extended Summary

After the end of the Cold War, the dynamics of international security have changed, due to the phenomenon of globalization, threat elements have diversified, some frozen regional problems have turned into hot conflicts, non-state actors have increased and the nature of wars has changed significantly. With the technological advances, hybrid wars, which have involved the simultaneous use of traditional and non-traditional methods, have become one of the preferred war strategies today. The acceleration of privatization due to the market economy, states' efforts to downsize their armies to reduce costs, their reluctance to intervene in conflict zones and their desire to avoid political backlash have all led to the development of a new industry. Private military companies, which are now part of the billion-dollar global industry, have an undefined status in terms of international law and possess a contradictory and problematic nature. Although these companies are preferred by states due to certain advantages, they also pose some threats to countries of origin.

Private military companies play a key role in achieving the global goals of Russia, which has sought to regain its influence in global politics in recent years. Russia often resorts to private military companies as useful actors to reduce military losses, avoid public reaction, and avoid being prosecuted by international organizations. Being Russia's most important private military company, Wagner began to make a name for itself after the Russian Federation annexed Crimea in 2014, and has gradually become an influential actor in the Middle East, Africa and finally Ukraine. The Ukrainian War caused problems between Wagner and Russia. The prolongation of the war and the increase in the military losses led to growing unrest between the Russian army and Wagner. As Wagner, which had been a useful device for Russia, gradually gained power, success and effectiveness, Prigozhin to founder of Wagner, started a conflict of power and competition by openly criticizing the Russian army. As the company began to get out of control, Prigozhin attempted to rebel, which he called the "march for justice", and was eventually killed in a plane crash.

The Wagner rebellion shows that when such structures cannot be kept under control, they can cause serious national security problems for the states to which they belong. The fact that Wagner poses a problem in Ukraine, but not in other countries, reveals that private military companies pose a risk to their country of origin when they gain much power and operate in the nearby geographies. When the process leading to the Wagner rebellion is examined carefully, one can see that it was a process carried out under the control of the Russian state to remove Wagner soldiers, whose effectiveness increased and who began to pose a problem for the Russian state and in the Russian geography.

Based on the Wagner example, the risks posed by private military companies for states can be listed as follows:

1. The excessive power, effectiveness and success of private military companies produce various risks for the states to which they belong.
2. The presence of such structures on the same battlefield with regular army units causes discomfort and loss of motivation in regular army units.
3. These structures, are useful when used far from the borders of the country to which they belong, but they may turn into convenient tools for foreign intelligence organizations or opposition structures within the country and thus pose a political risk if they fight within or near the borders of the country.
4. Since the main motivation of mercenaries is the expectation of financial gain and

since they lack the hierarchy of a regular army, they may engage in plundering activities during the war, in which case they may cause serious damage to the country of origin.

5. Private military companies acting with economic motives may threaten national and international security, because they may also provide services to terrorist groups and non-state armed actors.
6. Such organizations' failure to comply with the law of war and their efforts to destroy everything they encounter, without distinguishing between civilians and soldiers, may cause significant damage to the country of origin in the long term.
7. Particularly in countries such as Russia, where regular army members receive low salaries, the fact that experienced soldiers choose to serve in private armies to earn more may weaken regular armies in terms of human resources.
8. The inadequacy of international efforts to limit private military companies may cause the risk of these structures becoming rivals to states in the future.
9. Ultimately, it can be stated that such structures as Wagner, which are extremely useful in military terms, can cause important national security problems for the states to which they belong if they cannot be kept under control.

Giriş

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle iki kutuplu sistem ortadan kalkmış ve yeni bir güvenlik iklimi oluşmuştur. Yeni dönemde devletlerin konvansiyonel savaşların yıkıcı etkilerini göze alamamaları ve savaş teknolojilerinin gelişmesiyle geleneksel-geleneksel olmayan yöntemlerin aynı anda ve birlikte kullanılmasını içeren hibrit savaşlar devletler tarafından tercih edilen önemli savaş stratejilerinden biri haline gelmiştir. Yaşadığımız çağda hibrit savaşın yaygınlık kazanmasıyla özel askeri şirketler (*private military company, PMC*) devletlerin savaş stratejilerinde önemli bir araç olarak öne çıkmıştır. Yeni süreçte devletlerin tekelinde bulunan savunma ve güvenlik hizmetlerinde özel sektör de yer almaya başlamış ve bu alana devletler büyük bütçe ayırmıştır. Özellikle küresel hedefleri bulunan ve sınır ötesi müdahaleler gerçekleştiren büyük devletler hem uluslararası hukuktan kaynaklanabilecek sorumluluklardan kurtulabilmek hem de vereceği kayıpların neden olabileceği kamuoyu baskısını azaltabilmek amacıyla özel askeri şirketlerden sıklıkla faydalanma yoluna gitmişlerdir. Soğuk Savaş sonrası özel orduların hızla çoğalmasının temel nedenleri arasında liberal ekonomi politikaları, uluslararası hukukun etkisizleşmesi, kamuoyunun devletler üzerindeki baskısı ve Birleşmiş Milletler sisteminin kurumsal etkinliğini kaybetmiş olması gösterilebilir.

Son yıllarda küresel politikada yeniden etkinlik kazanmayı amaçlayan Rusya Federasyonu sınırları dışındaki operasyonlarda (özellikle Orta Doğu ve Afrika) özel askeri birliklerden yararlanmışır. Rusya'nın en önemli özel askeri şirketi konumundaki Wagner, Rusya Federasyonu'nun 2014 yılında Kırım'ı ilhak etmesiyle dünyada adını duyurmuştur. Wagner'e bağlı askeri birlikler daha sonraki dönemde Orta Doğu, Afrika ve son olarak ta Ukrayna'da etkili bir aktöre dönüşmüştür. Suriye'de Rusya'nın çıkarlarının korunmasında etkili bir aktör işlevi gören Wagner, Afrika'da Rus yanlısı darbelerin temel destekçisi olmuştur. Rusya için kullanışlı bir aygıtı dönüşen bu yapılanma güç, başarı ve etkinlik kazandıkça Rus ordusunu açıktan eleştirmiş ve başarısız bulduğunu ilan etmiştir. Wagner'in yöneticisi ve Putin'in uzun süren iktidarı döneminde yakınında tuttuğu bir iş adamı olan Prigojin, 2023 yılının Ocak ayından itibaren Rusya-Ukrayna savaşında Rus ordusunun

hatalarını ve eksikliklerini açıkça dile getirmiş ve Rus ordusuyla rekabete başlamıştır. Bu eleştiriler Rus ordusunun ciddi itibar kaybına neden olmuş ve başta genelkurmay başkanı olmak üzere komuta kademesinde rahatsızlık yaratmıştır.

Rus Genel Kurmayına açıktan meydan okumaktan çekinmeyen bu yapılanma Rus ordusunun başarısızlığı nedeniyle ciddi kayıplar verdiğini iddia ederek 25 Haziran 2023'te isyana kalkışmıştır. Wagner tarafından başlatılan isyan kısa süre sonra müzakereler aracılığıyla sona erdirilmiştir. Wagner, Rusya Federasyonu'na girdiği savaşlarda devlet kurumlarının yasal sorumluluğunu azaltma, Rus ordusundaki zayıfları önleme ve yaşanacak zayıflardan kaynaklanacak kamuoyu tepkisinin önüne geçme gibi konularda önemli avantaj sağlarken, son yaşanan olaylar bu tür yapılanmaların güç ve etkinlik kazandıkça ait oldukları devletler açısından ciddi bir soruna dönüşebileceğini göstermiştir. Bu sorunlar resmi ordu ile yaşanabilecek rekabet neticesinde ait olduğu devletin çıkarlarına zarar verme, askeri darbeye kalkışma, suikastlar, insan hakkı ihlalleri ve kişisel çıkarlar neticesinde her türlü hukuk dışı eylemi gerçekleştirme şeklinde kendini gösterebilmektedir. Nihayetinde askeri açıdan son derece kullanışlı olan bu tür yapılanmalar kontrol altında tutulamadıklarında kaynak ülke açısından önemli milli güvenlik sorunlarına yol açabilmektedirler.

Tüm bu tartışmaların analiz edileceği çalışmada; “Wagner örneği üzerinden özel askeri şirketlerin ait oldukları devletler açısından hangi durumlarda tehdide dönüşebilecekleri” sorusuna cevap aranacaktır. Bu doğrultuda Wagner'in Rus siyasetindeki rolü ve etkisi değerlendirilerek Rusya açısından oluşturduğu tehditlerin tartışılması amaçlanmaktadır. Tarihsel ve betimsel metodolojinin kullanılacağı bu çalışma, “özel askeri şirketlerin aşırı güçlendiklerinde ve yakın coğrafyalarda görev aldıklarında kaynak ülke açısından risk oluşturdukları denencesine dayanmaktadır. Denencede ileri sürülen argümanlar çalışmada etraflıca tartışılacaktır.

1. Özel Askeri Şirketler

Özel askeri şirketler bazı yönleriyle paralı askerlerden (mercenary) farklılık gösterse de kökleri paralı askerlere dayanmaktadır. Paralı askerlik kurumunun geçmişi savaşların tarihi kadar eski olup günümüzde ortaya çıkmış bir olgu değildir. Tarihsel açıdan bakıldığında iktidar sahiplerinin savaşlarda paralı askerleri sıklıkla kullandıkları görülmektedir. Literatürde paralı askerlerin genellikle hükümdarlar adına savaşırıldığı yer almaktadır. İlk resmi tarihi kaynak ise MÖ. 2094-2047 arasında Ur Kralı Şulgi'nin ordusunda görev yapan paralı askerlerle ilgilidir. M.Ö. 1294'te Mısırlıların Hititlilerle savaştığı Kadeş Muharebesi'nde Firavun II. Ramses'in ordusunda Numidyalı paralı askerler yer almışlardır.¹ Pers İç Savaşı sırasında çoğunluğu Yunanlılardan oluşan “On Binler” (*Ten Thousand*) olarak bilinen grup² ilk paralı asker örneklerindedir. Paralı askerlerin kolektif biçimde bir araya gelmesi ise kiralık orduların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Orta Çağ'ın sonlarında İtalya'da ortaya çıkan “condottiere” para karşılığı kiralanan orduların ilk örneğini teşkil etmektedir.³

Geçmişten günümüze Avrupa'da paralı askerlerin sıkça kullanıldığı görülmektedir. Ancak 1648 Vestfalya Anlaşması ile ulus devletlerin ortaya çıkması bir dönüm noktası teşkil etmiş, şiddet kullanma tekelini ulus devletlerin yetkisine bırakılınca paralı askerlik oldukça

1 Peter W. Singer, *Corporate Warriors The Rise of the Privatized Military Industry*, Cornell University Press, New York, 2008, s. 19-20.

2 Jose Miquel Alonso-Trabonco, “Mercenaries and the Wagner Group: What's Old Is New Again”, *Geopoliticalmonitor*, August 2019, <https://www.geopoliticalmonitor.com/mercenaries-and-the-wagner-group-whats-old-is-new-again/>, erişim 18.10.2023

3 Haldun Yalçınkaya, “Özel Askeri Sektörün Oluşumu ve Savaşların Özelleşmesi”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 61:3, 2006, s. 253.

azalmıştır.⁴ Katolik mezhebinin merkezi konumunda olan Vatikan'ın yüzyıllardır İsviçreli paralı askerler tarafından korunması geleneksel de olsa bu kurumun varlığının dikkat çekici örneklerindedir.

1989 yılında BM tarafından kabul edilen “Paralı Askerlerin İstihdamı, Kullanımı, Finansmanı ve Eğitime Karşı Uluslararası Sözleşme”⁵ ve Cenevre Konvansiyonu’nun ek 47. maddesi ile paralı askerlik kurumu yasaklanmıştır. Bununla birlikte paralı askerlerin savaşa ya da savaş esiri statüsünde olmayacağı belirtilmiştir. Paralı askerlerin uluslararası hukuk açısından yasadışı kabul edilmesi, özel askeri şirketlerin paralı askerlerin yerini almasına zemin hazırlamıştır. Özel askeri şirketlerin paralı askerler olup olmadığı konusunda tartışmalar yaşansa da genellikle modern paralı askerler olarak kabul edilmektedirler. Özel askeri şirketlerin paralı askerler olarak nitelendirilmesinin arkasındaki temel sebep ticari çıkarları için askeri ve güvenlik hizmetleri satan aktörler olmalarıdır.⁶ Özel askeri şirketler paralı askerlerin asırlık uygulamalarının kurumsal evrimidir. Taktiksel muharebe operasyonlarının yürütülmesinde stratejik planlama, istihbarat, lojistik ve eğitim alanlarında uzmanlaşmışlardır.⁷ Paralı askerlik uluslararası hukuk açısından yasaklansa da bu olgu bireysellikten kurumsal yapıya bürünmüş ve modern haliyle özel askeri şirketler olarak günümüzde kullanışlı bir aktör haline gelmiştir. Soğuk Savaş sonrası özel askeri şirketlerin çoğunluğunun kâr amacıyla kurulan ticari işletmeler olmayıp, hizmet sunduğu devletler tarafından kurulan/kurdurulan ve desteklenen yapılar olduğu genel kabul görmektedir.

SSCB’nin dağılması ile Soğuk Savaş’ın sona ermesi uluslararası güvenliğin dinamiklerini derinden etkilemiştir. Bu dönemde yeni güvenlik sorunları ortaya çıkmış, küreselleşme olgusu ile birlikte tehdit unsurları çeşitlenmiş, dondurulmuş bazı bölgesel sorunlar sıcak çatışmaya dönüşmüş, devlet dışı aktörler çoğalmış ve savaşların niteliği önemli ölçüde değişmiştir. Teknolojik ilerlemelerin de etkisiyle geleneksel ve geleneksel olmayan yöntemlerin aynı anda birlikte kullanılmasını içeren hibrit savaşlar tercih edilen savaş stratejilerinden biri haline gelmiştir. Piyasa ekonomisinden dolayı özelleşmenin hızlanması, devletlerin maliyetleri azaltmak için orduları küçültme yoluna gitmesi, devletlerin çatışma bölgelerine müdahale konusunda isteksiz davranmaları ve siyasi tepkiden kaçınmak istemeleri eğitilmiş askerlere ihtiyacı artırarak özel askeri şirket endüstrisinin gelişmesine yol açmıştır. Günümüzde çatışma bölgelerindeki çeşitli faaliyetler özel sektöre devredilmiştir. Özel askeri şirketler çatışma bölgelerinde belirleyici rol oynamaya başlayarak temel bir aktör haline gelmiştir.

Devletin sağladığı güvenlik hizmetinin özelleştirilmesi ve taşeron şirketlere devredilmesi devlet denetimi ve kontrolünden hiçbir şartta çıkmaması koşuluyla, faydalı olabilecektir. Özel tedariklerin daha düşük maliyetli olma ihtimali serbest rekabet sebebiyle her zaman mevcuttur. Keza sunulan hizmetler asgari personelle gerçekleştirileceği için

4 Richard D. Wallwork, *Operational Implications of Private Military Companies in the Global War on Terror*. School of Advanced Military Studies United States Army Command and General Staff College Fort Leavenworth, Kansas, 2005, s. 27.

5 United Nations (U.N.), *International Convention Against the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries*, New York (US), December 1989, Vol. 2163, 17:37, https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mdsg_no=XVIII-6&chapter=18&clang=en_erişim 03.09.2023

6 Mohamad Ghazi Janaby, *The Legal Regime Applicable to Private Military and Security Company Personnel in Armed Conflicts*, Springer, 2016, s. 15.

7 Peter W. Singer, “The Private Military Industry And Iraq: What Have We Learned And Where To Next?” *Geneva Centre For The Democratic Control Of Armed Forces (DCAF)*, 2004, s. 1.

maliyetler azalabilecektir.⁸ Askeri hizmetin kalitesinin askeri personelin kamuya maliyeti, eğitim, donatım ve idamesi için sağlanan kaynakla doğru orantılı olduğu düşünüldüğünde özel askeri şirketler makul çözümler üretebilirler. Zira özel askeri şirketler genelde emekli veya ordudan ayrılmış askerleri işe aldığı için eğitim harcamaları asgari düzeyde tutulmaktadır.⁹ Ancak güvenlik hizmetlerinin niteliği gereği kar-zarar üzerinden değerlendirmeye tabi tutulması devletler açısından her zaman olumlu sonuçlar vermeyebilir. Devletin özel askeri şirketlerden yararlanarak maliyetleri düşürmesi bazı güvenlik hizmetlerinin sağlanmasında (önemli tesislerin korunması gibi) olumlu sonuç verebilecek iken, düzenli ordular ile girişilebilecek bir savaşta olumlu sonuç vermeyebilir.

Askeri hizmetler ve güvenlik sektöründeki özelleştirme ile ilgili literatür genişlemekte, yatırımcıların ve devletlerin bu alana ilgisi her geçen gün artmaktadır. 2002 yılındaki ABD'nin Irak'ı işgali ve sonrasında özel askeri şirketlerin yaygın şekilde kullanımı bu şirketleri daha görünür ve bilinir hale getirmiş, bu tür yapılanmalar daha fazla incelenir ve araştırılır hale gelmiştir.

1990'lı yıllardan sonra yaygınlaşmaya başlayan özel askeri şirketler farklı coğrafyalarda çeşitli faaliyetler gerçekleştirmiştir. Özel askeri şirketler özellikle istikrarsız ülkelerdeki yatırımların güvenliğinin sağlanması için kiralanmıştır. 1997 yılında Afrika kıtasında başta petrol ve maden kaynaklarının korunmasında 90'dan fazla özel askeri şirket görev yapmıştır.¹⁰ 1990'lı yıllardan sonra özel askeri şirketlerin kullanımının yaygınlaşması Soğuk Savaş'tan sonra çatışmaların artmasıyla doğrudan orantılıdır. Bu dönemde değişen güvenlik iklimi bu şirketlere talebin artmasına yol açmıştır.

Özel askeri şirketler, eğitim, lojistik, istihbarat ve saha operasyonlarına kadar çeşitli alanlarda profesyonel hizmet sağlayan ve kâr amacı güden kuruluşlardır. Özel askeri şirketler sahip olduğu kalifiye personel, ileri teknolojik imkân ve taktiksel kabiliyet dolayısıyla özellikle devlet otoritesinin zayıf olduğu ülkelerde zayıf yönetimler ve isyancı gruplar tarafından tercih edilmektedir. Bununla birlikte uluslararası kamuoyunda savaş karşıtlığının giderek güçlenmesi, devletlerin bu tür yapıları kullanarak siyasi avantaj sağlaması için elverişli bir alternatif sunmaktadır.¹¹ Özel askeri şirketlerin genellikle çalışanlarına ortalamanın üstünde maaş verdikleri bilinmektedir. ABD'deki özel askeri şirket personellerinin maaşı 17 bin ile 462 bin dolar arasında değişmektedir ve ABD ordusundaki bir askerin maaşının çok üzerindedir.¹²

Devletlere yeni nesil savaşlarda önemli avantajlar sağlasa da özel askeri şirketler dünya kamuoyunda olumsuz bir imaja sahiptir. Başta Körfez Savaşı sonrasında ABD'nin Irak'ı işgali sonrasında yaşanan katliamlar ile insan hakkı ihlalleri bu olumsuz imajın ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamıştır. 16 Eylül 2007'de Bağdat'taki Nisour meydanında sivillere ateş açan ve 17 sivil katleden ABD menşeli özel askeri şirket olan Blackwater bu olumsuz imajı ortadan kaldırmak için 2011'de adını *Academi* olarak değiştirmiştir.¹³

8 Mariana Mota Prado, "Regulatory Choices in the Privatization of Infrastructure", Simon Chesterman ve Angelina Fisher (ed.), *Private Security, Public Order, The Outsourcing of Public Services and Its Limits*, Oxford University Press, Oxford, 2009, s. 107-132, s. 110.

9 Pawel Frankowski, "Outer Space and Private Companies: Consequences for Global Security", *Politeja*, 50:5, 2017, s. 131-148, s. 134.

10 Deven D. Desai, "Have Your Cake and Eat It Too: A Proposal for a Layered Approach to Regulating Private Military Companies", *University Of San Francisco Law Review*, 2005, (39), 825-871, s. 831-832.

11 Ahmet Hamdi Topal, "Uluslararası Hukuk Açısından Özel Askeri Şirketler ve Şirket Çalışanlarının Statüsü", *AUHFD*, 2011, 60:4, 963-1021, s. 966-967.

12 Çağdaş Yüksel, "Private Military Contractors in Conflict Zones", *TRTWorld Research Centre*, 2023, s. 7.

13 Scott Fitzsimmons, "Wheeled Warriors: Explaining Variations in the Use of Violence by Private Security Companies in Iraq", *Security Studies*, 2013, 22:4, 707-739, s. 708.

Özel askeri şirketlerin sınıflandırması birçok farklı alanda faaliyet göstermesi ve hizmetlerinin keskin çizgilerle ayrılamaması nedeniyle kolay değildir. Birçok şirket aslında askeri hizmet verse de bu şirketlere yönelik olumsuz imajdan dolayı kendini güvenlik şirketi olarak sunmaktadır. Savaşın özelleşmesi ile ilgili çalışmalarıyla tanınan Peter W. Singer, “mızrak metaforunu” kullanarak özel askeri şirketleri “askeri şirketler”, “askeri danışmanlık şirketleri” ve “askeri destek şirketleri” olmak üzere üç kategoriye ayırmıştır. Askeri şirketler, savaşa yeteneğine sahip cephede ön saflarda muharip unsurlarla birlikte hareket eden firmalardır. Bu tür güvenlik şirketleri hizmet ettiği müşterinin birliklerini tamamlamaktan çok alternatif olarak hatta doğrudan yerlerini alırlar, savaşa fiili olarak katılırlar. Askeri danışmanlık şirketleri, savaş alanında faaliyet göstermeyip danışmanlık ve eğitim hizmetleri ile silahlı kuvvetlerin yeniden yapılandırılmasını sağlar. Askeri destek şirketleri ise lojistik ve hizmet desteği sunmaktadır. Mızrağın en ucunda muharip görev üstlenen askeri şirketler, ortasında askeri danışmanlık şirketleri ve sonunda ise askeri destek şirketleri yer almaktadır.¹⁴ McFate ise, özel askeri şirketleri işlevlerine göre özel güvenlik şirketlerinden ayırmaktadır. Özel güvenlik şirketleri birçok alanda faaliyet yürütebilir. Özel askeri şirketler ise özel güvenlik şirketlerinin küçük bir azınlığını oluşturur ve McFate’e göre “başkalarını öldüren veya öldürmeleri için eğiten sürekli çatışma girişimcileridir.”¹⁵ McFate’in bu tanımı Singer’in askeri şirketleri ile aynı grubu ifade etmektedir.

AB Konseyi raporunda ise Güney Afrika, ABD ve Rusya askeri hizmet sağlamak için ücret alan tüzel kişiliğe sahip özel askeri şirketlerin kategorize edilmesinde üç temel model esas alınmıştır. Güney Afrika modeli tarihi bir şirket olan Executive Outcomes’un işleyiş tarzına dayanmaktadır. Geleneksel paralı askerlere yakındır ve operasyonlarını faaliyet yürüttüğü ülkenin kaynaklarından finanse ederler. “Askeri girişimcilik” şeklinde tanımlanan ABD Blackwater modeli ise güçlü bir devletin geleneksel silahlı güçleriyle bütünleşir. Bu çalışmanın konusunu oluşturan Wagner ise bu iki gruptan daha farklı bir yaklaşım oluşturmakta ve faaliyetleri daha geniş bir alanı kapsamaktadır.¹⁶

Herbert Wulf ise güvenlik sektöründeki aktörleri a) şahıs ve şirketlerin yanı sıra bazı hükümetlere güvenlik hizmeti sağlayan özel güvenlik şirketleri, (b) askeri teçhizatın üretimi, geliştirilmesi ve finansmanı ile uğraşan savunma üreticileri, (c) askeri sektöre yönetim ve finansman hizmeti sağlayan hizmet sağlayıcılar, (d) insani yardım kuruluşlarına ve BM kuruluşlarına hizmet sağlayan özel askeri şirketler, (e) organize suça karışan yasal olmayan silahlı aktörler, (f) devlet dışı aktörler tarafından kullanılan paralı askerler olmak üzere altı kategoride sınıflandırmıştır.¹⁷

ABD, güvenlik hizmetlerinin özelleştirilmesinin küresel ölçekte genişlemesinde başat bir rol oynamıştır.¹⁸ Bu eğilime öncülük eden ABD’nin Irak işgali, özel askeri şirket endüstrisinin yaygınlaşmasına yol açmıştır. 2006 yılında sadece Irak’ta ABD için çalışan 100 bine yakın özel askeri şirket personeli bulunduğu tahmin edilmektedir. ABD’nin giderek daha fazla kullanmaya başladığı bu şirketler askeri operasyonlarında önemli roller

14 Singer, *Corporate Warriors*, s. 92-98.

15 Seen McFate, *The Modern Mercenary: Private Armies and What They Mean For World Order*. Oxford University Press, Oxford, 2014.

16 Council of the European Union, “The Business of War – Growing risks from Private Military Companies”, 31 August 2023, <https://www.consilium.europa.eu/media/66700/private-military-companies-final-31-august.pdf>, erişim 02.01.2024

17 Herbert Wulf, *Internationalizing and Privatizing War and Peace*, Palgrave Macmillan, London, 2005, s. 43-47.

18 Kimberly Marten, “Russia’s use of semi-state security forces: the case of the Wagner Group”, *Post-Soviet Affairs*, 2019, s. 2

üstlenmişlerdir.¹⁹ 2010 yılının sonunda Tunus'ta başlayan Arap Baharı süreci ise özel askeri şirketler için uygun bir pazar ortamı meydana getirmiştir. Bu şirketler Arap ülkelerinde gerek devrim sürecinde gerekse devrim sonrası yapılanma sürecinde önemli rol oynamışlardır.²⁰

ABD başta olmak üzere birçok devlet ulusal çıkarları için bu şirketlerden yararlanmaktadır. Özellikle Afganistan ve Irak'ta yaşanan insan hakkı ihlallerini içeren çok sayıda skandala rağmen ABD bu şirketlerden yararlanmaya devam etmiştir. Özel askeri şirket personellerinin başka ülkelere konuşlandırılmasının Kongre izni gerektirmemesi ve bu şirketlerin siyaset kurumu ile güçlü bağlantılarının bulunması gibi sebeplerle ABD bu şirketleri kullanmaya devam etmektedir. Ayrıca Soğuk Savaş sonrası dönemde ABD politika yapıcılarının uzak bölgelerde operasyon yürütmek için kamuoyunu ikna etmesi zorlaşmıştır. Dolayısıyla kamuoyu tepkisinden kaçınmak için bu şirketlerden yararlanmaktadır.²¹

Son yıllarda Çin menşeli özel güvenlik şirketlerinin sayısında dikkat çekici bir artış meydana gelmiştir. Bu şirketler hem ülke içinde hem sınır dışında Çin'in ekonomik ve jeopolitik çıkarları doğrultusunda faaliyet yürütmektedir. Çin'in özel askeri şirketleri sıkı kontrole tabidir ve bu şirketlerin faaliyetleri savaş dışı işlemlerle sınırlıdır.²²

Özel askeri güvenlik şirketleri milyar dolarlık küresel endüstrinin bir parçasıdır. Bu endüstri, uluslararası hukuk açısından belirsiz bir statüde olup çelişkili ve sorunlu bir doğaya sahiptir. Bu şirketler devletler tarafından belirli avantajlarından dolayı tercih edilse de kaynak ülkeler açısından birtakım tehditler de meydana getirmektedir. Zoe Salzman, özel askeri şirketlerin devletler için oluşturduğu tehditleri üç kategori altında toplamıştır. Öncelikle güç kullanımı konusunda devlet tekeline zayıflatmaktadır. İkincisi yürütme erkinin hesap verilebilirlik endişesi olmadan savaşa girme gücünü artırmaktadır. Üçüncüsü şahsi çıkarların kamu çıkarlarının önüne geçmesine yol açmaktadır. Ayrıca özel askeri şirketlerin demokratik ulus devlet olgusunu tehdit ettiğini ileri sürenler de bulunmaktadır.²³

Özel askeri şirketler kazançlarını maksimize etmeye çalışan rasyonel aktörlerdir. Bu şirketlerin faaliyette kalmasını etkileyen temel faktör güvenlik tehditleridir. Birçok uzmana göre özel askeri şirketler için çatışmayı uzatmak en uygun seçenektir. Ancak Akçınaroğlu ve Radziszewski'ye göre, özel askeri şirketler hizmetleri karşılığında ödemeyi doğal kaynakları çıkarma imtiyazları üzerinden aldıklarında şiddetin sona erdirilmesi için çalışmak bu şirketlerin çıkarıdır. Barışçıl ortam kâr amacı güden bu kuruluşların karlarını maksimize etme hedeflerine ulaşmalarını sağlar. Sözleşmelerin birden fazla aktöre verilmesi sorumluluğu artırabilir, rekabetin varlığı özel askeri şirketlerin itibarlarını tehlikeye atmadan yıkıcı faaliyetlerde bulunmalarını zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla Akçınar ve Radziszewski, sözleşmelerin birkaç şirket arasında bölünmesinin diğer bir ifadeyle birden fazla oyuncuya dağıtılmasının daha faydalı olduğunu belirtmektedir.²⁴

19 Marc Lindemann, "Civilian Contractors under Military Law", *Parameters*, 2007, 37:3, 83-94, s. 83.

20 Burak Güneş, "Orta Doğu'da Devlet Dışı Aktör Olarak Özel Askeri ve Güvenlik Şirketleri", *International Journal of Social Inquiry*, 2020, 13:2, 543-483, s. 568.

21 Tea Cimini, "The Invisible Army: Explaining Private Military and Security Companies", *E-International Relations*, August 2018, s. 1-3.

22 Council of the European Union, *The Business of War*, s. 4.

23 Zoe Salzman, "Private Military Contractors And The Taint Of A Mercenary Reputation", *International Law and Politics*, 2008, 40, 853-892, s. 860.

24 Seden Akçınaroğlu ve Elizabeth Radziszewski, "Private Military Companies, Opportunities, and Termination of Civil Wars in Africa", *Journal of Conflict Resolution*, 2013, 57:5, s.795-821.

Tablo 1. Dünyada Öne Çıkan Başlıca Özel Askeri ve Güvenlik Şirketleri²⁵

Özel Askeri Şirket	Kuruluş Yılı	Merkezi	Faaliyet Alanı
Brinks	1859	ABD	Devlet kurumları banka sektörü, havalimanı, maden vb. sektörlerde özel güvenlik şirkettir.
Securitas AB	1934	İsveç	Güvenlik hizmetleri, olay yeri inceleme, güvenlik danışmanlığı...
DynCorp International	1946	ABD	Güvenlik hizmetleri, havacılık desteği, istihbarat, eğitim, danışmanlık..
CACI International	1962	ABD	Güvenlik, istihbarat, savunma hizmetleri..
Control Risks	1975	Birleşik Krallık	Siyasi güvenlik risklerinde uzmanlaşmış küresel danışmanlık şirkettir.
Prosegur	1976	İspanya	Güvenlik ve koruma danışmanlık hizmetleri,
GardaWorld	1995	Kanada	Kişi güvenliği, hammadde kaynaklarının güvenliği, havalimanı güvenliği...
Academi/ Blackwater	1997	ABD	Taktik saha eğitimleri, çatışma bölgelerinde koruma hizmetleri, güvenlik danışmanlığı...
G4S	2004	Birleşik Krallık	Güvenlik ve koruma hizmetleri, risk yönetimi ve danışmanlık hizmetlerine kadar çeşitli alanlarda faaliyet yürütmektedir.
Wagner Grubu	2014	Rusya Federasyonu	Muharip güç, eğitim, lojistik, istihbarata kadar çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır.
Allied Universal	2016	ABD	2016 yılında Allied Barton ve Universal Services of America'nın birleşmesiyle kurulmuştur.

2. Rusya Federasyonu'nun Dış Politikasında Özel Askeri Şirketler

SSCB'nin dağılması sonucu Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle Rusya Federasyonu SSCB'nin halefi olarak uluslararası politikada yerini almıştır. Bu dönemde ülke içerisinde yaşanan siyasi ve ekonomik sorunlar dış politikayı şekillendirmiş ve Batı ile bütünleşmeye yönelik politika takip edilmiştir.²⁶ 1990'lar boyunca Rusya Batıya entegre olmaya çalışsa da hem Batının Rusya'yı benimseyememesi hem de Rus siyasi elitlerinin korporatist ve muhafazakâr eğilimleri bu çabaların başarısız olmasına yol açmıştır.²⁷

1996 yılında Dışişleri Bakanı olan Avrasyacı çizgiye sahip Primakov, kendi adıyla anılacak doktrini formüle etmiştir. Primakov'a göre, Rusya artık ABD'yi takip etmemeli, uluslararası politikada kendisini büyük bir güç merkezi olarak yeniden konumlandırmalı ve ABD'ye alternatif çok kutuplu bir dünyanın gelişmesine katkıda bulunmalıdır.²⁸ 2000 yılında Yeltsin'den sonra devlet başkanı seçilen Putin ile birlikte Rusya, Batıya entegre olma stratejisinden vazgeçerek yakın çevresinde yumuşak hakimiyet, küresel çok kutuplu düzene

25 Tablo, "Özel Askeri Şirketlerin Küresel Yayılımı ve Geleceği" başlıklı rapordan uyarlanmıştır. Bkz. Ahmet Keser, "Özel Askeri Şirketlerin Küresel Yayılımı ve Geleceği", *SETA*, 2020, s. 41-46.

26 Robert O. Freedman, "Russian Policy toward the Middle East: The Yeltsin Legacy and the Putin Challenge", *Middle East Journal*, 2001, 55:1, 58-90, s. 60.

27 Dmitri Trenin, "Russia Reborn: Reimagining Moscow's Foreign Policy", *Foreign Affairs*, 2009, 88:6, 64-78, s. 64.

28 Julia Gurganus ve Eugene Rumer, "Russia's Global Ambitions in Perspective, Carnegie Endowment For International Peace", February 2019, <https://carnegieendowment.org/2019/02/20/russia-s-global-ambitions-in-perspective-pub-78067>, erişim 19.10.2023

üyelik ve ABD, AB ve Çin gibi dünyanın başlıca güç merkezleri ile eşitlik olmak üzere küresel politikadaki hedeflerini belirlemiştir.²⁹

Rus dış politikasında özel askeri şirketlerin rolünü anlamak için öncelikle Rusya'nın küresel politika hedeflerinin anlaşılması gerekmektedir. Rusya'nın dış politikasındaki temel hedefi Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi yeniden büyük bir güç merkezine dönüşmek ve uluslararası politikaya yön verebilecek konuma ulaşmaktır. Rusya uluslararası politikada yeniden büyük güç olduğunu ispat etmek, yakın çevresinde hâkimiyet sağlamak, Batı'nın nüfuz alanına girmesini engellemek için birtakım sınır ötesi müdahalelerde bulunmuştur. Bu doğrultuda Rusya'nın Gürcistan'a müdahale etmesi, Kırım'ı ilhaki, Suriye'ye yaptığı doğrudan askeri müdahale ile dengeleri değiştirerek Esad rejiminin düşmesini engellemesi ve Ukrayna ile savaşa girmesi küresel hedefleri bağlamında açıklanabilir. Bu bağlamda Rusya'nın küresel hedeflerinde özel askeri şirketler kilit rol oynamakta ve nüfuzunu genişletebilmesine aracılık etmektedir. Rusya'nın hibrit savaş stratejisinin temel bileşenini oluşturan özel askeri şirketler, Rusya'nın askeri müdahalelerini kolaylaştıran bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

Rusya Genelkurmay Başkanı Valery Gerasimov “*The Value of Science Is in the Foresight*” (Bilimin Değeri Öngörüdür) başlıklı makalesinde, savaşın kurallarının değiştiğini belirterek stratejik hedeflere ulaşmak için düzensiz kuvvetlerin ve askeri olmayan araçların önemine dikkat çekmiştir.³⁰ 21.yüzyıl savaş stratejisi olan hibrit savaşları geçici bir olgudan ziyade gelecekteki askeri gelişimin ana çizgisi olarak gören Rusya, hibrit savaşların geleneksel konvansiyonel savaşlardan daha etkili ve pratik olduğunu varsaymaktadır. Bu doğrultuda hibrit savaş stratejisinde önemli bir yeri olan özel askeri şirketleri kullanma kabiliyetini geliştirmeye çalışmaktadır. Belarus, Ukrayna, Suriye, Libya ve Venezuela'da hibrit savaş stratejisini kullanan Rusya, konvansiyonel askeri güçler de dahil olmak üzere özel askeri şirketler aracılığıyla bu çatışmalara müdahil olmaktadır.³¹

Rusya özel askeri şirketlere sıklıkla başvurursa da bu şirketler Rusya anayasasının 13/5. maddesine göre yasa dışı kabul edildiği için³² özel askeri şirketlerin varlığı reddedilmiştir.³³ Ancak ilerleyen süreçte yaptığı basın toplantısında Putin, Wagner'in faaliyetlerini yurt dışında sürdürmesi ve Rusya yasalarına karşı gelmemesi şartıyla çalışmalarına devam etme ve ticari çıkarlarını koruma hakkına sahip olduğunu ifade etmiştir. Rusya'da özel askeri şirketlerin kullanımına yönelik herhangi bir yasal düzenlemenin bulunmaması ve özel askeri şirketlerin “gri alan”da varlık göstermelerinden dolayı özel askeri şirketler ne tam anlamıyla meşru ne de yasak olarak nitelendirilebilir.³⁴

Son yıllarda Rusya'nın özel askeri şirketleri kullanmasında büyük bir artış yaşanmıştır. 2014 yılından itibaren Ukrayna, Rusya'nın bu şirketleri denediği ilk alanlardan biri olmuştur. Sonraki süreçte Rusya, bu şirket personellerini Suriye ve Libya'da yerel aktörlerle birlikte çalıştırmıştır. Zaman içerisinde özel askeri şirketlerin kullanımını Sahra Altı Afrika, Güney Amerika ve Sudan, Orta Afrika Cumhuriyeti, Mozambik, Madagaskar ve Venezuela gibi diğer ülkelere kadar genişletmiştir.³⁵

29 Trenin, *Russia Reborn*, s. 64.

30 Valery Gerasimov, “The Value of Science Is in the Foresight New Challenges Demand Rethinking the Forms and Methods of Carrying out Combat Operations”, *Military Review*, 2016, 23-29, s. 24.

31 Mason Clark, “Russian Hybrid Warfare, Institute for The Study of War (ISW)”, 2020, s. 8-9.

32 Biran Katz, Seth G. Jones, Catrina Doxsee, Nicholas Harrington, “Moscow's Mercenary Wars”, *Center For Strategic & International Studies*, 2020, <https://russianpmcs.csis.org/>

33 Marten, *Russia's use of semi-state security forces*, s. 2.

34 Kutluhan Görücü ve Arzu Bünyad, “Rus Hayalet Ordusu Wagner”, *SETA Analiz*, Şubat 2020, Sayı: 311, s. 13.

35 Katz vd., *Moscow's Mercenary Wars*.

Enerji ve maden kaynakları üzerinde kontrol ve SSCB zamanında olduğu gibi küresel güç olma arzusu Rusya'nın Afrika kıtasında özel askeri şirketlere başvurmasının ana motivasyonlarından biridir. Afrika kıtasında askeri hizmetlere yönelik talep Rusya'nın kıtada nüfuz kazanmak için özel askeri şirketlere başvurmasına yol açmaktadır. SSCB'nin dağılması sonrası kıtadan çekilmek zorunda kalan Rusya eski ortaklarıyla ilişkilerini yeniden güçlendirmeye çalışmaktadır. Doğrudan savaşın maliyetlerinin yüksek olması ve bölgeye ilişkin askeri tecrübe yetersizliği nedeniyle Rusya özel askeri şirketlerden yararlanmaktadır.³⁶ Afrika'da etkinliğini artırma ve Batı ülkeleriyle rekabet edebilmek için Rusya Federasyonu bölgede uzun süre konuşularak görev yapabilecek ve küresel çıkarları doğrultusunda faaliyet yürütebilecek askeri şirketlerden yararlanmaktadır.

Rusya, Ukrayna'daki deneyimlerinden yola çıkarak özel askeri şirketleri Suriye'de de kullanmış, bu şirketler petrol rafinelerinin ve doğalgaz tesislerinin isyancıların elinden alınmasında önemli rol oynamışlardır. Rejim yanlısı muharebe operasyonlarında gittikçe daha doğrudan bir rol üstlenen Suriye'deki özel askeri şirket personeli sayısının 1000-3000 arasında olduğu tahmin edilmektedir. Rusya Libya'da siyasi ve ekonomik çıkarlarını genişletmek için özel askeri şirketleri kullanmıştır. İç savaşa sürüklenen ve güç boşluğu oluşan Libya'da Hafter'i desteklemek, çatışmayı kendi lehine çevirmek ve Rusya'nın nüfuzunu genişletmek ve ABD'nin geleneksel müttefikleri olan Mısır ve BAE gibi ülkelerle bağlarını güçlendirmek amacıyla özel askeri şirketleri Libya'da konuşlandırmıştır. Rusya'nın bu şirketleri Libya'ya konuşlandırması nüfuzunu güçlendirmiştir. Ancak paralı askerlere rağmen Hafter Trablus'u ele geçirememiş, Wagner grubu Türk insansız hava araçlarının saldırılarında büyük zaiyat vermiştir.³⁷

Özel askeri şirketlerin sağladığı çeşitli avantajlardan dolayı Rusya bu şirketleri yoğun şekilde kullanmaya başlamıştır. Küresel hedefleri doğrultusunda gerçekleştirdiği müdahalelerde askeri kayıpların birtakım siyasi maliyetleri vardır. Ordudaki kayıplar halkın tepkisine yol açar ve liderin meşruiyetine zarar verir. Bununla birlikte düzenli birliklerin yurt dışına konuşlandırılması sorunludur, insan hakları ihlalleri ve Cenevre sözleşmesi gibi uluslararası düzenlemelerle yargı yolu açıktır.³⁸ Rusya askeri kayıpların azaltılması, kamuoyu tepkisinin önüne geçilmesi ve uluslararası düzenlemelerden yargılanmaktan kaçınmak için özel askeri şirketlere kullanışlı bir aktör olarak sıklıkla başvurmaktadır.

36 Aivaras Giedraitis, "Private Military Companies in the Foreign and Security Policy of the Russian Federation in 2014–2019, *Lithuanian Annual Strategic Review*, 2020, (18), 123-162, s.143-145.

37 Katz vd., *Moscow's Mercenary Wars*.

38 Alonso-Trabanco, *Mercenaries and the Wagner Group*.

Tablo 2. Rusya'nın Çalıştığı Özel Askeri Şirketler³⁹

Özel Askeri Şirketler	CEO	Faaliyet bölgeleri	Faaliyet Türleri
Wagner	Dmitry Utkin	Ukrayna, Suriye, Libya, Orta Afrika Cumhuriyeti, Sudan, Mozambik, Venezuela, Madagaskar	Muharip güç, eğitim, lojistik, istihbarat
E.N.O.T. Corp.	Roman Telenkevich Kurucu Igor Mangushev Şubat 2023'te öldürüldü.	Ukrayna, Suriye, Dağlık Karabağ	İnsani yardım, askeri eğitim, ideolojik eğitim, organize suç, uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadele,
RSB-Grup	Oleg Krinitsyn	Orta Doğu, Batı Afrika, Orta Asya, Ukrayna	Eğitim, danışmanlık, istihbarat, muharip güç
PMC Mar	Alexey Marushchenko	Libya, Ukrayna	Soruşturma ve güvenlik, teknik koruma, kişilerin güvenliği, danışmanlık

Rusya'nın çalıştığı birçok özel askeri şirket bulunmasına karşın tabloda gösterilen dört şirket öne çıkmaktadır. Bu şirketlerin kurucuları genellikle Rus askeri ve güvenlik teşkilatının eski çalışanlarıdır. Rusya ile bağlantılarını sürdürmekte ancak çoğunlukla ticari temelde çalışmaktadırlar. Bu şirketler arasında da çeşitlilikler vardır. RSB Grubu Batı'daki özel askeri ve güvenlik şirketlerine daha çok benzemektedir. E.N.O.T. Corp'un ise daha milliyetçi eğilimde olduğu bilinmektedir.⁴⁰

Tablo 3. Batı Orijinli Özel Askeri Şirketler ve Wagner Arasındaki Farklar

Batı Orijinli Özel Askeri Şirketler	Wagner Grubu
Çeşitli devlet ve kurumlarla çalışmaktadırlar.	Sadece Rusya ile çalışmaktadır. Rusya'nın güdümünde hareket etmektedir.
İşe alımlarda ideolojik motivasyonlar ağır basmaz.	İşe alımlarda ideolojik motivasyonlar ağır basmaktadır (Rus milliyetçiliği). Savaşçılar genellikle etnik açıdan Ruslar ve Kazaklardır.
Soğuk Savaş sonrası dönemde yaygınlaşmaya başlamıştır.	Batılı şirketlere göre daha geç ortaya çıkmıştır.
Büyük çoğunluğu ABD ve İngiltere merkezlidir.	Wagner grubu üyeleri diğer özel güvenlik şirketleri gibi çeşitli alanlarda hizmet etse de temelde muharip güçlerle birlikte savaşa fiili olarak katılmaktadır.

Rusya'nın çalıştığı farklı özel askeri şirketler olsa da bunlar arasında en çok öne çıkan şüphesiz Wagner'dir. Rusya'da özel askeri şirketler 2013 yılında "Slavyanskiy Korpus" (Slav Birliği) adı altında ortaya çıkmıştır. Slavyanskiy Korpus, Suriye'de Esad rejimi ile petrol

³⁹ Giedraitis, *Private Military Companies*, s.137.

⁴⁰ Nathaniel Reynolds, "Putin's Not-So-Secret Mercenaries: Patronage, Geopolitics, and the Wagner Group", *The Return of Global Russia*, July 2019, Carnegie Endowment for International Peace, s. 3.; Ase Gilje Østensen and Tor Bukkvoll, "Russian Use of Private Military and Security Companies", *FFI-RAPPORT*, 2018, s. 3.

kuyularını kontrol altına almak için eski SSCB üyesi ülkelerden asker toplayarak Suriye'ye götürmüştür. Bu şirketin adı kayıtlara “Moran Security Group” şeklinde geçmiştir. Bu isim bir süre sonra kullanılmaz olmuş ve yerine Wagner Grubu ortaya çıkmıştır.⁴¹

Wagner'in 2014 yılında “Putin'in aşçısı”⁴² lakaplı iş adamı Yevgeny Prigojin tarafından kurulduğu bilinmektedir.⁴³ Prigojin, Wagner'in ana finansörü ve yöneticisi olmasına rağmen Wagner ile ilişkisi olduğunu inkâr etmiştir. Askeri ve güvenlik hizmeti geçmişi bulunmayan Prigojin, soygun ve dolandırıcılıktan dolayı hapis yatmış, hapisten çıktıktan sonra ise başarılı bir restoran işletmecisi olmuştur.⁴⁴ Anayasada yasak olmasından dolayı Wagner Rusya'da kayıtlı bir şirket değildir. Wagner isminin nerden geldiği tam olarak bilinmemektedir. Bu ismin Rus istihbarat servisinde eski bir yarbay olan Dmitri Utkin'in takma adı olduğu iddia edilmiştir. Utkin'in Adolf Hitler'in en sevdiği besteci olan Richard Wagner de dahil olmak üzere Nazi Almanyasına büyük hayranlık duyduğu iddia edilmiştir.⁴⁵ Wagner dünya gündemine Şubat 2017'de Suriye'ye bağlı Deyr'ez-Zor'un ABD liderliğindeki koalisyon güçleri tarafından bombalanması ile gelmiştir. Bu bombalama neticesinde Wagner büyük kayıp vermiştir. Ölen askerlerin Wagner'e ait olduğunu basına sızdıran Doğu Ukrayna'da Wagner birliklerini komuta eden İgor Girkin olmuş ve böylelikle Wagner deşifre edilmiştir.⁴⁶

Wagner sadece muharip güç olarak değil eğitimden danışmanlığa, lojistikten tesis korumaya kadar çeşitli alanlarda faaliyet göstermektedir. Wagner grubu üyeleri özel güvenlik şirketleri gibi çeşitli alanlarda hizmet etse de temelde muharip güçlerle birlikte savaşa fiili olarak katılmaktadır. Bu noktada Wagner Batılı özel askeri şirketlerden bazı noktalarda farklılık göstermektedir.

Erkan ve Ateş'e göre, Wagner'i emsallerinden ayıran çeşitli unsurlar bulunmaktadır. Yönetici ve eğitici kadrosunun hibrit yapıda olması, Putin ve siyasi elitlerle olan yakın ilişkisi, sadece Rusya güdümünde faaliyet göstermesi ve işe alımlarda ideolojik motivasyonların öne çıkması Wagner'i emsallerinden ayıran özelliklerdir. Daha önce belirtildiği üzere paralı askerler ve özel askeri şirketlerin Rusya'da hukuken yasak olmasına karşın diğer taraftan hukuken tanınmayan Wagner'in kamuoyunda siyasal elitler tarafından faaliyetleri takdir edilmektedir. Bu noktada uluşan gri alanda faaliyet göstermesiyle Wagner, uluslararası diğer şirketlerden ayrılmaktadır.⁴⁷

Wagner'in gizli yapıda olması, savaşçı sayısını ve üyelerinin kimlerden oluştuğunu bilmeyi zorlaştırmaktadır. 3000-5000 arasında personelinin bulunduğu tahmin edilmekte, savaşçılarının çoğunluğunu ise etnik olarak Ruslar ve Kazakların oluşturduğu bilinmektedir. Maaşlarının ortalama Rus askerlerinin maaşlarının oldukça üzerinde olması Wagner'e katılımı cazip hale getirmektedir.⁴⁸ Suriye'de görev alan Wagner üyelerinin maaşları önceden Rusya Savunma Bakanlığı tarafından fonlanırken daha sonra maaşları Esad rejimi tarafından

41 İsaev Saslanbek, “Wagner: Suriye'deki Paralı Rus Askerler”, *Anadolu Ajansı*, 2018, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/wagner-suriyedeki-parali-rus-askerler/1088402>, erişim 06.08.2023.

42 Yevgeny Prigojin'e “Putin'in aşçısı” denmesinin sebebi Concord Management and Consulting isimli yemek şirketinin kurucusu olması ve bu şirketin Putin'e yemek hizmeti sağlamasıdır.

43 Rajneesh Singh, “The Wagner Group: A Tool Of Hybrid Warfar”, *Manohar Parrikar Institute For Defence Studies and Analyses*, Mayıs 2023.

44 Nathaniel Reynold, *Putin's Not-So-Secret Mercenaries*, s. 4.

45 Amy Mackinnon, “What Is Russia's Wagner Group?”, *Foreign Policy*, July 2021, <https://foreignpolicy.com/2021/07/06/what-is-wagner-group-russia-mercenaries-military-contractor/>, erişim 21.10.2023

46 Salih Yılmaz, *Rusya'nın Suriye Politikası*. İlbilge Yayıncılık Eğitim, 2020, s. 171.

47 Anıl Çağlar Erkan ve Ahmet Ateş, “Wagner Grubu'nun Yapısı ve Operasyonları Üzerine Bir İnceleme”, *Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 2023, 4:1, 11-130, s. 118.

48 Reynolds, *Putin's Not-So-Secret Mercenaries*, s. 7.

ödenmeye başlamıştır. Suriye’de faaliyet gösteren Rus enerji şirketi Evro Plus ve Esad rejimi arasındaki anlaşmaya göre işletilen petrolün 3/4’ü Esad rejimine aittir. Rejimin bu payı içerisinde Wagner üyelerinin maaşları kesilmektedir.⁴⁹ Ukrayna ve Suriye’deki savaşlara katılım Wagner’in deneyim kazanmasını ve organizasyon yapısının modernleşmesini sağlamıştır.

Harita 1. Wagner’in Faaliyet Gösterdiği Ülkeler⁵⁰

3. Özel Askeri Şirketlerin Kaynak Ülke Açısından Riskleri: Wagner Örneği

Son yıllarda savaşların yeni aktörleri olan özel askeri şirketlerin etki alanlarını genişletmesi bu şirketlerin uluslararası alanda tartışılan konulardan biri haline gelmesine yol açmıştır. Sözleşmeli savaşçıların uluslararası ilişkileri nasıl etkilediğini anlatmak için neo-ortaçağcılık terimini kullanan McFate,⁵¹ paralı askerlerin günümüzde özel askeri şirketler olarak tekrardan canlanmasıyla uluslararası ilişkilerde eğilimin değiştiğini, otoritenin hem devlet hem de devlet dışı aktörler arasında paylaşıldığı doğası gereği çok merkezli olan ortaçağ sistemine vurgu yaparak bu durumun uluslararası ilişkilerde neo-ortaçağcılığın ortaya çıkışının habercisi olduğunu belirtmektedir. Bu şirketlerin devletler açısından taşıdığı risklerin başında, devletin en temel özelliklerinden biri olan güç kullanma tekeli zayıflatması gelmektedir. Özel askeri şirketlerin uluslararası hukukta belirsiz bir statüye sahip olmaları da tartışmalara yol açan önemli hususlardan bir diğeridir.

Uluslararası hukukta özel askeri şirketlere yönelik bir düzenleme bulunmamaktadır. Özel askeri şirketler uluslararası hukuk açısından gri alanda faaliyet gösteren yapılardır. Bu şirketler kendilerini “savunma müteahhidi” olarak tanımlamaktadırlar. Bu tanım bu şirketlerin resmi bir unvana, bir devlet tarafından istihdam edilmesi ile gelen meşruiyete sahip olmasını sağlarken aynı zamanda bir özel şirket statüsüyle devletten bağımsız kalmasına olanak

49 Yılmaz, *Rusya'nın Suriye Politikası*, s. 170.

50 Suriye Gündemi, “Rus Özel Askeri Şirket Wagner’in Faaliyet Gösterdiği Ülkeler”, 13 Aralık 2019, <https://www.suriyegundemi.com/rus-ozel-askeri-sirketi-wagner-in-faaliyet-gosterdigi-ulkeler>, erişim 14.10.2023

51 Mcfate, *The Modern Mercenary*.

sağlamaktadır. Bu şirketlerin savunma müteahhitleri olarak tanımlanması uluslararası hukuk açısından çözüme kavuşturulamayacak sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Ne devlet ne paralı asker ne de suçlu kategorisinde yer almayı yeni bir kategoriye dahil edilmektedir. Bu yeni kategori için de uluslararası mevzuat söz konusu değildir. Bu şirketlere yönelik tanımlanmış operasyonel standardın bulunmaması ve faaliyetlerinin takip edilememesi uluslararası normlar açısından önemli bir eksiklik ortaya çıkarmaktadır.⁵²

Özel askeri şirketlerin devletler açısından çeşitli riskler meydana getirmesine karşın sağladığı avantajlardan dolayı kullanımı gittikçe yaygınlaşmaktadır. Özel askeri şirketlerin kaynak ülkeler açısından taşıdığı riskleri ortaya koymadan önce bu şirketlerin devletlere sağladığı avantajların kısaca ele alınması konunun anlaşılması için önem taşımaktadır. Öncelikle devletler savaş maliyetlerini düşürmek için özel askeri şirketlere başvurmaktadır. Ekonomik maliyetin yanında siyasi maliyetleri en aza indirmeye çalışmaktadırlar. Milli orduların verdiği kayıplara yönelik kamuoyu tepkisinden kaçınmak için bu şirketlere yönelmektedirler.⁵³ Bu nedenle politik hedefleri olmayan ve tamamen ekonomik çıkarları doğrultusunda hareket eden özel askeri şirketler ortaya çıkan krizlerde devletler açısından kurtarıcı rol üstlenmektedirler.⁵⁴ Özel askeri şirketler devletlere makul inkâr edilebilirlik sağlamaktadır. Makul inkâr edilebilirliğin devletler açısından en önemli avantajı ise hesap verme sorumluluğunun devredilmesidir. Devletler hukuki olarak özel askeri şirketlerin işlediği insan hakları ihlallerinden sorumlu değildir. Bu şirketler devletlere ordularını kullanmadan uluslararası müdahalede bulunma imkânı tanımakta dolayısıyla siyasal ve yasal kuralları bypass etmelerinin önünü açmaktadır.⁵⁵ Büyük devletlerin genellikle kamuoylarına hesap verebilmek için özel askeri şirketlere başvurduğu, başarısız devletlerin ise egemenliklerini sağlayabilmek ve kamusal düzeni yürütmek amacıyla özel askeri şirketleri kullanma yoluna gittikleri görülmektedir.⁵⁶

Özel askeri şirketler belirli noktalarda avantaj sağlasa da hem hizmet sağladığı devletlerin ulusal güvenliği hem de uluslararası güvenlik açısından ciddi risk ve tehditleri beraberinde getirmektedir. Özel askeri şirketler siyasal erişim ve finansman açısından yönetim kurullarına genellikle hükümette ve orduda üst düzeyde görev alan kişileri getirmektedir. Bu kişiler bağlantılarını kullanarak hükümet ve orduya karşı lobi faaliyetleri gerçekleştirebilmektedirler.⁵⁷ “Döner kapı sendromu” olarak nitelendirilen bu yaklaşımdan kaynaklanan özel askeri şirketlerin yakın siyasi bağlantılar kurması, kamusal hesap verebilirlik ve şeffaf yönetim anlayışına ters düşmekte, yolsuzluklara zemin hazırlayarak devletlerin ulusal güvenliğine zarar verecek uygulamaların önünü açmaktadır.⁵⁸ Özel askeri şirketler devletler dışında terörist gruplara ve devlet dışı silahlı aktörlere de hizmet sağlamaktadır. Bu şirketlerin para karşılığı terör örgütlerine hizmet vermesi ise uluslararası güvenliği tehdit etmektedir.⁵⁹ Başarısız devletler küresel aktörleri kurtarıcı olarak görüp yardım istemektedirler. Küresel aktörlerin vekil olarak başka ülke topraklarında bu şirketlere

52 Sadia Rania Mohiuddin, “ÖAŞ’ler: İnsan Hakları ve Terörizm Tehdidi”, Nur Özkan Erbay (ed.), *Özel Askeri Şirketler Savaş Müteahhitliği ve Uluslararası Güvenlik*, 2022, SETA, İstanbul, s. 93.

53 Betül Biçen Gören, “Soğuk Savaş Sonrası ÖAŞ’lerin Yükselişindeki Siyasi ve Ekonomik Arka Plan”, Nur Özkan Erbay (ed.), *Özel Askeri Şirketler Savaş Müteahhitliği ve Uluslararası Güvenlik*, 2022, SETA, İstanbul, s.83.

54 Keser, *Özel Askeri Şirketlerin Küresel Yayılımı*, s.17.

55 Mohiuddin, *ÖAŞ’ler*, s. 94.

56 Gören, *Soğuk Savaş Sonrası ÖAŞ’lerin Yükselişi*, s.85.

57 Christopher Spearin, *Private Military and Security Companies and States*, Palgrave Macmillan, London, 2017, s.67.

58 Ahmet Fuat Yayım, *Savunma Sanayiinde Küreselleşme Biçimleri: Özel Askeri Şirketler*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2006, s. 142.

59 Mohiuddin, *ÖAŞ’ler*, s. 103.

başvurmasından dolayı özel askeri şirketler, sömürgeciliğin farklı bir tezahürünün de ortaya çıkmasına aracılık etmektedir.⁶⁰ Özetle, özel askeri şirketler gri alanda bulunmaları, hesap verebilir ve şeffaf yapılar olmamaları, insan hakları ihlalleri gerçekleştirmeleri, terörist gruplar dahil olmak üzere devlet dışı aktörlere hizmet sağlamaları, devletlerin yasal sorumluk almaktan kaçınmalarına yol açmaları, büyük güçlerin vekili olarak başka bir ülke topraklarına müdahalede bulunarak hizmet sağladığı devletin çıkarlarını maksimize ettiği, hukuki ve siyasi sorumluluktan kaçınmasına yol açtığı için uluslararası hukuk ve güvenlik açısından ciddi sorunlar ortaya çıkarmaktadır.

Değişen güvenlik iklimi nedeniyle Rusya Federasyonu da diğer büyük güçler gibi özel askeri şirketlerden yararlanma eğilimindedirler. Geleneksel olarak büyük bir orduya sahip olmasına karşın Rusya başta Wagner olmak üzere, sağladığı avantajlar nedeniyle, özel askeri şirketlerden küresel politik hedefleri doğrultusunda yararlanmaktadır. Rusya'nın özel askeri şirketler kururması küresel politik hedefleriyle yakından ilgilidir. Soğuk Savaş'ın sonlanmasıyla birlikte SSCB'nin ardılı ve yasal mirasçısı⁶¹ olarak kurulan Rusya Federasyonu başlangıçta Batı sistemine eklemlenmeye çalışmış, ancak muvaffak olamamıştır. Özellikle 1991-2000 yılları arası dönemde siyasi, ekonomik ve toplumsal birçok sorunla yüzleşmek zorunda kalmış ve küresel hedefleri olmayan sıradan bir devlet konumuna düşmüştür. 2000 yılında Putin iktidarı ile beraber ise iç sorunlarını çözümlenmeye ve ekonomik açıdan güçlenmeye başlayarak belirlemiş olduğu küresel hedefler doğrultusunda çalışmaya başlamıştır. 2008'de Gürcistan'a yaptığı askeri müdahale, 2014'te Kırım'ı ilhakı ve 2015 yılında Suriye'ye yaptığı doğrudan müdahale ile sınırları dışında askeri kuvvet kullanabilecek bir güç olduğunu kanıtlamıştır. Bu süreçte özellikle ABD'nin Irak'ta aktif olarak özel ordulardan yararlanarak bir takım avantajlar elde etmesinden etkilenen Rusya yeni güvenlik iklimi nedeniyle Suriye, Libya, Afrika ve son olarak Ukrayna'da özel ordulardan (Wagner) yararlanmış ve zaman zaman kendisi açısından başarılı sonuçlar elde edebilmiştir. Rusya Federasyonu yasalarında özel paralı ordularla ilgili bir hüküm bulunmamakta, yani Wagner dahil özel ordular yasal kabul edilmemektedir. Ancak Wagner ile Rus devleti arasında organik bir bağ olmadığına kimse inanmamaktadır.

Wagner, Ukrayna'ya karşı savaşta yer alması karşılığında bir yıl içerisinde Rus devletinden bir milyar dolardan fazla para almış ve tamamen Rusya devlet bütçesinden finanse edilmiştir. Putin'in, Wagner grubuna yönelik saldırıyı engelleyen ordu mensupları ile yapmış olduğu ve Rus medyası tarafından yayımlanan konuşmasında "Wagner grubunun bakımı tamamen devlet tarafından sağlandı... Devlet, bir yıl içerisinde Wagner şirketine maaş ve teşvik ödemeleri için 86 milyar 262 milyon ruble (1 milyar dolardan fazla) ödedi" diyerek bu durumu doğrulamıştır.⁶²

Wagner, Suriye, Libya ve Ukrayna'da muharip kuvvet olarak yer almasının yanında, askeri eğitimleri tarafından birçok Afrika ülkesindeki hükümet güçlerine ve silahlı isyancılarla mücadele konusunda eğitim vermiş; Orta Afrika Cumhuriyeti'nde, Mali'de, Sudan'da, Mozambik'te yerel grup ve güçlere danışmanlık yapmıştır.⁶³ Bazı Afrika

60 Gören, Soğuk Savaş Sonrası ÖAŞ'lerin Yükselişi, s.86.

61 SSCB'nin dağılması sonucu BM Güvenlik Konseyi daimi üyeliğinin SSCB'den Rusya Federasyonu'na geçmesi ve nükleer silahlarının Rusya Federasyonu'nda toplanması yasal mirasçılığının uluslararası sistem tarafından tescillendiğini kanıtlamaktadır.

62 Pravda Ekonomiçeskaya, "Wagner Polnostu Finansiuřetsa İz Gosbudjeta", 2023, <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2023/06/27/701631/>, erişim 18.11.2023

63 Viladimir Zahabrikov, "Pavar. Osnvatel ÇVK Myatejnik. Evgeniy Prigojin Pagib v Aviakastrofe. Çem On Zapomnilsa?" 2023, <https://lenta.ru/articles/2023/08/24/evgeniiprigozhinumer/>, erişim 23.11.2023

ülkelerinde Batı yanlısı liderlere karşı düzenlenen darbelerde de Wagner'in aktif olarak yer aldığı bilinmektedir.

Özel askeri şirketler adına faaliyet yürüttükleri ülkeler açısından çeşitli avantajlar sağlamalarının yanında birtakım tehditleri de barındırmaktadırlar. Rusya'da yaşanan Wagner isyanı bu tehditlerin devletler tarafından göz ardı edilmemesi gereken önemli bir güvenlik sorununa dönüşebileceğini göstermesi bakımından önemlidir. Afrika, Suriye ve Ukrayna'da Rusya'ya yararlılık gösteren Wagner lideri Prigojin, Rus ordusuyla birlikte katılmış olduğu ilk büyük savaş olan Ukrayna'da aynı amaca hizmet etmelerine karşın ordu yöneticileriyle rekabete girmiş ve kendisini adeta ordunun da üzerinde konumlandırılmaya başlamıştır.

Prigojin, Rusya Savunma Bakanı Sergei Shoigu ile açıktan rekabete girmiş ve aralarında gerilim yaşanmıştır. Prigojin'in stratejik açıdan önemi az olan Bakhmut'u ele geçirme ve Wagner'i kahramanlaştırma çabası pahalıya mal olmuş ve büyük kayıp vermiştir. 5 Mayıs 2023'te Prigojin, 10 Mayıs'ta Wagner'in Bakhmut cephesinden çekileceğini duyurmuştur. Yayınladığı videoda Savunma Bakanı ve Genelkurmay Başkanı'na ağır ithamlarda bulunan Prigojin ellerinde mühimmat olmadığı için yok olmaya mahkûm olduklarını dile getirmiştir. Rus askerlerinin ölümünden Savunma Bakanı Shoigu ve Genelkurmay Başkanı Gerasimov'u sorumlu tutmuştur.⁶⁴ 10 Haziran 2023'de Rusya Savunma Bakanı Şoygu, 1 Temmuz'a kadar tüm gönüllü oluşumların Savunma Bakanlığı ile sözleşme imzalamasını zorunlu kılan bir emir yayınlamakla gönüllülere tüm yasal statülerin sağlanacağını belirtmiştir. Prigojin ise sözleşme imzalamayacaklarını belirterek 23-24 Haziran'da isyan girişiminde bulunmuştur.⁶⁵ Prigojin'i bu eyleme iten temel sebepler; askerlerinin orduya katılarak sözleşme imzalamaları için özendirilmeleri, yeterli lojistik destek verilmemesi ve kendi iddiasına göre ordunun Wagner'i başarısız kılmaya çabalaması olarak sıralanabilir.

Wagner isyanı sonrası çeşitli senaryolar ortaya atılmıştır. Bunlardan bazıları şu şekildedir;

- Wagner'in Rus derin devletinin bir aygıtı olduğu ve Prigojin'in sadece vitrin olduğu, dolayısıyla yaşananların Wagner'i Ukrayna'dan uzaklaştırmak isteyen Rus devletinin kontrolünde gerçekleştiği;
- Prigojin'in başlangıçtan itibaren kripto olduğu ve ABD tarafından desteklendiği;
- Prigojin'in ordu yöneticileri ile rekabete girmesinin bedelini ödeyeceği bir sürece zorlandığı;
- Yaşananların Wagner'in oluşturabileceği tehditleri öngören Putin'in Prigojin ile anlaşarak yürüttüğü bir süreç olduğu;
- Prigojin'in Rusya'nın güçlü oligarkları tarafından devlet başkanlığına hazırlandığı ve yeni bir darbe ile devlet başkanı olacağı;

Ancak Prigojin'in bir uçak kazasında öldürülmesi bu senaryolardan son ikisini geçersiz kılmaktadır. Öncelikle Ukrayna Savaşı Wagner ile Rusya arasında sorun yaşanmasına sebebiyet vermiş, savaşın uzaması ve askeri kayıpların artması ordu ile Wagner arasındaki huzursuzlukların artmasına yol açmıştır. Prigojin, ordunun Wagner'e yeterli

64 Pijotr Sauer, "Wagner Chief Rages at Russia's Generals and Threatens Bakhmut Pullout", *The Guardian*, May 2023, <https://www.theguardian.com/world/2023/may/05/wagner-chief-yevgeny-prigozhin-rages-at-russia-generals-and-threatens-bakhmut-pullout>, erişim 27.11.2023

65 Grigory Plakuçev, "Est Kem Zamenit, Vagner Uxodit C Ukrainu, No Mobilizatsi Ne Potrubeatsa", 2023, <https://www.gazeta.ru/army/2023/07/03/17226374.shtml>, erişim 14.12.2023

mühimmat desteği sağlamadığını iddia etmiştir. Wagner'in giderek kontrolden çıkmaya başlaması üzerine Savunma Bakanlığı tarafından çıkarılan kararname isyanın arkasındaki temel sebeplerden biridir. Çıkarılan kararname, paralı askerlerin Savunma Bakanlığına devredilmesini öngörmüştür. Paramiliter gruplara Savunma Bakanlığı ile sözleşme yapma mecburiyeti getirilmiş, özel askeri şirketlerin de dahil edildiği açıklanmıştır. Bu durumu Prigojin, askerlerinin orduya dahil edilerek Wagner'in feshedilmesi olarak yorumlamış ve isyan girişimine kalkışmıştır.

Putin, Prigojin'i vatana ihanet ve silahlı isyana kalkışmakla suçlarken Prigojin bu isyanın bir darbe değil adalet yürüyüşü olduğunu söylemiştir. Putin'in sert açıklamaları üzerine araya giren Belarus Devlet Başkanı Lukeşenko'nun arabuluculuğunda sorun dondurulmuştur. Prigojin'in Belarus'ta yaşamasına izin verilmiş, isyana katılmayan askerler Rus ordusuna alınırken isyana katılanlar sistem dışına itilmiştir.⁶⁶ Yaşanan süreç hem Putin'in siyasi otoritesini hem de Rusya'nın imajını zedelemiştir.⁶⁷

Daha önceleri Prigojin'i kahraman olarak sunan Rus medyası isyan sonrası farklı bir yaklaşımı benimsemiştir. Prigojin'in hangi gerekçeleri ileri sürerse sürsün Rusya'nın stratejik düşmanlarını sevindirdiği ve Batılıları sevince boğduğu⁶⁸ Rusya'da genel kanaat olmuştur. Yaşanan süreçte Rus medyası Prigojin'i vatan haini olarak göstermemiş, ancak öldürülmesine de genel olarak sessiz kalmış ve kayda değer bir tepki gösterilmemiştir.

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Yevgeny Prigojin' in düştüğü uçak kazasının ayrıntılarını ilk kez katılmış olduğu Valdai Forumu'nun genel kurulunda yapmış olduğu konuşmada açıklamıştır. Putin, alkol ve uyuşturucu testi yapılmadığını, kazada ölenlerin cesetlerinde el bombası parçaları bulunduğunu ve kazada herhangi bir dış etkinin olmadığını vurgulamış,⁶⁹ ancak kazanın neden kaynaklandığına dair makul bir sebep gösterememiştir.

Suriye, Libya ve bazı Afrika ülkelerinde misyonunu yerine getiren Wagner, Ukrayna'da ise kendi devletinin ordusu ile rakip olan ve sorun yaşayan bir şirket haline gelmiştir. Wagner savaş esnasında isyan ederek cephedeki insicamı bozmuş, kendi ordusuna silah doğrultmuş ve başkente doğru ilerlemiştir. Wagner'in diğer ülkelerde değil de Ukrayna'da sorun teşkil etmesi özel askeri şirketlerin aşırı güçlendiklerinde ve yakın coğrafyalarda görev aldıklarında ait oldukları ülke açısından risk oluşturduklarını ortaya koymaktadır.

Wagner isyanına giden süreç dikkatli bir şekilde incelendiğinde, etkinliği artan ve Rus devleti için sorun oluşturmaya başlayan Wagner askerlerinin Rus coğrafyasından uzaklaştırılması için Rus devletinin kontrolünde yürütülen bir süreç olduğu anlaşılmaktadır. Muharebe esnasında Wagner'e mühimmat yardımı yapılmaması, mensuplarının Rus ordusuyla sözleşme yapmaya zorlanması bu yargıyı destekler niteliktedir. Ayrıca ciddi bir hava gücüne sahip Rus ordusunun Moskova'ya yürüyüşü esnasında Wagner mensuplarına müdahalede bulunmamış olmasının da Rus devleti açısından bazı nedenleri bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi Rus halkı nazarında büyük vatansever olarak görülen Wagner'i kahramanlaştırarak tasfiyesini zora sokmak istememesidir. Wagner liderinin bir uçak kazasında öldürülmesi ile Rus devletinin amacına ulaştığı söylenebilir. Wagner mensuplarının bir kısmı sözleşmeli

66 Murat Aslan, "Wagner Kalkışması: Anlamı ve Alınan Dersler", *Kriter*, 2023, 8:81, https://kriterdergi.com/dispolitika/wagner-kalkismasi-anlami-ve-alinan-dersler_, erişim 11.12.2023

67 Mehmet Emin Güven, "Besle Kargayı Oysun Gözünü", *Malatyatime*, 8 Temmuz 2023, https://www.malatyatime.com/makale/besle-kargayi-oysun-gozunu-77744_, erişim 7.12.2023

68 Victoria Nikifirova, "Zapat Pastavil Vse Na Grajdanskuyu Vaynu v Rassii", 2023, <https://ria.ru/20230626/myatezh-1880349524.html>, erişim 13.12.2023

69 Sergey Gunaeв, "Putin Raskril Detaili Aviakadastrofı v Katoroy Pogib Prigojin", 2023, <https://lentv24.ru/putin-raskryl-detali-aviakadastrofı-v-kotoroi-pogib-prigozin.htm>, erişim 19.12.2023

olarak orduya alınmış, ancak oluşumun Rus devletinin kontrolünde kullanışlı bir aygıt olma özelliği ortadan kaldırılmamıştır.

Wagner'in düzenli ordu birlikleriyle birlikte muharebe meydanında muharip güç olarak yer aldığı ilk savaş olan Rusya-Ukrayna savaşında özel askeri birlikler ile ilgili dünyanın da önemli bir tecrübe kazanmış olduğunu söylemek mümkündür. Bahmut bölgesinin Ukrayna'dan geri alınmasında Wagner'in önemli başarı göstermesinden sonra Prigojin elde etmiş olduğu konumla yetinmeyerek daha fazlasını hedeflemiş ve açıktan Rus ordusuyla rekabete girmiştir. İş ordu mensubu bir yarbayın yargılanmasına kadar ileri götürülmüş, Prigojin "sadece Ukrayna ile savaşmıyoruz, Rusya bürokrasisi ile de savaşıyoruz" diyerek Milli Savunma Bakanı ve Genelkurmay Başkanı'nı açıktan sert sözlerle eleştirmiştir. Bu durumda işin doğası gereği Rus ordu yönetimi Wagner'i itibarsızlaştırmak için çeşitli hamleler yapmaktan geri durmamıştır. Bu yaşananlar genelde özel askeri şirketlerin özelde ise Wagner'in güvenlik hizmeti vermiş oldukları ülke açısından taşımış oldukları risklere dair fikir sahibi olunabilmesine olanak sağlamaktadır. Özel askeri şirketlerin, özelde ise Wagner'in güvenlik hizmeti verdikleri ülke açısından taşıdığı riskler şu şekilde sıralanabilir;

1. Özel askeri şirketlerin aşırı güç, etkinlik ve başarı kazanmalarının ait oldukları devletler açısından çeşitli riskleri de beraberinde getirdiği,
2. Bu tür yapılanmaların düzenli ordu birlikleri ile aynı muharebe meydanında bulunmalarının düzenli ordu birliklerinde rahatsızlığa neden olarak motivasyon kaybına neden olduğu,
3. Ait oldukları ülke sınırlarından uzakta kullanıldıklarında yararlılık gösteren bu yapılanmaların ülke sınırları içerisinde veya yakınında savaşmaları halinde dış ülke istihbarat örgütleri veya muhalif yapılanmalar tarafından kullanışlı birer aygıt dönüşerek siyasi açıdan risk oluşturabilecekleri,
4. Paralı askerlerin temel motivasyon kaynağının maddi çıkar beklentisi olması ve düzenli ordu benzeri hiyerarşiden yoksun olmaları nedeniyle savaş esnasında yağma faaliyetlerine girişebilecekleri, bu durumunda kaynak ülkeye ciddi zarar verebileceği,
5. Ekonomik saiklerle hareket eden özel askeri şirketlerin terörist gruplara ve devlet dışı silahlı aktörlere hizmet sağlamalarından dolayı ulusal-uluslararası güvenliği tehdit edebileceği,
6. Bu tür yapılanmaların savaş hukukuna uygun davranmamaları ve önüne çıkan her şeyi, sivil-asker ayırımı yapmadan yok etmeye çalışmasının kaynak ülkeye uzun vadede önemli zararlar verebileceği,
7. Özellikle Rusya gibi düzenli ordu mensuplarının düşük maaş aldığı ülkelerde tecrübeli askerlerin daha fazla kazanmak için özel ordularda görev almalarının düzenli orduları insan kaynağı bakımından zayıflatabileceği,
8. Özel askeri şirketleri sınırlandıracak uluslararası girişimlerin yetersiz olmasının gelecekte bu yapıların devletlere rakip olma riski taşıdığı,
9. Nihayetinde Wagner gibi askeri açıdan son derece kullanışlı olan bu tür yapılanmaların kontrol altında tutulamadıklarında ait oldukları devletler açısından önemli milli güvenlik sorunlarına yol açabilecekleri şeklinde sıralanabilir.

Tablo 4. Özel Askeri Şirketlerin Kaynak Ülkeler Açısından Avantaj ve Dezavantajları

Avantajları	Dezavantajları
Düzenli ordulara göre daha az maliyetlidir.	Güç kullanma konusunda devlet tekelini zayıflatır.
Askeri kayıpları azalır.	Şahsi çıkarların kamu çıkarlarının önüne geçmesine yol açabilir.
Siyasi risklerden kaçınmaya yardımcı olur.	Aşırı güçlendiklerinde kontrol altına alınamadıklarında ulusal güvenlik sorunlarına yol açabilirler.
Askeri kayıplardan kaynaklı kamuoyu tepkisinin önüne geçer.	İnsan hakları ihlallerine karışmaları ve bu konuda uluslararası girişimlerin yetersiz olmasından dolayı insani güvenlik açısından tehdit oluşturmaktadır.
Düzenli birliklerin yurt dışında konuşlandırılması zor olduğu için avantaj sağlar.	Yürütme erkinin hesap verilebilirlik endişesi olmadan savaşa girme gücünü artırır.

Sonuç

Bu çalışmada Soğuk Savaş döneminden sonra özelleştirmelerin yaygınlaşması, devletlerin ordularını küçültme yoluna gitmesi, sınır ötesi operasyonlarında sorumluluktan kaçınmak ve kamuoyu tepkisinin önüne geçmek için düzenli kuvvetlerini kullanmaktan kaçınmak istemeleri gibi nedenlerle yaygınlaşmaya başlayan özel askeri şirketlerin devletler açısından oluşturduğu riskler Wagner örneği üzerinden tartışılmıştır.

Savaşların yeni aktörleri olan özel askeri şirketler sağladığı bazı avantajlar nedeniyle özellikle küresel hedeflere sahip devletler tarafından tercih edilse de kaynak ülkeler açısından ciddi güvenlik sorunlarına da neden olabilmektedirler. Devletlerin güç kullanma tekelini zayıflatmaları, temel evrensel değerleri dikkate almamaları, terörist gruplar dahil olmak üzere devlet dışı aktörlere hizmet sağlayabilmeleri, yasal sorumluluk üstlenmemeleri vb. nedenlere dayalı olarak güvenlik sektörünün riskli aktörleri olarak kabul edilen özel askeri şirketler; kaynak ülke açısından savaşın siyasi ve ekonomik maliyetini azaltmaları, devletlerin hukuki sorumluluktan kaçınmalarına olanak sağlayabilmeleri ve hükümetlerin iç kamuoylarına hesap verebilirliklerini sağlayabilmeleri bakımından kullanışlı aktörler olarak varlıklarını devam ettirmektedirler. Geleceğin savaşlarında özel askeri şirketlerin daha yaygın kullanılacağı öngörülebilir bir durumdur. Günümüzde ise ABD ve RF, özel askeri şirketleri küresel hedefleri doğrultusunda aktif olarak kullanan ülkelerin başında gelmektedirler.

Küresel politikada etkinliğini artırmak isteyen Rusya Federasyonu, son yıllarda başta Orta Doğu ve Afrika olmak üzere sınır ötesi operasyonlarında özel askeri şirketleri sıklıkla kullanmaya başlamıştır. Rusya'nın hibrit savaş stratejisinin temel bileşenini oluşturan özel askeri şirketler, Rusya'nın küresel hedeflerine ulaşmasında kilit bir rol üstlenmekte ve nüfuzunu genişletmesine aracılık etmektedir. Rusya, özel askeri şirketlerin gri alanda yer almaları, askeri kayıpların azaltılması, kamuoyu tepkisinin önüne geçilmesi ve uluslararası düzenlemelerden yargılanmaktan kaçınmak için özel askeri şirketlerden yararlanmaktadır. Ancak son yaşanan olaylar bu yapılanmaların bazı durumlarda ciddi riskleri bulunduğunu göstermektedir.

Rusya'nın çalıştığı çeşitli özel askeri şirketler bulunsa da şüphesiz en çok öne çıkan 2014 yılında Prigojin tarafından kurulan Wagner olmuştur. Wagner, Rusya Federasyonu'nun 2014 yılında Kırım'ı ilhak etmesiyle dünyada adını duyurmaya başlamış ve gün geçtikçe Orta Doğu, Afrika ve son olarak ta Rusya'nın komşusu olan Ukrayna'da etkili bir aktöre dönüşmüştür. Ancak Rusya açısından kullanışlı bir ağıta dönüşen bu yapılanma güç, başarı ve etkinlik kazandıkça Rus ordusunu ağıktan eleştirerek güç ve rekabet çatışması yaşamaya başlamıştır. Ukrayna'daki savaşın uzaması ve askeri kayıpların artması Rus ordusu ile Wagner arasındaki huzursuzlukların artmasına yol açmıştır. Ordunun Wagner'e yeterli mühimmat desteği sağlamadığını iddia eden Prigojin, Savunma Bakanı ve Genelkurmay Başkanını ağıktan eleştirmeye başlamıştır. Wagner'in giderek kontrolden çıkmaya başlaması üzerine Savunma Bakanlığı tarafından paramiliter gruplara ve özel askeri şirketlere sözleşme yapma mecburiyetin getirilmesi ile Prigojin kendisinin adalet yürüyüşü olarak adlandırdığı isyan girişimine kalkışmış ve nihayetinde bir uçak kazasında öldürülmüştür.

Suriye, Libya ve bazı Afrika ülkelerinde misyonunu yerine getiren Wagner, Ukrayna'da ise kendi devletinin ordusu ile rakip olan ve sorun yaşayan bir şirket haline gelmiştir. Wagner'in Rusya'nın komşusu olan Ukrayna'da sorun teşkil etmesi özel askeri şirketlerin aşırı güçlendiklerinde ve yakın coğrafyalarda görev aldıklarında ait oldukları ülke açısından risk oluşturduklarını ortaya koymaktadır. Wagner isyanı bu tür yapılanmaların güç ve etkinlik kazandıkça ait oldukları devletler için büyük bir tehdit haline gelebildiklerini göstermesi bakımından önemlidir. Tarih içerisinde gönüllü askerlerle paralı askerler arasında yaşanan gerilim ve çatışmaların farklı bir boyuta taşındığı gözlenmektedir. Bundan sonraki dönemlerde özel askeri şirketlerin varlığı, uluslararası ve ulusal ölçekte siyasal sistem içerisindeki konumu, işlevleri ve taşıdığı riskler farklı mecralarda sıklıkla tartışılacak ve kamuoyunu meşgul edecektir.

Çatışma Beyanı:

Araştırmamızın yazarları olarak herhangi bir çıkar çatışma beyanımız bulunmamaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı:

Yazarlar araştırmaya eşit oranda katkıda bulunmuştur.

Kaynakça

Basılı Eserler

- AKÇINAROĞLU Seden ve RADZISZZEWSKI Elizabeth (2013). "Private Military Companies, Opportunities, and Termination of Civil Wars in Africa", *Journal of Conflict Resolution*, 57:5, 795-821.
- CLARK Mason (2020). "Russian Hybrid Warfare", Institute for The Study of War (ISW).
- DESAI Deven R. (2005). "Have Your Cake and Eat It Too: A Proposal for a Layered Approach to Regulating Private Military Companies", *University Of San Francisco Law Review*, 39, 825-871.
- ERKAN Anıl Çağlar ve ATEŞ Ahmet (2023). "Wagner Grubu'nun Yapısı ve Operasyonları Üzerine Bir İnceleme", *Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 4:1, 11-130.
- FITZSIMMONS Scott (2013). "Wheeled Warriors: Explaining Variations in the Use of Violence by Private Security Companies in Iraq", *Security Studies*, 22:4, 707-739.

- FRANKOWSKI Pawel (2017), “Outer Space and Private Companies: Consequences for Global Security”, *Politeja*, 50:5, 131-148.
- FREEDMAN Robert O. (2001). “Russian Policy toward the Middle East: The Yeltsin Legacy and the Putin Challenge”, *Middle East Journal*, 55:1, 58-90.
- GERASIMOV Valery (2016). “The Value of Science Is in the Foresight New Challenges Demand Rethinking the Forms and Methods of Carrying out Combat Operations”, *Military Review*, 23-29.
- GIEDRAITIS Aivaras (2020). “Private Military Companies in the Foreign and Security Policy of the Russian Federation in 2014–2019”, *Lithuanian Annual Strategic Review*, 18, 123-162.
- GÖREN Betül Biçen (2022). “Soğuk Savaş Sonrası ÖAŞ’lerin Yükselişindeki Siyasi ve Ekonomik Arka Plan”, Nur Özkan Erbay (ed.), *Özel Askeri Şirketler Savaş Müteahhitliği ve Uluslararası Güvenlik*, SETA, İstanbul, 69-86.
- GÖRÜCÜ Kutluhan ve BÜNYAD Arzu (2020). “Rus Hayalet Ordusu Wagner”, *SETA Analiz*, Şubat 2020, Sayı: 311.
- GÜNEŞ Burak (2020). “Orta Doğu’da Devlet Dışı Aktör Olarak Özel Askeri ve Güvenlik Şirketleri”, *International Journal of Social Inquiry*, 13:2, 543-483.
- JANABY Mohamad Ghazi (2016). “The Legal Regime Applicable to Private Military and Security Company Personnel in Armed Conflicts”. Springer.
- KESER Ahmet (2020). “Özel Askeri Şirketlerin Küresel Yayılımı ve Geleceği”, SETA Rapor.
- LINDEMANN Marc (2007). “Civilian Contractors under Military Law”, *Parameters*, 37:3, 83-94.
- MARTEN Kimberly (2019). “Russia’s Use of Semi-state Security Forces: The Case of The Wagner Group”, Post-Soviet Affairs.
- MCFATE Seen (2014). *The Modern Mercenary: Private Armies and What They Mean For World Order*. Oxford University Press, Oxford.
- MOHIUDDIN Sadia Rania (2022). “ÖAŞ’ler: İnsan Hakları ve Terörizm Tehdidi”, Nur Özkan Erbay (ed.), *Özel Askeri Şirketler Savaş Müteahhitliği ve Uluslararası Güvenlik*, SETA, İstanbul, ss.87-108.
- ÖSTENSEN Åse Gilje ve BUKKVVOLL Tor (2018). “Russian Use of Private Military and Security Companies”. FFI-RAPPORT.
- PRADO Mariana Mota (2009). “Regulatory Choices in the Privatization of Infrastructure”, Simon Chesterman, ve Angelina Fisher (ed.), *Private Security, Public Order, The Outsourcing of Public Services and Its Limits*, Oxford University Press, Oxford, 2009, 107-132.
- REYNOLDS Nathaniel (2019). “Putin’s Not-So-Secret Mercenaries: Patronage, Geopolitics, and the Wagner Group”, The Return Of Global Russia, July 2019, Carnegie Endowment for International Peace.
- SALZMAN Zoe (2008). Private Military Contractors And The Taint Of A Mercenary Reputation. *International Law and Politics*. 40, 853-892.
- SINGER Peter W. (2004). The Private Military Industry And Iraq: What Have We Learned And Where To Next? Geneva Centre For The Democratic Control Of Armed Forces (DCAF).
- SINGER Peter W. (2008). *Corporate Warriors The Rise of the Privatized Military Industry*, Cornell University Press, New York.
- SINGH Rajneesh (2023). The Wagner Group: A Tool Of Hybrid Warfar. Manohar Parrikar Institute For Defence Studies and Analyses.
- SPEARIN Christopher (2017). *Private Military and Security Companies and States*, Palgrave Macmillan, London.
- TOPAL Ahmet Hamdi (2011). “Uluslararası Hukuk Açısından Özel Askeri Şirketler ve Şirket Çalışanlarının Statüsü”, *AUHFD*, 60:4, 963-1021.
- TRENIN Dmitri (2009). “Russia Reborn: Reimagining Moscow’s Foreign Policy”, *Foreign Affairs*, 88:6, 64-78.
- WALLWORK Richard D. (2005). Operational Implications of Private Military Companies in the Global War on Terror. School of Advanced Military Studies United States Army Command and General Staff College Fort Leavenworth, Kansas.
- WULF Herbert (2005). *Internationalizing and Privatizing War and Peace*, Palgrave Macmillan, London.
- YALÇINKAYA Haldun (2006). “Özel Askeri Sektörün Oluşumu ve Savaşların Özelleşmesi”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 61:3, 247-277.
- YAYIM Ahmet Fuat (2006). Savunma Sanayiinde Küreselleşme Biçimleri. Özel Askeri Şirketler, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- YILMAZ Salih (2020). *Rusya’nın Suriye Politikası*. İlbilge Yayıncılık Eğitim, Ankara.
- YÜKSEL Çağdaş (2023). “Private Military Contractors in Conflict Zones”. *TRTWorld Research Centre*.

İnternet Kaynakları

- ALONSO-TRABANCO Jose Miquel (2019). Mercenaries and the Wagner Group: What's Old Is New Again. *Geopoliticalmonitor*, <https://www.geopoliticalmonitor.com/mercenaries-and-the-wagner-group-whats-old-is-new-again/>, erişim 11.08.2023.
- ASLAN Murat (2023). Wagner Kalkışması: Anlamı ve Alınan Dersler. *Kriter*, 8:81, <https://kriterdergi.com/dis-politika/wagner-kalkismasi-anlami-ve-alinan-dersler>, erişim 09.09.2023.
- CIMINI Tea (2018). The Invisible Army: Explaining Private Military and Security Companies. *E-International Relations*, <https://www.e-ir.info/2018/08/02/the-invisible-army-explaining-private-military-and-security-companies/>, erişim 16.08.2023.
- COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION (2023). The Business of War – Growing risks from Private Military Companies, <https://www.consilium.europa.eu/media/66700/private-military-companies-final-31-august.pdf>, erişim 02.01.2024.
- EKONOMİÇESKAYA Pravda (2023). “Wagner Polnostu Finansiuretsa İz Gosbudjeta”, <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2023/06/27/701631/>, erişim 10.07.2023.
- GUNEEV Sergey (2023). “Putin Raskrıl Detaili Aviakastrofi v Katoroy Pogib Prigojin”, <https://lentv24.ru/putin-raskryl-detali-aviakastrofy-v-kotoroi-pogib-prigozin.htm>, erişim 27.08.2023.
- GURGANUS Julia ve RUMER Eugene (2019). “Russia’s Global Ambitions in Perspective”, *Carnegie Endowment For International Peace*, 20.02.2019, <https://carnegieendowment.org/2019/02/20/russia-s-global-ambitions-in-perspective-pub-78067>, erişim 19.10.2023.
- GÜVEN Mehmet Emin (2023). “Besle Kargayı Oysun Gözüntü”, *Malatyatime*, <https://www.malatyatime.com/makale/besle-kargayi-oysun-gozunu-77744>, erişim 16.10.2023.
- KATZ Biran, JONES Seth G., DOXSEE Catrina, HARRINGTON Nicholas (2020). “Moscow’s Mercenary Wars”, *Center For Strategic & International Studies*, <https://russianpmcs.csis.org/>, erişim 07.08.2023.
- MACKINNON Amy (2021). “What Is Russia’s Wagner Group?”, *Foreign Policy*, <https://foreignpolicy.com/2021/07/06/what-is-wagner-group-russia-mercenaries-military-contractor/>, erişim 16.08.2023.
- NIKIFOROVA Victoria (2023). Zapat Pastavil Vse Na Grajdanskuyu Vaynu v Rassii, <https://ria.ru/20230626/myatezh-1880349524.html>, erişim 29.10.2023.
- PLAKUÇEV Grigory (2023). Est Kem Zamenit, Vagner Uxodit C Ukrainu, No Mobilizatsi Ne Potrubeatsa, <https://www.gazeta.ru/army/2023/07/03/17226374.shtml>, erişim 01.09.2023.
- SASLANBEK İsaev (2018). “Wagner: Suriye’deki Paralı Rus Askerler”, *Anadolu Ajansı*, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/vagner-suriyedeki-parali-rus-askerler/1088402>, erişim 06.08.2023.
- SAUER Pijotr (May 5, 2023). Wagner Chief Rages at Russia’s Generals and Threatens Bakhmut Pullout, *The Guardian*, <https://www.theguardian.com/world/2023/may/05/wagner-chief-yevgeny-prigozhin-rages-at-russia-generals-and-threatens-bakhmut-pullout>, erişim 13.09.2023.
- SURİYE GÜNDEMİ (2019). Rus Özel Askeri Şirket Wagner’in Faaliyet Gösterdiği Ülkeler, <https://www.suriyegundemi.com/rus-ozel-askeri-sirketi-wagner-in-faaliyet-gosterdigi-ulkeler>, erişim 05.10.2023.
- UNITED NATIONS (1989). International Convention Against the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries, New York (US), Vol.2163, Status.17(37), https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtsdg_no=XVIII-6&chapter=18&clang=en, erişim 21.08.2023.
- ZAHABRIKOV Vladimir (2023). Pavar. Osnavatel ÇVK Myatejnik. Evgeniy Prigojin Pagib v Aviakastrofe. Çem On Zapomnilsa? <https://lenta.ru/articles/2023/08/24/evgeniiprigozhinumer/>, erişim 24.10.2023.

Eleştirel Güvenlik Çalışmaları'nın Tıkanıklığında Yeni Açılımlar: Görsel ve Yerel Güvenlik Çalışmaları'nın Vaatleri

New Openings at the Dawn of the Interregnum of Critical Security Studies:
The Promises of Visual and Vernacular Turns

Muhammed Onur
ÇÖPOĞLU**

* Bu makale, 7-8 Ekim 2023 tarihlerinde Bilkent Üniversitesi ve Siyasal Bilimler Türk Derneği tarafından düzenlenen II. Ulusal Siyaset Bilimi Kongresi'nde sunulan "Eleştirel Güvenlik Çalışmalarının Limitlerini Aşmak: Görsel ve Yerel Güvenlik Açılımları" başlıklı bildirinin tam metnine dönüştürülmüş halidir.

** Doktora Öğrencisi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Ankara, Türkiye, ORCID: 0000-0002-3629-6961

e-posta:
onur.copoglu@metu.edu.tr

Geliş Tarihi / Submitted:
26.07.2023

Kabul Tarihi / Accepted:
15.01.2024

Öz

Eleştirel güvenlik çalışmaları yazını özellikle son 10 yılda pek çok teorik tartışmaya sahne olmuştur. Bu tartışmalar, derinleşme ve genişleme eksenlerinde büyüyen yazının eleştirilerinden beslenmiştir. Nihayetinde, eleştirel yazının tıkanıklığı tezi genel kabul görmüştür. Bu tez Gramsci'nin ünlü deyişiyle, eleştirel güvenlik çalışmalarının "eskinin öldüğü ve yeninin doğmadığı" bir fetret devri (interregnum) halinde olduğunu da göstermektedir. Fakat ümit verici olan, alanın hâkim teorik yaklaşımlarına dair bu rahatsızlığın gölgesinde alternatif teorilerin gelişmeye ve ilgi görmeye başlamasıdır. Disiplinin genişleme ve derinleşme eksenleri dışında açılımını (opening) savunan manifesto da, bir anlamda güvenliği anlamamıza ve çalışmamıza dair yeni yolların açılabilmesini savunan bir girişim olarak kendini göstermiştir. Bu nedenle, yeni gelişen alternatif yaklaşımları Türkçe yazına tanıtmak makalenin temel hedefidir. Bu yaklaşımlar Görsel (Visual) Güvenlik ve Yerel (Vernacular) Güvenlik çalışmalarıdır. Makale, söz konusu yaklaşımların temel argümanlarını Türkçe yazına kazandırmayı amaçladığı için tanımlayıcı bir çalışmadır ve bütüncü yazın taramasına dayanmaktadır. Makalede ilk olarak, eleştirel güvenlik çalışmalarının gelişiminin kısa bir haritalandırması yapılarak, bu çalışmaların günümüzde nasıl bir tıkanıklığa ulaştığına dair bir değerlendirme yapılacaktır. Bunu takiben, makale iki yeni alternatif güvenlik yaklaşımı olan Yerel ve Görsel güvenlik çalışmalarını odağına alacaktır. Sonuç olarak makale, iki alternatif yaklaşımın da güvenliğin çalışılmasına özgün katkılar yapabileceği sonucuna varmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yerel Güvenlik, Görsel Güvenlik, Açılım, Genişleme, Derinleşme, Eleştirel Güvenlik Çalışmaları

Abstract

Critical Security Studies literature has witnessed numerous theoretical debates, particularly in the last decade. These debates stemmed from the need to go beyond the two main axes of deepening and broadening. Ultimately, the hypothesis, which asserts that the Critical Security Studies literature has reached a deadlock, has gained general acceptance. This hypothesis illustrates the interregnum of Critical Security Studies in a Gramscian sense, describing a situation where "the old is dying and the new is not yet born". Under the shadow of this deadlock in the dominant theoretical approaches of the field, alternative theories have begun to develop and attract attention. Thus, the primary objective of this article is to introduce these approaches to the Turkish literature. These approaches are Visual and Vernacular Security Studies. The article is designed as a descriptive study and depends on an integrative literature review of the field. Firstly, the article will provide a brief mapping of the development of Critical Security Studies and evaluate how these studies have reached a deadlock today. Then, the article will concentrate on two new alternative security studies approaches. In conclusion, the article posits that both alternative approaches can provide original contributions to the study of security.

Keywords: Vernacular Security, Visual Security, Opening, Broadening, Deepening, Critical Security Studies

Extended Summary

The argument that Critical Security Studies have reached a deadlock is widely accepted and debated in the sub-discipline of Security Studies. According to Antonio Gramsci's famous phrase, this argument implies that Critical Studies on security are in an interregnum, where "the old is dying and the new is not yet born". However, under the shadow of this discomfort in the dominant theoretical approaches of the field, alternative theories are emerging and gaining traction. The manifesto, which calls for opening the discipline beyond the axes of broadening and deepening, represents an attempt to explore new ways of understanding and studying security. Opening the Security Studies can be possible by examining how security is understood and produced in different contexts, how these different contexts set limits to the imagination of security, and ultimately how these imaginaries challenge existing ones, as Annick Wibben stresses. To do this, a broader set of methodological and theoretical tools is required. Thus, if Critical Security Studies recognise the essentially political and complex nature of security, it must also explore different ways of understanding and perceiving it. Both Visual and Vernacular Security Studies promise different means of perceiving security.

Therefore, the main objective of this article is to introduce the emerging alternative Critical Security approaches to the Turkish literature on Critical Security Studies. The article focuses on two alternative approaches: Visual Security Studies and Vernacular Security Studies. The article is a descriptive study introducing the basic theoretical and methodological arguments and core concepts of these approaches to the Turkish literature by conducting an integrative literature review on the field.

With this aim, the paper, firstly, provides a brief mapping of the development of Critical Security Studies with a focus on its political impact. When investigating the development of the field, one can observe that Critical Security Studies, which was initially marginalized by the traditional scholars, successfully emerged from this ghetto in the mid-2000s, establishing itself as a distinct sub-discipline. However, Joao Nunes rightly asks the following question, which has led to serious debates in the field: "Are there still critical goals to achieve?" This has been followed by an evaluation that Critical Security Studies have reached a deadlock today. While the theoretical deadlock agonizes within the double-edged sword between reconstruction and deconstruction, the deadlock regarding the nature of critique recognizes that faultless critique is impossible, as Laure Sjoberg mentions.

Scholars such as Joao Nunes and Simone Tulumello aim to overcome the theoretical deadlock by focusing on and reinterpreting the politics of security. Other scholars aim to focus on the context and authenticity of security. What is promising is that despite this theoretical deadlock, alternative critical approaches to security continue to develop in the literature. One of the most important criticisms of the deadlock of Critical Security Studies is how critical these studies can be, namely how well they can fulfil what they essentially promise. This leads to an inquiry into the nature of critique. A key point in the debate on the nature and possibility of critique is that it is impossible to avoid errors. In other words, faultless critique cannot be achieved. Critique fails because of both the academic structures and the political nature of critique itself. However, despite the failures, Critical Security Studies should continue its path by accepting the belief that faultless critique is not possible. What is important is to have different theoretical and methodological perspectives to understand the political and complex nature of security.

The article, thus, argues that the theoretical and methodological premises of both alternative approaches, namely Visual and Vernacular Security, have significant potential

to understand the political and complex nature of security. Firstly, Visual Security can contribute to diversifying the methodological toolbox of the security researcher with visual methods. Visual Security can also contribute to improving our awareness of how security is practised and perceived. Secondly, Vernacular Security has the potential to introduce new conceptualizations of security. By focusing on the often-overlooked roles of ordinary and non-elite actors, it can challenge the notion of security as universal and immutable. Another contribution of Vernacular Security approach to Critical Security Studies is that it promises to avoid elitism. It makes this promise by emphasizing the importance of non-elite knowledge. Moreover, Vernacular Security also argues that ordinary people have the potential to theorise security rather than passively consume it. However, for all its potential, Vernacular Security is not without its drawbacks. The most important caveats regarding Vernacular Security come from the methodological field. Existing Vernacular Security research has generally used focus group and interview methods paired with discourse and content analyses. However, as Lee Jarvis stressed, these methods fail to capture the non-linguistic, non-verbal aspects of the expression of insecurity. The methodological disadvantage of Vernacular Security, thus, can be overcome with visual methods. By combining the capabilities of these two turns, a new axis (opening) that the discipline needs can be realised. Moreover, the article argues that acknowledging alternative approaches to security might be beneficial for the development of Turkish literature on Critical Security, as it is not only in search of method but also theory.

Giriş

“Güvenlik çalışmaları bir süreden beridir değişim süreci içinde.”¹ Bu sözlerin sahibi Pınar Bilgin’in, Türkçe yazına eleştirel güvenlik çalışmalarının dominant ekollerini (Kopenhag, Galler ve Paris) tanıttığı makalesinin üzerinden uzun sayılabilecek bir sürenin geçtiği söylenebilir. Bu süre içerisinde yazın hem disiplin içi hem de disiplin ötesindeki yeni gelişmelerden etkilenecek gelişmiştir. Dolayısıyla, 12 yıl önce Pınar Bilgin’in “yeni” güvenlik çalışmaları olarak nitelediği ekoller, artık araştırmacıların oldukça aşına olduğu temel teoriler halini almıştır.

Esasında bu ekoller güvenlik çalışmalarına önemli katkılar yaparak geleneksel yaklaşımın limitlerini eleştirmiş ve yazında derinleşme ve genişlemeye yol açmıştır. Bu entelektüel olgunlaşma neticesinde, güvenlik çalışmalarının hem referans objesine hem de varoluşsal tehdidin karakterine verilebilecek cevaplar çeşitlenerek güvenliğe dair farkındalığımız artmıştır. Ekoller ortaya koydukları kuramsal ve kavramsal çerçeveler ile güven(siz)lik olgusunun geleneksel yaklaşımın anlattığından çok daha karmaşık ve kapsamlı bir konu olarak ele alınmasında ciddi bir rol oynamıştır.

Fakat eleştirel güvenlik çalışmalarının bir süreden beridir yine bir değişim arama çabası içerisinde olduğu söylenebilir. Bu değişim çabasını doğuran rahatsızlık genel olarak Batılı eleştirel güvenlik çalışmalarının bir tıkanıklık içerisinde olduğunun farkına varılmasıdır. Bu farkediş, eleştirel güvenlik çalışmalarına dair bir nevi bir “fetret devri” (*interregnum*) halini göstermektedir. Gramsci’nin ünlü deyişiyle, “eskinin öldüğü ve yeninin doğmadığı”² bir durumu tasvir eden bu tıkanıklık hali ise yazında genel kabul görmüştür. Bu değişim sürecini yeni bir eksen ihtiyacıyla dillendiren bir yaklaşım da alanın açılıma (*opening*) uğraması gerektiğini savunmuştur. Nitekim ümit verici olan, alanın hâkim teorik yaklaşımlarına dair bu rahatsızlığın gölgesinde alternatif teorilerin gelişmeye ve ilgi görmeye

1 Pınar Bilgin, “Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları”, *SAREM Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 8:14, 2010, s. 71.

2 Antonio Gramsci, *Selections from the Prison Notebooks*, International Publishers, New York, 1971, s. 276.

başlamasıdır. Makalenin de odağına alacağı ve temel yaklaşımlarını değerlendireceği bu alternatif yaklaşımlar, İngiltere akademisinde gelişmeye başlayan yerel³ güvenlik açılımı ve Avrupa ve Avustralya merkezli gelişen görsel güvenlik açılımlarıdır. Açılım manifestosunun savunduğu da eleştirel güvenlik araştırmacılarının, epistemik şiddet farkındalığına sahip bir şekilde güvenliğin az çalışılan alanlarına ilgi duymasının güvenliğin açılımına giden süreci başlatacağıdır.⁴

Annick Wibben açılım manifestosunu 2016 tarihli makalesinde vurgulamıştır. Wibben'in burada yapmış olduğu çağrının, daha önce sosyal bilimlerin geneline yönelik Immanuel Wallerstein'in öncülük ettiği Gulbenkian Komisyonu'nun da yaptığını belirtmek gerekir. Wallerstein ve diğerlerinin bu rapordaki argümanlarından biri, sosyal bilimlerde bilgi tekeli ortadan kaldırmak ve alanı daha fazla disiplinlerarası hale getirmeye teşvik etmektir.⁵ Tarihle ilgilenmenin sadece tarihçilerin tekelinde olmaması gibi, güvenlik çalışmaları da sadece Uluslararası İlişkiler disiplininin bize vermiş olduğu teorik ve metodolojik çerçeve içerisinde düşünülmemelidir. Bu nedenle, güvenliğe dair eleştirel çalışmalar sosyoloji, antropoloji, kültürel çalışmalar, medya çalışmaları, görsel çalışmalar gibi çeşitli bilgi departmanlarından yararlanmaya açık olmalıdır. Paul Williams ve Matt McDonald'a göre de, güvenlik çalışanlar bu konuyu sadece uluslararası ilişkiler disiplininin bir alt alanı olarak görmekten vazgeçip, diğer disiplinlerin sunacağı fırsatları görmezden gelmemelidir.⁶

İşte bu gereksinimden hareketle güvenliğin açılımını savunan Wibben'e göre güvenliğin, "üretilen" bir şey olduğu kabul edilip, bu üretim sürecindeki politik karaktere odaklanılmalıdır. Bu ise, güvenliğin nasıl, kim tarafından, ne zaman, nerede ve ne amaçla icra edildiğinin ve bu süreç içindeki güç ilişkilerinin sorgulanması ihtiyacını doğurmaktadır.⁷ Bu sorgulama güvenliğin farklı bağlamlarda nasıl anlaşıldığı ve üretildiği, bu farklı bağlamların güvenliği tahayyül etmede nasıl sınırlar koyduğu ve nihai olarak da bu tahayyüllerin mevcuttakilere nasıl meydan okuduğunun incelenmesiyle mümkün olacaktır.⁸ Bunu yapmak için ise, daha geniş spektrumda metodolojik ve teorik araçlar gerekmektedir. Esasında, güvenliğin politik doğasının sorgulanması eleştirel güvenlik çalışmalarının geleneksel çalışmalar karşısında sunduğu özgün katkılardan biriydi. Fakat bazı eleştirel güvenlik yaklaşımlarının geleneksel paradigmayı aşamadığına dair eleştiriler gibi, güvenliğin ve "güvenlik araştırmacısının da" politik doğasının daha iyi vurgulanması ihtiyacı tekrar öne çıkmıştır. Wibben burada önemli bir ithamda bulunup, "eleştirel güvenlik akademisinin kendi politik karakteri ile yüzleşmekten kaçındığını" tespit etmiştir.⁹ Bu ithamı, ileride bahsedilecek olan eleştirel güvenlik çalışmalarının tıkanıklığına ilişkin kısımda başka yazarlar bizzat "eleştiri"nin doğasına dair yaptıkları sorgulamalarla destekleyeceklerdir.

3 Yerel (*vernacular*) güvenlik çerçevesinde Türkçe yazında henüz bir çalışma yoktur. Bu nedenle kavramın güvenlik olgusuyla bağı en iyi açıklayan çevirisinin ne olacağı konusunda belirsizlik bulunmaktadır. Bu çalışmada, kavramın çevirisi için akla ilk gelen kullanımı olan "yerel" ifadesini kullanıyorum. Daha önce, Türkçe yazında başka disiplinlerde yazılan makalelerde Türk Dil Kurumu sözlüğünde yer almayan "vernaküler" kelimesininin kullanıldığını da ifade etmek gerekir. Ancak ileriki çalışmalar kavramın güvenlik olgusuyla bağı da göz önüne alarak Türkçe karşılıklar önerebilir. "Yerel", "Avam" ve "Yerli" şeklindeki çeviriler uygun anlamı sağlayabileceği gibi, kavram "Vernaküler" şeklinde de benimsenebilir.

4 Annick T. R. Wibben, "Opening Security: Recovering Critical Scholarship as Political", *Critical Studies on Security*, 4:2, 2016, s. 138.

5 Immanuel Wallerstein, *Open the Social Sciences: Report of the Gulbenkian Commission on the Restructuring of the Social Sciences*, Stanford University Press, 1996, s. 91.

6 Paul D. Williams ve Matt McDonald, "An Introduction to Security Studies", Paul Williams ve Matt McDonald (ed.), *Security Studies: An Introduction*, Routledge, 2018, s. 5.

7 Wibben, "Opening security: Recovering Critical Scholarship as Political", s.138.

8 Age.

9 Age, s. 144.

Sonuçta Wibben, derinleşme ve genişleme eksenlerindeki çalışmaların da geleneksel paradigma içine yerleşebileceğinin farkındalığıyla hareket edilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Feminist, post-yapısalcı ve post-kolonyal düşünceden kendini soyutlamadan ve kesişimsel (*intersectionality*) yaklaşımla güvenliğin “üretmiş” olduğunu kabul ederek ve farklı bölgelerde nasıl “gerçekleştirildiğini” inceleyerek güvenliğin politik karakteri sorgulanmalıdır. Irkçılık, cinsiyetçilik ve emperyalizm gibi birbiriyle iç içe geçmiş yapısal baskı sistemleri ile güvenliğin ilişkisine ancak bu şekilde meydan okunabilir.¹⁰

Özetle, eğer eleştirel güvenlik çalışmaları güvenliğin esasen politik ve karmaşık yapısını kabul ediyorsa, güvenliğe ve onu algılamaya dair farklı yolları keşfetmek zorundadır. Hem görsel hem de yerel güvenlik çalışmaları, güvenliğe dair farklı algılayış araçlarını vadedmektedir. Bu nedenle, bu makalenin temel amacı Türkçe eleştirel güvenlik çalışmalarında eksikliği hissedilen görsel ve yerel güvenlik çalışmalarının tartışılmasına katkı sağlamaktır. Tanımlayıcı bir çalışma olarak dizayn edilen bu makale, amacını alana dair bütüncü bir yazın taraması yaparak gerçekleştirmeyi ummaktadır. Makalede ilk olarak, eleştirel güvenlik çalışmalarının gelişiminin kısa bir haritalandırması yapılarak, bu çalışmaların günümüzde nasıl bir tikanıklığa ulaştığına dair bir değerlendirme yapılacaktır. Bunu takiben, makale iki yeni alternatif güvenlik yaklaşımı olan yerel ve görsel güvenlik çalışmalarını odağına alacaktır. Makale, bu yaklaşımların çekirdek kavramlarını, teorik ve metodolojik katkılarını temel çalışmalarıyla beraber ele alacaktır. Sonuç olarak makale, iki alternatif yaklaşımın güvenliğin çalışılmasına nasıl bir katkı yapacağını tartışacaktır.

1. Eleştirel Güvenlik Çalışmalarının Haritasını Çıkarmak

Bu kısım eleştirel güvenlik çalışmalarının tarihsel gelişimini uzun uzadıya anlatmaktansa daha temel eleştiri noktalarına ve bu eleştirilerin politik karakterine odaklanarak genişleme ve derinleşmeye giden yolu kısaca değerlendirecektir. Eleştirel güvenlik çalışmaları, sosyal bilimlerde yaşanan eleştirel dönüşün bir neticesi olarak, neorealist güvenlik çalışmalarının politik karakterini gözler önüne sermeye ve onu aşmaya yönelik bir eleştiri girişimi olarak nitelenebilir. Ontolojik, epistemolojik ve metodolojik temelde şekillenen bu eleştiriler Paul Williams tarafından “4S” ifadesi ile dört ana başlıkta ele alınmıştır.¹¹ 4S ile kastedilen, devlet merkezilik (*state-centrism*), statükoculuk (*status quo*), pozitivist temelli bilim (*science*), ve stratejik çalışmalar odaklı (*strategy*) güvenlik anlayışlarıdır.

Devlet merkezilik, geleneksel teorinin eleştiriye uğrayan en temel karakterlerinden biridir. Devlet merkeziliğin geleneksel güvenlik çalışmalarındaki politik sonucu ise, güvenliğin bireylere vatandaş olmalarından ötürü verilmesi ve bunun zıttı olarak da güvensizlik ve tehditlerin öteki devletlerin vatandaşlarından geldiğinin ön kabulü olmuştur. Bu yaklaşım, bireylerin güvende olmayı vatandaş oldukları için hak ettiği sonucunu da doğurmuştur.¹² Bu pencereden bakıldığında, devletin içi güvenli ortam olarak kabul edildiğinden¹³ içerideki sorunlar güvenlik ajandasında alçak politika konuları kısmına atılmaktadır. Sosyal bilimlerde için bu yaklaşım, bir nevi, “öncelikli alanlar” ajandasına sebep olmakta, bu konular için fonlar ayrılmakta ve yüksek politika konularının akademik araştırmasını önceleyen bir politikayı da doğurmaktadır.

10 Age, s.146-148.

11 Williams ve McDonald, “An Introduction to Security Studies”, s. 3.

12 Keith Krause ve Michael C. Williams, “From Strategy to Security: Foundations of Critical Security Studies”, Keith Krause ve Michael C. Williams (ed.), *Critical Security Studies: Concepts and Cases*, UCL Press, London, 1997, s. 43.

13 Başar Baysal, *Securitization and Desecuritization of FARC in Colombia: A Dual Perspective Analysis*, Lexington Books, Lanham, 2019, s.15.

Devlet merkezci indirgemecilik bilinçsizce yapılan bir tercihten değil, neorealist yaklaşımın politik karakterinden kaynaklanmaktadır. Neorealist yaklaşımın politik karakteri güvenlikte askeri konuların önceliklendirilmesi, devletin egemenliğine üstün değer atfedilmesi ve devleti tehdit eden tüm aktörlerin gayrimeşru görülmesi şeklinde sıralanabilir.¹⁴ İkinci olarak statükoculuk ise, neorealist teorinin sistemi değişmeyen bir yapı olarak almasının ve bu yapının istikrarının güvenliğe eşitlenmesinin sonucunda ortaya çıkan bir eleştiridir. Bu düşünce yapısının nihai sonucu, mevcut sistem içerisinde hüküm süren güç ilişkilerinin sorgulanmadan kabul edilmesi ve bu ilişkilerin tarihsel süreç içinde inşa edildiğinin değil de sistemin zaten doğasında var olan “doğal” ilişkiler olduğunun kabulüdür.¹⁵

Pozitivist temelli bilim anlayışının eleştirisi, eleştirel güvenlik çalışmalarının objektif bilginin imkânsızlığı tezi üzerine kuruludur. Dolayısıyla, güvenlik konularının objektif çalışılmasının mümkün olmadığı, güvenlik sorunlarının temelinde yatan güç ve siyaset temalarına odaklanılması ve bunların da esasen subjektif olduğu eleştirel güvenlik çalışmalarının epistemolojik duruşunu temsil etmektedir. Araştırmacının araştırma süreçlerinden bağımsız olmama durumunu ifade eden düşünümSELLİK (*reflexivity*), ne çalışılacağına dair kararın yanında, bulguların nasıl yorumlandığının da sosyal - ve politik-süreçlerin bir ürünü olduğunun benimsenmesidir.¹⁶

Son olarak, stratejik çalışmalar odaklı güvenlik çalışmaları, güvenliğin askeri konularının çalışılmasını önceliklendirmiştir. Bu yaklaşım, güvensizliğin nükleer savaştan çıkma ihtimalinin oldukça yüksek olduğu bir gerçeklikte işlevsel olmuştur ve yüksek politika ajandasının doğal sonucudur. Güvenliği, askeri meselelerin ötesinde genişletme girişimleri neorealist akademisyenler tarafından hor görülmüştür.¹⁷ Stephan Walt, güvenlik kavramının sınırlarını genişletmenin kavramın analitik değerini ortadan kaldıracaklarını vurgulamıştır.¹⁸ İlginç olan, gelenekselcilerin yanında eleştirel güvenlik çalışmaları içerisinde de genişleme-derinleşme tartışmasına karşıt görüşlerin gelebilmesidir. Örneğin, Kopenhag Okulu temsilcilerinden Ole Waever derinleşme konusunda analitik endişeler taşımakta ve aksi halde güvenlik kavramının politik olarak iyi kabul edilecek her şey ile eş anlamlı hale gelebileceğinden bahsetmektedir.¹⁹ Gelenekselciler tarafından kabul gören bu anlayış eleştirel dönüşü marjinalleştirmeye hizmet etmiştir. Sonuçta, eleştirel güvenlik çalışmalarının politik etkisi “prensın kulağına tavsiyeler fııldamaktan ziyade, mevcut duruma mümkün olduğunca bir ayna tutarak insanlara dünyanın nasıl görüldüğünü ve bizi oluşturduğunu düşündüğümüz fikirlere meydan okumayı gerektirmektedir.”²⁰

Temelde bu eleştirel iyi niyetlerle yola çıkan eleştirel güvenlik çalışmalarının yazında haritalandırılması konusunda ise mekânsal söylem öne çıkmıştır.²¹ Bu söylemde

14 Johan Eriksson, “Observers or Advocates? On the Political Role of Security Analysts”, *Cooperation and Conflict*, 34:3, 1999, s. 313.

15 Robert W. Cox, “Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory”, *Millennium*, 10:2, 1981, s.126-155.

16 Richard Wyn Jones, *Security, Strategy, and Critical Theory*, Lynne Rienner Publishers, Boulder, London, 1999, s. 18.

17 Sarah Tarry, “‘Deepening’ and ‘Widening’: An Analysis of Security Definitions in the 1990s”, *Journal of Military and Strategic Studies*, 2:1, 1999, s. 1.

18 Stephen M. Walt, “The Renaissance of Security Studies”, *International studies quarterly*, 35:2, 1991, s.213.

19 Ole Wæver, “Securitization and Desecuritization”, Ronnie D. Lipschutz (ed.), *On Security*, Columbia University Press, New York, 1995, s.47.

20 Pınar Bilgin, “The Continuing Appeal of Critical Security Studies”, Shannon Brincat, Laura Lima, ve João Nunes (ed.), *Critical Theory in International Relations and Security Studies: Interviews and Reflections*, Routledge, Abingdon 2012, s.165.

21 Columba Peoples ve Nick Vaughan-Williams, *Critical Security Studies: An Introduction*, Routledge, London and New York, 2020, s.3.

öne çıkan üç düşünce ekolü ortaya çıktıkları coğrafi yerlerle adlandırılmakta olup, bunlar Galler (Aberystwyth), Kopenhag ve Paris ekolleridir. Bu söylemin kabul görmesinin önemli bir sonucu bulunmaktadır. Bu söylem ile beraber, başlangıçta 1997 yılında Keith Krause ve Michael Williams tarafından temeli atılan ve esasen geleneksel yaklaşımlara karşı olan tüm yaklaşımların toplanabileceği bir şemsiye kavram olarak arzu edilen eleştirel güvenlik çalışmaları, daha sonra David Mutimer'in ifade ettiği gibi hiziplere ayrılmıştır.²² Krause ve Williams'ın başlangıçtaki düşüncesi, geleneksel güvenlik çalışmalarına karşı tek bir teorik yaklaşımın hegemonyasına girmeyen şemsiye bir görünüm altında homojen bir eleştirel güvenlik çalışmaları çizmektedir. Fakat mekânsal söylemde aslında homojen görünümlü eleştirel çalışmalar arasında derin ayrımlar olduğu gösterilmektedir.²³ Bu "hizipleşme",²⁴ yukarıda ifade edilen politik misyonun gerçekleştirilebilmesinin önündeki bazı tıkanıklıkların sebeplerinden biri olarak da görülebilir.

2. Eleştirel Güvenlik Çalışmalarının Eleştirileri ve Tıkanıklık

Tam olarak bu noktada, eleştirel güvenlik çalışmalarının doğasına dair tartışmaların yoğunlaştığı bir yazının geliştiği tespit edilebilir. Yukarıda da ifade edildiği gibi, geleneksel paradigmanın gettoya ittiği eleştirel güvenlik çalışmaları 2000'li yılların ortalarıyla beraber bu gettodan çıkmayı başarmış ve bir alt disiplin olarak kendini kabul ettirmiştir. Özellikle "güvenleştirme" (*securitization*) ve "insan özgürleşmesi" (*emancipation*) yaklaşımlarıyla da oldukça fazla sayıda araştırmacı tarafından bilgi üretiminde yer edinmiştir. Fakat tam da eleştirel güvenlik çalışmalarının popülerliğinin arttığı noktada Joao Nunes'in sorduğu şu soru alana dair ciddi tartışmaları beraberinde getirmiştir denilebilir: "Literatürde hala gerçekleştirilebilecek 'eleştirel' hedefler kaldı mı?"²⁵

Bu soru çerçevesinde iki temel konu etrafında eleştirel güvenlik çalışmalarının sorguya çekildiği ifade edilebilir. Bu sorgu ise nihayetinde eleştirel güvenlik çalışmalarının bir tıkanıklık halinde olduğunu tespit etmiştir. Bu konulardan ilki eleştirel güvenlik çalışmalarındaki tek bir şemsiye altında ortaklıklara odaklanmak ya da dışlayıcılık ile kendine has özelliklerle güvenliği çalışmak üzerine yaşanan bölünme ile gelen teorik tıkanıklıktır. İkincisi, ve daha yapısal olanı, ise doğrudan eleştirinin doğası üzerine yapılan tartışmalar sonucu eleştirinin politik karakterinin bu tıkanıklığın bir nedeni olduğudur.

İlk olarak, 1997'deki ilk eleştirel güvenlik çalışmaları düşüncesinin aksine, mekânsal söylem ve öne çıkan ekoller daha dışlayıcı yaklaşımla çalışarak güvenliğin eleştirel bir şekilde çalışılmasını belirli teorik perspektiflerin tekeline sokma eğiliminde olmuşlardır.²⁶ Kopenhag Okulu kendini bizzat eleştirel güvenlik çalışmalarından ayırmaktadır. Buzan, Waever ve de Wilde'nın ifadeleriyle güvenliğe dair Kopenhag Okulu'nun farklı düşündüğü nokta, politik ve sosyal değişimin olasılığı üzerinedir. Kopenhag Okulu, sosyal hayatın sosyal olarak inşa edildiğini kabul etmesine rağmen, güvenliğin görece daha istikrarlı bir yapı olduğunu ve pozitivist geleneğin savunduğu gibi objektif olarak çalışılabileceğini düşünmüştür.²⁷ Bu dışlamacılığı, Galler Okulu çerçevesinde de gözlemlemek mümkündür. Ken Booth, *Theory of World Security* kitabında inci balıkçılığı (*pearl-fishing*) şeklinde adlandırdığı yaklaşımla

22 David Mutimer, "Eleştirel Güvenlik Çalışmaları: Ayrılıkçı Tarih", Alan Collins (ed.), *Çağdaş Güvenlik Çalışmaları* (Çev. Nasuh Uslu), 3. baskı, Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, İstanbul, 2017, s.72.

23 Peoples ve Vaughan-Williams, *Critical Security Studies: An Introduction*, s. 3;9-10.

24 Mutimer, "Eleştirel Güvenlik Çalışmaları: Ayrılıkçı Tarih", s.72.

25 João Nunes, "Reclaiming the Political: Emancipation and Critique in Security Studies", *Security Dialogue*, 43:4, 2012, s. 346.

26 Mutimer, "Eleştirel Güvenlik Çalışmaları: Ayrılıkçı Tarih", s.72.

27 Barry Buzan vd., *Security: A New Framework for Analysis*, Lynne Rienner Publishers, 1998, s. 34–35.

belirli teorileri yanına alıp diğerlerini dışlayarak²⁸ Eleştirel Güvenlik Çalışmaları'nı²⁹ oluşturmuştur. Bu dışlayıcılık daha sonra ortaklıklara odaklanılmasını öneren başka bir girişim ile de eleştirilmiştir. 2005 yılında Paris'te düzenlenen "Avrupa'da Güvenliğe Eleştirel Yaklaşımlar" başlıklı çalıştay sonucunda bir araya gelen akademisyenler mekânsal söylemin yanlıcılığı konusunda bir manifesto yayınlamıştır.³⁰

Çalıştay başlıklarının kısaltması sonucu kendilerini C.A.S.E topluluğu olarak adlandıran bu grup, temelde eleştirel olmanın ne demek olduğunu ve mevcut eleştirel teorilerin disipline ne kadar eleştirel katkı yaptıklarını sorgulamışlardır. C.A.S.E. topluluğu mevcut eleştirel çalışmaların, araştırmacının politik süreçteki rolü hakkında sessiz kaldığını ve kendilerini objektif bilim yürütmenin imkânsızlığına odaklandığını vurgulamıştır.³¹ Topluluğun vurguladığı bir diğer önemli nokta, belirli ekollerin kendini "eleştirel" olarak tanımlamasının, eleştirel ve geleneksel güvenlik yaklaşımları arasındaki çizgiyi bulanıklaştırdığıdır.³² Örneğin, belirli teorik yaklaşımları çatısı altında toplayarak kendine has "Eleştirel Güvenlik Çalışmaları" kuran Galler ekolüne göre, diğer ekoller eleştirel gelenekten dışlanmaktadır. Bu nedenle Topluluk, ekol yaklaşımından ziyade, araştırmacılar ağı etiketini kullanarak ekoller arasında örtüşmelere ve diyaloglara vurgu yapılmasını önermiştir. Böylece hem ekol yaklaşımının işaret ettiği teorik ve metodolojik parametrelere sıkışmayarak hem de disiplinsel sınırları aşarak alanın açılımına katkı sağlanabileceği ifade edilmiştir.

Fakat C.A.S.E. topluluğunun girişimleri de ciddi eleştiriler almıştır. Bu eleştirilerden en kaçınılmaz olanı Avrupa-merkezciliktir.³³ Avrupa-merkezcilik mekânsal söylemin öne çıktığı eleştirel güvenlik çalışmalarının geneli için de temel eleştiri noktalarından biridir. Tarak Barkawi ve Mark Laffey eleştirel güvenlik çalışmalarının politik etki bakımından tıkanıklığını Avrupa-merkezcilik sorununda görmüşlerdir.³⁴ Avrupa-merkezcilik ise Küresel Güney'in ve ona has güvenlik tahayyüllerinin göz ardı edilmesi ve uluslararası ilişkileri büyük güç merkezli okumak gibi ontolojik temelli olabileceği gibi, epistemolojik temelli de olabilir.³⁵ Bu özellikle güvenliğin mantığının Batılı entelektüel geleneğe dayalı anlayışının ne gibi sorunlara yol açabileceği düşünüldüğünde göz önüne gelmektedir. Simone Tulumello'nun eleştirel güvenlik çalışmalarındaki tıkanıklığı aşma girişimi özellikle bu türden bir Avrupa-merkezciliğe işaret ettiğinden değinmek gerekmektedir.

İnşacı ve yapısökümcü teoriler arasında sıkışmış haritalandırmayı güvenliğin politik karakterinin yeniden yorumlanmasıyla aşılabileceğini savunan Tulumello, farklı bir politika yaklaşımı etrafında güvenlik anlayışını şekillendirmiştir. Carl Schmitt'in antagonistik politika yaklaşımının güvenliğe yansımalarının 'biz ve onlar' şeklindeki düşmancıl ayrıma yol açtığını

28 Ken Booth, *Theory of World Security*, Cambridge University Press, Cambridge, 2007, s. 3.

29 Büyük harflerle işaret edilen Eleştirel Güvenlik Çalışmaları ya da (CSS) Galler Okulu'nun yaklaşımına işaret etmekteyken, küçük harflerle "eleştirel güvenlik çalışmaları" geleneksel güvenlik yaklaşımlarının karşısında konumlanan tüm eleştirel çalışmalarını tanımlayan bir şemsiye kavram olarak kullanılmaktadır ki bu da en baştaki Krause ve Williams'ın arzuladığı yaklaşımdır. Bkz: Bilgin, "The Continuing Appeal of Critical Security Studies", s.167.

30 C.A.S.E. Collective, "Critical Approaches to Security in Europe: A Networked Manifesto", *Security Dialogue*, 37:4, 2006, s. 443-487.

31 Age, s. 477.

32 Collective, "Critical Approaches to Security in Europe: A Networked Manifesto".

33 Andreas Behnke, "Presence and Creation: A Few (Meta-) Critical Comments on the CASE Manifesto", *Security Dialogue*, 38:1, 2007: s.105-111; Mark B. Salter, "On Exactitude in Disciplinary Science: A Response to the Network Manifesto", *Security Dialogue*, 38:1, 2007, s.113-122.

34 Tarak Barkawi ve Mark Laffey, "The Postcolonial Moment in Security Studies", *Review of International Studies*, 32:2, 2006, s. 329-352.

35 Age, s.331-133.

ifade eden Tulumello, Ernest Laclau ve Chantal Mouffe'nin agonistik siyaset yaklaşımına dayanan bir güvenlik düşüncesini benimsemiştir.³⁶

Agonistik siyasete dayalı bu yeni güvenlik yaklaşımında ilişkiler düşmanlar arasından ziyade "rakipler" arasında düşünülmektedir. Rakip nitelmesi önemlidir; zira kişiler aynı sembolik mekânı paylaştıklarından aralarında dostane bir ilişki zemini vardır. Öte yandan, bu ortak sembolik mekân bu kişiler tarafından farklı şekillerde organize edilmek istenmektedir. Bu ise, kişiler arasında rekabet zeminine işaret etmektedir.³⁷ Siyasi ilişkilerin doğasına dair bakış açısının bu şekilde değişmesi, "ötekileri" üreten "mutlak güvenlik fantezisinin" de terk edilmesini beraberinde getirecektir.³⁸ Agonistik siyaset zemininde bir güvenliğe ulaşmak için ise, Tulumello üç kavramsal değişimin gerekliliğine işaret etmektedir. Tulumello'ya göre, ilk olarak, mutlak ve değişmeyen güvenlik anlayışından ilişkisel ve dinamik karaktere sahip bir güvenlik anlayışına; ikinci olarak, küresel çapta evrensel bir güvenlik yerine daha çoğulcu bir güvenlik anlayışına; ve son olarak da, Batılı/liberal geleneğe dayanan bireysel haklar düşüncesinden sıyrılan ve güvenliği daha ziyade kolektif bir girişim olarak gören anlayışa evrilmek gerekmektedir.³⁹ Tulumello'nun temel aldığı agonistik politika yaklaşımının temelleri yine Avrupa-merkezli bir epistemolojik dayanağa sahip olsa da, Batılı/liberal geleneğe dayanan güvenliği ve onun bir sözleşme ile özgürlük karşılığında takas edilen mantığını aşma noktasında bir alternatif sunmuştur. Bu alternatif önemlidir; zira eleştirel güvenlik çalışmalarının dayandığı "mutlak güvenlik fantezisi ve Schmittyen politika anlayışı" tıkanıklığını üreten mekanizmalardandır.

C.A.S.E. topluluğu sonrası başka bağlamlarda kendilerine has eleştirel güvenlik çalışmaları üretme arzusunu taşıyan yaklaşımlarla da dışlamacılık ve ortak bir şemsiye oluşturma arasındaki tartışma devam etmiştir. Bu girişimlerden biri Miguel de Larrinaga ve Mark B. Salter'in makalesi ile öne sürülen Kanadalı Eleştirel Güvenlik Çalışmaları olmuştur. Kanada'nın epistemolojik ve kurumsal açıklığını bir avantaj olarak öne süren bu yaklaşım, öne çıkan dört karakteristik özelliğe sahip bir Kanadalı eleştirel güvenlik çalışmaları topluluğu fikrini ileri sürmüşlerdir. Bu dört karakteristik ise; i) disiplinlerarasılık ve devlet dışındaki referans objelerini kapsayan güvenlik söylemleri ve pratiklerine odaklanan yaklaşım; ii) metodolojik çoğulculuk; iii) güvenliğin ortaya çıkarılmasında bilginin rolüne dair epistemolojik hassasiyet ve; iv) küresel yönetim, insani güvenlik, göç, sınır, çevresel ve ekolojik güvenlik, ve post-kolonializm gibi belirli konu kümelerine yoğunlaşan yaklaşım şeklinde sıralanmıştır.⁴⁰ Kanadalı uluslararası ilişkiler akademisyenlerinin özgün yönlerini baz alan bu yaklaşım, aslında Ole Wæver'in de ifade ettiği gibi, "uluslararası ilişkilerin farklı yerlerde çok farklı olduğunu"⁴¹ vurgulayarak bağlama (*context*) işaret etmiştir.

Bir diğer girişim ise, Beyrut eleştirel güvenlik çalışmaları okulu denemesidir. Küresel politika ve güvenlik çalışmalarına dair Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesini odağına alan bu girişim ise, temelde üç amaca dayanmaktadır. Bunlar, dekolonyal pedagojiye bağlılık; postkolonyal uluslararası ilişkiler geleneğini devam ettirmek ve son olarak da, güvenliğe dair söylemlerin disiplinlerarası bilim arayışında diğer alanları nasıl ve ne ölçüde sömürgeleştirme

36 Simone Tulumello, "Agonistic Security: Transcending (De/Re) Constructive Divides in Critical Security Studies", *Security dialogue*, 52:4, 2021, s. 325-342.

37 Chantal Mouffe, *The Democratic Paradox*, Verso, London and New York, 2000, s.13.

38 Tulumello, "Agonistic Security: Transcending (De/Re) Constructive Divides in Critical Security Studies", s. 332.

39 Age.

40 Miguel De Larrinaga ve Mark B. Salter, "Cold CASE: A Manifesto for Canadian Critical Security Studies", *Critical Studies on Security*, 2:1, 2014, s. 2.

41 Ole Wæver, "The Sociology of A Not So International Discipline: American and European Developments in International Relations", *International organization*, 52:4, 1998, s. 723.

riski taşıdığını sorgulamaktır.⁴² Beyrut girişiminin postkolonyal geleneğe vurgu yapması ve o gelenek etrafında şekillenen bir güvenlik çalışmalarını öne çıkarması da yukarıda Waever'in bağlama işaret etmesini doğrular niteliktedir.

Eleştirel güvenlik çalışmalarının tıkanıklığına dair daha yapısal olan eleştirinin doğasına dair tartışma ise, burada bahsedilecek ikinci konudur. Tıkanıklığa neden olan rahatsızlığın temelinde eleştirel güvenlik çalışmalarının ne kadar eleştirel olabildiği; yani esasında temelde vaat ettiği şeyi ne kadar gerçekleştirebildiğinin sorgulanması yatmaktadır. Bu da tartışmayı eleştirinin doğasına götürmektedir. Eleştirinin doğası ve yapılabirliği üzerine önemli bir tartışma, alanın önde gelen dergilerinden biri olan *Security Dialogue* çatısı altında yapılmıştır. Bu tartışmadaki temel argüman hatasız eleştirinin mümkün olmadığı tezinden hareket etmektedir.⁴³ Laura Sjoberg'e göre, eleştiri eyleminin başarısızlığa mahkûmiyetinin çeşitli boyutları bulunmaktadır. Bunlardan bazıları akademinin genel kabul gören üretim ve yayım süreçleri ile doğrudan ilişkiliyken bir kısmı da eleştirinin kendi karakterine içkindir. Belirli korkular nedeniyle eleştirinin kâğıda daha ilk başta dökülememesi veya akademideki hâkim kalıplara uyma şartının eleştiriyi de belirli kalıplara sokma zorlukları akademik süreçlerle daha çok ilişkilidir. Eleştirinin kendi doğasına içkin sorunlardan en göz önünde olanı ise, ilerleme problemi olarak bahsedilen eleştirinin ilerlemeci bir ajandaya sahip olup olmaması gerektiği üzerine olan tartışmadır. Diğer bir deyişle ilerleme sorunsalı temelde şu soruyu içermektedir: Mevcut düzeni eleştirirken daha iyi bir düzene doğru ilerlemeli miyiz, yoksa düzenin adaletsizliklerinin yapı sökülümünü yapıp orada durmalı mıyız? Sjoberg'e göre bu sorunsal eleştiriyi karmaşıklaştırmaktadır.⁴⁴ Yine eleştirinin karakterinde olan ve onu "başarısızlığa" mahkûm eden diğer unsurları ise, onun ne kadar kapsamlı ve ne kadar sürdürülebilir olabileceği ile ilgilidir. Her eleştiri bir önceliklendirme getirerek, diğer perspektifleri dışarıda bırakmaktadır. Bu, onun daimi olarak taraflı ve eksik kalmış karakterine işaret etmektedir. Peter Burgess'e göre bu durum, eleştirinin kendisinin kaçınılmaz olarak güvensizlikle bağlantılı bir pratik olmasında yatmaktadır.⁴⁵ Bu nedenle Sjoberg'in önerdiği şey, eleştirinin bu kaçınılmaz başarısızlığını kabul eden bir eleştirel güvenlik çalışmaları fikrinin benimsenmesidir.⁴⁶ Sonuç olarak, eleştirel güvenlik çalışmalarının güvenliğin politik ve karmaşık yapısını algılamaya dair farklı teorik ve metodolojik yelpazelere sahip olması önemlidir.

3. Yeni Güvenlik Açılımlarının Literatüre Girişi: Görsel Güvenlik

Çalışma, bu yelpazeyi çeşitlendirmek için iki alternatif yaklaşımı tanıtmayı hedeflemektedir. Bunlardan ilki görsel güvenlik yaklaşımıdır. Görsel güvenlik ile ilgili çalışmalar son yıllarda ciddi artış göstermiştir. Esasen bu artış da, güvenliği açmaya dair girişimlerin doğal bir sonucudur. Bu girişimlerin öncülerinden Roland Bleiker'a göre, görsellik ve görsel iletişim araçları hem disiplinin sınırlarını aşmanın hem de politik olanı algılamanın farklı yollarından birini teşkil etmektedir.⁴⁷

Ancak görselliğin güvenlikle ve daha genel olarak da sosyal bilim çalışmalarıyla ilişkilendirilmesi yeni değildir. Çoğu yazar, görselliğin sosyal bilimlerdeki serüvenini W.J.T. Mitchell'in "resimsel dönüş" (pictorial turn) olarak adlandırdığı döneme götürmektedir.

42 Samer Abboud vd., "Towards a Beirut School of Critical Security Studies", *Critical Studies on Security*, 6:3, 2018, s. 273-295.

43 Laura Sjoberg, "Failure and Critique in Critical Security Studies", *Security Dialogue*, 50:1, 2019, s. 77-94.

44 Age, s. 82-84.

45 J. Peter Burgess, "The Insecurity of Critique", *Security Dialogue*, 50:1, 2019, s.108.

46 Age, s. 84-89.

47 Roland Bleiker, "Visual Security: Patterns and Prospects", Juha Vuori ve Rune Saugmann (ed.), *Visual Security Studies: Sights and Spectacles of Insecurity and War*, Routledge, 2018, s.196.

Görsel güvenlik çalışmaları da sosyal bilimlerdeki resimsel dönüğe ve Uluslararası İlişkiler disiplininde de estetik dönüğe dayanmaktadır.⁴⁸ Mitchell'in resimsel dönüş ile ilgili fikirlerinin dayanağını 1986'da yayınlanan *Iconology: Image, Text, Ideology* ve 1994'te yayınlanan *Picture Theory: Essays on Verbal and Visual Representation* başlıklı kitaplarında bulmak mümkündür. Richard Rorty'nin, 1970'lerin sonunda felsefede artık "dilbilimsel dönüğe" girildiğini alıntılıyan Mitchell, bunun da yerini artık resimsel dönüş *biraktığını* ifade etmiştir.⁴⁹ Mitchell'e göre bu dönüşün temelinde görselin başka nesnelere tanımlamak için kullanılan bir model olarak popülerlik kazanması yatmaktadır. Bu popülerlik ise çağımızın teknolojik bir devrim yaşamasının sonucunda, görsel iletişimin önem kazanması ve dünyanın küresel bir köy haline gelmesi ile açıklanmaktadır.⁵⁰

Bu değişim, şüphesiz, uluslararası ilişkilerin doğasını da dönüştürmüştür. Uluslararası ilişkiler disiplininde estetik açılımın önde gelen savunucularından Roland Bleiker, yaşanan bu değişimin dünya politikasını anlamak için farklı bir bakış açısını zorunlu hale getirdiğini belirtmiştir. Bleiker'a göre, Uluslararası İlişkiler'e uzun bir süredir köklerini Antik Yunan felsefesinden alan mimesis anlayışı hâkimdir. Bu anlayışın disiplinindeki yansımaları dünya politikasının var olduğu haliyle ve mümkün oldukça gerçekçi bir şekilde çalışılması olmuştur.⁵¹ Bu yaklaşım aslında pozitivist bilim anlayışının bir temsili olarak değerlendirilebilir. Fakat Bleiker'a göre estetik yaklaşım, tasvir edilen ile tasvir etme şekli arasında bir ayrıklık olduğunu iddia etmekte ve bu aradaki mesafeye bizzat politik yorumun neden olduğunu ifade etmektedir.⁵² Edebiyat, görsel sanatlar, mimari, müzik ve sinema gibi türleri olan estetik kaynakların analizlere dâhil edilmesi, entelektüel bilgi birikimimizin artmasına yardımcı olmuştur. Bleiker'ın da dediği gibi, estetik açılım bizim yorumsamacı repertuarımıza eklememiz gereken önemli bir kavrayış kabiliyeti olarak, görece çok dar bir alana odaklanmış disiplinemizi açmamıza olanak tanımaktadır.⁵³

Felsefe ve teoride yaşanan bu girişimlere ek olarak pratikteki gelişmeler de hem sosyal bilimlerde hem de güvenlik çalışmalarında görsel dönüğe giden yola katkı sunmuştur. Fakat Bleiker'a göre, bu gelişmelerden özellikle iki kilometre taşı öne çıkmaktadır. İlk gelişme, görsellerin dolaşımı ve geniş kitlelere ulaşımının hızında yaşanan devrimdir.⁵⁴ İnternet, teknoloji ve nihayetinde de sosyal medyanın gelişimi görsel materyalin çekildiği andan itibaren saniyeler içinde dünya çapında kullanıcılara ulaşabilmesini sağlamıştır. CNN etkisi olarak da bilinen bu etki ile⁵⁵, yereldeki bir gelişmenin küresel çapta hedef kitleye ulaşabilmesinin önü açılmıştır. Bleiker'ın vurguladığı ikinci gelişme ise, hızlı yayılma kabiliyeti kazanmış görsel materyalin aynı zamanda demokratikleşmesidir.⁵⁶ Demokratikleşme ile kastedilen, görsel materyali üretme ve yayma gücünün önceleri belirli az sayıdaki medya tekeli ya da devlet yayın organının elinde olmasına rağmen özellikle akıllı telefonlar ve sosyal medyanın gelişimi ile bu kabiliyetin küresel kamuoyunun çok geniş bir

48 Juha Vuori ve Rune Saugmann (ed.), *Visual Security Studies: Sights and Spectacles of Insecurity and War* Routledge, 2018, s.2.

49 W. J. Thomas Mitchell, *Picture Theory: Essays on Verbal and Visual Representation*, University of Chicago Press, 1994, s.11.

50 Age, s. 13-15.

51 Roland Bleiker, "The Aesthetic Turn in International Political Theory", *Millennium*, 30:3, 2001, s.510.

52 Age.

53 Age.

54 Bleiker, "Visual Security: Patterns and Prospects", s.190.

55 Piers Robinson, "Cnn Effect", Roland Bleiker (ed.), *Visual Global Politics*, Routledge, London and New York, 2018, s.62-68.

56 Bleiker, "Visual Security: Patterns and Prospects", s. 191.

kesimine kadar ulaşmış olmasıdır.⁵⁷ Önceden görsel materyal üretme kabiliyetinde olmayan ve tüketen rolündeki hedef kitle, bu değişim ile birlikte üreten tüketici konumuna gelmiştir.⁵⁸ Bu da aslında hedef kitleyi oluşturan insanların önceden pasif tüketici konumundan çıkıp aktif aktörler konumuna gelmesine neden olmuştur.

Bu değişimin, güvenliği anlama ve çalışmanın yollarını da çarpıcı bir şekilde değiştirdiğini ifade etmek mümkündür. Görselin ve daha geniş anlamıyla gözle algılanabilen her şeyin farkına varılması bu değişimi anlamının kaçınılmaz ön koşulu olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim görsellik televizyon demeçleri, CCTV kameraları ve videolar aracılığıyla sadece güvenliğin inşa sürecinin bir parçası değil, sınır kapıları, ulusal anıtlar, askeri geçit törenleri vb. yapı ve pratiklerle de güvenliğin tam ortasında yer almaktadır.⁵⁹

Bu temellere dayanan görsel güvenlik çalışmalarını derli toplu olarak yazına tanıtan ilk eser Juha Vuori ve Rune Saugmann'ın 2018 tarihli *Visual Security Studies: Sights and Spectacles of Insecurity* kitabıdır. İlk olarak eser, görsel güvenlik çalışmalarını yeni bir teori olarak değil, güvenlik çalışmalarının gözardı edilen önemli bir tarafı olarak nitelemektedir.⁶⁰ Bu haliyle görsel güvenlik çalışmaları var olan teorik çerçevelere eklenilebilir ve böylece de girişte ifade edilen interdisipliner açılıma katkı sağlayabilir. İkinci olarak eser, görsellik ile güvenlik arasındaki ilişkiyi güvenliğin temsilindeki değişik bir tarz, güvenliğin icra edilmesindeki bir yöntem ve güvenliği çalışmak için farklı bir metodolojik araç olarak üç değişik formda ele almaktadır.⁶¹ Güvenliğin temsiliyetinde görsellik önemli bir politik imaya sahiptir. Politik imaya sahip bu temsiliyetin en bilinen örneklerinden biri Hansen'in bir Danimarka gazetesinde yayımlanan Hz. Muhammed karikatürlerini ele aldığı çalışmasıdır.⁶² Daha yeni bir örnekte ise, 2015 yılında Akdeniz'deki kaçak göçmen meselesinin uluslararası dikkat çekmesi ve meselenin ciddiyetinin güvenlik gündemine girişinde, Aylan Kurdi'nin cansız bedeninin görselinin kitleler üzerinde bıraktığı etki gösterilebilir.⁶³ Bu haliyle görsel dönüş, güvenliğin anlaşılması ve çalışılmasında görsellerin yerine işaret ederek entelektüel bilgi birikimine farklı bir boyut kazandırmaktadır.

Diğer yandan, Vuori ve Saugmann'a göre, güvenliğin icra edilmesindeki bir yöntem olarak düşünüldüğünde hâlihazırda güvenlik pratiğinin çoğunu görsellik oluşturmaktadır.⁶⁴ Silahlar, zırhlı araçlar ve nizami şekilde yürüyüş yapan askerlerin geçit törenlerinde sergilenmesinden Sovyet bayrağının Berlin'deki fotoğrafının önemine kadar çok fazla örnek bu argümanı destekleyebilir. Fakat bunların da ötesinde birer güvenlik pratiği olarak da görsel önemlidir. Örneğin Vladimir Zelenski'nin Rusya-Ukrayna savaşının başlamasından sonra giyim tarzını değiştirmesi gündelik ve somutlaşmış güvenlik eylemi olarak kabul edilebilir. Güvenliğin icrasında görselliğin önemi üniformaların renk seçimi örneğinde Xavier Guillaume ve diğerleri tarafından,⁶⁵ belirli kamusal alanlarda fotoğraf ve video

57 Age.

58 George Ritzer ve Nathan Jurgenson, "Production, Consumption, Prosumption: The Nature of Capitalism in the Age of the Digital 'Prosumer'", *Journal of Consumer Culture*, 10:1, 2010, s. 13-36.

59 Bleiker, "Visual Security: Patterns and Prospects", s. 191.

60 Vuori ve Saugmann, *Visual Security Studies: Sights and Spectacles of Insecurity and War*, s. 3.

61 Age, s. 5.

62 Lene Hansen, "Theorizing the Image for Security Studies: Visual Securitization and the Muhammad Cartoon Crisis", *European journal of international relations*, 17:1, 2011, s. 51-74.

63 Nick Vaughan-Williams, *Vernacular Border Security: Citizens' Narratives of Europe's 'migration Crisis'*, Oxford University Press, Oxford, 2021, s. 23.

64 Vuori ve Saugmann, *Visual Security Studies: Sights and Spectacles of Insecurity and War*, s. 10.

65 Xavier Guillaume, Rune S. Andersen, ve Juha A. Vuori, "Paint It Black: Colours and the Social Meaning of the Battlefield", *European Journal of International Relations*, 22:1, 2016, s. 49-71.

çekmenin yasaklanması örneğinde de Stephanie Simon tarafından çalışılmıştır.⁶⁶ Bu haliyle görsel güvenlik çalışmaları, güvenliği anlama ve onun ardındaki politik karakterin ortaya çıkarılma sürecinde araştırmacının entelektüel derinliğine katkı sunabilir.

Son olarak görsellik hem görsel verilerin incelenmesi hem de verilerin elde edilmesinde görsel teknolojilerin kullanılması bakımından bir araştırma yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Vuori ve Saugmann'a göre, görsel antropoloji hâlihazırda sosyal bilimlerin içerisinde kendini kabul ettirmiş bir gelenek iken, günümüzde sosyoloji ve medya çalışmaları gibi disiplinler de gittikçe görsel araştırma yöntemleriyle zenginleşmektedir.⁶⁷ Güvenlik alanında ise görselliğin henüz çalışmalarda çok fazla yer bulmadığını söylemek mümkündür. Nitekim Roland Bleiker bu durumu, "görselliğin ön planda olduğu bir çağda yaşamamıza rağmen akademide bilgi üretim teamülleri hala yazılı metin ve analizlerine dayanmaktadır" diyerek ifade etmiştir.⁶⁸ Nitekim geleneksel araştırma yöntemleri elitleri ve yüksek politika konularını çalışmak için dizayn edildiğinden,⁶⁹ görsel yöntemler elit olmayan öznelerin ve alçak politika konularının çalışılması için oldukça uygun araçlar olarak değerlendirilmektedir. Görseller insanların dünyayı nasıl algıladığını birçok farklı yolla ifade etmesinin bir aracıdır.⁷⁰ Aynı zamanda görseller, özgürleşme çalışmaları için de bir yöntem sağlayabilir. "Madun resimler aracılığıyla araştırmacıyla konuşabilir" diyen Leena Vastapuu'ya göre, fotoğraflar binlerce kelimeye eş değerdir⁷¹ ve böylece Gayatri Spivak'ın işaret ettiği epistemik şiddet⁷² aşmada umut vaatmektedir. Vastapuu'nun kullandığı yöntem olan katılımcı fotoğraf yöntemini Çin örneğinde kullanarak sıradan halkın gündelik güvenlik algısını araştıran Jonna Nyman ise, görsel yöntemlerin sıradan halkın bilgi/güç ilişkisindeki dezavantajlarını kapatmalarına olanak sağladığını ifade etmiştir.⁷³

4. Yeni Güvenlik Açılımlarının Literatüre Girişi: Yerel Güvenlik

Araştırmacıların yelpazesini çeşitlendirmek için dikkatlerine sunulan diğer dönüş de yerel güvenlidir. Yerel dönüşün de temelleri eleştirel güvenlik çalışmalarında güvenliğin gündelik yaşamdaki yansımalarına odaklanmayı araştıran gündelik dönüşe (*everyday turn*) olan ilgiye dayanmaktadır. Sosyal bilimlerde bu ilginin geçmişi Fransız sosyolog ve düşünürleri Henri Lefebvre ve Michel de Certeau'nun insanları çevreleyen nesnelere, eylemlere ve mekânları odağa alan gündelik yaşama dair eserlerinde bulunabilir.⁷⁴ Eleştirel güvenlik çalışmalarında bu ilgi ise temelde, güvenlik namına atılan eylemlerin farklı insan ve kitleler tarafından bizzat sahada nasıl deneyimlendiğini ve sosyal yaşamın gündelik akışı içinde nasıl ifade bulunduğunu anlama merakına dayanmaktadır.⁷⁵ Esasen bu merakı körükleyen de neorealist çalışmaların devletin sadece dışına odaklanan ontolojisinin ortaya çıkardığı devletin içini

66 Stephanie Simon, "Suspicious Encounters: Ordinary Preemption and the Securitization of Photography", *Security Dialogue*, 43:2, 2012, s.157-173.

67 Vuori ve Saugmann, *Visual Security Studies: Sights and Spectacles of Insecurity and War*, s. 12.

68 Bleiker, "Visual Security: Patterns and Prospects", s.196.

69 Jonna Nyman, "The Everyday Life of Security: Capturing Space, Practice, and Affect", *International Political Sociology*, 15:3, 2021, s. 314.

70 Roland Bleiker, "Mapping Visual Global Politics", Roland Bleiker (ed.), *Visual Global Politics*, Routledge, London and New York, 2018, s.2-3.

71 Leena Vastapuu, "Auto-Photographing (In)Securities: Former Young Female Soldiers' Post-War Struggles in Monrovia", *Visual Security Studies*, Routledge, 2018, s. 184.

72 Gayatri Chakravorty Spivak, "Can the Subaltern Speak?", Cary Nelson ve Lawrence Grossberg (ed.), *Marxism and the Interpretation of Culture*, Macmillan Education UK, 1988.

73 Nyman, "The Everyday Life of Security: Capturing Space, Practice, and Affect", s. 323.

74 Nick Vaughan-Williams ve Daniel Stevens, "Vernacular Theories of Everyday (In) Security: The Disruptive Potential of Non-Elite Knowledge", *Security Dialogue*, 47:1, 2016, s. 5.

75 Adam Crawford ve Steven Hutchinson, "Mapping the Contours of 'Everyday Security': Time, Space and Emotion", *British Journal of Criminology*, 56:6, 2016, s. 1185.

de anlama ihtiyacıdır. Nitekim Adam Crawford ve Steven Hutchinson'ın da ifade ettiği gibi, gündelik yaşama odaklanmak güvenliği çalışma şeklimize farklı açılardan müdahale etmiştir. Bu müdahaleler ilk olarak, güvenliğin sadece devletin dışına odaklanan ontolojisinin aksine iç-dış dikotomisini kaldıran ve günümüzde de oldukça belirgin hale gelen devlet-dışı aktörleri de hesaba katmayı içermektedir. İkinci olarak, elit olmayan aktörlerin de güvenlik süreçlerinde rolü olduğunu kabul etmeyi ve onları basit “güvenlik tüketicileri” olarak gören yaklaşımı terk etmektedir. Üçüncü olarak, güvenliğin sadece profesyonellerin, siyasetçilerin ve uzmanların tekelinde kalmasına karşı çıkararak yaşanan deneyimlere, rutinlere ve farklı bağlamlarda sıradan insanların gündelik eylemlerine odaklanmayı seçmektedir. Son olarak da böylece, neorealist güvenliğin çok ihmal ettiği dezavantajlı grupların özgürleşmesine ses vermeyi içermektedir.⁷⁶

Jonna Nyman'a göre gündelik dönüşün üç boyutu bulunmaktadır. Gündelik güvenliğin mekânsal boyutu, resmi politikaların oluşturulup yürütüldüğü alanların dışındaki gündelik mekânları ifade etmektedir. Gündelik güvenliğin zamansal boyutu, güvenlik profesyonelleri, sıradan vatandaşlar, güvenlik teknolojileri vb. gibi güven(siz)lik olgusunun oluşturulması ve icrasındaki tüm faktörlerin rutin eylemlerini ihtiva etmektedir. Son olarak gündelik güvenliğin duygusal boyutu, güvensizliği her gün yaşayan birey ve grupların deneyimlerinin ele alındığı boyuttur.⁷⁷ Gündelik güvenlik mekânsal boyutta güvenliğin referans objesi olarak politika oluşumuna doğrudan katkısı olmayan birey ve gruplara odaklanmakta, böylece analiz çerçevesini aşağıdan yukarıya çizmektedir. Zamansal boyutta, genellikle önemsiz gibi görünen rutin eylemlerin aslında güven(siz)lik namına pek çok katkı barındırdığını savunmaktadır. Duygusal boyutta ise, güven(siz)liğin temelde onu deneyimleyenler tarafından nasıl karşılandığı açığa çıkarılmaktadır. Bu ise güvenliğin yaşanan bir şey olarak sıradan insanlar tarafından onlara özgü yeniden tanımlanabilmesini mümkün kılmaktadır.⁷⁸ Bu olasılık, güvenliğin en alttaki referans nesnelere de birer güvenlik teorisyenleri olarak rolünü görmemize olanak sağlamaktadır. Nitekim Marysia Zalewski'nin de işaret ettiği gibi, “... teorileştirme eylemi sadece akademisyenler ya da politika yapımcıların tekelinde değildir”.⁷⁹ Sıradan insanlar güvenliğe dair elit ve profesyonellerden çok farklı konuşabilir ve hatta onların tanımlamalarını aşındırabilecek ve böylece polis mantığına dayanan güvenlik anlayışını yıkabilecek potansiyeli de taşıyabilir.⁸⁰ Gündelik dönüşün bu özelliklerini taşıyan yerel güvenlik, bu yönüyle de hem güvenliğin elitlerden hedef kitleye doğrusal bir şekilde ilerlediği yaklaşımlardan kendini ayırtmakta hem de özgürleşme yolunda madunun sesine odaklanan normatif bir yaklaşım geliştirmektedir.

Yerel güvenlik kavramı yazında ilk kez antropolog Nils Bubandt'ın çalışmasında yer bulmuştur. Güvenlik kavramına dair evrensel, değişmeyen tanımlamaları eleştiren Bubandt'a göre, küresel güvenlik kavramı yerel siyasi tarihlerde bağlamsallaştırıldığında, güvenliğin hem değişmez hem de anlamsal olarak homojen sanılan karakterinin tamamen yanılığın

76 Age, s.1187-1191.

77 Nyman, “The Everyday Life of Security: Capturing Space, Practice, and Affect”, s. 321-322.

78 Age, s. 321.

79 Marysia Zalewski, “‘All These Theories yet the Bodies Keep Piling up’: Theory, Theorists, Theorising”, Steve Smith, Ken Booth, ve Marysia Zalewski (ed.), *International Theory: Positivism and Beyond*, Cambridge University Press, Cambridge, 1996, s.345-346.

80 Vaughan-Williams ve Stevens, “Vernacular Theories of Everyday (In)Security: The Disruptive Potential of Non-Elite Knowledge”.

ibaret olduğu ortaya çıkmaktadır.⁸¹ Bu nedenle aslında güvenlik, farklı yerlerde ve farklı zamanlarda farklı şekillerde kavramsallaştırılmakta ve siyasi olarak uygulanmaktadır.⁸²

Güvenliğe önceden verili bir kavramsallaştırma ile yaklaşmayan yerel güvenlik bu anlamda kavrama dair evrensel yaklaşımlardan bir kırılmaya işaret etmektedir. Yerel güvenlik, güvenliği içi boş (*tabula rasa*) bir kavram olarak gördüğünden, güvenlik de farklı bağlamlarda ne aynı anlama gelmekte ne de insanlar tarafından aynı derecede arzulanmaktadır.⁸³ Böyle bir yaklaşım, yerel çalışmaların güvenliğe dair çoklu kavramsallaştırmaları mümkün kılmasını sağlamaktadır ki bu da yerel güvenlik teorisinin özgürleştirici doğasını göstermektedir. Christopher S. Browning ve Matt McDonald'ın eleştirel güvenlik çalışmalarının geleceği için önerdikleri gibi, yerel güvenlik de bağlama özgü (*context-specific*), farklı güvenlik kavramsallaştırmalarını araştıran ve bu farklı anlamları ebedi ve kaçınılmaz olarak verili almadan ortaya çıkaran bir güvenlik anlayışı geliştirme ihtiyacını vurgulamaktadır.⁸⁴ Çoklu güvenlik kavramsallaştırmaları Amber Huff'ın çalışmasında Madagaskar,⁸⁵ Jarvis ve Lister'in çalışmasında İngiltere,⁸⁶ ve Vaughan-Williams'ın çalışmasında da⁸⁷ Avrupa Birliği ülkeleri örneklerinde ortaya konulmuştur. Nitekim çoklu kavramsallaştırmalarla güvenliğin farklı insanlar tarafından farklı şekillerde tanımlanabilmesi, yerel dönüşün Batı-merkezci ve güvenliğe dair liberal mantığın ötesine geçebilme potansiyelini göstermektedir.

Güvenlik çalışmalarında Batı merkeziliği aşmak, yukarıda da bahsedildiği gibi en ciddi eleştirilerden biri olarak durmaktadır. Bu eleştirilerden en dikkat çeken, Alison Howell ve Melanie Richter-Montpetit'in, Kopenhag ekolünün ırkçı ve Batı merkezci temellere dayandığı ifadesi olmuştur.⁸⁸ Benzer eleştirilere Galler ekolü de uğramıştır.⁸⁹ Dolayısıyla, güvenlik çalışmalarının Batı merkezci epistemik şiddetinden kopmak, güvenliğin açılımının önemli bir amacını oluşturmaktadır.⁹⁰ Bu kopuş öncelikle Gayatri Spivak'ın da dediği gibi madunun sesine yer vermeyi gerektirmektedir.⁹¹ Madunun sesine yer vermek için ise, güvenlik araştırmacısının madun adına konuşması değil; madunla beraber konuşması gerekmektedir.⁹² Yerel güvenlik temel argümanlarıyla Batı merkeziliği aşmak ve madunun sesine yer vermek için bir potansiyel taşımaktadır. Teori bu potansiyeli bağlama yaptığı vurguyla göstermektedir.

Bağlama özgünlük, Tulumello'nun vurguladığı mutlak güvenlik fantezisinin ve biz/onlar dikotomisinin aşılmasında önemli bir adım da olabilir. Bubandt'a göre güvenlik, belirsizliğin olmadığı durumları <özgürlük> olarak tanımlayarak belirsizliği kontrol

81 Nils Bubandt, "Vernacular Security: The Politics of Feeling Safe in Global, National and Local Worlds", *Security Dialogue*, 36:3, 2005, s. 276.

82 Age, s. 291.

83 Lee Jarvis, "Toward a Vernacular Security Studies: Origins, Interlocutors, Contributions, and Challenges", *International Studies Review*, 21:1, 2019, s.116-117.

84 Christopher S. Browning ve Matt McDonald, "The Future of Critical Security Studies: Ethics and the Politics of Security", *European Journal of International Relations*, 19:2, s. 248.

85 Amber Huff, "Black Sands, Green Plans and Vernacular (In)Securities in the Contested Margins of South-Western Madagascar", *Peacebuilding*, 5:2, 2017, s.153-169.

86 Lee Jarvis ve Michael Lister, "Vernacular Securities and Their Study: A Qualitative Analysis and Research Agenda", *International Relations*, 27:2, 2013, s. 158-179.

87 Vaughan-Williams, *Vernacular Border Security: Citizens' Narratives of Europe's Migration Crisis*'.

88 Alison Howell ve Melanie Richter-Montpetit, "Is Securitization Theory Racist? Civilizationism, Methodological Whiteness, and Antiracism Thought in the Copenhagen School", *Security Dialogue*, 51:1, 2020, s. 3-22.

89 Mohammed Ayoob, "Defining Security: A Subaltern Realist Perspective", Keith Krause ve Michael C. Williams (ed.), *Critical Security Studies: Concepts and Cases*, UCL Press, London, 1997, s.126-127.

90 Wibben, "Opening Security: Recovering Critical Scholarship as Political", s. 147.

91 Spivak, "Can the Subaltern Speak?"

92 Jarvis ve Lister, "Vernacular Securities and Their Study: A Qualitative Analysis and Research Agenda", s. 158.

etme girişimidir; fakat buna rağmen sürekli güvensizlik üretmektedir.⁹³ Bu işe esasında, Schmittyen siyaset ve güvenlik mantığıdır. Buna karşılık yerel güvenlik, araştırmacıları tabula rasa mantığıyla çalışmaya teşvik ettiği için araştırmacı güvenliğe dair önceden tanımlanmış başlangıç noktalarından kaçınmaktadır. Bu yolla yerel güvenlik araştırmacısı, feminist güvenlikte cinsiyet eşitsizliği mağdurları, postkolonyalizmde madunlar veya Galler ekolünde dezavantajlı insanlar gibi belirli kimliklerle tanımlı referans nesnelere önceliklendirilmesinden de uzaklaşmaktadır.⁹⁴ Dahası, hâkim elitist anlatılara meydan okuma kabiliyetiyle de yerel anlatılar, belirli dikotomileri aşma potansiyeline sahiptir.

Yerel güvenlik yaklaşımının eleştirel güvenlik çalışmalarına bir diğer katkısı da elitizmden kaçınmayı vaat etmesidir. Bu vaadini özellikle elit olmayan bilginin toplanması ve önceliklendirilmesi açısından ileri sürmektedir. Her şeyden önce yerel güvenlik, güvenliği kuramsallaştıran otoritenin yalnızca akademisyenler olmadığını ileri sürmekte ve sıradan insanları da güvenliğin aktif kuramcıları olarak tanımaktadır.⁹⁵ Bunu gerçekleştirmek için daha önce dışlanmış dezavantajlı grupların güvenlik konuşmalarına erişmeye odaklanan yerel güvenlik,⁹⁶ eleştirel güvenlik çalışmalarında aşağıdan yukarı analizlere alan açılması çağrısında bulunmaktadır.⁹⁷ Metodolojik olarak da, katılımcı gözlem, odak grup mülakatları veya otoetnografi gibi etnografik ve antropolojik araştırma yöntemlerini öne çıkararak disiplinlerarası araştırma çağrısı yapmaktadır.⁹⁸

Sonuç

Nunes'in "Literatürde hala gerçekleştirilebilecek 'eleştirel' hedefler kaldı mı?" sorusu esasen bir rahatsızlığın yansımasıdır. Bu rahatsızlık eleştirel güvenlik çalışmalarının tıkanıklığa ulaştığı tezinin kabul görmesinin bir diğer ifadesi olarak kabul edilebilir. Wibben'in güvenliği açmaya dair önerileri de bu bağlamda dikkate alınmalıdır. Genişleme ve derinleşme tartışmaları güvenliğe dair çalışmaları ne kadar değiştirdiyse, açılım tartışmasının da bir o kadar geliştirici etkisi olacaktır. Bu tartışmanın beraberinde getireceği disiplinlerarası çalışmalar güvenliğin karmaşık yapısını aydınlatma ve güvenliğe dair yeni düşüncü şekilleri geliştirmede önemli bir rol oynayacaktır. Bu tartışmaya katılmak, Türkçe güvenlik çalışmalarının büyük oranda Kopenhag ekolüne dayanan yapısını da değiştirebilir. Nitekim İsmail Erkam Sula'nın çalışmasının gösterdiği gibi Türkçe yazın sadece bir yöntem arayışında değil,⁹⁹ aynı zamanda bir teori arayışındadır.

İşte bu arayışa da bir alternatif olması ümidiyle bu çalışma iki yeni dönüşü tanıtmayı ve onların Türkçe yazında daha fazla tartışılmasının önünü açmayı amaçlamıştır. Bunu yapmadan önce çalışma eleştirel güvenlik çalışmalarının neden bir tıkanıklığa ulaştığını değerlendirmeye çalışmıştır. Bunun üzerine yazında gelişmeye başlayan iki alternatif dönüşün hangi açılardan güvenliğin çalışılmasına katkı sağlayabileceği ve temel yaklaşımları yazın taramasına dayanarak derlenmeye çalışılmıştır.

Her iki dönüşün de teorik ve metodolojik olarak güvenliğin çalışılmasına dair eleştirel çalışmalara katkılarda bulunabileceği görülmektedir. İlk olarak, görsel güvenlik çalışmaları

93 Bubandt, "Vernacular Security: The Politics of Feeling Safe in Global, National and Local Worlds", s. 279.

94 Jarvis, "Toward A Vernacular Security Studies: Origins, Interlocutors, Contributions, and Challenges", s. 117.

95 Nick Vaughan-Williams, *Vernacular Border Security: Citizens' Narratives of Europe's Migration Crisis*, s. 9.

96 Stuart Croft ve Nick Vaughan-Williams, "Fit for Purpose? Fitting Ontological Security Studies 'into' the Discipline of International Relations: Towards A Vernacular Turn", *Cooperation and conflict*, 52:1, 2017, s. 24.

97 Jarvis ve Lister, "Vernacular Security Studies and Their Study: A Qualitative Analysis and Research Agenda", s. 162.

98 Jarvis, "Toward A Vernacular Security Studies: Origins, Interlocutors, Contributions, and Challenges", s. 119.

99 İsmail Erkam Sula, "Güvenlikleştirme Kuramında 'Söz edim' ve 'Pratikler': Türkçe Güvenlikleştirme Yazınında 'Yöntem' Arayışı", *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 17:37, 2021, s. 85-118.

görsel yöntemler ile güvenlik araştırmacısının metodolojik araç çantasını çeşitlendirmesine katkı sağlayabilir. Bu kapsamda katılımcı fotoğraf yöntemi çoğu güvenlik araştırmacısı tarafından uygulanmış ve özellikle dezavantajlı grupların kendilerini ifade etmesinde daha yararlı olduğu sonucuna varılmıştır.¹⁰⁰ Nitekim bu yöntem özgürleşme (*emancipation*) araştırmaları için önemli bir araç olarak kullanılabilir. Görsel güvenlik çalışmaları ayrıca güvenliğin icra edilişi ve algılanışına dair farkındalığımızın gelişmesine de katkı sunabilir. Örneğin, kıyafet ve üniformalarda kullanılan renk kombinasyonlarının güvenlikle ilişkisi görsel dönüşün güvenlik çalışmalarına kattığı entelektüel bir farkındalıktır.¹⁰¹

İkinci olarak, yerel güvenlik çalışmaları güvenliğe dair yeni kavramsallaştırmalar getirme potansiyelini taşımaktadır. Sıradan ve elit olmayan aktörlerin çokça göz ardı edilmiş rollerine odaklanarak evrensel ve değişmez sanılan güvenlik kavramına meydan okuyabilir. Arka planda kalmış ya da hiç keşfedilmemiş güvenlik tahayyüllerini gün ışığına çıkaracak ve sıradan insanların bilgisine dayanacak bir yerel güvenlik çalışması, özgürleşmenin sadece Galler ekolünün teorik hegemonyasında kalmamasını da sağlayabilir.

Fakat tüm potansiyeline rağmen, yerel güvenlik çalışmaları da dezavantajlardan yoksun değildir. Yazında bu dezavantajları derli toplu olarak bir aradan veren Lee Jarvis'in çalışmasıdır.¹⁰² Vernaküler güvenliğe dair en önemli uyarılar metodolojik alandan gelmektedir. Çünkü teorinin temel odağı sıradan insanların bilgisini kavramak olduğundan, bu bilgilerin nasıl ve en iyi şekilde edinilebileceği konusu önem arz etmektedir. Bununla beraber sıradan insanların bilgisine dayanılacak olması etik sorunlar konusunda araştırmacının oldukça hassas ve dikkatli olmasını da gerektirmektedir. Mevcut yerel güvenlik araştırmaları genellikle odak grup ve mülakat yöntemlerini söylem ve içerik analizleriyle eşleştirerek kullanmışlardır. Ancak Jarvis'e göre bu yöntemler güvensizliğin ifade edilmesinde dilsel olmayan, sözsüz, yönleri yakalamakta yetersiz kalmaktadır.¹⁰³ Bu eksikliği aşmanın yolu görsel ve yerel dönüşlerin imkânlarını birleştirmek olabilir. Çünkü yukarıda ifade edildiği gibi görsel yöntemler söze dayanan yöntemlerin eksikliklerini aşma noktasında yardımcı olmaktadır. Bu iki alternatif dönüşün imkânlarının birleştirilmesiyle disiplinin ihtiyacı olan yeni bir eksene (açılıma) daha çok yaklaşılabilir.

Çatışma Beyanı:

Araştırmanın yazarı olarak herhangi bir çıkar çatışma beyanım bulunmamaktadır.

Kaynakça

Basılı Eserler

- ABBOUD Samer DAHÍ Omar S. HAZBUN Waleed GROVE Nicole Sunday HINDAWI Coralie Pison, MOUAWAD Jamil ve HERMEZ Sami (2018). "Towards a Beirut School of Critical Security Studies", *Critical Studies on Security*, 6:3, 273-295.
- AYOUB Mohammed (1997). "Defining Security: A Subaltern Realist Perspective", Keith Krause ve Michael C. Williams (eds.), *Critical Security Studies: Concepts and Cases*, UCL Press, London, 121-149.
- BARKAWI Tarak ve LAFFEY Laffey (2006). "The Postcolonial Moment in Security Studies", *Review of International Studies*, 32:2, 329-352.

100 Roland Bleiker ve Amy Kay, "Representing HIV/AIDS in Africa: Pluralist Photography and Local Empowerment", *International Studies Quarterly*, 51:1, 2007, s.139-163; Nyman, "The Everyday Life of Security: Capturing Space, Practice, and Affect".

101 Guillaume, Andersen, ve Vuori, "Paint It Black: Colours and the Social Meaning of the Battlefield".

102 Jarvis, "Toward A Vernacular Security Studies: Origins, Interlocutors, Contributions, and Challenges".

103 Age, s.121.

- BAYSAL Başar (2019). *Securitization and Desecuritization of FARC in Colombia: A Dual Perspective Analysis*, Lexington Books, Lanham.
- BEHNKE Andreas (2007). "Presence and Creation: A Few (Meta-) Critical Comments on the CASE Manifesto", *Security Dialogue*, 38:1, 105-111.
- BİLGİN Pınar (2010). "Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları", *SAREM Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 8:14, 69-96.
- SE Manifesto", *Security Dialogue*, 38:1, 105-111.
- BİLGİN Pınar (2012). "The Continuing Appeal of Critical Security Studies". Shannon Brincat, Laura Lima, ve João Nunes (eds.), *Critical Theory in International Relations and Security Studies: Interviews and Reflections*, Routledge, Abingdon, 159-70.
- BLEIKER Roland (2018). "Mapping Visual Global Politics", Roland Bleiker (ed.), *Visual Global Politics*, , Routledge, London and New York ,1-30.
- BLEIKER Roland (2001). "The Aesthetic Turn in International Political Theory", *Millennium* 30:3, 509-533.
- BLEIKER Roland (2018). "Visual Security: Patterns and Prospects", Juha Vuori ve Rune Saugmann (eds.), *Visual Security Studies: Sights and Spectacles of Insecurity and War*, Routledge, 189-200.
- BLEIKER Roland ve AMY Kay (2007). "Representing HIV/AIDS in Africa: Pluralist Photography and Local Empowerment", *International Studies Quarterly*, 51:1, 139-163.
- BOOTH Ken (2007). *Theory of World Security*, Cambridge University Press, Cambridge.
- BROWNING Christopher S. ve McDonald Matt (2013). "The Future of Critical Security Studies: Ethics and the Politics of Security", *European Journal of International Relations*, 19:2, 235-255.
- BUBANDT Nils (2005). "Vernacular Security: The Politics of Feeling Safe in Global, National and Local Worlds", *Security Dialogue*, 36:3, 275-296.
- BURGESS Peter J. (2019). "The Insecurity of Critique", *Security Dialogue*, 50:1, 95-111.
- BARRY Buzan WAEVER Ole ve De Wilde Jaap (1998). *Security: A New Framework for Analysis*, Lynne Rienner Publishers.
- COLLECTIVE C.A.S.E. (2006). "Critical approaches to security in Europe: A networked manifesto", *Security Dialogue*, 37:4, 443-487.
- COX Robert W. (1981). "Social Forces, States And World Orders: Beyond International Relations Theory", *Millennium*, 10:2, 126-155.
- CRAWFORD Adam ve HUTHINSON Steven (2016). "Mapping the Contours of 'Everyday Security': Time, Space and Emotion", *British Journal of Criminology*, 56:6, 1184-1202.
- CROFT Stuart ve VAUGHAN-WILLIAMS Nick (2017). "Fit for Purpose? Fitting Ontological Security Studies 'Into' the Discipline of International Relations: Towards a Vernacular Turn", *Cooperation and conflict*, 52:1, 12-30.
- ERIKSSON Johan (1999). "Observers or Advocates? On the Political Role of Security Analysts", *Cooperation and Conflict*, 34:3, 311-330.
- GRAMSCI Antonio (1971). *Selections from the Prison Notebooks*, International Publishers, New York.
- GUILLAUME Xavier ANDERSEN Rune S. ve VUORI Juha A. (2016). "Paint it Black: Colours and the Social Meaning of the Battlefield", *European Journal of International Relations*, 22:1, 49-71.
- HANSEN Lene (2011). "Theorizing the Image for Security Studies: Visual Securitization and the Muhammad Cartoon Crisis", *European journal of international relations*, 17:1, 51-74.
- HOWELL Alison ve Richter-Montpetit Melanie (2020). "Is Securitization Theory racist? Civilizationism, Methodological Whiteness, and Antiblack thought in the Copenhagen School", *Security Dialogue*, 51:1, 3-22.
- HUFF Amber (2017). "Black Sands, Green Plans and Vernacular (in) Securities in the Contested Margins of South-western Madagascar", *Peacebuilding*, 5:2, 153-169.
- JARVIS Lee (2019). "Toward a Vernacular Security Studies: Origins, Interlocutors, Contributions, and Challenges", *International Studies Review*, 21:1, 107-126.
- JARVIS Lee ve LISTER Michael (2013). "Vernacular Securities and their Study: A Qualitative Analysis and Research Agenda", *International Relations*, 27:2, 158-179.
- JONES Richard Wyn (1999). *Security, Strategy, and Critical Theory*, Lynne Rienner Publishers.
- KRAUSE Keith ve WILLIAMS Michael C. (1997). "From Strategy to Security: Foundations of Critical Security Studies", Keith Krause ve Michael C. Williams (eds.), *Critical Security Studies: Concepts and Cases*, UCL Press, London, 33-61.
- LARRINAGA Miguel De ve SALTER Mark B. (2014). "Cold CASE: A Manifesto for Canadian Critical

- Security Studies”, *Critical Studies on Security*, 2:1, 1-19.
- MITCHELL Thomas W. J. (1994). *Picture Theory: Essays on Verbal and Visual Representation*, University of Chicago Press.
- MOUFFE Chantal (2000). *The Democratic Paradox*, Verso, London and New York.
- MUTIMER David (2017). “Eleştirel Güvenlik Çalışmaları: Ayrılıkçı Tarih”, Alan Collins (ed.), *Çağdaş Güvenlik Çalışmaları* (3. baskı), Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, İstanbul, 67-86.
- NUNES João (2012). “Reclaiming the Political: Emancipation and Critique in Security Studies”, *Security Dialogue*, 43:4, 345-361.
- NYMAN Jonna (2021). “The Everyday Life of Security: Capturing Space, Practice, and Effect”, *International Political Sociology*, 15:3, 313-337.
- PEOPLES Columba ve VAUGHAN-WILLIAMS Nick (2020). *Critical Security Studies: An Introduction*, Routledge.
- RITZER George ve JURGENSON Nathan (2010). “Production, Consumption, Prosumption: The Nature of Capitalism in the Age of the Digital ‘Prosumer’”, *Journal of Consumer Culture*, 10:1, 13-36.
- ROBINSON Piers (2018). “Cnn Effect”, Roland Bleiker (ed.), *Visual Global Politics*, Routledge, London and New York, 62-68.
- SALTER Mark B. (2007). “On Exactitude in Disciplinary Science: A Response to the Network Manifesto”, *Security Dialogue*, 38:1, 113-122.
- SIMON Stephanie (2012). “Suspicious Encounters: Ordinary Preemption and the Securitization of Photography”, *Security Dialogue*, 43:2, 157-73.
- SJOBERG Laura (2019). “Failure and Critique in Critical Security Studies”, *Security Dialogue*, 50:1, 77-94.
- SPIVAK Gayatri Chakravorty (1988). “Can the Subaltern Speak?”, Cary Nelson ve Lawrence Grossberg (eds.), *Marxism and the Interpretation of Culture*, Macmillan Education UK.
- SULA İsmail Erkam (2021). “Güvenikleştirme kuramında ‘Söz edim’ ve ‘Pratikler’: Türkçe Güvenikleştirme Yazınında ‘Yöntem’ Arayışı”, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 17:37, 85-118.
- TARRY Sarah (1999). “‘Deepening’ and ‘Widening’: An Analysis of Security Definitions in the 1990s”, *Journal of Military and Strategic Studies*, 2:1.
- TULUMELLO Simone (2021). “Agonistic security: Transcending (de/re) constructive divides in critical security studies”, *Security dialogue*, 52:4, 325-342.
- VASTAPUU Leena (2018). “Auto-photographing (in) Securities: Former Young Female Soldiers’ Post-War Struggles In Monrovia 1”, Ronald Bleiker (ed.), *Visual Security Studies*, Routledge, 171-188.
- VAUGHAN-WILLIAMS Nick (2021). *Vernacular Border Security: Citizens’ Narratives of Europe’s migration Crisis*, Oxford University Press, Oxford.
- VAUGHAN-WILLIAMS Nick ve STEVENS Daniel (2016). “Vernacular Theories of Everyday (in) Security: The Disruptive Potential of Non-Elite Knowledge”, *Security Dialogue*, 47:1, 40-58.
- VUORI Juha ve SAUGMANN Rune (ed.) (2018). *Visual Security Studies: Sights and Spectacles of Insecurity and War*, Routledge.
- WAEVER Ole (1995). “Securitization and Desecuritization”, Ronnie D. Lipschutz (ed.), *On Security*, Columbia University Press, New York, 46-86.
- WAEVER Ole (1998). “The Sociology of a not so International Discipline: American and European Developments in International Relations”, *International organization*, 52:4, 687-727.
- WALLERSTEIN Immanuel (1996). *Open the Social Sciences: Report of the Gulbenkian Commission on the Restructuring of the Social Sciences*, Stanford University Press, California, CA.
- WALT Stephen M. (1991). “The Renaissance of Security Studies”, *International Studies Quarterly*, 35:2, 211-239.
- WIBBEN Annick T. R. (2016). “Opening Security: Recovering Critical Scholarship as Political”, *Critical Studies on Security*, 4:2, 137-153.
- WILLIAMS Paul D. ve McDONALD Matt (2018). “An Introduction to Security Studies”, Paul Williams ve Matt McDonald (eds.), *Security Studies: An Introduction*, Routledge, 1-14.
- ZALEWSKI Marysia (1996). “‘All these Theories yet the Bodies Keep Piling up’: Theory, Theorists, Theorising”, Steve Smith, Ken Booth ve Marysia Zalewski (eds.), *International Theory: Positivism and Beyond*, Cambridge University Press, Cambridge, 340-354.

Food Insecurity in the Middle East, the Black Sea Grain Initiative, and Türkiye

Ortadoğu'da Gıda Güvensizliği, Karadeniz Tahıl Koridoru Girişimi ve Türkiye

Elif
ÇOLAKOĞLU*

* Prof. Dr., Department of
Security Sciences, Faculty of
Security Sciences, Gendarmerie
and Coast Guard Academy,
Ankara, Türkiye,

email: elif.colakoglu@jsga.edu.tr

ORCID: 0000-0001-9703-3412

Geliş Tarihi / Submitted:
21.01.2024

Kabul Tarihi / Accepted:
15.04.2024

Abstract

Almost all Middle Eastern nations now struggle with malnutrition and allocate a significant portion of their oil earnings to food. In addition to already challenging and changing climate and water pressure, ongoing conflict and the war atmosphere, poverty, a lack of purchasing power, and pandemic diseases in the region all seem to play a role. However, the deepening of Russia's conflicts with Ukraine in recent years has made matters worse for the hungry in this fragile region and placed even self-sufficient nations in a precarious position. This paper addresses the Black Sea Grain Corridor Initiative, which was implemented through diplomatic measures hosted by Türkiye and guaranteed the secure transportation of Ukrainian grain to international markets. The study begins with a thorough discussion of the origins and effects of food insecurity in Middle Eastern countries. The second part examines the impact of this initiative on regional politics. To address the current issue, an integrated approach built on comprehension of cause-and-effect interactions has been implemented. The findings were gathered using a data collection technique.

Keywords: Food security, Middle East, Black Sea Grain Initiative

Öz

Bugün Ortadoğu ülkelerinin neredeyse tamamı beslenme sorunuyla karşı karşıya olup petrol gelirlerinin önemli bir kısmını gıdaya ayırmaktadır. Hali hazırda değişen ve zorlaşan iklim koşullarının ve su baskısının yanı sıra bölgede süregelen çatışma ve savaş ortamının, yoksulluğun, satın alma gücünün yetersizliğinin ve salgın hastalıkların bunda etken olduğu görülmektedir. Ancak son yıllarda Rusya'nın Ukrayna ile yaşadığı sorunların tırmanması, bu kırılgan bölgedeki açlık seviyesini daha da şiddetlendirmiş ve kendi kendine yetebilen ülkeleri bile zor durumda bırakmıştır. Bu çalışmada Türkiye'nin ev sahipliğinde diplomatik girişimlerle yaşama geçirilen ve Ukrayna tahılının güvenli bir şekilde uluslararası pazarlarına aktarılmasını sağlayan Karadeniz Tahıl Koridoru Girişimi ele alınmaktadır. Çalışma, Ortadoğu ülkelerindeki gıda güvensizliğinin kökenlerini ve etkilerini kapsamlı bir biçimde tartışarak başlamaktadır. Bunu takiben, bu Girişim'in bölge siyasetindeki etkileri incelenmektedir. Mevcut sorunun çözümü için neden-sonuç etkileşimlerinin anlaşılmasını esas alan bütünlük bir yaklaşım uygulanmaktadır. Elde edilen veriler ise, tarama tekniğiyle toplanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gıda Güvenliği, Ortadoğu, Karadeniz Tahıl Koridoru Girişimi

Introduction

The issue of global food security, as well as the struggle to achieve it, is critical. Natural disasters intensify and become more frequent as climatic conditions change, causing disruptions in the food supply chain, including physical, chemical, biological, microbiological, and other types of damage to food from production to consumption stages, as well as health problems. According to the United Nations (UN), the number of people affected by hunger worldwide increased to 828 million in 2021, with the COVID-19 pandemic exacerbating the situation. Undernourishment has become more common since 2015. Rising from 8.0% to 9.3% in 2019 and 2020, then slowly to 9.8% in 2021. 278 million people in Africa, 425 million in Asia, and 56.5 million in Latin America and the Caribbean –20.2, 9.1 and 8.6% of the population, respectively– suffered from hunger in 2021. Africa has the highest frequency of undernutrition worldwide, despite Asia housing most of the world’s undernourished population. The reason for this is that in this period of rising food prices, fragilities in agri-food systems, such as production, transportation, processing, packaging, storage, retail sale, consumption, loss, and waste, and societal inequalities have seriously exacerbated hunger and food insecurity¹ around the world. Despite global progress, trends in child malnutrition –including being dwarf, thin, overweight, and obese and having deficiencies in essential micronutrients– are cause for concern, as are maternal anaemia and obesity in adults. Without a doubt, this situation impacts the societies of underdeveloped and developing countries, which are often involved in conflict² and internal unrest.³

Besides, hunger, food insecurity, and malnutrition of all kinds continue to rise. It is argued that countries will not be able to meet the goal of ending hunger, food insecurity, and all forms of malnutrition, a goal adopted as part of the 2030 Agenda for Sustainable Development.⁴ The issue, which resulted from famine in certain areas in the past, is now a result of insufficient production and/or income due to economic integration. On the one hand, those who work in agriculture in rural areas –which are now very few– cannot produce enough products; on the other hand, the income level of those living in cities is insufficient to purchase food. Hunger, which was previously observed only in certain regions, is now spreading across much larger geographical areas in the form of bad and malnutrition due to the lack of purchasing power. Authorities also claim that such a situation exists in the United States (US), one of the leading countries. According to the US Department of Agriculture,⁵

1 “A person is food insecure when they lack regular access to enough safe and nutritious food for normal growth and development and an active and healthy life. This may be due to unavailability of food and/or lack of resources to obtain food.”; “Hunger and food insecurity”, <https://www.fao.org/hunger/en/>, accessed 11.04.2024.

2 Within the scope of this study, the concept of conflict is employed differently than the concept of war, even if it is sometimes used in place of it. Here, conflict refers to a state of effort and struggle toward a certain objective, such as conflict between social classes in a society. In this sense, there is no violence involved in the parties’ struggle for what they want or possess. Conversely, a dispute may become a form of war or have the potential to develop into one. This process can proceed in many ways, including official diplomacy, commercial actions, propaganda, political and economic warfare, the threat of war, and eventually, actual warfare. This definition of conflict is the temporary use of force by a state or group of people in response to a disagreement, either unilaterally or multilaterally. The armed forces of the parties or states must be engaged in the conflict and military techniques and procedures must be applied in battles for a change to occur from a state of conflict to a state of war.; Orhan Hançerlioğlu, *Felsefe Ansiklopedisi (Kavramlar ve Akımlar-6)*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2000, p. 44-45; Ahmet Emin Dağ, *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Sözlüğü*, Anka Yayınları, İstanbul, 2005, p. 471; Haldun Yalçınkaya, *Savaş: Uluslararası İlişkilerde Güç Kullanımı*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2008, pp. 21-25.

3 FAO, IFAD, UNICEF, WFP and WHO, *The State of Food Security and Nutrition in the World 2022. Repurposing food and agricultural policies to make healthy diets more affordable*, 2022.

4 FAO et al.

5 “Decline in Ukraine Wheat Imports Drives Egypt to Diversify its Suppliers (Jun 22, 2022)”, https://apps.fas.usda.gov/newgainapi/api/Report/DownloadReportByFileName?Cairo_Egypt_EG2022-0015.pdf, accessed 19.03.2023.

more than 34 million people in the US are food insecure, including nine million children. The COVID-19 pandemic has been linked to increased food insecurity in families with children, as well as in non-white communities, specifically African-American, Latino, and Native-American ones, as a result of systemic racial injustice, unemployment, and poverty. Thus, 53 million people applied to food banks and other community programs in 2021 alone. According to 2023 data, it accounts for 12% of the country's population (approximately 41 million out of 330 million).⁶ In short, food insecurity in developed countries is now emerging as a problem that affects specific segments rather than the entire society, depending on the current production and consumption patterns. The situation worsens when political instability and internal unrest are added to the problems caused by underdevelopment in developing countries. In fact, it also results in population displacement within or between countries. For example, it is estimated that more than 90% of Afghanistan's population is poor because of the country's economic situation and approximately 23 million people are suffering from hunger.⁷ This hunger is not only due to purchasing power and political instability but also because of climate change. Drought cycles that have occurred repeatedly in the country since the 1990s have resulted in the loss of crops, livestock, and livelihoods of people who make a living out of agriculture, thereby reducing their purchasing power. These consequences, which worsen climate change vulnerabilities and make it difficult for Afghans to stay in their areas, have resulted in massive population mobility, with the majority fleeing to neighbouring countries and beyond. Approximately six million immigrants have left the country so far.⁸ While Ethiopia, Yemen, South Sudan, Somalia, Nigeria, and Afghanistan have the most severe hunger,⁹ 45 countries¹⁰ await assistance to ensure global food security.

It is clear that there is a greater need for global food production than in the past, even if the level of severity varies depending on whether the country is developed or developing. In addition to basic environmental security issues, such as water scarcity or pressure, soil deterioration, near-environmental pollution, changing climate conditions, and the current crisis atmosphere, the growing population emerges as the primary cause of food insecurity. According to estimates, the world population has surpassed eight billion and will surpass nine billion in 15 years –by 2037– up from around 2.5 billion in 1950.¹¹ The increased number of people who need to be fed requires an increase in the amount of water used in agriculture. The Middle East is one of the most affected geographies by food insecurity through climate crises

6 "Hunger in America", <https://www.feedingamerica.org/hunger-in-america>, accessed 08.03.2023; "Hunger in America Statistics (Updated March 2023)", <https://thebarbecuelab.com/hunger-in-america/>, accessed 08.03.2023; "Hunger & Poverty in America", <https://frac.org/hunger-poverty-america>, accessed 08.03.2023.

7 James Belgrave, "Half of Afghanistan's population face acute hunger as humanitarian needs grow to record levels", <https://www.wfp.org/news/half-afghanistans-population-face-acute-hunger-humanitarian-needs-grow-record-levels>, accessed 08.03.2023.

8 "Displacement, humanitarian needs surging inside Afghanistan and across region", <https://news.un.org/en/story/2022/02/1111532>, accessed 09.03.2023.

9 "The World's Hungriest Countries", <https://www.actionagainsthunger.org/the-hunger-crisis/world-hunger-facts/the-worlds-hungriest-countries/>, accessed 08.03.2023.

10 33 of these countries are in Africa (Central African Republic, Kenya, Somalia, Burundi, Chad, Democratic Republic of the Congo, Djibouti, Eritrea, Ethiopia, Malawi, Mauritania, Niger, Nigeria, South Sudan, Zimbabwe, Burkina Faso, Cameroon, Congo, Eswatini, Guinea, Lesotho, Liberia, Libya, Madagascar, Mali, Mozambique, Namibia, Senegal, Sierra Leone, Sudan, Uganda, United Republic of Tanzania, Zambia), nine of them are in Asia (the Syrian Arab Republic, People's Democratic Republic of Korea, Lebanon, Sri Lanka, Yemen, Afghanistan, Bangladesh, Myanmar, Pakistan), and two of them are in Latin America and the Caribbean (Haiti and Venezuela). Only one out of 45 countries, is in North America, Europe and Oceania (Ukraine).; "Countries requiring external assistance for food (March 2023)", <https://www.fao.org/giews/country-analysis/external-assistance/en/>, accessed 09.03.2023.

11 "Global Issues: Population", <https://www.un.org/en/global-issues/population>, accessed 09.03.2023.

manifested in the annual average temperatures and sudden temperature changes, increasing floods and droughts, inequitable water distribution systems, poverty, and lack of purchasing power. The Middle East, which is in Western Asia and extends to Egypt, comprises 17 countries in total. The countries cover many ethnic groups and the region's population is expected to exceed 483 million by 2023.¹² Regarding the current problems, the Republic of Türkiye (hereafter Türkiye), located in this region with semi-arid and arid climatic conditions, is one of the countries directly affected by food insecurity. Given that it is the region's second most crowded country after Egypt, with over 85 million inhabitants,¹³ it is clear that this issue will become more serious in the coming years.

Actually, the issue of food insecurity in the Middle East has been an issue of many studies in the literature.¹⁴ However, the study examines the problem of food insecurity in the Middle East from the perspective of environmental security by using political science data. This perspective draws attention to the study by highlighting the importance of environmental conditions as high policy areas that may be addressed through resource conflict and human security strategies. This study tackles water insecurity issues in addition to altering climate events, and it comprehends the political instability and conflicts ongoing in the Middle East, including food insecurity. It also examines the Black Sea Grain Initiative and food insecurity in the region, focusing on import-dependent nations.

1. Water Shortages and Stress as the Main triggers of Food Insecurity in the Middle East

Since ancient times, Middle Eastern countries located in a geography dominated by semi-arid and arid climatic conditions have struggled with food insecurity due to water pressure or scarcity. Therefore, having freshwater resources in the region and controlling these natural resources is vitally critical. Along with a few states, like Israel, attempting to maintain their presence in the region through agricultural and water technology innovations, there are also countries, such as Saudi Arabia, Bahrain, and Qatar, that have failed in freshwater issues despite their technologies and economic power. Of course, the role of internal unrest and conflicts caused by religious hostilities, ideological divisions, border disputes, and economic competition on food insecurity, as well as drought, is well known.

In the region, Gulf countries such as Saudi Arabia, Bahrain, Qatar, and Kuwait are perceived to be water-stressed, while Jordan and Palestine are perceived to be artificially water-stressed. For example, despite hosting fewer immigrants than Türkiye, Jordan, having the least amount of water in the region, experienced strain on its water resources in 2011 due to the Syrian refugees it received.¹⁵ As a result, Jordan needed to buy water from Israel

12 "The Middle East Population 2023", <https://worldpopulationreview.com/continents/the-middle-east-population>, accessed 09.03.2023.

13 "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2022 (06 Şubat 2023)", <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-SonucLari-2022-49685>, accessed 09.03.2023.

14 See for example; Maysoun Hameed, Hamid Moradkhani, Ali Ahmadalipour, Hamed Moftakhari, Peyman Abbaszadeh and Atieh Alipour, "A Review of the 21st Century Challenges in the Food-Energy-Water Security in the Middle East", *Water*, 11:4, 2019, p. 682; Brian Davern Wright and Carlo Cafiero, "Grain reserves and food security in the Middle East and North Africa". *Food Security*, 3:Suppl 1, 2011, p. 61–76; Hussein Amery, "Food Security in the Middle East", Andres Jägerskog, Michael Schulz and Ashok Swain (eds.). *Routledge Handbook on Middle East Security*, Routledge, London, 2012; Alan Richards (2003). "Food security, poverty, and economic policy in the Middle East and North Africa", *Food, Agriculture, and Economic Policy in the Middle East and North Africa*, Emerald Group Publishing Limited, Leeds, 2003, pp. 1-31.

15 David R. Westhead, "Syria crisis: Demand is high for scarce water supplies at Zaatari refugee camp in Jordan", https://www.thestar.com/news/world/2012/08/13/syria_crisis_demand_is_high_for_scarce_water_supplies_at_zaatari_refugee_camp_in_jordan.html, accessed 10.03.2023.

regularly and form new partnerships¹⁶ in the freshwater sector.¹⁷ Israel now provides Jordan with 15 to 20 million cubic meters of water annually. Palestine also purchases water from Israel annually for 150 million Shekels (about 42 million USD), deducting the cost from the country's tax.¹⁸ Despite the high cost of water for Palestinians, water supply continues to fall short of demand, according to UN Conference on Trade and Development (UNCTAD).¹⁹ Given that the average Palestinian consumes 87.3 litres of water per day,²⁰ water scarcity is becoming more acute.

The Nile, Jordan, Tigris, and Euphrates rivers are the region's major rivers in the Middle East. Although the effects of climate change are common, water shortages are not severely felt in the areas where these rivers flow. In fact, this situation occasionally causes tensions and even conflicts between countries with and without water resources. However, the claims that these tensions will lead to wars are not true since the countries in question have mostly resolved their water-related disagreements through bilateral or multilateral cooperation.

For example, the Pacific Institute's Water Conflict Chronology, updated annually, provides data from the past to the present regarding conflicts over water resources occurring, whether locally or internationally. Around the world, 1051 conflicts over water resources, in which triggers or weapons were used, resulted in death between 2000 and 2021, according to the study, but 40.5% (426 of them) occurred in this region. When these conflicts are thoroughly examined, it is evident that they are primarily conflicts aiming to damage the water infrastructure as a critical infrastructure system rather than conflicts arising from the need for access to a water source and that these water resources were damaged in a conflict or war between parties for other reasons. In short, these conflicts are not the result of the allocation or sharing problem of water resources based on the needs of the parties. While some argue that conflicts between Israel and its neighbours in the region primarily result from this issue, this is not a widely accepted belief. The study by Wolf *et al.*²¹ explains this in detail. However, generalizing it to all countries in this region is incorrect. Conflicts of this nature have occurred in other countries (including Iraq, Pakistan, Afghanistan, and Sudan) between local interest groups or because of occupation or terrorist attacks. For example, this kind of conflict is the root cause of Yemen's food crisis. Yemen has been the site of the majority (more than 42%) of the conflicts in the region for the past ten years.²²

16 See for example; Rod Sweet, "Our sun for your water: Israel, Jordan renew ambitious solar-for-desalination plan (Nov 10, 2022)", <https://www.globalconstructionreview.com/our-sun-for-your-water-israel-jordan-renew-ambitious-solar-for-desalination-plan/>, accessed 10.03.2023.

17 Rois Kais, "Jordan, Israel in advanced talks on water deal (Aug 22, 2013)", <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4420873,00.html>, accessed 10.03.2023; Jane Arraf, "Will Syrian refugees transform or threaten Jordan's economy? (Oct 12, 2013)", <https://www.csmonitor.com/World/2013/1012/Will-Syrian-refugees-transform-or-threaten-Jordan-s-economy>, accessed 10.03.2023; Nikita Malik, "The Cost of Syrian Refugees (Sep 19, 2013)", <https://carnegieendowment.org/sada/53049>, accessed 10.03.2023.

18 Avi Bar-Eli, "Jordan, Palestinians Seek to Buy Israel's Excess Desalinated Water (Jan 9, 2014)", <https://www.haaretz.com/israel-news/business/2014-01-09/ty-article/.premium/jordan-wants-more-water-from-israel/0000017f-de5f-d856-a37f-fddf13420000>, accessed 10.03.2023.

19 UNCTAD, *Report on UNCTAD assistance to the Palestinian people: Developments in the economy of the Occupied Palestinian Territory*, Trade and Development Board Seventy-second executive session Geneva, 17–21 October 2022 Item 7 of the provisional agenda Report on UNCTAD assistance to the Palestinian people, 2022, p. 5.

20 "Average Palestinian consumes 87 litres of water per day (Mar 21, 2020)", <https://www.middleeastmonitor.com/20200321-average-palestinian-consumes-87-litres-of-water-per-day/>, accessed 10.03.2023.

21 Aaron T. Wolf, Shira B. Yoffe and Mark Giordano, "International waters: identifying basins at risk", *Water Policy*, 5:1, 29-60, 2003, p. 39.

22 "Water Conflict Chronology", <https://www.worldwater.org/water-conflict/>, accessed 23.03.2023.

Briefly, beyond factors such as drought and water scarcity or pressure, the region's unstable order, embargoes, attacks on critical infrastructures, the activities of terrorist organizations which are linked to foreign resources and used as a tool for foreign intervention in the region, are among the factors leading to food insecurity and the problems are increased artificially in the region. Some governments, unable to adequately explain the situation to their citizens through domestic affairs, attempt to justify their failures in the water management process by citing other factors as an escape factor. As an example, we can explain the water problem in Iraq, Iran, and Syria, which all have been dealing with issues such as occupation, sectarian strife, and ethnic conflicts in their countries for many years. These countries, which are aware that the Tigris and Euphrates River basins provide an advantage to their neighbour, Türkiye, contend that Türkiye does not provide them with enough water and causes the water quantity problem they face and that it is the source of many problems including food insecurity. However, as a gesture of goodwill, Türkiye has proposed several projects, including the Peace Water Project, the Manavgat Project, and the Three-Stage Plan, all of which are based on the principles of fair and just use (to the extent that they take into account the negative consequences of today's climate change). Furthermore, it is well known that Türkiye provides more water to its neighbours than they require. The water issue that Türkiye has with its neighbours is not about providing more water but about these countries' inability to use the water within their borders wisely and their poor water management; thus, it is a matter of their own internal security.²³ As a result, water insecurity in these countries is not caused by Türkiye, either directly or indirectly; that is, it is a result of the allocation of the waters left in the Tigris and Euphrates basins.

In conclusion, food insecurity in the region is not so simple that it can be explained solely by droughts, water scarcity, or the pressure of changing climatic conditions. From the perspective of countries, it is necessary to reduce foreign interventions in the region and to provide a relatively peaceful environment if food security is to be ensured. The current global economic structure makes national economies eclectically dependent on one another and prevents nation-states from acting independently within their own borders. As a result, they attempt to directly influence agricultural policies and ensure food security through their assigned roles.

2. The Middle East, Foreign Reliance, and Food Diplomacy

Hunger, famine, and malnutrition are among the major environmental security issues, such as climate change, water scarcity, biodiversity loss, etc., that humanity confronts today as the population grows. Particularly in Middle Eastern countries, in which conflicts and internal unrest are intense, such issues are frequently encountered, and measures and strategies for food insecurity are developed following the necessity of their current geography. Even though its groundwater is salty and unsuitable for agriculture, Israel is one of the most prosperous countries in the world. Furthermore, Israel's arable land area, like that of other countries in the region, is extremely limited. On the other hand, Israel meets 66% of its exports; beyond being self-sufficient with the fruits and vegetables grown on agricultural farms, it has established on an area of 30 thousand acres in the Arava desert, where there is no water 150 meters below sea level, stretching along the Jordanian border to the Gulf of Aqaba in the south of the Dead Sea, and generates annual income of more than two billion USD. Behind their success in this area is the importance they place on agricultural technology and

²³ For more information, see; Elif Çolakoğlu, "Güncel Gelişmeler Işığında Ortadoğu'da Su ve Gıda Güvencesi İlişkisi", *Türk İdare Dergisi*, 484, 2017, p. 95-96.

the correct agricultural policies they implement.²⁴ Iran and Türkiye are also to be mentioned here. With approximately 17.5 million hectares of agricultural cultivated area, Iran has the region's largest agricultural cultivated area. Türkiye contributes 2.26% of total world wheat production, with a production volume of 17.5 million tons in the 2022/2023 period.²⁵ Despite this increase in agricultural production, grain production per hectare in the region remains below the global average and this production is insufficient even for the region's countries. Except for Israel, the countries in the region cannot ensure production stability and growth; thus, they have to import expensive foods and continue to exist as countries dependent on developed ones; also, they cannot utilize fertile agricultural lands adequately because they generally do not have easy access to water resources to be used in the agricultural sector and they have limited technologies.²⁶ Middle Eastern countries are heavily reliant on global agricultural imports and devote a large portion of their oil revenues to food imports. So much so that countries with high incomes can import more grains.²⁷ Furthermore, based on differences in income levels and purchasing power in societies, an imbalance in distribution and consumption can lead to nutritional problems and even hunger. In other words, even if food production may be adequate, its delivery to and distribution among consumers becomes increasingly important. If this distribution is not adequate and consistent, it is unavoidable that hungry people will be among the poor sections of society.²⁸ Even when food security is positive in the region, this may be due to factors such as a favourable course in international markets or favourable seasonal climate conditions rather than local regulations or structural measures.²⁹ However, the region is experiencing generally unfavourable conditions.

Hunger caused by famine in certain geographical regions results from insufficient production and income due to economic integration. On the one hand, those living in rural areas cannot grow enough food; on the other hand, city dwellers' earnings are insufficient to purchase food.³⁰ Food consumption in Middle Eastern countries has reached enormous amounts for many years due to the rising population. This paved the way for the countries in the region to import food. In 2022, the US agricultural exports to the region were estimated to be 6.62 billion USD.³¹ However, in recent years, a decrease in the development of agricultural policies and preference for industry have resulted in the failure of economic growth in underdeveloped and developing countries. Saudi Arabia's subsidized agricultural programs, for example, have transformed the country into a wheat exporter since the early 1990s, leaving an average of more than 5 million Sudanese in need of food aid.³² Finally, as

24 Handan Çakan, "Tarımın Kazandığı Ülke: İsrail", <https://apelasyon.com/yazi/43/tarimin-kazandigi-ulke-israil#:~:text=Biliyor%20muydunuz%3F,ihracat%C4%B1n%C4%B1n%20y%C3%BCzde%2066's%C4%B1n%C4%B1%20ger%C3%A7ekle%C5%9Ftiriyor.,> accessed 11.03.2023.

25 Amna Puri-Mirza, "Agriculture in the Middle East - statistics & facts (Feb 13, 2023)", <https://www.statista.com/topics/10525/agriculture-in-the-middle-east/#topicOverview>, accessed 11.03.2023.

26 Levent Özel, Ortadoğu Ülkelerinin Gıda Güvenliği ve Gıda Politikaları, *Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2003, p. 82-83.

27 Elif Çolakoğlu, "Güncel Gelişmeler Işığında Ortadoğu'da Su ve Gıda Güvencesi İlişkisi", *Türk İdare Dergisi*, 484, 2017, p. 95-96.

28 Atıla Artam, Sosyo-Ekonomik Açından Ortadoğu Bölgesinde Gıda Güvenliği, *Doktora Tezi*, T.C. İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 1991, p. 21-22.

29 Elif Çolakoğlu, "Güncel Gelişmeler Işığında Ortadoğu'da Su ve Gıda Güvencesi İlişkisi", *Türk İdare Dergisi*, 484, 2017, p. 95-96.

30 Sandra Postel, *Son Yaha: Su Sıkıntısıyla Karşı Karşıya* (Çev. F. Şebnem Sözer), TÜBİTAK-TEMA Vakfı Yayınları, Ankara, 2000, p. 3.

31 Masha Shahbandeh, "Value of U.S. Agricultural Exports to the Middle East from 2000 to 2022 (in billion U.S. dollars) (Mar 6, 2023)", <https://www.statista.com/statistics/220780/value-of-us-agricultural-exports-to-the-middle-east-since-2000/>, accessed 11.03.2023.

32 Eckart Woertz, "Gulf food security needs delicate diplomacy (Mar 4, 2009)", <https://www.ft.com/content/>

previously stated, the conflicts inherent in the region's geography, such as sectarian conflicts, ethnic conflicts, foreign interventions, and occupations, and the constant displacement of the region's people as immigrants are the other factors contributing to the region's food insecurity. Hunger, which was previously visible in the region but only in a few areas, is now spreading and worsening across much larger areas in forms of poor or insufficient nutrition due to the Arab Spring, the Covid-19 pandemic, fluctuations in the international economy, and developments following Russia's war with Ukraine, as well as lack of production and purchasing power.³³

2.1. Climate Change, Drought, and Events in the Region Following the Arab Spring of 2010

The role of changing climatic conditions on food imports by Middle Eastern countries is significant. In this regard, the region's drought between 2006 and 2011 is particularly noteworthy. When rising oil prices were added on, wheat-exporting countries on a global scale faced challenges regarding production, as did the importing countries in the region in terms of the high inflation caused by food prices. The daily income of 44 million people around the world fell below the poverty line (1.25 USD) in 2011 due to food prices. Food prices rose significantly in some countries during this time; for example, Egypt's food price index increased 19%, Syria's 13%, and Iran's 26%.³⁴ Countries such as China, Ukraine, Russia, Canada, Kazakhstan, and Australia contributed to global wheat supply pressure during this period. Russia, one of the region's leading suppliers, has also imposed restrictions on grain, barley, and rye exports due to its concerns about disruption in the domestic market. The reason for these concerns was that wheat production was 97 million tons in 2008 in Russia, but it fell to 60 million tons in 2009. The decrease in precipitation rates reduced yield by one-quarter in Canada, the world's second-largest wheat exporter after America.³⁵ In this context, the rapid rise in food prices was viewed as one of the primary causes of these popular movements known as the Arab Spring.³⁶

Syria's ongoing unrest has also resulted in food insecurity. As a result of the damage to the state's basic structures and services, per capita income in the country fell by nearly half compared to pre-civil war levels, while food prices doubled. Syrians, who are struggling to make ends meet daily, are said to spend more than half of their household income on average. Families cannot find fuel to power generators that power their homes, transportation, and water systems. Many Syrians in the country have less than four hours of public electricity daily. Furthermore, high fuel prices increased the cost of transportation and daily labour. As a result, while farmers have less money to plant their fields, they have difficulty irrigating their crops and transporting their produce to market, increasing the cost. In addition, the country's food production has decreased. For example, before the civil war, an average of 3.4 million tons of wheat was produced each year between 2007 and 2011, but this production fell to 2.4 million tons in the following years.³⁷ However, due to the country's lowest rainfall and the drought, wheat production fell to approximately 1.045 million tons in 2021. As a result, while 12.4 million Syrians (roughly 60% of the population) face starvation, 4.5 million people were

d916f8e2-08d8-11de-b8b0-0000779fd2ac, accessed 12.03.2023.

33 Türkiye Çevre Vakfı, *Ortak Geleceğimiz* (Çev. Belkıs Çorakçı), Ankara, 1989, p. 36.

34 "Food Price Watch (April 2011)", http://www.worldbank.org/foodcrisis/foodpricewatch/april_2011.html, accessed 26.09.2016.

35 Tuğba Evrim Maden, "Arap Baharı ve Gıda Güvenliği", *Ortadoğu Analiz*, 6:62, 2014, p. 62.

36 Elif Çolakoğlu, "Güncel Gelişmeler Işığında Ortadoğu'da Su ve Gıda Güvencesi İlişkisi", *Türk İdare Dergisi*, 484, 2017, p. 100.

37 FAO/WFP. Special Report: FAO/WFP Crop and Food Security Assessment Mission to the Syrian Arab Republic, 14 November 2016, Rome, 2016, p. 38.

added to this number in the last year alone.³⁸ The fact that the terrorist organization YPG/PKK has occupied large and fertile agricultural lands is perhaps the most important factor in the disruption of wheat production. Likewise, wheat production has decreased significantly in the Haseke region, known as a granary and now occupied by the terrorist organization. Even so, before the civil war, the country exported four million tons of surplus wheat. Today, however, that figure has dropped to nearly a quarter.³⁹

Furthermore, as is well known, more than seven million people have been displaced within the country as a result of the civil war since 2011, in addition to 5.6 million people seeking refuge in other countries (Türkiye, Jordan, Lebanon, Iraq, and Egypt).⁴⁰ However, those who have immigrated to Lebanon have been facing food insecurity. Approximately 88% of Syrian refugees (1.3 million people) in Lebanon have been food insecure, poor, and in need of assistance, particularly since 2014.⁴¹ Even during this tense period, the Syrian government implements programs aimed at ensuring short-term stability through economic reforms, but it is estimated that more than half of the population remains insecure.⁴²

Other countries experiencing difficulties in financing food imports include Egypt and Yemen. Egypt was one of the countries in the region that directly impacted international wheat demand and was one of the world's largest wheat importers. Even today, the situation may be slightly better than that of other countries in the region. However, 32.5% of the country's citizens are poor now and the country has faced a hunger crisis due to the problems in the region, as well as the impact of global financial crises, food shortages, and COVID-19.⁴³ According to the 2022 Global Hunger Index, Egypt ranks 57th out of 121 countries and requires food aid worth seven million USD.⁴⁴ Food subsidies account for 1.2 to 1.8% of the gross domestic product in regional countries such as Egypt.⁴⁵ Yemen has more severe conditions. It is another country in the region where there is civil war and death news almost every day. In Yemen, where the humanitarian situation is dire, more than half of the population suffers from food insecurity and malnutrition, meaning that 17.1 million people in the country are hungry. It is estimated that 7.3 million people require immediate assistance, with approximately two million children suffering from malnutrition.

As a general overview, Syria's civil war resulted in a 40% decrease in food production, while the country's agriculture deteriorated day by day. Because Lebanon depends on the outside world for 90% of its food imports, 70% of refugees in the country live below the

38 "Twelve million Syrians now in the grip of hunger, worn down by conflict and soaring food prices (Feb, 17 2021)", <https://www.wfp.org/news/twelve-million-syrians-now-grip-hunger-worn-down-conflict-and-soaring-food-prices>, accessed 12.03.2023; "11 Years of Conflict in Syria: Threat of Hunger Has Never Been Higher (Mar 15, 2022)". <https://www.actionagainsthunger.org/story/11-years-conflict-syria-threat-hunger-has-never-been-higher/>, accessed 12.03.2023.

39 "Suriye'de buğday kitliği tehlikesi (23 Ağustos 2022)", <https://www.trthaber.com/haber/dunya/suriyede-bugday-kitligi-tehlikesi-703194.html>, accessed 12.03.2023.

40 "European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations (Feb 09, 2023)", https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/middle-east/syria_en, accessed 12.03.2023.

41 WFP, *Lebanon: Annual Country Report 2021, Country Strategic Plan 2018 – 2022*, 2021, p. 8.

42 Elif Çolakoğlu, "Güncel Gelişmeler Işığında Ortadoğu'da Su ve Gıda Güvencesi İlişkisi", *Türk İdare Dergisi*, 484, 2017, p. 100-101.

43 Maya Sulkin, "Understanding Hunger in Egypt", <https://borgenproject.org/hunger-in-egypt/>, accessed 13.03.2023.

44 "WFP Egypt, Country Brief, January 2023", https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000147101/download/?_ga=2.107059522.1931407839.1678646182-553981118.1678343825, accessed 13.03.2023.

45 Tuğba Evrim Maden, "Arap Baharı ve Gıda Güvenliği", *Ortadoğu Analiz*, 6:62, 2014, p. 60, 62.

poverty line and cannot afford basic food. In 2014, the western part of Iraq also experienced a food crisis.⁴⁶

2.2. Global Covid-19 Outbreak and Food Supply Chain Disruptions

The COVID-19 pandemic has increased the number of undernourished people, in addition to internal conflicts, unrest, water stress/scarcity, and climate change. The pandemic, which hit the world ten years after the Arab Spring in 2010, also hit Middle Eastern countries, which are among the world's largest food importers. This import-based trust and commitment has rendered the region's countries vulnerable to these situations. During the pandemic, for example, Vietnam, one of the world's largest rice producers, temporarily halted the new shipments. Grain exporters like Russia and Kazakhstan have also halted exports to feed their populations. States stockpiling agricultural products caused an increase in price volatility. The pandemic has exacerbated food insecurity in Middle Eastern countries, which are heavily reliant on food imports. Because of their high import rate, these countries are vulnerable to any change in global food prices, currency fluctuations, and food availability shocks. Consequently, relying on exports of highly perishable food puts these states at greater risk of supply chain and logistics disruptions. With current political conflicts and macroeconomic instability during the pandemic, the Middle East has become one of the world's most vulnerable regions, suffering from acute hunger.⁴⁷ The pandemic began in Iran and quickly spread to other countries. The number of cases per capita in Qatar and Bahrain appeared to be higher than in the rest of the region, but this is partly because the two countries have done far more testing than most other countries. Infection control measures have been severely limited, particularly in countries experiencing conflict and internal unrest, because the measures rely on testing capability.⁴⁸

However, the COVID-19 pandemic has had similar effects on human health and on the economies of all countries, disrupting the supply-demand balance. Due to the uncertainty in the process, countries placed significant restrictions on agricultural and food product exports during this period, prioritizing the sustainability of their own food systems. Restrictions on crossing between countries, even on a local level between cities, caused logistical issues. Although food logistics were given some flexibility, the delays caused by the restrictions could result in food deterioration and waste, as well as increases in prices. Production was also disrupted in the later stages of the crisis.⁴⁹ Thus, by the end of 2020, the global food supply of 260 million people had been further restricted, global trade had shrunk by 32%, and the food supply chain had been severely disrupted.⁵⁰ In addition to a decrease in regional trading volume, oil prices fell. According to reports, the average crude oil price dropped from 64 USD per barrel in 2019 to 37 USD the following year.⁵¹ The economies of the countries in

46 Irfan Ashraf, "Food insecurity threatens the Middle East (Oct 14, 2022)", <https://www.dailysabah.com/opinion/op-ed/food-insecurity-threatens-the-middle-east>, accessed 12.03.2023.

47 Dina Atef MANDOUR, *COVID-19 and Food Security Challenges in the Mena Region*, Working Paper No. 1506, The Economic Research Forum, 2021.

48 Rabah Arezki, Blanca Moreno-Dodson, Rachel Yuting Fan, Romeo Gansey, Ha Nguyen, Minh Cong Nguyen, Lili Mottaghi, Constantin Tsakas and Christina A. Wood (2020). *Trading Together: Reviving Middle East and North Africa Regional Integration in the Post-Covid Era, Middle East and North Africa Economic Update (October)*, Washington, DC, World Bank, 2020, p. 4-5.

49 Özgür Duygu Durgun, "Covid-19, tedarik zincirinde arz-talep dengesini bozdu (30 Nisan 2020)", <https://haberler.boun.edu.tr/tr/haber/covid-19-tedarik-zincirinde-arz-talep-dengesini-bozdu>, accessed 15.03.2023.

50 "Trade set to plunge as COVID-19 pandemic upends global economy (Apr 08, 2020)", https://www.wto.org/english/news_e/pres20_e/pr855_e.htm, accessed 17.03.2023.

51 FAO, *The impact of COVID-19 in the Near East and North Africa Region and FAO's Response Plan*, FAO Regional Conference for The Near East, Thirty-fifth Session, 21-22 September 2020, 2020, p. 3.

the region where poverty has increased contracted by 5.2% in 2020. The pandemic-imposed restrictions on workers, altered consumer needs, and added numerous challenges to the supply chain, affecting wheat imports and exports to Middle Eastern countries.⁵² Conflict in Syria and Yemen, financial crises and political unrest in Lebanon, and other factors such as instability in Iraq heightened the risk of food insecurity and conflict-related humanitarian emergencies during this period. Egypt, Algeria, Jordan, and Palestine are all included.⁵³ The food crisis affected 29.4 million people in the region. Yemen had 13.5 million (45%), Afghanistan had 13.2 million (42%), Syria had 12.4 million (60%) and Sudan had 9.6 million (21%).⁵⁴

2.3. Russia-Ukraine War, Factors Limiting Exports, and Food Import Crisis

One more problem added to the issues affecting the food security of Middle Eastern countries in February 2014. Tens of thousands of people died, and millions were displaced as a result of Russia's occupation of Ukraine with "a special military operation". European countries faced the worst refugee crisis since World War II.⁵⁵ It has been determined that more than eight million Ukrainians immigrated to countries, particularly European ones, after the occupation.⁵⁶ Immediately following the invasion, Russia also experienced the largest emigration in its history, with between 500,000 and 1 million immigrants leaving the country since the October Revolution of 1917 and the fall of the Soviet Union in 1991. Some of these people went to neighbouring countries, such as Armenia and Kazakhstan, crossing Russian-only borders. Some fled to Finland, the Baltic states or other parts of Europe on visas. Others went further to the United Arab Emirates (UAE), Israel, Thailand, and Argentina.⁵⁷ However one may call it, the occupation or war caused this humanitarian crisis and exacerbated the issue of food insecurity in the Middle East, where there are countries that rely on food imports. This war came at a time when the Middle East was already struggling to feed its growing population while dealing with the effects of the pandemic and other issues.

For example, Israel imports nearly half of its food supply, and when animal feed imports, which are required for local production of meat, milk, and eggs, are included, Israel imports far more than half of its food supply. Only in 2021, approximately 265,000 Israeli families (or approximately 8% of the population), only about 11,000 of which received monthly financial assistance, faced severe food insecurity.⁵⁸ A National Food Security Initiative pilot program was allocated approximately 43 million USD (about 72% of the total annual budget) in 2022.⁵⁹ This effect can be seen even in Egypt, which protected itself from the 2010 Arab Spring crisis and pandemic with the measures it implemented and achieved a balance. There are claims

52 Irfan Ashraf, "Food insecurity threatens the Middle East (Oct 14, 2022)", <https://www.dailysabah.com/opinion/op-ed/food-insecurity-threatens-the-middle-east>, accessed 12.03.2023.

53 Dina Atef MANDOUR, *COVID-19 and Food Security Challenges in the Mena Region*, Working Paper No. 1506, The Economic Research Forum, 2021.

54 "2021 Global Report on Food Crises: Joint Analysis for Better Decisions", https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000127343/download/?_ga=2.226642266.618387596.1620222706-174980704.1620222706, accessed 17.03.2023, p. 17

55 Antonio Pitarau and Raul Sánchez Costa, "Ukrainian exodus could be Europe's biggest refugee crisis since World War II (Mar 03, 2022)", <https://english.elpais.com/international/2022-03-03/ukrainian-exodus-could-be-europes-biggest-refugee-crisis-since-world-war-ii.html>, accessed 18.03.2022.

56 "Ukraine Refugee Situation (Mar 14, 2023)", <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>, accessed 18.03.2022.

57 Franceska Ebel and Mary Ilyushina, "Russians abandon wartime Russia in historic exodus (Feb 13, 2023)", <https://www.washingtonpost.com/world/2023/02/13/russia-diaspora-war-ukraine/>, accessed 18.03.2023.

58 Ayal Kimhi, "Food Security In Israel Challenges And Policies", *Shoresh Research Paper* <https://Shoresh.Institute/Archive.Php?Src=Pr221118&F=Research-Paper-Eng-Kimhi-Foodsecurity.Pdf>, Accessed 20.03.2023.

59 Zachy Hennessey, "A food security pilot program has been added to Israel's national budget (Jun 20, 2022)", <https://www.jpost.com/israel-news/article-709895>, accessed 20.03.2023.

that the price of wheat increased by 85% and sunflower oil by 32% in Egypt in only one day.⁶⁰ However, Egypt tried a new method. Despite higher prices, exploring new markets for wheat purchases remained a viable option for both public and private purchases. On June 5, 2022, Egypt received its first shipment of Indian wheat purchased by the private sector.⁶¹ Along with Egypt, the world's largest wheat importer, Türkiye, Bangladesh, and Iran provided 60% or more of their wheat imports from Ukraine and Russia annually between 2016 and 2020. Based on 2021/22 import forecasts and actual imports for the first half of the marketing year, Egypt, Türkiye, Bangladesh, and Iran had outstanding imports of approximately 6.6, 4.0, 3.7, and 1.7 million tons, respectively, from these countries. Lebanon, Tunisia, Yemen, Libya, and Pakistan rely heavily on wheat from Ukraine and Russia, purchasing roughly half of their wheat from these sources on average between 2016/17 and 2020/21. However, while the sudden and sharp drop in shipments from both countries may increase exports from alternative origins, such as the European Union and India, it will not fully compensate for the low shipments from Ukrainian and Russian exporters. Global wheat trade volume fell by eight million tons, while corn trade volume fell by seven million tons.⁶²

To summarize, this war clearly adds to the pressure on global markets. As a result of the conflict between Ukraine and Russia, countries standing out in global food exports, ports were closed, and the food supply chain was disrupted. Ukraine's grain and oilseed exports have largely halted due to Russia's embargo. Ukrainian ports, which imported 4.5 million tons of agricultural products each month before the war, have to stop their operations.⁶³ Russia's own food exports have also slowed down. These two countries supplied 28% of wheat, 29% of barley, 15% of corn, and 75% of sunflower oil, with a total export share of 12% of products in this category globally before the war. Wheat prices increased by 53% immediately following the Russian occupation of Ukraine. Due to the rising cost of basic foods, 1.6 billion people worldwide have been identified as having insufficient purchasing power. It has been reported that 250 million people are on the verge of going hungry.⁶⁴ In short, low supply and high prices have jeopardised food-insecure countries and caused global food shortages. This situation has significantly impacted all Middle Eastern countries that rely heavily on imported food. The number of famine victims in the region rose to 141 million. Given that 81% of Lebanon's, 64% of Qatar's, and 49.3% of Tunisia's population rely on wheat imports,

60 Michaël TANCHUM, "Rusya-Ukrayna Savaşı, Mısır'daki Gıda Krizini Ekonomi İçin Varoluşsal Bir Tehdide Dönüştürdü (03 Mart 2022)", <https://www.mei.edu/sites/default/files/2022-03/The%20Russia-Ukraine>, accessed 18.03.2023, p. 1.

61 "Decline in Ukraine Wheat Imports Drives Egypt to Diversify its Suppliers (Jun 22, 2022)", https://apps.fas.usda.gov/newgainapi/api/Report/DownloadReportByFileName?Cairo_Egypt_EG2022-0015.pdf, accessed 19.03.2023.

62 "Information Note: The importance of Ukraine and the Russian Federation for global agricultural markets and the risks associated with the current conflict, 25 March 2022 Update, Executive Summary", <https://www.fao.org/3/cb9236en/cb9236en.pdf>, accessed 18.03.2022.

63 Martin Farrer, "Ukraine war has stoked global food crisis that could last years, says UN (May 19, 2022)", <https://www.theguardian.com/world/2022/may/19/ukraine-war-has-stoked-global-food-crisis-that-could-last-years-says-un>, accessed 18.03.2022. "...Ukraine accounts for 10% of the world wheat market, 15% of the corn market, and 13% of the barley market. It is also the most important country in the sunflower oil market, accounting for more than 50% of the global sunflower trade. According to 2019 data, Ukraine has a total share of 7% in global wheat exports with 3.1 billion USD and ranks 10th in the world ranking. According to 2021 data, Russia's share in global wheat exports is 18%, with 8.8 billion USD. Ukraine and Russia provide 40% of Africa's wheat needs. Before the war, Ukraine exported 95% of its grain through the Black Sea ports. More than 20 million tonnes of grain stocks in Ukrainian warehouses could not be offered to the global food trade due to the war. To eliminate the food supply imbalance caused by the war, the food corridor planned to be built in partnership with Turkey-Russia-Ukraine aims to deliver the grain in the warehouses to the world markets..."; Hakkı M. Ay and Adnan Söylemez, "Grain Corridor Agreement and Turkey's Role in the Russia-Ukraine War", *Journal of Islamic World and Politics*, 7:1, 2023, pp. 1–10.

64 "The coming food catastrophe (May 19, 2022)", <https://www.economist.com/leaders/2022/05/19/the-coming-food-catastrophe>, accessed 18.03.2023.

the outcome is not difficult to predict. Food prices have risen in Lebanon, where 46% of the population is food insecure.⁶⁵ Syria has begun rationing basic foods such as bread and flour to address the growing bread crisis.⁶⁶ In this regard, the International Monetary Fund (IMF) even established a borrowing loan within the scope of the emergency financing instrument to aid the region suffering from food shortages, while the World Bank approved a 13 billion USD budget for the food crisis.⁶⁷

3. Diplomacy Surrounding the Black Sea Grain Initiative and Türkiye's Role in Ensuring Regional Food Security

As can be seen, the issue of food self-sufficiency is critical for Middle Eastern countries struggling with nutrition. The countries of the region, which are in a semi-arid climate zone, allocate their oil revenues to food imports and rely on powerful and developed countries to survive. Even when food security is positive in the region, it is not due to local regulations or structural measures in these countries, but it is because of the favourable course in international markets or favourable seasonal climate conditions.⁶⁸ Furthermore, water scarcity or pressure, the effects of which have increased in the region over the last two decades, the consequences of changing climate, large population movements caused by internal conflicts and the pressure it has created on neighbouring countries' natural resources, the reluctance of countries outside the region with activities directly related to the region to accept responsibility, the COVID-19 outbreak, and finally the food import crisis have all contributed to the nutritional crisis. The Middle East is a fragile geographical region. Even though Türkiye is a self-sufficient country, it is clear that these developments directly impact on the national economy.

While the industry has been a priority in Türkiye's development strategy for the last 70 years, the agricultural sector has been widely regarded as a complement and supporter of this policy. Agricultural policies aimed at providing cheap and sufficient food products and raw materials for industry were implemented for this purpose, and the domestic food market was largely preserved for many years.⁶⁹ By diversifying its products, Türkiye has expanded its agricultural sector to other countries' markets, such as Middle Eastern countries, in recent years. Fruit and vegetables account for a significant portion of the country's agricultural exports.⁷⁰ Although Türkiye does not have a serious problem with self-sufficiency, the issue of foreign dependency on grain and grain products has caused Türkiye to be affected by food insecurity, as the issues mentioned earlier increase the fragility level of the Middle Eastern countries. Food insecurity today is largely the result of long-term savings by powerful countries in the region.

As previously stated, following Russia's attacks on Ukraine, which was one of the world's largest grain producers and exporters, many of the Ukrainian cargo ships -around 80 ships- were unable to leave Black Sea ports. Türkiye's initiative helped to end the global food crisis by signing the "Safe Shipment of Grain and Foodstuffs from Ukrainian Ports Initiative

65 WFP, *Lebanon: Annual Country Report 2021, Country Strategic Plan 2018 – 2022*, 2021, p. 8.

66 "11 Years of Conflict in Syria: Threat of Hunger Has Never Been Higher (Mar 15, 2022)". <https://www.actionagainsthunger.org/story/11-years-conflict-syria-threat-hunger-has-never-been-higher/>, accessed 12.03.2023.

67 Irfan Ashraf, "Food insecurity threatens the Middle East (Oct 14, 2022)", <https://www.dailysabah.com/opinion/op-ed/food-insecurity-threatens-the-middle-east>, accessed 12.03.2023.

68 Elif Çolakoğlu, "Güncel Gelişmeler Işığında Ortadoğu'da Su ve Gıda Güvencesi İlişkisi", *Türk İdare Dergisi*, 484, 2017, p. 107.

69 Levent Özel, Ortadoğu Ülkelerinin Gıda Güvenliği ve Gıda Politikaları, *Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2003, p. 53, 57.

70 Elif Çolakoğlu, "Güncel Gelişmeler Işığında Ortadoğu'da Su ve Gıda Güvencesi İlişkisi", *Türk İdare Dergisi*, 484, 2017, p. 102.

Document” on July 22, 2022, under the auspices of the UN. This initiative took steps to transport approximately 25 million tons of grain stored in silos to world markets via the Black Sea. In this context, one of the most important aspects of the bargain was the security guarantees to be received from Moscow, which would ensure that the ships involved in the operation could leave the mined areas without incident and would not be subjected to Russian attacks. In Istanbul, a coordination centre -the Joint Coordination Centre- was established to carry out and monitor exports to global markets. Ships departing from Ukraine’s Odessa, Chernomorsk, and Yuzni ports with grain cargo anchored in the area allotted to them in the Turkish Straits were subject to inspection by the Joint Coordination Centre, which monitored merchant ship movements to ensure compliance with the procedures communicated to the ships and provided publicly available reports on ship shipments and movements. The ships set sail for their respective ports after receiving the control. This centre had five representatives each from Russia, Ukraine, and the UN, as well as military and civilian Turkish personnel, but no military element was present on the field. The centre carried out its activities in cooperation with the parties and with the UN, which served as the secretariat in this case. It was also stated that the parties’ signatures on this document were valid for 120 days and would continue until the parties requested termination.⁷¹ Through the Initiative, which was extended twice,⁷² a total of 11,241,663 tons of grain and food products were exported, including 325,300 tons of wheat shipped by Food and Agriculture Organization (FAO) to support humanitarian operations worldwide. The Centre handled a total of 948 voyages to and from Ukrainian ports.⁷³ 25 million tons of grains and foodstuffs⁷⁴ were transported to 45 countries over four periods, helping to lower global food prices and stabilize markets.⁷⁵ As of July 2023, over two million metric tons of food⁷⁶ were sent directly to nations including Kenya, Afghanistan, Bangladesh, Yemen, Ethiopia, and Somalia, which are most at risk of extreme famine. Almost 15 million metric tons of grain were received regionally by the Asia Pacific region, accounting for most of the food goods provided there. Over 13 million metric tons of grain were shipped to other regions, including Western Europe. Africa received almost four million metric tons of grain, most of which went to Egypt (1.6 million), Tunisia (710,000 tons), and Libya (560,000 tons). Wheat and grain made up most of the goods shipped to African countries, where 35 million people suffer from hunger.⁷⁷ During this time, Türkiye purchased over a million tons of grain products, more than half of which (566,771 tons) was wheat.⁷⁸

The Black Sea Grain Initiative was renewed four times, with renewals planned every four months. The last 60-day extension of this program took place in May 2023, but on

71 “Türkiye’nin tarihi başarısı: Tahıl koridoru açıldı (Aug 16, 2022)”, <http://www.turktarim.gov.tr/Haber/822/turkiyenin-tarihi-basarisini-tahil-koridoru-acildi> accessed 19.03.2023; “İstanbul’daki Müşterek Koordinasyon Merkezi açıldı (27 Temmuz 2022)”, <https://www.trthaber.com/haber/gundem/istanbuldaki-musterek-koordinasyon-merkezi-acildi-697553.html>, accessed 19.03.2023.

72 “Cumhurbaşkanı Erdoğan: Tahıl koridoru anlaşmasının süresinin uzatılmasını sağladık (18 Mart 2023)”, <https://www.trthaber.com/haber/gundem/cumhurbaşkanı-erdogan-tahil-koridoru-anlasmasının-suresinin-uzatılmasını-sagladik-754102.html>, accessed 19.03.2023.

73 “Procedures (Feb 22, 2023)”, <https://www.un.org/en/black-sea-grain-initiative/procedures>, accessed 19.03.2023.

74 25,037,238 tons of food; 50% corn, 27% wheat, 6% sunflower meal, 4.9% sunflower oil, and 13% other foods.; “Update from the Office of the UN Coordinator for the Black Sea Grain Initiative (15 July 2023)”, <https://www.un.org/en/black-sea-grain-initiative/update-15-july-2023>, accessed 11.04.2024.

75 “Note to Correspondents - on the extension of the Black Sea Grain Initiative (Mar, 18, 2023)”, <https://www.un.org/en/black-sea-grain-initiative/procedures>, accessed 19.03.2023.

76 “Black Sea Grain Initiative Vessel Movements”, <https://data.humdata.org/dataset/black-sea-grain-initiative-vessel-movements>, accessed 31.03.2023.

77 FAO *et al.*, 2022, p. 14; “The Black Sea Grain Initiative: What was achieved? Why was it important? (Feb 22, 2023)”, <https://www.un.org/en/black-sea-grain-initiative/procedures>, accessed 31.03.2024.

78 “Vessel Movements”, <https://www.un.org/en/black-sea-grain-initiative/vessel-movements>, accessed 19.03.2023.

July 18, 2023, Russia withdrew unilaterally, bringing a stop to the Initiative. Russia asserted that limitations on insurance and transportation hampered its agricultural commerce since a comparable deal, which had been supposed to ease barriers to its food and fertilizer exports, had not been implemented.⁷⁹ Moreover, Russia stepped up its use of force to stop Ukraine from exporting grain and targeted its ports along the Danube River.⁸⁰ According to the World Bank, the withdrawal of Russia from the Initiative caused concerns in the global markets.⁸¹ As of June 5, 2023, 27 countries placed restrictions on food exports, and ten countries implemented export-limiting measures on Russia. Countries relying heavily on food imports have been impacted by this situation, which in turn has raised food costs internationally.

Conclusion

The Middle East is one of the world's regions with the most severe nutrition problems. Almost all the countries in the region are experiencing food insecurity because of similar issues. The leading causes of the region's nutrition crises are the increase in the number of people needing to be fed, the inequality of water distribution systems, poverty, lack of purchasing power, floods, droughts, increases in annual average temperatures, and climate crises manifesting themselves as sudden temperature changes. Additionally, the COVID-19 pandemic in the last two years and Russia's conflict with Ukraine have exacerbated and deepened hunger in this fragile region. Even self-sufficient countries like Egypt, Israel, and Türkiye have been negatively impacted due to their reliance on food imports in recent years. In a global economic system where countries depend on one another, the positive trend in international markets becomes significant.

Middle Eastern countries have implemented policies in line with their strategies to combat water pressure or scarcity for many years. Türkiye, for example, is expanding its agricultural sector towards this region by diversifying agricultural products (particularly in the field of fruits and vegetables) to meet the region's export demand. However, the region's countries are in a difficult position due to their reliance on food imports for cereals and grain products, which are considered the primary energy source for the human body and the foundation for nutrition. Exports to the region will be facilitated by integrating and improving existing trade networks and critical infrastructure with the region and by developing new ones.

The Black Sea Grain Corridor Initiative was implemented for a year as a result of the four-way talks hosted by Türkiye. At the very least, the region's chronic food insecurity has been resolved diplomatically for the time being, preventing the region from becoming vulnerable to famine and starvation. Grain and other food products were transported to many countries, greatly relieving the food market. However, if long-term food security in the region is to be ensured, the region's fragility must be eliminated. This is a difficult situation to describe for Middle East geography, at least for the time being. Each country in the region must develop its agricultural policies and strategies to reduce food imports.

79 "Erdoğan'ın Rusya Ziyaretinden Beklentiler Neler? (04 Eylül 2023)", <https://www.mepanews.com/erdoganin-rusya-ziyaretinden-beklentiler-neler-62332h.htm>, accessed 04.09.2023.

80 "Ukrayna Rusya'nın hava saldırılarında tahıl depolarının zarar gördüğünü bildirdi (August 16, 2023)", <https://tr.euronews.com/2023/08/16/ukrayna-rusyanin-hava-saldirilarinda-tahil-depolarinin-zarar-gordugunu-bildirdi>, accessed 04.09.2023.

81 "Food Security Update (Latest Update July 27, 2023)". <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/40ebbf38f5a6b68bfc11e5273e1405d4-0090012022/related/Food-Security-Update-XC-July-27-2023.pdf>, accessed 04.09.2023.

Çatışma Beyanı:

Araştırmamın yazarı olarak herhangi bir çıkar çatışma beyanım bulunmamaktadır.

References**Published Works**

- AMERY Hussein (2012). “Food Security in the Middle East”, Andres Jägerskog, Michael Schulz and Ashok Swain (eds.), *Routledge Handbook on Middle East Security*, Routledge, London.
- AREZKI Rabah MORENO-DODSON Blanca YUTING FAN Rachel GANSEY Romeo NGUYEN Ha NGUYEN Minh Cong MOTTAGHI Lili TSAKAS Constantin and WOOD Christina A. (2020). *Trading Together: Reviving Middle East and North Africa Regional Integration in the Post-Covid Era*, Middle East and North Africa Economic Update (October), Washington, DC, World Bank.
- ARTAM Atila (1991). Sosyo-Ekonomik Açından Ortadoğu Bölgesinde Gıda Güvenliği, *Doktora Tezi*, T.C. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- AY Hakkı M. and SÖYLEMEZ Adnan (2023). “Grain Corridor Agreement and Turkey’s Role in the Russia-Ukraine War”, *Journal of Islamic World and Politics*, 7:1, 1-10.
- ÇOLAKOĞLU Elif (2017). “Güncel Gelişmeler Işığında Ortadoğu’da Su ve Gıda Güvencesi İlişkisi”, *Türk İdare Dergisi*, 484, 91-112.
- DAĞ Ahmet Emin (2005). *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Sözlüğü*, Anka Yayınları, İstanbul.
- FAO, IFAD, UNICEF, WFP and WHO, *The State of Food Security and Nutrition in the World 2022. Repurposing food and agricultural policies to make healthy diets more affordable*, 2022.
- FAO, *The impact of COVID-19 in the Near East and North Africa Region and FAO’s Response Plan*, FAO Regional Conference for The Near East, Thirty-fifth Session, 21-22 September, 2020.
- FAO/ WFP. *Special Report: FAO/WFP Crop and Food Security Assessment Mission to the Syrian Arab Republic, 14 November 2016*, Rome, 2016.
- HAMEED Maysoun MORADKHANI Hamid AHMADALIPOUR Ali MOFTAKHARI Hamed ABBASZADEH Peyman and ALIPOUR Atieh (2019). “A Review of the 21st Century Challenges in the Food-Energy-Water Security in the Middle East”, *Water*, 11:4, 682-702.
- HANÇERLİOĞLU Orhan (2000). *Felsefe Ansiklopedisi (Kavramlar ve Akımlar-6)*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- LOFGREN Hans and RICHARDS Alan (2003). “Food security, poverty, and economic policy in the Middle East and North Africa”, *Food, Agriculture, and Economic Policy in the Middle East and North Africa*, Emerald Group Publishing Limited, Leeds, 1-31.
- MADEN Tuğba Evrim (2014). “Arap Baharı ve Gıda Güvenliği”, *Ortadoğu Analiz*, 6:62, 60-63.
- MANDOUR Dina Atef (2021). *COVID-19 and Food Security Challenges in the Mena Region*, Working Paper No. 1506, The Economic Research Forum.
- ÖZEL Levent (2003). Ortadoğu Ülkelerinin Gıda Güvenliği ve Gıda Politikaları, *Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- POSTEL Sandra (2000). *Son Vaha: Su Skıntısıyla Karşı Karşıya* (Çev. F. Şebnem Sözer), TÜBİTAK-TEMA Vakfı Yayınları, Ankara.
- TÜRKİYE ÇEVRE VAKFI (1989). *Ortak Geleceğimiz* (Çev. Belkıs Çorakçı), Ankara.
- UNCTAD (2022). *Report on UNCTAD assistance to the Palestinian people: Developments in the economy of the Occupied Palestinian Territory*, Trade and Development Board Seventy-second executive session Geneva, 17–21 October 2022 Item 7 of the provisional agenda Report on UNCTAD assistance to the Palestinian people.
- WFP (2021). *Lebanon: Annual Country Report 2021, Country Strategic Plan 2018 – 2022*.
- WOLF Aaron T. YOFFE Shira B. and GIORDANO Mark (2003). “International Waters: Identifying Basins at Risk”, *Water Policy*, 5:1, 29-60.
- WRIGHT Brian Davern and CAFIERO Carlo (2011). “Grain Reserves and Food Security in the Middle East and North Africa”. *Food Security*, 3:Suppl 1, 61-76.
- YALÇINKAYA Haldun (2008). *Savaş: Uluslararası İlişkilerde Güç Kullanımı*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

Internet Sources

- “Additional Resources”, <https://www.un.org/en/black-sea-grain-initiative/resources>, accessed 19.03.2023.
- “Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2022 (06 Şubat 2023)”, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/>

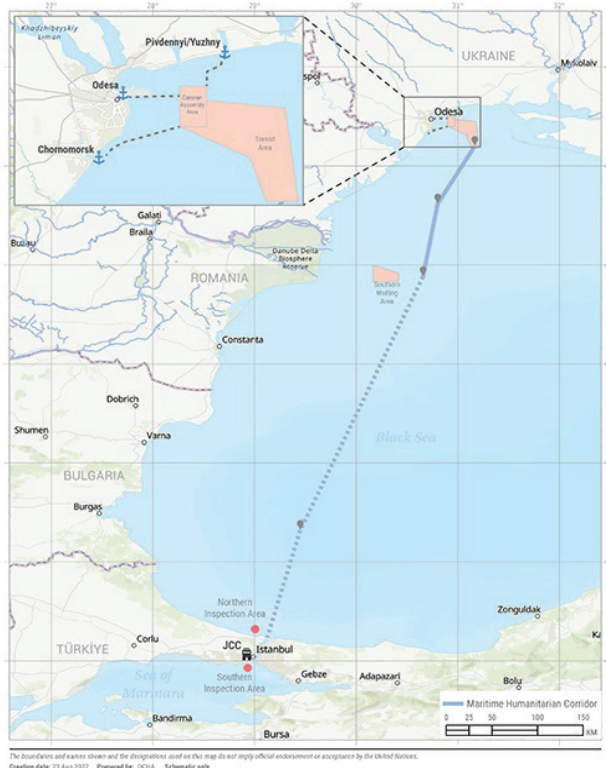
- Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2022-49685 accessed 09.03.2023.
- ARRAF Jane, “Will Syrian refugees transform or threaten Jordan’s economy? (Oct 12, 2013)”, <https://www.csmonitor.com/World/2013/1012/Will-Syrian-refugees-transform-or-threaten-Jordan-s-economy>, accessed 10.03.2023.
- ASHRAF İrfan, “Food insecurity threatens the Middle East (Oct 14, 2022)”, <https://www.dailysabah.com/opinion/op-ed/food-insecurity-threatens-the-middle-east>, accessed 12.03.2023.
- “Average Palestinian consumes 87 litres of water per day (Mar 21, 2020)”, <https://www.middleeastmonitor.com/20200321-average-palestinian-consumes-87-litres-of-water-per-day/>, accessed 10.03.2023.
- BAR-ELI Avi, “Jordan, Palestinians Seek to Buy Israel’s Excess Desalinated Water (Jan 9, 2014)”, <https://www.haaretz.com/israel-news/business/2014-01-09/ty-article/.premium/jordan-wants-more-water-from-israel/0000017f-dc5f-d856-a37f-fddf13420000>, accessed 10.03.2023.
- BELGRAVE James, “Half of Afghanistan’s population face acute hunger as humanitarian needs grow to record levels”, <https://www.wfp.org/news/half-afghanistans-population-face-acute-hunger-humanitarian-needs-grow-record-levels>, accessed 08.03.2023.
- “Black Sea Grain Initiative Vessel Movements”, <https://data.humdata.org/dataset/black-sea-grain-initiative-vessel-movements>, accessed 31.03.2023.
- “Countries requiring external assistance for food (March 2023)”, <https://www.fao.org/giews/country-analysis/external-assistance/en/>, accessed 09.03.2023.
- “Cumhurbaşkanı Erdoğan: Tahıl koridoru anlaşmasının süresinin uzatılmasını sağladı (18 Mart 2023)”, <https://www.trthaber.com/haber/gundem/cumhurbaskani-erdogan-tahil-koridoru-anlasmasinin-suresinin-uzatilmasini-sagladik-754102.html>, accessed 19.03.2023.
- ÇAKAN Handan, “Tarımın Kazandığı Ülke: İsrail”, <https://apelasyon.com/yazi/43/tarimin-kazandigi-ulke-israil#:~:text=Biliyor%20muydunuz%3F,ihracat%C4%B1n%C4%B1n%20y%C3%BCzde%2066's%C4%B1n%C4%B1%20ger%C3%A7ekle%C5%9Ftiriyor.>, accessed 11.03.2023.
- “Decline in Ukraine Wheat Imports Drives Egypt to Diversify its Suppliers (Jun 22, 2022)”, https://apps.fas.usda.gov/newgainapi/api/Report/DownloadReportByFileName?Cairo_Egypt_EG2022-0015.pdf, accessed 19.03.2023.
- “Displacement, humanitarian needs surging inside Afghanistan and across region”, <https://news.un.org/en/story/2022/02/1111532>, accessed 09.03.2023.
- DURGUN Özgür Duygu, “Covid-19, tedarik zincirinde arz-talep dengesini bozdu (30 Nisan 2020)”, <https://haberler.boun.edu.tr/tr/haber/covid-19-tedarik-zincirinde-arz-talep-dengesini-bozdu>, accessed 15.03.2023.
- EBEL Francesca ve ILYUSHINA Mary, “Russians abandon wartime Russia in historic exodus (Feb 13, 2023)”, <https://www.washingtonpost.com/world/2023/02/13/russia-diaspora-war-ukraine/>, accessed 18.03.2023.
- “Erdoğan’ın Rusya Ziyaretinden Beklentiler Neler? (04 Eylül 2023)”. <https://www.mepanews.com/erdoganin-rusya-ziyaretinden-beklentiler-neler-62332h.htm>, accessed 04.09.2023.
- “European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations (Feb 09, 2023)”, https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/middle-east/syria_en, accessed 12.03.2023.
- FARRER Martin (2022). “Ukraine war has stoked global food crisis that could last years, says UN (May 19, 2022)”, <https://www.theguardian.com/world/2022/may/19/ukraine-war-has-stoked-global-food-crisis-that-could-last-years-says-un>, accessed 18.03.2022.
- “Food Price Watch (April 2011)”, http://www.worldbank.org/foodcrisis/foodpricewatch/april_2011.html, accessed 26.09.2016.
- “Food Security Update (Latest Update July 27, 2023)”. <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/40ebbf38f5a6b68bfc11e5273e1405d4-0090012022/related/Food-Security-Update-XC-July-27-2023.pdf>, accessed 04.09.2023.
- “Global Issues: Population”, <https://www.un.org/en/global-issues/population>, accessed 09.03.2023.
- HENNESSEY Zachy, “A food security pilot program has been added to Israel’s national budget (Jun 20, 2022)”, <https://www.jpost.com/israel-news/article-709895>, accessed 20.03.2023.
- “Hunger and food insecurity”, <https://www.fao.org/hunger/en/>, accessed 11.04.2024.
- “Hunger in America”, <https://www.feedingamerica.org/hunger-in-america>, accessed 08.03.2023.
- “Hunger in America Statistics (Updated March 2023)”, <https://thebarbecuelab.com/hunger-in-america/>, accessed 08.03.2023.
- “Hunger & Poverty in America”, <https://frac.org/hunger-poverty-america>, accessed 08.03.2023.
- “Information Note: The importance of Ukraine and the Russian Federation for global agricultural markets and the risks associated with the current conflict, 25 March 2022 Update, Executive Summary”, <https://>

www.fao.org/3/cb9236en/cb9236en.pdf, accessed 18.03.2022.

- “İstanbul’deki Müşterek Koordinasyon Merkezi açıldı (27 Temmuz 2022)”, <https://www.trthaber.com/haber/gundem/istanbuldaki-musterek-koordinasyon-merkezi-acildi-697553.html>, accessed 19.03.2023.
- KAIS Rois, “Jordan, Israel in advanced talks on water deal (Aug 22, 2013)”, <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4420873,00.html>, accessed 10.03.2023.
- KIMHI Ayal, “Food security in Israel Challenges and policies”, *Shoresh Research Paper* <https://shoresh.institute/archiv.php?src=pr221118&f=research-paper-eng-Kimhi-FoodSecurity.pdf>, accessed 20.03.2023.
- MALIK Nikita, “The Cost of Syrian Refugees (Sep 19, 2013)”, <https://carnegiendowment.org/sada/53049>, accessed 10.03.2023.
- “Note to Correspondents - on the extension of the Black Sea Grain Initiative (Mar, 18, 2023)”, <https://www.un.org/en/black-sea-grain-initiative/procedures>, accessed 19.03.2023.
- PITARAÚL Antonio and SÁNCHEZ COSTA Raul, “Ukrainian exodus could be Europe’s biggest refugee crisis since World War II (Mar 03, 2022)”, <https://english.elpais.com/international/2022-03-03/ukrainian-exodus-could-be-europes-biggest-refugee-crisis-since-world-war-ii.html>, accessed 18.03.2022.
- “Procedures (Feb 22, 2023)”, <https://www.un.org/en/black-sea-grain-initiative/procedures>, accessed 19.03.2023.
- PURI-MIRZA Amna, “Agriculture in the Middle East - statistics & facts (Feb 13, 2023)”, <https://www.statista.com/topics/10525/agriculture-in-the-middle-east/#topicOverview>, accessed 11.03.2023.
- SHAHBANDEH Masha, “Value of U.S. Agricultural Exports to the Middle East from 2000 to 2022 (in billion U.S. dollars) (Mar 6, 2023)”, <https://www.statista.com/statistics/220780/value-of-us-agricultural-exports-to-the-middle-east-since-2000/>, accessed 11.03.2023.
- SULKIN Maya, “Understanding Hunger in Egypt”, <https://borgenproject.org/hunger-in-egypt/>, accessed 13.03.2023.
- “Suriye’de buğday kıtlığı tehlikesi (23 Ağustos 2022)”, <https://www.trthaber.com/haber/dunya/suriyede-bugday-kitligi-tehlikesi-703194.html>, accessed 12.03.2023.
- SWEET Rod, “Our sun for your water: Israel, Jordan renew ambitious solar-for-desalination plan (Nov 10, 2022)”, <https://www.globalconstructionreview.com/our-sun-for-your-water-israel-jordan-renew-ambitious-solar-for-desalination-plan/>, accessed 10.03.2023.
- TANCHUM Michaël, “Rusya-Ukrayna Savaşı, Mısır’daki Gıda Krizini Ekonomi İçin Varoluşsal Bir Tehdide Dönüştürdü (03 Mart 2022)”, <https://www.mei.edu/sites/default/files/2022-03/The%20Russia-Ukraine>, accessed 18.03.2023.
- “The Black Sea Grain Initiative: What was achieved? Why was it important? (Feb 22, 2023)”, <https://www.un.org/en/black-sea-grain-initiative/procedures>, accessed 31.03.2024.
- “The coming food catastrophe (May 19, 2022)”, <https://www.economist.com/leaders/2022/05/19/the-coming-food-catastrophe>, accessed 18.03.2023.
- “The Middle East Population 2023”, <https://worldpopulationreview.com/continents/the-middle-east-population>, accessed 09.03.2023.
- “The World’s Hungriest Countries”, <https://www.actionagainsthunger.org/the-hunger-crisis/world-hunger-facts/the-worlds-hungriest-countries/>, accessed 08.03.2023.
- “Trade set to plunge as COVID-19 pandemic upends global economy (Apr 08, 2020)”, https://www.wto.org/english/news_e/prs20_e/pr855_e.htm, accessed 17.03.2023.
- “Türkiye’nin tarihi başarısı: Tahıl koridoru açıldı (Aug 16, 2022)”, <http://www.turktarim.gov.tr/Haber/822/turkiyenin-tarihi-basarisini-tahil-koridoru-acildi> accessed 19.03.2023.
- “Twelve million Syrians now in the grip of hunger, worn down by conflict and soaring food prices (Feb, 17 2021)”, <https://www.wfp.org/news/twelve-million-syrians-now-grip-hunger-worn-down-conflict-and-soaring-food-prices>, accessed 12.03.2023.
- “Ukraine Refugee Situation (Mar 14, 2023)”, <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>, accessed 18.03.2022.
- “Ukrayna Rusya’nın hava saldırılarında tahıl depolarının zarar gördüğünü bildirdi (August 16, 2023)”, <https://tr.euronews.com/2023/08/16/ukrayna-rusyanin-hava-saldirilarinda-tahil-depolarinin-zarar-gordugunu-bildirdi>, accessed 04.09.2023.
- “Update from the Office of the UN Coordinator for the Black Sea Grain Initiative (15 July 2023)”, <https://www.un.org/en/black-sea-grain-initiative/update-15-july-2023>, accessed 11.04.2024.
- “Vessel Movements”, <https://www.un.org/en/black-sea-grain-initiative/vessel-movements>, accessed 19.03.2023.

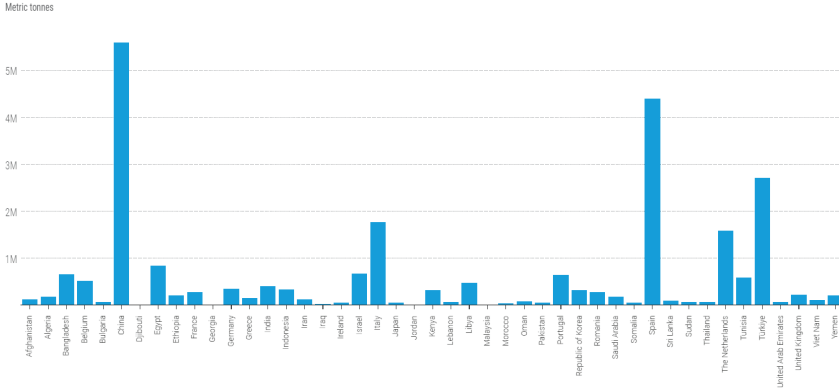
- “Water Conflict Chronology”, <https://www.worldwater.org/water-conflict/>, accessed 23.03.2023.
- WESTHEAD David R., “Syria crisis: Demand is high for scarce water supplies at Zaatari refugee camp in Jordan”, https://www.thestar.com/news/world/2012/08/13/syria_crisis_demand_is_high_for_scarce_water_supplies_at_zaatari_refugee_camp_in_jordan.html, accessed 10.03.2023.
- “WFP Egypt, Country Brief, January 2023”, https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000147101/download/?_ga=2.107059522.1931407839.1678646182-553981118.1678343825, accessed 13.03.2023.
- WOERTZ Eckart, “Gulf food security needs delicate diplomacy (Mar 4, 2009)”, <https://www.ft.com/content/d916f8e2-08d8-11de-b8b0-0000779fd2ac>, accessed 12.03.2023.
- “11 Years of Conflict in Syria: Threat of Hunger Has Never Been Higher (Mar 15, 2022)”, <https://www.actionagainsthunger.org/story/11-years-conflict-syria-threat-hunger-has-never-been-higher/>, accessed 12.03.2023.
- “2021 Global Report on Food Crises: Joint Analysis for Better Decisions”, https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000127343/download/?_ga=2.226642266.618387596.1620222706-174980704.1620222706, accessed 17.03.2023.

Annex 1: Black Sea Grain Initiative Shipping Route
(valid as of August 25, 2022)

Source: “Additional Resources”, <https://www.un.org/en/black-sea-grain-initiative/resources>, accessed 19.03.2023.

Annex 2: Cargo destinations

Source: “Vessel Movements”, <https://www.un.org/en/black-sea-grain-initiative/vessel-movements>, accessed 19.03.2023.

NATO's Securitisation of Climate Change in the Arctic

NATO'nun Arktik'te İklim Değişikliğini Güvenlikleştirme

Sevgi BALKAN ŞAHİN*
Özge ÇETİNER**

*Assoc. Prof., Çağ University,
Department of International
Relations, Mersin, Türkiye,
ORCID: 0000-0001-7227-4359,
email: sbalkan@cag.edu.tr

** Res. Asst., Çağ University,
Department of International
Relations, Mersin, Türkiye,
ORCID: 0000-0002-4243-2624,
email: ozgecetiner@cag.edu.tr

Geliş Tarihi / Submitted:
02.02.2024

Kabul Tarihi / Accepted:
01.04.2024

Abstract

This study analyses how and why the North Atlantic Treaty Organisation (NATO) securitises climate change in the Arctic. The study recognises that climate change has not only endangered the environmental security of the Arctic but has also intensified geopolitical competition over the region's resources and trade routes as a threat multiplier. Regarding the impact of the changing structure of the region from the "cooperation front" to the "competition area", the study reveals that NATO considers climate change as a part of the collective defence dimension of its organizational identity, along with increasing geopolitical competition, to develop an integrated approach in its Arctic policy. Drawing on the Copenhagen School and social constructivism, the study presents that NATO resorts to securitisation discourses that concretise the threat to address climate change within the scope of its organizational identity.

Keywords: NATO, Climate Change, Social Constructivism, Copenhagen School, Organizational Identity

Öz

Bu çalışma, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nün (NATO) Arktik'teki iklim değişikliğini nasıl ve neden güvenlikleştirdiğini analiz etmektedir. Çalışma, iklim değişikliğinin yalnızca Arktik'in çevresel güvenliğini tehlikeye atmakla kalmayıp, aynı zamanda bir tehdit çarpanı olarak bölgenin kaynakları ve ticaret yolları üzerindeki jeopolitik rekabeti de yoğunlaştırdığını ortaya koymaktadır. Bölgenin "iş birliği cephesinden" "rekabet alanına" doğru değişen yapısının etkisine dikkat çeken çalışma, NATO'nun artan jeopolitik rekabetle birlikte Arktik politikasında bütünsel bir yaklaşım geliştirmek için iklim değişikliğini örgütsel kimliğinin kolektif savunma boyutunun bir parçası olarak gördüğünü ele almaktadır. Kopenhag Okulu ve sosyal inşacılıktan yola çıkan çalışma, NATO'nun iklim değişikliğini örgütsel kimliği kapsamında ele almak için tehdidi somutlaştıran güvenlikleştirme söylemlerine başvurduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: NATO, İklim Değişikliği, Sosyal İnşacılık, Kopenhag Okulu, Örgütsel Kimlik

Introduction

Since the 1990s, the norms constituting global environmental governance have been revealed within the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) framework, the Kyoto Protocol (1997), and the Paris Climate Agreement. In the 21st century, many countries have failed to take action under these global norms. The scope and intensity of climate change risks like severe weather situations, floods, and deforestation are thus predicted to increase exponentially in the upcoming years.¹ Climate change has adversely affected the Arctic region more rapidly and to a greater extent.² Causing the Arctic to warm faster than the global average as a whole, climate change may bring about difficult-to-manage threats such as socio-economic inequality, geopolitical competition, and conflicts. Due to rapid warming, permafrost, ice sheets, glaciers, and sea ice are melting, and the snow season has shortened. These changes have led to severe implications, including an increase in extreme weather situations, the endangerment of certain species, the rise of new health problems, and food insecurity in the Arctic.

Despite its detrimental effects, climate change has also created opportunities for financial gain. The melting Arctic ice has created new transportation routes previously inaccessible due to the frozen seas. It has also provided opportunities to access Arctic reserves like oil and gas. The expanding number of maritime routes and the presence of about 90 billion barrels of oil and 48 trillion cubic feet of natural gas³ have attracted the attention of great powers and the area's coastal states. Competition over trade routes and resources has intensified among the coastal states, Denmark, the United States (the U.S.), Norway, Russia, and Canada,⁴ as well as the European Union (EU) and non-Arctic states, particularly China. Another actor that has joined this geopolitical competition in the Arctic is NATO. This study examines how NATO acting upon its collective defence identity securitises climate change issues in the Arctic. Although securitisation of climate change can lead to growing anxieties and ontological insecurity due to disruptions in routines and rising uncertainties, this study shows that NATO uses securitisation to strengthen its collective defence.

The Arctic has been extensively examined in the literature on geopolitics,⁵ territorial disputes,⁶ and international law.⁷ The existing literature on climate change in the Arctic has assessed the potential impacts of changing climate for the future of Arctic security.⁸ Moreover,

1 Intergovernmental Panel on Climate Change, "Climate Change 2023 Synthesis Report", 2023, https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/downloads/report/IPCC_AR6_SYR_SPM.pdf, accessed 10.11.2023.

2 Rob Huebert, Heather Exner-Pirot, Adam Lajeunesse and Gullidge Jay, "Climate Change and International Security: the Arctic as a Bellwether", *Center for Climate and Energy Solutions*, May 2012, <https://www.c2es.org/wp-content/uploads/2012/04/arctic-security-report.pdf>, accessed 24.10. 2023.

3 Hooman Peimani, "Melting of the Arctic Sea Ice", *Asia-Pacific Energy Research Centre*, November 2015, https://www.apec.org/docs/default-source/Publications/2015/12/Melting-of-the-Arctic-Sea-Ice---Significance-for-the-APEC-Economies-Energy-Security/Melting_of_the_Arctic_Sea_Ice_-_Significance_for_the_APEC_Economies_Energy_Security.pdf, accessed 20.10. 2023.

4 Kathrin Keil, "The Arctic: A New Region of Conflict? The Case of Oil and Gas", *Cooperation and Conflict*, 2014, 49:2, p. 164.

5 Veera Pauliina Suvanto, *Geopolitics of the Arctic: Challenges and Prospects*, MA Thesis, University of Barcelona, Barcelona, 2016.

6 Valery Konyshov and Alexander Sergunin, "Russia's Policies on the Territorial Disputes in the Arctic", *Journal of International Relations and Foreign Policy*, 2:1, 2014, pp. 55-83.

7 Lisa Mardikian and Sofia Galani, "Protecting the Arctic Indigenous Peoples' Livelihoods in the Face of Climate Change: The Potential of Regional Human Rights Law and the Law of the Sea", *Human Rights Law Review*, 23:3, 2023, pp. 1-24.

8 Dick Zandee, Kimberley Kruijver and Adája Stoitman, "The Future of Arctic Security", *Clingendael Report*, April 2020, https://www.clingendael.org/sites/default/files/2020-04/Report_The_future_of_Arctic_security_April2020.pdf, accessed 20.10. 2023.

recent research has made a substantial contribution to evaluating the roles of different actors. Padrtová has demonstrated which actors in the U.S. securitise climate change, including in the Arctic region.⁹ Lamazhapov has evaluated Russia's securitisation of environmental issues by adding concerns for the Arctic region.¹⁰ Furthermore, Akikie has discussed the role of NATO, highlighting the issues of resurgent Russia and climate change, two problems essential in shaping the Arctic security environment.¹¹

By making use of the conceptual tools of social constructivism and the securitisation theory in the Copenhagen School, this study provides a contribution to the emerging literature on the increasing presence of NATO in the Arctic by examining how NATO has securitised climate change to justify the measures it has taken within the framework of its collective defence identity. The Copenhagen School offers a valuable framework for understanding the discourses used by NATO as a securitising actor to concretise climate change in the competitive region. Overall, the study examines the effect of climate change in the Arctic, which also shapes NATO's behaviour and discursive strategies to concretise the threats of climate change within this context. To investigate NATO's securitisation of climate change, this study has analysed a range of sources, including NATO's strategic concepts, official documents on climate change and the Arctic, statements, Secretariat General reports, and secondary sources on the subject.

This study has three parts. First, the primary premises of the Copenhagen School are presented. The second part explains the security environment of the Arctic, focusing on the impending effects of the changing climate to grasp the political context of the securitisation discourses. The third part explains NATO's discursive strategies to concretise climate change.

1. The Copenhagen School

Arguing that traditional approaches are insufficient to comprehend the security challenges that have emerged after the Cold War, including civil unrest, illegal immigration, environmental pollution, terrorism, and the spread of diseases, the Copenhagen School emerged in the 1980s and differentiated itself from the traditional security studies by defining security in a broader context. Assuming security is socially constructed, the securitisation perspective claims that truth is created by human ideas and discourses.¹² Using an interpretivist epistemology and constructivist ontology, this approach challenges the realist conceptualization of security and assumes that social reality is intersubjectively formed and, hence, can be changed by human agency.¹³ By using speech acts, securitisation theory explores the construction and deconstruction of threats as a social reality.¹⁴

Securitising actors are individuals or groups who use security discourses.¹⁵ Waever argues that political elites, pressure groups, government organizations, and bureaucrats play

9 Barbora Padrtová, *Securitization of the Arctic: U.S. Securitizing Actors and Their Strategies*, Ph.D. Thesis, Masaryk University, Brno, 2017.

10 Erdem Lamazhapov, *The Environmental in Security: Securitization Theory and Russian Environmental Security Policy*, MA Thesis, University of Oslo, Oslo, 2020.

11 Daniel Akikie, *NATO and the Arctic: Theorizing NATO's Twenty First Century Problem*, Ph.D. Thesis, Harvard University, Massachusetts, 2022.

12 Ole Waever, "Securitization and Desecuritization", Ronnie D. Lipschutz (ed.), *On Security*, Columbia University Press, New York, 1995.

13 Barry Buzan, Ole Wæver and Jaap De Wilde, *Security A New Framework for Analysis*, Lynne Rienner Publishers, Boulder, Colorado, 1998, pp. 24-25.

14 Thierry Balzacq, "A Theory of Securitization: Origins, Core Assumptions, and Variants", Thierry Balzacq (ed.), *Securitization Theory: How Security Problems Emerge and Dissolve*, Routledge, London, 2011, pp. 12-13.

15 Buzan, Wæver and De Wilde, *Security*, p. 36.

an essential role in defining and executing security owing to their positions of authority that legitimise the implementation of extreme measures or actions.¹⁶ The securitisation perspective claims that choosing which topics to categorise as threats is a political decision.¹⁷ Due to the power enjoyed by certain groups, the securitisation perspective argues that the decision to classify certain issues as threats is political.¹⁸

This study analyses NATO's approach to climate change in the framework of its evolving identity amidst a geopolitically competitive environment resulting from climate change. It, therefore, examines how NATO securitises climate change to present it as a concrete threat under the changing structure of the Arctic.

2. Shifts in the Structure of the Arctic and NATO's Organizational Identity

The dissolution of the Soviet Union has raised the question of how NATO would survive in the new era. By developing new capabilities, NATO has begun to address evolving security threats like terrorism, migration, and energy security. NATO's multi-layered and flexible identity has functioned as a key factor in the organization's ability to survive in the post-Cold War era.¹⁹ NATO's flexible identity is composed of three layers. The first layer of NATO's identity, known as the "collective ideology", prioritises protecting liberal political and economic values, such as freedom, democracy, and free trade, for Alliance members. The Strategic Concept of 1991 re-emphasises these objectives and specifies NATO's role as the fundamental institutional embodiment of shared Western values.²⁰ The second layer of NATO's identity, "operational identity", is based on three principles, "deterrence and defence", "crisis prevention and management", and "common security" that NATO follows in its operations. The last layer is the "organizational identity", reflected in Article II (cooperation/collective security) and Article V (collective defence) of the NATO Treaty. Article II aims to promote peaceful relations between states, while Article V outlines that if a NATO Ally is the victim of an armed attack, the organization will respond by accepting the attack against all members.

During the Cold War, Alliance emphasised the collective defence dimension of its organizational identity. However, with the restructuring of the international system after the Cold War, several NATO member states no longer viewed the Alliance as an organization solely focused on defence planning and secrecy. Prioritizing the concept of enhanced cooperation with other countries,²¹ NATO shifted its focus from Article V to Article II.²² This focus on cooperation also spread to the Arctic in the post-Cold War era. With the reduced Russian military presence in the 1990s and NATO's focus on out-of-area operations like Afghanistan and Iraq, the Arctic became less of a priority on NATO's agenda. Moreover, the need to solve environmental issues strengthened collaboration between the Arctic states: Sweden, Russia, Iceland, Canada, Norway, the U.S., Finland, and Denmark.²³ The launching of the Arctic Environmental Protection Strategy (AEPS) in 1991 and the foundation of the

16 Waever, "Securitization and Desecuritization".

17 Buzan, Wæver and De Wilde, *Security*, pp. 40-41.

18 *Ibid.*, p. 40.

19 Trine Flockhart, "Understanding NATO through Constructivist Theorizing", Mark Webber & Adrian Hyde-Price (eds.), *Theorising NATO: New Perspectives on the Atlantic Alliance*, Routledge, London, pp. 153-158.

20 NATO, "The Alliance's Strategic Concept", 1991, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_23847.htm, accessed 15.09.2023.

21 Flockhart, "Understanding NATO through Constructivist Theorizing", p. 144.

22 Akikie, NATO and the Arctic, pp. 61-66.

23 Lev Voronkov, "The Arctic for Eight", 2013, <https://eng.globalaffairs.ru/articles/the-arctic-for-eight/>, accessed 11.10.2023.

Arctic Council in 1996 were examples of increasing cooperation to address sustainable development and environmental concerns.²⁴

Throughout the 2000s, the Arctic nations achieved noteworthy progress in regional collaborations. In 2008, the Ilulissat Declaration effectively addressed the contentious territorial disputes between the Arctic's five coastal states. The maritime border dispute between Norway and Russia continued for about 40 years and was resolved in 2010. In the same year, the first formal dialogue between Russia and NATO was launched on "Environmental Security in the Arctic Ocean", which was later enlarged to include seventeen states, as well as indigenous communities' representatives and an interdisciplinary group of scientists.²⁵ In 2011, the Agreement on Cooperation on Aeronautical and Maritime Search and Rescue was adopted, followed by the formation of the Arctic Security Forces Roundtable. The Arctic Defence Chiefs Conference was held in 2012, and the Agreement on Cooperation on Marine Oil Pollution Preparedness and Response was introduced in 2013.²⁶ Under all these cooperation initiatives, Russia assumed the "partner" role in the area, while the West did not need NATO's military deployment in the area. Canada, for instance, expressed opposition to the Alliance's military build-ups in the area, claiming that NATO's involvement may undermine the progress made by Arctic states in terms of regional cooperation.²⁷ NATO began to reduce its military posture and deployment and transfer its activities to member states. For example, after closing the AFNORTH regional command, NATO transferred the mandate to functional structures in Brunssum, the Netherlands (Joint Force Command) and Northwood, Britain (Maritime Command).²⁸

Despite ongoing cooperative efforts, perceptions of the Arctic have dramatically changed due to the increasing geopolitical significance of the Arctic area, thanks to the opportunities triggered by climate change. The structure of the region has been reshaped by ocean acidification, the loss of sea ice and rising sea levels, which are increasingly affecting the Arctic ecosystem, commercial activities, and geopolitical stability. Initially, all Arctic and many non-Arctic states have acknowledged how the melting of the Arctic's ice cover has allowed for more accessibility to the international community.²⁹ The richness of the Arctic Ocean in terms of resources has been highlighted by the U.S. Geological Survey (2008),³⁰ which reported that 6% of global oil and 24.3% of natural gas reserves lie in the area. In addition to oil and gas, many other commodities have become more accessible, including fish stocks and expanded aquaculture opportunities, strategic minerals, and forest products.

Global warming in the area has not only facilitated the exploitation of numerous oil and gas reserves, together with other commodities but also enabled new sea routes, including

24 Michael Byers, "Crises and International Cooperation: An Arctic Case Study", *International Relations*, 31:4, 2017, pp. 381-382; Daniel Lambach, "Cooperation in the Cold-The Arctic Search and Rescue Agreement", Joachim Weber (ed.), *Handbook on Geopolitics and Security in the Arctic: The High North between Cooperation and Confrontation*, Springer, Cham, 2020, pp. 254-255.

25 Paul Arthur Berkman, "Stability and Peace in the Arctic Ocean through Science Diplomacy," *Science & Diplomacy*, 3:2, 2014, https://www.sciencediplomacy.org/sites/default/files/stability_and_peace_in_the_arctic_ocean_through_science_diplomacy_science_diplomacy.pdf, accessed 28.02.2024.

26 Lambach, "Cooperation in the Cold-The Arctic Search and Rescue Agreement", p. 258.

27 Rob Huebert, "NATO, NORAD and the Arctic", John Higginbotham and Jennifer Spence (eds.), *North of 60: Toward a Renewed Canadian Arctic Agenda, Centre for International Governance Innovation*, 2016, https://www.cigionline.org/static/documents/north_of_60_special_report_lowres.pdf, accessed 24.10. 2023.

28 Voronkov, "The Arctic for Eight".

29 Huebert, Exner-Pirot, Lajeunesse and Jay, "Climate Change and International Security".

30 U.S. Geological Survey, "Circum-Arctic Resource Appraisal: Estimates of Undiscovered Oil and Gas North of the Arctic Circle", 2008, <https://pubs.usgs.gov/fs/2008/3049/fs2008-3049.pdf>, accessed 12.10. 2023.

the Northern Sea Route (NSR) and Northwest Passage, which possess greater advantages over the existing routes between Asia and Europe, especially in terms of commerce. Some states, notably Russia, China and the U.S., have published comprehensive plans and constructed research institutes to produce icebreaker ships and develop new technologies to ensure their position in the Arctic.³¹ Although the Soviet leader Gorbachev called for the Arctic to be a zone of peace in 1987,³² contacts between Russia and the West have decreased significantly and the spirit of Arctic exceptionalism was damaged following Russia's invasion of Crimea in 2014. Therefore, climate change has been a key factor in changing the meaning of the Arctic from "a front of cooperation" to "an area for competition" by highlighting the region's commodities and commerce potential. The competition between Arctic countries in commodities, tourism, commerce, and technology carries the potential risk of increased military capacity in the region escalating into conflict.³³

Russia was one of the countries that showed significant interest in this structural shift in the Arctic. By taking various initiatives, such as ratifying the Maritime Doctrine in 2001, applying to the UN to extend its exclusive economic zone, placing its flag in the Arctic in 2007, approving the "Russian Federation's Policy for the Arctic to 2020" in 2008, Russia has highlighted the value of the area for Russian interests.³⁴ Furthermore, Russia has intensified its military initiatives in the region after 2014. Creating the Joint Strategy Command "Northern Navy/Fleet" in 2014, increasing military spending to modernise its operational capabilities, re-opening Soviet-era military bases, having large investments for the Russian air force, creating a flexible inspection system network that would connect unmanned aerial systems, space and underwater satellites, monitoring the developments in the Arctic on land, above and below the ocean, and in the air, and announcing 2035 Arctic Strategy in 2020, Russia has undertaken to protect and maintain its position as a dominant force.³⁵

Despite the significant growth of Russia's military stance in the Arctic, cooperation and dialogue were maintained until the breakdown of NATO-Russia relations in 2014.³⁶ In 2009, NATO stated that its missions in the region aimed to maintain soft security.³⁷ Secretary General Scheffer reiterated this strategic stance in April 2009 when he insisted that NATO

31 Huebert, Exner-Pirot, Lajeunesse and Jay, "Climate Change and International Security".

32 Mikhail Gorbachev, "The Speech in Murmansk at the Ceremonial Meeting on the Occasion of the Presentation of the Order of Lenin and the Gold Star Medal to the City of Murmansk", 1 October 1987, https://www.barentsinfo.fi/docs/Gorbachev_speech.pdf, accessed 01.03. 2024.

33 Mike Sfraga and Jack Durkee (eds.), "Navigating the Arctic's 7Cs", *Wilson Center*, 2021, https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/media/uploads/documents/Polar%207Cs%206x9%20BOOK-FINAL_WEB%20%281%29.pdf, accessed 20.10. 2023.

Connectivity and communities are also factors that may affect the Arctic's structure in addition to climate change, commodities, commerce, cooperation, and conflict. In terms of connectivity, an interconnected landscape, an integrated marine system, shared infrastructure (roads, ports, and rail), binding cultural and social ties, and equitable access to essential community services are essential to creating a sustainable workforce or health system and enabling economic development. In the region hosting different communities, it is important to reduce inequalities and support the development of indigenous expertise and communities in the Arctic. Sfraga and Durkee (eds.), "Navigating the Arctic's 7Cs".

34 Liv Karin Parnemo, "Russia's Naval Development-Grand Ambitions and Tactical Pragmatism", *The Journal of Slavic Military Studies*, 32:1, 2019, pp. 58-59; Arctic Portal, "Russian Federation's Policy for the Arctic to 2020", 2010, https://icr.arcticportal.org/index.php?option=com_content&view=article&id=1791%3, accessed 20.09.2023.

35 Gail Fondahl, Aileen A. Espiritu and Aytalina Ivanova, "Russia's Arctic Regions and Policies", Ken S. Coates (ed.), *The Palgrave Handbook of Arctic Policy and Politics*, Palgrave Macmillan, London, 2020, pp. 204-212.

36 Duncan Depledge, "NATO and the Arctic", *The RUSI Journal*, 165:5-6, 2020a, p. 83; Duncan Depledge, "Train Where You Expect to Fight: Why Military Exercises have Increased in the High North", *Scandinavian Journal of Military Studies*, 3:1, 2020b, p. 297.

37 Voronkov, "The Arctic for Eight".

should prioritise political and preventive action over military operations, particularly in the Arctic.³⁸ However, this stance has changed after Russia's military involvement in Ukraine in 2014.³⁹ The U.S. expressed concern that the spirit of peace in the Arctic could be undermined. Criticizing the growing number of Russian military forces in the region, the U.S.'s former Secretary of State Clinton expressed that Russia's expansionist policies could spread to the Arctic and made a call to Western powers to unite against the Russian threat.⁴⁰ Following Russia's annexation of Crimea in 2014, cooperation between Russia and the Arctic states broke down and pressure mounted on NATO to reconsider its regional strategy. These events have led to Russia's loss of participation in the Arctic Security Forces Roundtable and the cancellation of the Arctic Chiefs of Defence Conference.⁴¹

NATO has accelerated its engagement in the Arctic in response to Russian rearmament. A new Joint Force Command (JFC) for North Atlantic and High North operations has been deployed and the North Atlantic Council has more closely monitored Russia's actions in the region.⁴² NATO has also developed its large-scale military exercises in the Arctic.⁴³ To demonstrate its commitment to preventing the region from becoming a hotspot for international conflict, NATO established a new command, NATO's Arctic Command (ARCCOM), to use deterrence and counter Russian aggression in the High North.⁴⁴ This enables NATO to maintain the security of its northern borders and prevent future conflicts from spilling over into the Arctic. Emphasizing how a great power game has replaced the absence of strategic competition in the Arctic, NATO Assistant Secretary-General for Defence Investment Grand stated that Arctic governments are now "more in favour of seeing NATO in the region".⁴⁵ This aligns with the NATO 2030 report, which highlights how developments in the region can impact NATO's interests.

Although Russia's ultimate ambition in the Arctic is to protect its nuclear arsenal, the second-strike capabilities of its powerful Northern Fleet, and Russia's strategic territory, according to the Center for Strategic and International Studies,⁴⁶ this increased presence has revived the region's Cold War legacy and mobilised the West's Northern Flank spirit. The lack of dialogue between Russia and the West after Russia's invasion of Crimea in 2014

38 NATO, "Q&A Session with NATO Secretary General Jaap de Hoop Scheffer at the NATO Youth Forum", 2 April 2009, https://www.nato.int/cps/en/natolive/opinions_52741.htm, accessed 02.04.2009.

39 Despite this negative situation, initiatives have been taken to maintain the cooperation between 2014 and 2018. Sfraga and Durkee (eds.), "Navigating the Arctic's 7Cs". In 2015 and 2016, representatives from Russia, the United States, Norway, Sweden, Finland, Canada, Iceland, Greenland, the United Kingdom, Germany, China, and France participated in ambassadorial panels to establish a balance between mutual interests and national interests regarding the Arctic High Seas. Ambassadorial Panel, "Building Common Interests in the Arctic Ocean", University of Reykjavik, 2015, <https://en.ru.is/news/arctic-high-seas-oct15>, accessed 29.02.2024; Ambassadorial Panel, "Building Common Interests in the Arctic Ocean", University of Reykjavik, 2016, <https://en.ru.is/news/building-common-interests-in-the-arctic-ocean-1>, accessed 29.02.2024.

40 The Globe and Mail, "Hillary Clinton Warns Montreal Crowd of Russia's Increased Activity in Arctic", 2014, <https://www.theglobeandmail.com/news/politics/clinton-warns-montreal-crowd-of-russias-increased-activity-in-arctic/article17560676/>, accessed 12.10.2023.

41 Depledge, "NATO and the Arctic", p. 84.

42 Ibid., pp. 87-88.

43 Depledge, "Train Where You Expect to Fight", pp. 291-294.

44 The Arctic Institute, "NATO's Arctic Command: A Case for the Expansion of NATO's Mission in the High North", 2023, <https://www.thearcticinstitute.org/nato-arctic-command-case-expansion-nato-mission-high-north/>, accessed 28.02.2024.

45 Sebastian Sprenger, "NATO's Camille Grand on the Alliance's Arctic Tack", 2020, <https://www.defensenews.com/global/europe/2020/05/11/natos-camille-grand-on-the-alliances-arctic-tack/>, accessed 15.09.2023.

46 Heather A. Conley, Matthew Melino and Jon B. Alterman, "The Ice Curtain: Russia's Arctic Military Presence", Center for Strategic and International Studies, 2020, <https://www.csis.org/analysis/ice-curtain-russias-arctic-military-presence>, accessed 28.02.2024.

makes militarization in the region critical.⁴⁷ Furthermore, the fragile relations between Russia and Western governments have been undermined by serious disagreements over the Syrian conflict, Russia's support for anti-government forces in Ukraine in 2014, interference in the 2016 U.S. election and the recent Russian-Ukrainian War, all of which have revived historical rivalries.⁴⁸ Due to distrust, fear, deft diplomacy, and lack of dialogue, security dilemmas have arisen in the Arctic.⁴⁹

Overall, the emergence of climate-based geopolitical rivalry has changed the "structure" of the region. The structural shift in the Arctic has triggered a change in NATO's interests, behaviour, and overall identity. As noted by Akikie, with the pressure of increasing geopolitical competition, NATO would emphasise the "collective defence" dimension of its identity, but since climate change is not a concrete threat, the use of "collective defence" had to be justified.⁵⁰ The next part demonstrates that NATO has attempted to develop and justify a comprehensive policy towards the Arctic by securitising the changing climate as a concrete threat.

3. NATO's Securitisation of Climate Change

Climate change and the geopolitical competition resulting from it in the Arctic have restructured the region. According to Akikie, although NATO emphasises the "collective defence" dimension of its organizational identity in response to Russia's growing presence under changing conditions, this identity is not well-suited to address climate change due to its intangible nature.⁵¹ NATO has thus engaged in transforming climate change into a tangible threat by securitising it as a crisis multiplier and a threat multiplier.

One of the discursive strategies NATO has used to securitise climate change has been treating climate change and security as interchangeable and two sides of the same coin⁵² rather than distinguishing security threats "tangible and intangible" NATO has addressed many global security issues together, such as Russia's conflict in Ukraine, North Korea's missile tests, terrorism, nuclear proliferation, and climate change.⁵³ Emphasizing the importance of changing climate for the Alliance due to its connection with security issues,⁵⁴ NATO has often used the expressions "crisis multiplier" and "threat multiplier" to underscore the severity of the threat.⁵⁵ Using these expressions, NATO has stated that climate change exacerbates

47 Miloš Tomić, "Strategic Control of the Arctic and Possible Armed Conflict of the Great Powers", *Politika Nacionalne Bezbednosti*, 24:1, 2023, p. 146.

48 Sfraga and Durkee (eds.), "Navigating the Arctic's 7Cs".

49 James Kenneth Wither, "An Arctic Security Dilemma: Assessing and Mitigating the Risk of Unintended Armed Conflict in the High North", *European Security*, 30:4, 2021, p. 650.

50 Akikie, NATO and the Arctic, p. 74.

51 *Ibid.*, p. 74.

52 NATO, "The Geopolitical Implications of COVID-19", 30 June 2020, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_176983.htm?selectedLocale=en, accessed 26.10.2023; NATO, "Opening Remarks by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the NATO Youth Summit", 28 April 2022, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_194916.htm?selectedLocale=en, accessed 5.11.2023; NATO, "High-Level Discussion on Climate Security with the NATO Secretary General at COP27", 8 November 2022, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_208773.htm?selectedLocale=en, accessed 11.10.2023; NATO, "Remarks by NATO Secretary General Jens Stoltenberg", 2 November 2021, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_188262.htm?selectedLocale=en, accessed 2.11.2021.

53 NATO, "Speech by NATO Secretary at Keio University", 1 February 2023, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_211398.htm?selectedLocale=en, accessed 12.10.2023.

54 NATO, "High-Level Discussion on Climate Security with the NATO Secretary General at COP27".

55 NATO, "Press Conference by NATO Secretary General Jens Stoltenberg", 31 May 2021, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_184341.htm?selectedLocale=en, accessed 15.10.2023; NATO, "Remarks by NATO Secretary General Jens Stoltenberg", 7 June 2021, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_184735.htm?selectedLocale=en, accessed 17.10.2023; NATO, "Opening Speech by NATO Secretary General Jens

existing threats as a “threat catalyst” rather than creating new ones.⁵⁶ By giving the example of the Arctic, NATO has addressed the growing security problems through the lens of Arctic security, emphasizing the consequences of changing climate both in the civilian sector and military operations.⁵⁷

The focal points of NATO’s securitisation speech acts are related to the military and political security sectors. Regarding the political security sector, the securitisation discourses are centred on conflicts and violence within states. Specifically, NATO states that climate change intensifies the struggle for scarce resources like water, food, and land, which can lead to conflicts⁵⁸ and even wars⁵⁹ or exacerbate existing tensions.⁶⁰ By emphasizing the worsening interconnected security problems in vulnerable areas of the Middle East, the Sahel region, and North Africa, NATO explains the effect of climate change in providing a fertile environment for violent non-state actors, including terrorist organizations.⁶¹ Regarding the Arctic region, NATO has re-emphasised the effect of the rapidly changing climate on shifting the low-tension areas towards increasing global competition. Recalling climate change as a “conflict multiplier”,⁶² NATO notes that authoritarian regimes often use military intimidation or aggression to gain an advantage in the region.⁶³

However, NATO’s discourse on military security centres on its military operations.⁶⁴ Within this framework, NATO highlights that extreme weathers, like those in Iraq and the Arctic, have a detrimental impact on Alliance bases, military operations, and supply routes.⁶⁵ NATO notes that the impact of rising sea levels, specifically in the Arctic region, will have consequences for all naval bases. Referring to the role of traditional security structures and the military in building security, former NATO Secretary General Rasmussen stated that the

---

Stoltenberg at the High-Level Dialogue on Climate and Security”, 28 June 2022, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_197168.htm?selectedLocale=en, accessed 26.10.2023; NATO, “High-Level Discussion on Climate Security with the NATO Secretary General at COP27”; NATO, “Vilnius Summit Communiqué Issued by NATO Heads of State and Government”, 11 July 2023, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217320.htm?selectedLocale=en, accessed 15.11.2023.

56 NATO, “Speech by Prof. Dr. Rob de Wijk on NATO’s New Strategic Concept”, 19 September 2009, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_58107.htm?selectedLocale=en, accessed 10.11.2023.

57 NATO, “Joint Press Conference with NATO Secretary General Jens Stoltenberg and the Prime Minister of Canada, Justin Trudeau”, 26 August 2022, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_206908.htm?selectedLocale=en, accessed 11.10.2023.

58 NATO, “Speech by NATO Secretary General Anders Fogh Rasmussen on Emerging Security Risks”, 1 October 2009, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_57785.htm?selectedLocale=en, accessed 17.11.2023; NATO, “Opening Speech by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the High-Level Dialogue on Climate and Security”; NATO, “Speech by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the College of Europe in Bruges”, 4 March 2021, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_181919.htm?selectedLocale=en, accessed 15 October 2023; NATO, “Keynote Speech by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the Sciences PO Youth & Leaders Summit”, 18 January 2021, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_180709.htm?selectedLocale=en, accessed 15.09.2023.

59 NATO, “Opening Remarks by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the NATO Youth Summit”.

60 NATO, “High-Level Discussion on Climate Security with the NATO Secretary General at COP27”.

61 NATO, “Vilnius Summit Communiqué Issued by NATO Heads of State and Government”.

62 NATO, “The Geopolitical Implications of COVID-19”.

63 NATO, “NATO is Stepping Up in the High North to Keep Our People Safe”, 24 August 2022, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_206894.htm?selectedLocale=en, accessed 15.11.2023.

64 NATO, “The Geopolitical Implications of COVID-19”; NATO, “Joint Press Conference with NATO Secretary General Jens Stoltenberg and the Prime Minister of Canada, Justin Trudeau”; NATO, “High-Level Discussion on Climate Security with the NATO Secretary General at COP27”.

65 NATO, “Keynote Speech by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the Sciences PO Youth & Leaders Summit”; NATO, “Opening Speech by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the High-Level Dialogue on Climate and Security”.

Alliance should improve its efforts to tackle the insecurity consequences of changing climate with the following statements:⁶⁶

“I believe, for example, that the security implications of climate change need to be better integrated into national security and defence strategies— as the US has done with its Quadrennial Defence Review. That means asking our intelligence agencies to look at this as one of their main tasks. It means military planners should assess potential impacts, update their plans accordingly and consider the capabilities they might need in future... What about also including cooperation that helps build capacity in the armed forces of our Partners to better manage big storms, floods, or sudden movements of populations?”

NATO also securitises climate change in terms of its effects on human security, which is primarily linked to migration.⁶⁷ NATO reports mainly indicate that rising sea levels and temperatures will impact the lives of individuals and force people to migrate.⁶⁸ Underlining that threats to socio-economic development, food and water security and health may cause climate migration and social instability, the NATO Parliamentary Assembly Report predicts that by 2070, extreme temperatures will force billions of people to migrate from regions including South America, Africa, Southeast Asia, India, and the Middle East. More importantly, the report warns that Alliance members may face political, economic, and humanitarian difficulties as these migratory flows shift towards European countries.⁶⁹

Noting the varying effects of climate change on different states regarding this humanitarian crisis, NATO states that food production will decrease by 10% with every 1.8-degree increase in temperature and this insecurity will have a greater impact on individuals and governments who cannot afford the financial burden of this situation.⁷⁰ Apart from migration, NATO recognises the adverse outcomes of the changing climate on gender equality. According to the Climate Change and Security Impact Assessment Report, factors such as gender, socio-economic structure, and social expectations will influence how individuals are exposed to the harmful outcomes of changing climate.⁷¹ The report indicates that climate change will not affect every individual equally and particularly women and girls will be the most vulnerable group.

In connection with human security, another area of NATO's focus is economic security. By stressing economic disparities among states caused by climate change, the NATO Parliamentary Assembly report observed that the economies of hot and disaster-prone countries decreased by over 25% between 1961 and 2010.⁷² The report revealed that developing countries, where agriculture, forestry, and fisheries sectors are concentrated, will be the most vulnerable to the negative outcomes of climate change. The NATO Parliamentary

66 NATO, “Speech by NATO Secretary General Anders Fogh Rasmussen on Emerging Security Risks”.

67 NATO, “NATO and the Security Implications of Climate Change”, 28 September 2020, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_178355.htm, accessed 26.10.2023; NATO, “Remarks by NATO Secretary General Jens Stoltenberg”; NATO, “High-Level Discussion on Climate Security with the NATO Secretary General at COP27”.

68 NATO, “Keynote Speech by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the Sciences PO Youth & Leaders Summit”; NATO, “Speech by Prof. Dr. Rob de Wijk on NATO's New Strategic Concept”.

69 NATO Parliamentary Assembly, “Understanding, Adapting to, and Limiting the Impact of Climate Change on Allied Civil Security. Special Report”, 2022, <https://www.nato-pa.int/document/2022-climate-change-report-sanchez-012-cds>, accessed 12.12.2023.

70 NATO, “Speech by NATO Secretary General Anders Fogh Rasmussen on Emerging Security Risks”.

71 NATO, “Climate Change and Security Impact Assessment”, 2023, https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2023/7/pdf/230711-climate-security-impact.pdf, accessed 12.10.2023.

72 NATO Parliamentary Assembly, “Understanding, Adapting to, and Limiting the Impact of Climate Change on Allied Civil Security. Special Report”.

Assembly has specifically stated that 30 million people may need humanitarian assistance in the Sahel region, where climate risks overlap with poor socio-economic conditions.⁷³

Energy security is the last key sector in NATO's climate change discourse. Stating that Russia uses energy as a tool of pressure, NATO argues that alternative ways must be found to reduce dependence on fossil fuels and Russian oil and natural gas.⁷⁴ NATO has demonstrated its commitment to investing in green energy technologies by arguing that reducing dependence on other countries is not the solution.⁷⁵ Regarding the Arctic's importance for energy security, NATO acknowledges Norway's crucial contribution to enhancing the Alliance's comprehension and response to the challenges in the High North, thus strengthening common security, including energy security. Attributing its increased military deployment in the Arctic to deter and respond to threats to critical infrastructure,⁷⁶ NATO stated that the gas platform in the North Sea is essential in ensuring energy supply to Norway, the Nordic Regions, and Europe.⁷⁷

The securitisation in different sectors also enables NATO to take two extraordinary measures in the field of climate issues. Firstly, by incorporating climate change into the three main areas of "Strategic Environment", "Crisis Prevention and Management", and "Collaborative Security" in the 2022 Strategic Concept, NATO aims to achieve its vision of becoming the leading international organization through adaptation. While reminding military units to remain strong against the adverse results of climate change, NATO presents the need for adjusting its operations, equipment, and uniforms to better cope with severe weather conditions.⁷⁸ Secondly, in the face of the worsening security problems in the Arctic due to climate change,⁷⁹ NATO Secretary General Jens Stoltenberg re-affirmed NATO's commitment to addressing issues like climate change and melting glaciers with the use of Article V. Stating that NATO's primary role is a military alliance, Stoltenberg emphasised that NATO does not have a direct responsibility to combat climate change and reduce emissions, unlike many other various institutions and organizations that undertake this role. Instead, by emphasizing the relations between Article 5 and climate change, together with the various security threats it poses, Stoltenberg stated that NATO will focus on the security aspects of climate change.⁸⁰ NATO Deputy Secretary General Gottemoeller conveyed this understanding with the following statement:⁸¹

"First of all, I do want to say that this area is of extraordinary importance, and NATO recognises extraordinary importance in a strategic sense and the climate changes that have been developing speed there have only heightened that sense

73 Ibid.

74 NATO, "High-Level Discussion on Climate Security with the NATO Secretary General at COP27".

75 NATO, "Opening Speech by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the High-Level Dialogue on Climate and Security".

76 NATO, "Joint Press Point", 24 March 2023, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_213193.htm?selectedLocale=en, accessed 12.10.2023.

77 NATO, "Press Conference by NATO Secretary General Jens Stoltenberg on the Release of His Annual Report 2022", 21 March 2023, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_212998.htm?selectedLocale=en, accessed 12.10.2023.

78 NATO, "High-Level Discussion on Climate Security with the NATO Secretary General at COP27".

79 NATO, "Joint Press Conference with NATO Secretary General Jens Stoltenberg and the Prime Minister of Canada, Justin Trudeau".

80 NATO, "Lecture by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the Leiden University College", 18 April 2018, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_153756.htm?selectedLocale=en, accessed 22.09.2023.

81 NATO, "Speech by NATO Deputy Secretary General Rose Gottemoeller at the NATO Parliamentary Assembly Session", 29 May 2017, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_144090.htm?selectedLocale=en, accessed 12.10.2023.

of strategic importance of the region. So, NATO is both concerned in a historical sense about the Arctic region but also, very I would say, seized on the matter that there is this environmental issue, and a rapid climate change is going on there. So, both aspects are something that NATO has been fully embracing.”

To summarise, NATO primarily addresses the securitisation of climate change through the military, political, and energy security sectors in the Arctic region while presenting human and economic security sectors out of the Arctic context. By drawing attention to its various concrete impacts in these sectors, NATO securitises climate change.

Conclusion

At the beginning of the post-Cold War, the Arctic region provided a platform for international actors to pursue cooperative initiatives, leading to the foundation of regional initiatives such as the Arctic Council aimed at resolving regional problems. However, the intense effects of the changing climate in the region have not only resulted in environmental problems but have also eroded cooperation and increased geopolitical competition by opening access to previously inaccessible commodities and facilitating commerce through reduced transportation costs. The transformation of the region's structure from a cooperative front to a competitive area has manifested itself with the conflicting interests of various actors, including Russia, China, and NATO in the region.

As the change in structure leads to shifts in the identities, interests, and behaviours of the actors, NATO has adjusted itself to the changing Arctic environment by using the collective defence dimension of its flexible identity, despite its post-Cold War emphasis on collaborative efforts defined by Article II. Mutual criticisms between Russia and NATO in the region have resulted in an increasing military presence. However, Russia's invasion of Crimea in 2014 and the Ukraine War launched in 2022 have led to NATO's preparation to escalate the crisis and prevent Russia's aggressive stance in the international system from being reflected in the Arctic. This has led to the emergence of the idea of the Arctic security dilemma.

Based on the premise that collective defence requires a tangible threat, this study has discussed how NATO has attempted to construct climate change as a concrete threat by securitising it as a threat and crisis multiplier. The study on NATO's securitisation of climate change has three main findings. Firstly, NATO prioritises Arctic security through the political, military, and energy security sectors. Military security discourse focuses on the challenges in the conduct of military operations, such as extreme precipitation effect on holding air operations and the supply of military equipment or extreme heat impact on the conduct of NATO personnel in their operations. Regarding the political security sector, NATO highlights the potential conflicts and crises of climate change. Moreover, NATO's discourse on energy security is in line with reducing dependence on Russia and fossil fuels.

The second finding is that climate change is securitised in the human and economic security sectors without relevance to the widespread Arctic context. These securitisation discourses are shaped around the issues of climate-induced migration, socio-economic inequality, the disproportionate impact on women and girls, and the greater vulnerability of Sahel, North Africa and the Middle East. The study concludes as a last finding that securitisation enhances NATO's adaptive capacity, thus strengthening collective defence in the Arctic. By concretizing the threat through securitisation discourses, NATO justifies its actions taken in the area within its collective defence identity framework.

In conclusion, this study has analysed NATO's securitisation of climate change; future research can provide a broader comprehension of the issue by focusing on Russia and its securitisation of climate change in the region.

Çatışma Beyanı:

Araştırmanın yazarları olarak herhangi bir çıkar çatışma beyanımız bulunmamaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı:

Yazarlar araştırmaya eşit oranda katkıda bulunmuştur.

References

Published Works

- AKIKIE Daniel (2022). NATO and the Arctic: Theorizing NATO's Twenty First Century Problem, *Ph.D. Thesis*, Harvard University, Massachusetts.
- BALZACQ Thierry (2011). "A Theory of Securitization: Origins, Core Assumptions, and Variants", Thierry Balzacq (ed.), *Securitization Theory: How Security Problems Emerge and Dissolve*, Routledge, London, 1-30.
- BUZAN Barry WAEVER Ole and DE WILDE Jaap (1998). *Security: A New Framework for Analysis*, Lynne Rienner Publishers, Boulder, Colorado.
- BYERS Michael (2017). "Crises and International Cooperation: An Arctic Case Study", *International Relations*, 31:4, 375-402.
- DEPLEGDE Duncan (2020a). "NATO and the Arctic", *The RUSI Journal*, 165:5-6, 80-90.
- DEPLEGDE Duncan (2020b). "Train Where You Expect to Fight: Why Military Exercises have Increased in the High North", *Scandinavian Journal of Military Studies*, 3:1, 288-301.
- FLOCKHART Trine (2016). "Understanding NATO through Constructivist Theorizing", Mark Webber & Adrian Hyde-Price (eds.), *Theorising NATO: New Perspectives on the Atlantic Alliance*, Routledge, London, 140-160.
- FONDAHL Gail ESPIRITU Aileen A. and IVANOVA Aytalina (2020). "Russia's Arctic Regions and Policies", Ken S. Coates (ed.), *The Palgrave Handbook of Arctic Policy and Politics*, Palgrave Macmillan, London, 195-216.
- KEIL Kathrin (2014). "The Arctic: A New Region of Conflict? The Case of Oil and Gas", *Cooperation and Conflict*, 49:2, 162-190.
- KONYSHEV Valery and SERGUNIN Alexander (2014). "Russia's Policies on the Territorial Disputes in the Arctic", *Journal of International Relations and Foreign Policy*, 2:1, 55-83.
- LAMAZHAPOV Erdem (2020). The Environmental in Security: Securitization Theory and Russian Environmental Security Policy, *MA Thesis*, University of Oslo, Oslo.
- LAMBACH Daniel (2020). "Cooperation in the Cold-The Arctic Search and Rescue Agreement", Joachim Weber (ed.), *Handbook on Geopolitics and Security in the Arctic: The High North between Cooperation and Confrontation*, Springer, Cham, 273-289.
- MARDIKIAN Lisa and GALANI Sofia (2023). "Protecting the Arctic Indigenous Peoples' Livelihoods in the Face of Climate Change: The Potential of Regional Human Rights Law and the Law of the Sea", *Human Rights Law Review*, 23:3, 1-24.
- TOMIĆ Miloš (2023). "Strategic Control of the Arctic and Possible Armed Conflict of the Great Powers", *Politika Nacionalne Bezbednosti*, 24:1, 133-152.
- PADRTOVÁ Barbora (2017). Securitization of the Arctic: U.S. Securitizing Actors and Their Strategies, *Ph.D. Thesis*, Masaryk University, Brno.
- PARNEMO Liv Karin (2019). "Russia's Naval Development-Grand Ambitions and Tactical Pragmatism", *The Journal of Slavic Military Studies*, 32:1, 41-69.

- SUVANTO Veera Pauliina (2016). *Geopolitics of the Arctic: Challenges and Prospects*, MA Thesis, University of Barcelona, Barcelona.
- WAEVER Ole (1995). "Securitization and Desecuritization", Ronnie D. Lipschutz (ed.), *On Security*, Columbia University Press, New York, 46-87.
- WITHER James Kenneth (2021). "An Arctic Security Dilemma: Assessing and Mitigating the Risk of Unintended Armed Conflict in the High North", *European Security*, 30:4, 649-666.

Internet Sources

- Ambassadorial Panel (2015). "Building Common Interests in the Arctic Ocean", University of Reykjavik, <https://en.ru.is/news/arctic-high-seas-oct15>, accessed 29.02.2024.
- Ambassadorial Panel. (2016). "Building Common Interests in the Arctic Ocean", University of Reykjavik, <https://en.ru.is/news/building-common-interests-in-the-arctic-ocean-1>, accessed 29.02.2024.
- Arctic Portal (2010). "Russian Federation's Policy for the Arctic to 2020", https://icr.arcticportal.org/index.php?option=com_content&view=article&id=1791%3, accessed 20.09.2023.
- BERKMAN Paul Arthur (2014). "Stability and Peace in the Arctic Ocean through Science Diplomacy", *Science & Diplomacy*, 3:2, https://www.sciencediplomacy.org/sites/default/files/stability_and_peace_in_the_arctic_ocean_through_science_diplomacy_science_diplomacy.pdf, accessed 28.01.2024.
- CONLEY Heather A. MELINO Matthew and ALTERMAN Jon (2020). "The Ice Curtain: Russia's Arctic Military Presence", Center for Strategic and International Studies, <https://www.csis.org/analysis/ice-curtain-russias-arctic-military-presence>, accessed 28.02.2024.
- GORBACHEV Mikhail. (1 October 1987). "The Speech in Murmansk at the Ceremonial Meeting on the Occasion of the Presentation of the Order of Lenin and the Gold Star Medal to the City of Murmansk", https://www.barentsinfo.fi/docs/Gorbachev_speech.pdf, accessed 01.03. 2024.
- HUEBERT Rob EXNER-PIROT Heather LAJEUNESSE Adam and JAY Gullede. "Climate Change and International Security: the Arctic as a Bellwether", *Center for Climate and Energy Solutions*, May 2012, <https://www.c2es.org/wp-content/uploads/2012/04/arctic-security-report.pdf>, accessed 24.10.2023.
- HUEBERT Rob. "NATO, NORAD and the Arctic", John Higginbotham & Jennifer Spence (eds.), *North of 60: Toward a Renewed Canadian Arctic Agenda*, *Centre for International Governance Innovation*, 2016, https://www.cigionline.org/static/documents/north_of_60_special_report_lowres.pdf, accessed 24.10.2023.
- Intergovernmental Panel on Climate Change. (2023). "Climate Change 2023 Synthesis Report", https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/downloads/report/IPCC_AR6_SYR_SPM.pdf, accessed 10.11.2023.
- NATO Parliamentary Assembly (2022). "Understanding, Adapting to, and Limiting the Impact of Climate Change on Allied Civil Security, Special Report", <https://www.nato-pa.int/document/2022-climate-change-report-sanchez-012-cds>, accessed 12.12.2023.
- NATO (1991). "The Alliance's Strategic Concept", https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_23847.htm, accessed 15.09.2023.
- NATO (2 April 2009). "Q&A Session with NATO Secretary General Jaap de Hoop Scheffer at the NATO Youth Forum", https://www.nato.int/cps/en/natolive/opinions_52741.htm, accessed 25.09.2023.
- NATO. (19 September 2009). "Speech by Prof. Dr. Rob de Wijk on NATO's New Strategic Concept", https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_58107.htm?selectedLocale=en, accessed 10.11.2023.
- NATO (1 October 2009). "Speech by NATO Secretary General Anders Fogh Rasmussen on Emerging Security Risks", https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_57785.htm?selectedLocale=en, accessed 17.11.2023.
- NATO (29 May 2017). "Speech by NATO Deputy Secretary General Rose Gottemoeller at the NATO Parliamentary Assembly Session", https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_144090.htm?selectedLocale=en, accessed 12.10.2023.
- NATO (18 April 2018). "Lecture by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the Leiden University College", https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_153756.htm?selectedLocale=en, accessed 22.09.2023.
- NATO (30 June 2020). "Speech by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the German Institute for Global and Area Studies", https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_176983.htm?selectedLocale=en, accessed 26.10.2023.
- NATO (2020, September 28). "NATO and the Security Implications of Climate Change", https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_178355.htm, accessed 26.10.2023.

- NATO (18 January 2021). “Keynote Speech by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the Sciences PO Youth & Leaders Summit”, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_180709.htm?selectedLocale=en, accessed 15.09.2023.
- NATO (4 March 2021). “Speech by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the College of Europe in Bruges”, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_181919.htm?selectedLocale=en, accessed 15.10.2023.
- NATO (31 May 2021). “Press Conference by NATO Secretary General Jens Stoltenberg”, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_184341.htm?selectedLocale=en, accessed 15.10.2023.
- NATO (7 June 2021). “Remarks by NATO Secretary General Jens Stoltenberg”, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_184735.htm?selectedLocale=en, accessed 17.10.2023.
- NATO (2 November 2021). “Remarks by NATO Secretary General Jens Stoltenberg”. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_188262.htm?selectedLocale=en, accessed 25.09.2023.
- NATO (2022). “Strategic Concept”, https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf, accessed 27.09.2023.
- NATO (28 April 2022). “Opening Remarks by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the NATO Youth Summit”, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_194916.htm?selectedLocale=en, accessed 5.11.2023.
- NATO (28 June 2022). “Opening Speech by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the High-Level Dialogue on Climate and Security”, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_197168.htm?selectedLocale=en, accessed 26.10.2023.
- NATO (4 August 2022). “NATO Secretary General Jens Stoltenberg’s Speech”, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_198141.htm?selectedLocale=en, accessed 15.10.2023.
- NATO (24 August 2022). “NATO is Stepping Up in the High North to Keep Our People Safe”, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_206894.htm?selectedLocale=en, accessed 15.11.2023.
- NATO (26 August 2022). “Joint Press Conference with NATO Secretary General Jens Stoltenberg and the Prime Minister of Canada, Justin Trudeau”, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_206908.htm?selectedLocale=en, accessed 11.10.2023.
- NATO (8 November 2022). “High-Level Discussion on Climate Security with the NATO Secretary General at COP27”, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_208773.htm?selectedLocale=en, accessed 11.10.2023.
- NATO. (2023). “Climate Change and Security Impact Assessment”, https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2023/7/pdf/230711-climate-security-impact.pdf, accessed 12.10.2023.
- NATO (1 February 2023). “Speech by NATO Secretary at Keio University”, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_211398.htm?selectedLocale=en, accessed 12.10.2023.
- NATO (21 March 2023). “Press Conference by NATO Secretary General Jens Stoltenberg on the Release of His Annual Report 2022”, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_212998.htm?selectedLocale=en, accessed 12.10.2023.
- NATO (24 March 2023). “Joint Press Point”, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_213193.htm?selectedLocale=en, accessed 12.10.2023.
- NATO (11 July 2023). “Vilnius Summit Communiqué Issued by NATO Heads of State and Government”, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217320.htm?selectedLocale=en, accessed 15.11.2023.
- PEIMANI Hooman. “Melting of the Arctic Sea Ice”, *Asia-Pacific Energy Research Centre*, November 2015, https://www.apec.org/docs/default-source/Publications/2015/12/Melting-of-the-Arctic-Sea-Ice---Significance-for-the-APEC-Economies-Energy-Security/Melting_of_the_Arctic_Sea_Ice_-_Significance_for_the_APEC_Economies_Energy_Security.pdf, accessed 20.10.2023.
- SFRAGA Mike and DURKEE Jack (eds.). “Navigating the Arctic’s 7Cs”, *Wilson Center*, 2021, https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/media/uploads/documents/Polar%207Cs%206x9%20BOOK-FINAL_WEB%20%28%29.pdf, accessed 20.10.2023.
- SPRENGER Sebastian (2020). “NATO’s Camille Grand on the Alliance’s Arctic Tack”, *Defense News*, <https://www.defensenews.com/global/europe/2020/05/11/natos-camille-grand-on-the-alliances-arctic-tack/>, accessed 15.09.2023.

- The Arctic Institute (2023). "NATO's Arctic Command: A Case for the Expansion of NATO's Mission in the High North", <https://www.thearcticinstitute.org/nato-arctic-command-case-expansion-nato-mission-high-north/>, accessed 28.02.2024.
- The Globe and Mail (2014). "Hillary Clinton warns Montreal Crowd of Russia's Increased Activity in Arctic", <https://www.theglobeandmail.com/news/politics/clinton-warns-montreal-crowd-of-russias-increased-activity-in-arctic/article17560676/>, accessed 12.10. 2023.
- U.S. Geological Survey (2008). "Circum-Arctic Resource Appraisal: Estimates of Undiscovered Oil and Gas North of the Arctic Circle", <https://pubs.usgs.gov/fs/2008/3049/fs2008-3049.pdf>, accessed 12.10. 2023.
- VORONKOV Lev (2013). "The Arctic for Eight", <https://eng.globalaffairs.ru/articles/the-arctic-for-eight/>, accessed 11.10.2023.
- ZANDEE Dick KIMBERLEY Kruijver and STOETMAN Adája. "The Future of Arctic Security", *Clingendael Report*, April 2020, https://www.clingendael.org/sites/default/files/2020-04/Report_The_future_of_Arctic_security_April2020.pdf, accessed 20.10. 2023.

Social Media as an Agent of Influence: Twitter Bots in Russia - Ukraine War

Bir Etki Ajanı Olarak Twitter: Rusya-Ukrayna Savaşında Twitter Botları

Muhammed Hayati
TABAN*

İsmail GÜR**

* Asst. Prof., Turkish
National Defence University,
Alparslan Defence Sciences
and National Security
Institute, Intelligence Studies
Department, Ankara, Türkiye,
ORCID:0000-0003-1785-9965,
e-mail: mhtaban@kho.msu.edu.tr

** Ph.D Student, Hacettepe
University, Actuarial Sciences,
Ankara, Türkiye, ORCID: 0000-
0001-7014-4606,
e-mail: igur44@gmail.com

Geliş Tarihi / Submitted:
27.11.2023

Kabul Tarihi / Accepted:
31.01.2024

Abstract

The world has been witnessing a war in Ukraine since Russia started its attacks on 24 February 2022. At this point, Russia has not only deployed its troops but also put its Twitter bots to work. The war has both covered conventional spaces and unconventional spaces like social media. In this regard, our study aims to understand to what extent bots were used by Russia during the first eight days of the war. To this end, we collect data between the 24th of February and the 4th of March. On data collection, we carry out a bot prediction for collected tweets. Findings suggest that Twitter reacted to bots quite quickly and that Russia could not manage to exploit the Russian Twitter sphere as much as it did before. Therefore, Russia chose to block Twitter.

Keywords: Twitter, Bots, Russia, Ukraine, Social Media Intelligence

Öz

Rusya'nın 24 Şubat 2022'de başladığı saldırıdan bu yana dünya Ukrayna'da bir savaşa tanıklık ediyor. Bu savaşta Rusya'nın sadece askerlerini konuşlandırmakla kalmadığını, aynı zamanda Twitter botlarını da devreye soktuğuna tanıklık etmekteyiz. Rusya-Ukrayna savaşı bu açıdan hem geleneksel hem de sosyal medya gibi geleneksel olmayan alanlarda süregelmektedir. Bu bağlamda, çalışmamız savaşın ilk 8 gününde botların Rusya tarafından ne ölçüde kullanıldığını anlamayı amaçlamaktadır. Bu amaçla 24 Şubat ile 4 Mart tarihleri arasında Twitter'dan veri toplanmıştır. Veriler toplandıktan sonra, elde edilen tweetler için bir bot tahmini gerçekleştirilmiştir. Bulgular, Twitter'ın botlara oldukça hızlı tepki verdiğini ve Rusya'nın Rus Twitter atmosferini eskisi kadar istismar edemediğini göstermektedir. Bu açıdan düşünüldüğünde Rusya'nın Twitter'ı neden engellemeyi seçtiği daha iyi anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Twitter, Botlar, Rusya, Ukrayna, Sosyal Medya İstihbaratı

Introduction

Since Russia first attacked Ukraine on 24 February 2022, we have been witnessing one of the most important armed conflicts in Europe after World War II. As of October 2023, the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR) recorded 27.768 civilian casualties in the country: 9.806 killed and 17.962 injured.¹ And there is another casualty: “truth”. Especially in difficult times like crises, conflicts and wars, truth is among the first values we lose. Today, it is lost within the limitless boundaries of social media with the help of new developments.

It is undeniable that social media has been a part of our everyday lives for a while. It has almost replaced the traditional media tools. Every day more and more people give up buying newspapers and start getting the news from social media. According to October 2023 statistics, 4,95 billion people use social media worldwide.² As a result, people are exposed to propaganda and disinformation through social media more than ever.³ This exposure paves the way for malicious purposes. More specifically, those, who need manipulation, resort to social media immediately, as social media is the easiest and fastest way to achieve it.⁴ To put it simply, social media platforms can turn into a warfare zone (for information wars) and parties of a conflict put their effort into winning this war too. At times of conflict, it is believed that the more you lie, the less you need to use real weapons, therefore you will not even need to shoot a bullet if you can prove the success of your propaganda.⁵

The power of social media is doubled with the introduction of automated programs like bots. Due to being easy, cost-effective and prevalent, social media is exploited with automated programs especially at times of crises at both local and global scale. During the said times, accuracy and truth are replaced with confusion and distortion of truth by entities who need public manipulation. At this point, political actors, governments, and parties in a conflict employ social media tools to shape public opinion.⁶ Especially during conflicts, social media plays a significant role in influencing domestic opinion, shaping international opinion, and winning hearts and minds within conflict zones.⁷ Therefore the impact of social media has reached to a point in which it has become a weapon that is available for anyone to use and bots are useful power amplifiers of this weapon.⁸

1 Office of The High Commissioner for Human Rights, “Ukraine: Emergency-UNHCR Data Portal,” October 2023, <https://data.unhcr.org/en/documents/download/104244>, accessed 11.11.2023

2 Statista, “Number of Social Media Users Worldwide as of October 2023”, <https://www.statista.com/statistics/617136/digital-population-worldwide/#:~:text=Worldwide%20digital%20population%202023&text=Of%20this%20total%2C%204.95%20billion,population%2C%20were%20social%20media%20users>, accessed 28.12.2023

3 Kai Shu et al., “Fake News Detection on Social Media: A Data Mining Perspective,” *ACM SIGKDD Explorations Newsletter* 19:1, 2017, p. 12.

4 Caroline Jack, “Lexicon of Lies: Terms for Problematic Information” (Data & Society Research Institute, 2017), 3, https://datasociety.net/wp-content/uploads/2017/08/DataAndSociety_LexiconofLies.pdf, accessed 11.11.2023.

5 Andrei Aliaksandru, “Brave New War: The Information War between Russia and Ukraine”, *Index on Censorship* 43:4, 2014, p. 57.

6 Samuel C. Woolley and Philip N. Howard, “Social Media, Revolution, and the Rise of Political Bot”, Piers Robinson, Philip M. Seib & Romy Fröhlich (eds.), *Routledge Handbook of Media, Conflict and Security*, New York, NY, 2017, p. 287.

7 David Miller, Piers Robinson and Vian Bakir, “Propaganda and Persuasion in Contemporary Conflict”, Piers Robinson, Philip M. Seib & Romy Fröhlich (eds.), *Routledge Handbook of Media, Conflict and Security*, Routledge, New York, NY, 2017, p. 309.

8 Mariam Orabi et al., “Detection of Bots in Social Media: A Systematic Review”, *Information Processing & Management* 57:4, 2020, p. 1.

As far as Twitter⁹ is concerned, it has a different place for disinformation campaigns than all other social media platforms. Most importantly, its features allow for easier exploitation especially by automated programs (bots) as long as they do not violate the Terms of Service. Hence, anyone or any group can use Twitter to manipulate Twitter users.¹⁰ As it gets so common to use bots on Twitter, it becomes easy to share (fake) news, distort reality, and facilitate global engagement.¹¹

To fight against this threat, the Twitter company started a deep investigation, after the 2016 United States (US) presidential elections and disclosed 3.814 Russian state-sponsored accounts on demand by US authorities.¹² Furthermore, Twitter updated its policies and analysis about bots, launched an Information Quality initiative, and hardened its stance against the bots.¹³ As we see in detail in the following sections and mentioned in Twitter's statement about the 2016 US presidential elections, Russia is among those who exploit Twitter many times for disinformation purposes. After the Russian attacks on Ukraine, Twitter took quick measures and even limited content from more than 300 official Russian government accounts, including that of Russian President Vladimir Putin.¹⁴ As a reaction to these developments, Russia chose to block access to Twitter.¹⁵

This study aims to understand how social media, Twitter in our case, was employed by Russia in the Russian Twitter-sphere (Russian-speaking Twitter users) during the first eight days of its attacks on Ukraine and why Twitter was blocked. To this end, we use Russian tweets by specific keywords collected through Twitter API and we focus on the eight days between 24 February 2022 (the start of the attacks by Russia) and 4 March 2022 (the Twitter ban by Russia) to understand the first wave of disinformation by bots together with attacks on the field. The use of bots is the focus point of the study because the literature on Russian disinformation suggests that the use of bots is one of the main tactics of Russian disinformation campaigns. Therefore, we will try to uncover to what extent Russia used bots during the first days of the conflict by using a bot detector, Tweetbotornot2.

In the following sections, we first explain disinformation on social media and the usage of bots within this context. We visit literature and try to put forth how social media is studied in the context of disinformation and propaganda. Then, we try to explain the understanding of bots' usage in social media. In the second part, we seek to describe Russian disinformation on social media and its strategies during critical moments. This brings us to build our research hypothesis. Then, we offer our data, methodology, and the findings of our research. In the end, we present a summary, the limitations of this study, and suggestions for future studies.

9 Twitter was renamed as "X" after being acquired by X Corporation by Elon Musk in 2022. However, the study was conducted while its official name was Twitter, so "Twitter" was chosen for the rest of the study. After the acquisition, the Twitter authentication protocol was terminated for academic uses, through which 10 million Tweets per month were allowed to be obtained.

10 Samuel C. Woolley and Philip Howard, "Computational Propaganda Worldwide: Executive Summary", *The Computational Propaganda Project*, 2017, p. 6.

11 Yevgeniy Golovchenko, Mareike Hartmann, and Rebecca Adler-Nissen, "State, Media and Civil Society in the Information Warfare over Ukraine: Citizen Curators of Digital Disinformation," *International Affairs*, 94:5, 2018, p. 977.

12 US. Department of Justice, "Report On The Investigation Into Russian Interference In The 2016 Presidential Election," 2019, <https://www.justice.gov/archives/sco/file/1373816/download>, accessed 03.05.2022.

13 Twitter, "Update on Twitter's Review of the 2016 US Election", January 19, 2018, https://blog.twitter.com/official/en_us/topics/company/2018/2016-election-update.html, accessed 03.05.2022.

14 James Clayton, "Twitter Moves to Limit Russian Government Accounts", April 5, 2022, <https://www.bbc.com/news/technology-60992373>, accessed 03.05.2022.

15 Luke Harding, "Russia Blocks Access to Facebook and Twitter", March 4, 2022, <https://www.theguardian.com/world/2022/mar/04/russia-completely-blocks-access-to-facebook-and-twitter>, accessed 03.05.2022.

1. Disinformation on Social Media and Bots

In addition to bot analysis, Twitter is a rich source for many different kinds of studies. For example, Taşdelen examines the online reflections of hate speech against immigrants on Twitter to determine how hate speech against refugees is carried out online. She collects 1545 tweets related to the hashtag on Twitter and analyse them through content analysis.¹⁶ Atabek analyses Tweets of local political figures to understand the difference between two different political communication styles.¹⁷ Agralı, Sökün and Karaaslan focus on Tweets about the İzmir Earthquake that took place in October 2020. They try to understand if such analysis can be used to make social inferences on time. They use data mining and natural language processing (NLP) methods.¹⁸ Mehmetcik, Koluk and Yüksel aim to understand the perception of Turkey among US Members of Congress. To this end, they analyse Twitter data from 2009 to 2021 by using statistical methodologies, network analysis, computational text analysis, and topic modelling tools.¹⁹ Yılmaz, Elmas and Eröz investigates how language is used to produce online discourses in tweets about refugees in the aftermath of a major social triggering event in Türkiye. They use critical discourse analysis of a randomly selected subset of 100 tweets for this purpose.²⁰ Kortunay analyses the usage of Twitter by universities in Turkey from a marketing perspective. She focuses on the Official Twitter accounts of 40 universities (20 of which are state universities, 20 of which are foundation universities) and uses Nvivo 11 for the study.²¹ Cam, Cam, Demirel and Ahmed conduct a sentiment analysis combining the lexicon-based and machine learning (ML)-based approaches in Turkish to investigate the public mood for the prediction of stock market behaviour in BIST30, Borsa İstanbul.²²

The focal point of this study is disinformation analysis. Disinformation is not a new term, but it is best to start by clarifying this term. Though disinformation, misinformation, and propaganda can be used interchangeably, they are essentially different. From the general to the specific terms, we can say that propaganda is the umbrella concept including strategies and methods to manipulate people about a topic. In this sense, disinformation is the deliberate act of spreading misleading or false information to deceive people. On the other hand, misinformation carries also deceitful and false messages, but the intent of the spreader is not deliberate.²³ Here, we can say that disinformation is deliberately created to achieve a distortion of realities and facts.²⁴

16 Birgül Taşdelen, "Twitter'da Suriyeli Mültecilere Karşı Çevrimiçi Nefret Söylemi: #suriyelileristemiyoruz", *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 11:2, 2020, pp. 562-575.

17 Ümit Atabek, "Twitterda Yerel Siyasal İletişim: Türkiye'de İki Farklı Tarz", *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 2020, p. 33.

18 Özgür Agralı, Hakan Sökün and Enis Karaaslan, "Twitter Data Analysis: Izmir Earthquake Case", *Journal of Emerging Computer Technologies*, 2:2, 2022, pp. 36-41.

19 Hakan Mehmetcik, Melih Koluk and Galip Yüksel, "Perceptions of Turkey in the US Congress: A Twitter Data Analysis", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 19:76, 2023, p. 69-89.

20 Fahri Yılmaz, Tugay Elmas and Betil Eröz, "Twitter-Based Analysis of Anti-Refugee Discourses in Türkiye", *Discourse & Communication*, 17:3, 2023, pp. 298-318.

21 Nevin Kortunay, "Turkish Universities' Use of Twitter: A Content Analysis", *Pamukkale Social Sciences Institute Journal*, 56, 2023, pp. 267-279.

22 Handan Cam et al., "Sentiment Analysis of Financial Twitter Posts on Twitter with the Machine Learning Classifiers", *Heliyon* 10:1, 2024.

23 European Commission, "Joint Communication To The European Parliament, The European Council, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of The Regions", 2018, https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/action_plan_against_disinformation.pdf; accessed 20.11.2022, Andrew M. Guess and Benjamin A. Lyons, "Misinformation, Disinformation, and Online Propaganda", Nathaniel Persily & Joshua A. Tucker (eds.), *Social Media and Democracy: The State of the Field, Prospects for Reform*, 1st ed, 2020, p. 10-11, Jack, "Lexicon of Lies," pp. 2-3.

24 Claire Wardle and Hossein Derakhshan, "Information Disorder: Toward an Interdisciplinary Framework for Research and Policymaking", *Council of Europe Strasbourg*, 2017, p. 20.

As mentioned earlier, social media is one of the means by which disinformation is commonly used to manipulate public opinion in recent years. The past decade has seen the rapid development of studies which indicate that social media has a significant role in spreading manipulative disinformation campaigns during elections, political scandals, and national security crises.²⁵ Furthermore, disinformation in social media has become a public loss that strong institutions even felt the necessity to take steps. To this end, the European Commission prepared its action plan against disinformation in 2018.²⁶

Automation is a common tool for disinformation, such that automated content is beyond our predictions. Twitter bots are among these kinds of automation. They perform simple, repetitive, and robotic tasks. This way they can both create their own content and interact with other users. Bots are also difficult to track because they can be deployed anywhere, including cloud computing environments, digital devices, and appliances. Therefore, bots are effective tools aiming at strengthening online propaganda and manipulation.²⁷ They can also mimic human accounts to amplify or choke certain messages distributed on social media.²⁸ They can hide their bot identity by mimicry and they can seem to be interesting to normal users by doing window dressing.²⁹ To illustrate, bots don't tweet or retweet about a specific agenda all the time, they sometimes post tweets about ordinary topics.³⁰ They can also create a network of bots (botnet) that can accomplish a coordinated social media campaign.³¹ Caldarelli et al. use a different term for coordinated bot accounts and call them "bot squats".³² These campaigns supported by automated programs are even called with a new term "computational propaganda".³³

There is a consensus among studies that bots are common on Twitter for different purposes. The number of bots and the percentage may vary depending on time and topic. A study carried out in 2016 claims that about 8.5% of all Twitter users are bots.³⁴ Varol et al. go

25 Emilio Ferrara et al., "The Rise of Social Bots," *Communications of the ACM*, 59: 7, 2016, p. 96, ; Timothy Graham et al., "Like a Virus: The Coordinated Spread of Coronavirus Disinformation", *The Australia Institute*, 2020, https://eprints.qut.edu.au/202960/1/P904_Like_a_virus_COVID19_disinformation_Web_.pdf, accessed 18.10.2022; Tobias R. Keller and Ulrike Klinger, "Social Bots in Election Campaigns: Theoretical, Empirical, and Methodological Implications," *Political Communication*, 36:1, 2019, pp. 171-189; Shu et al., "Fake News Detection on Social Media"; Onur Varol and İsmail Uluturk, "Journalists on Twitter: Self-Branding, Audiences, and Involvement of Bots," *Journal of Computational Social Science*, 3:1, 2020, pp. 83-101; Samuel C. Woolley and Philip N. Howard, "Introduction", Samuel C. Woolley & Philip N. Howard (eds.), *Computational Propaganda Political Parties, Politicians, And Political Manipulation On Social Media*, Oxford University Press, UK, 2019, pp. 3-18.

26 European Commission, "Joint Communication to The European Parliament, The European Council, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions."

27 Chengcheng Shao et al., "The Spread of Low-Credibility Content by Social Bots," *Nature Communications*, 9:1, 2018, p. 5; Denis Stukal et al., "Why Botter: How Pro-Government Bots Fight Opposition in Russia," *American Political Science Review*, 2022, p. 3; Woolley and Howard, "Computational Propaganda Worldwide," p. 6.

28 Woolley and Howard, "Computational Propaganda in Russia," pp. 4-6.

29 Simon Hegelich and Dietmar Janetzko, "Are Social Bots on Twitter Political Actors? Empirical Evidence from a Ukrainian Social Botnet", 2016, 582, <https://www.aaai.org/ocs/index.php/ICWSM/ICWSM16/paper/view/13015/12793>, accessed 07.10.2023.

30 Sergey Sanovich, "Computational Propaganda in Russia: The Origins of Digital Misinformation", Samuel Woolley & Philip N. Howard (eds.), *Computational Propaganda Political Parties, Politicians, And Political Manipulation on Social Media*, Oxford University Press, Oxford, 2019, p. 31.

31 Kai-Cheng Yang et al., "Arming the Public with Artificial Intelligence to Counter Social Bots," *Human Behavior and Emerging Technologies*, 1:1, 2019, p. 49.

32 Guido Caldarelli et al., "The Role of Bot Squads in the Political Propaganda on Twitter," *Communications Physics*, 3:1, 2020, p. 2.

33 Woolley and Howard, "Computational Propaganda Worldwide," p. 3-6.

34 Venkatramanan S. Subrahmanian et al., "The DARPA Twitter Bot Challenge", *Computer*, 49:6, 2016, pp. 38-46.

beyond this number and claim that 9-15% of all accounts on Twitter are bots.³⁵ Another study done by the Pew Research Center in 2018 estimates that 66% of tweeted links to popular news and current events websites are posted by automated bots.³⁶ Similarly, Woolley and Howard indicates that over a third of Twitter's users are bots.³⁷ When it comes to amplifying a specific topic, the number of bots on Twitter may be dramatic. For example, according to Cresci et al., 71% of Twitter users mentioning trending US stocks are likely to be bots.³⁸ Studies agree on the idea that Twitter has a bot problem. For example, Shao et al. discuss the bot problem from the perspective of spreading low-credibility sources. They prove that bots (they call them "social bots") have a great role in spreading articles from low-credibility sources by analysing 14 million tweets.³⁹ Furthermore, bots sometimes tweet news stories without links to the source of the news as a part of their strategies to promote specific news stories.⁴⁰ Pierri and Ceri also suggest that false news spreads faster than the truth on social media, especially by bots and echo chambers.⁴¹ Likewise, Caldarelli et al. point out that bots have the power to spread significant content on Twitter.⁴²

The number and impact of Twitter bots rose so rapidly that the Defence Advanced Research Projects Agency (a body under the United States Department of Defence) started a competition to find state-of-the-art bot detection methods on Twitter.⁴³ Due to being cost-effective, fast and easy, all parties (political parties, states, other groups), who want to manipulate the public (through disinformation or fake news etc.), to suppress online opposition or to amplify official messages at home and abroad, resort to social media, Twitter in our case, using bots.⁴⁴

Collectively, studies show us that bots are employed at critical moments. A longitudinal study by Broniatowski et al. reports how bots can influence social media discussions by examining 1,793,690 tweets between 2014 and 2017.⁴⁵ In a well-known study by Bessi and Ferrara, it is proven that about 19 million bot accounts tweeted to distort online discussions regarding the 2016 US presidential election.⁴⁶ In the same vein, Badawy et al. analyse the 2016 US elections on Twitter and, after examining 13 million tweets, point out that about 5% and 11% of liberal and conservative users are bots. According to their results, these

35 Onur Varol et al., "Online Human-Bot Interactions: Detection, Estimation, and Characterization", in *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media*, 11, 2017, p. 280-289, <https://ojs.aaai.org/index.php/ICWSM/article/view/14871>, accessed 11.12.2023.

36 Stefan Wojcik et al., "Bots in the Twittersphere," 2018, 8, <https://www.pewresearch.org/internet/2018/04/09/bots-in-the-twittersphere/>, accessed 11.12.2023.

37 Woolley and Howard, "Computational Propaganda in Russia," p.7.

38 Stefano Cresci et al., "Cashtag Piggybacking: Uncovering Spam and Bot Activity in Stock Microblogs on Twitter", *ACM Transactions on the Web*, 13:2, 2019, pp. 1-27.

39 Shao et al., "The Spread of Low-Credibility Content by Social Bots."

40 Denis Stukal et al., "Detecting Bots on Russian Political Twitter", *Big Data*, 5:4, 2017, p. 319.

41 Francesco Pierri and Stefano Ceri, "False News On Social Media: A Data-Driven Survey", *ACM SIGMOD Record*, 48:2 2019, p. 9.

42 Caldarelli et al., "The Role of Bot Squads in the Political Propaganda on Twitter".

43 Subrahmanian et al., "The DARPA Twitter Bot Challenge", 2016.

44 Samantha Bradshaw and Philip N. Howard, "The Global Organization of Social Media Disinformation Campaigns", *Journal of International Affairs*, 71:5, 2018, p. 24; Shu et al., "Fake News Detection on Social Media", p.1; Stukal et al., "Detecting Bots on Russian Political Twitter," p. 310; Woolley and Howard, "Social Media, Revolution, and the Rise of Political Bot", p. 287.

45 David A. Broniatowski et al., "Weaponized Health Communication: Twitter Bots and Russian Trolls Amplify the Vaccine Debate", *American Journal of Public Health*, 108:10, 2018, pp. 1378-1384.

46 Alessandro Bessi and Emilio Ferrara, "Social Bots Distort the 2016 US Presidential Election Online Discussion", *First Monday*, 21:11, 2016.

bots talk about sensitive issues like refugees, terrorism, Islam, school shootings, and the police.⁴⁷ Howard and Kollanyi and Bastos and Mercea also show how Twitter bots polluted online discussions during the Brexit referendum, especially by amplifying hyper-partisan news.⁴⁸ Another study by Gorodnichenko, Pham, and Talavera focuses on both the 2016 Brexit Referendum and the 2016 US Presidential Election in terms of bots on Twitter. They suggest that the use of bots can double the political polarization and shape public opinion in such crucial times by utilising the fragmentation in society.⁴⁹

The studies presented thus far provide evidence that Twitter bots are common tools in disinformation campaigns. In the next section, we will present how Russia specifically exploit social media and use bots in its disinformation campaigns. Hence, we can take another step towards understanding the reasons and strategies behind the use of bots on Twitter by Russia.

2. Russian Disinformation

Russian Federation, as a successor of the Union of Soviet Socialist Republics (USSR), has been using disinformation campaigns in the last decades. There are some studies which date the first Russian disinformation campaign back to the 2008 Georgia conflict.⁵⁰ However, in terms of social media, the annexation of Crimea in 2014 can be seen as the starting point of these campaigns. It is widely accepted by international media outlets such as Forbes that Russia started an effective social media campaign, especially after the Crimea conflict.⁵¹ Since then, Russian disinformation campaigns have become a threat especially to the West so much that the European Parliament agreed on a Resolution condemning it on 23 November 2016. The Resolution clearly defines the Russian threat and highlights the role of social media as an instrument for Russian disinformation purposes.⁵²

From the Russian perspective, Twitter is a tool for Western disinformation purposes. The Federal Service for Supervision of Communications, Information Technology and Mass Media (Roskomnadzor) of the Russian Federation claims that Twitter keeps spreading banned content. Russian government offices keep accusing Twitter of spreading disinformation.⁵³ Moreover, the Russian Federation started to criminalize Russian citizens who have a role in the dissemination of fake news about Russian armed forces.⁵⁴

47 Adam Badawy et al., "Characterizing the 2016 Russian IRA Influence Campaign", *Social Network Analysis and Mining*, 9:1, 2019, p. 3.

48 Marco T. Bastos and Dan Mercea, "The Brexit Botnet and User-Generated Hyperpartisan News", *Social Science Computer Review*, 37:1, 2017, pp. 38-54; Philip N. Howard and Bence Kollanyi, "Bots, # StrongerIn, And# Brexit: Computational Propaganda during the UK-EU Referendum", *SSRN Electronic Journal*, 2016.

49 Yuriy Gorodnichenko, Tho Pham and Oleksandr Talavera, "Social Media, Sentiment and Public Opinions: Evidence from #Brexit and #UElection," *European Economic Review*, 136, 2021, p. 103772.

50 Christopher Paul and Miriam Matthews, "The Russian 'Firehose of Falsehood' Propaganda Model", RAND Corporation, 2016, p.1, <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE198.html>, accessed 11.12.2023.

51 Paul Roderick Gregory, "Inside Putin's Campaign of Social Media Trolling And Faked Ukrainian Crimes Paul Roderick Gregory," *Forbes*, May 11, 2014, <https://www.forbes.com/sites/paulroderickgregory/2014/05/11/inside-putins-campaign-of-social-media-trolling-and-faked-ukrainian-crimes/?sh=15dbee407140>, accessed 11.12.2023.

52 European Parliament, "European Parliament Resolution of 23 November 2016 on EU Strategic Communication to Counteract Propaganda against It by Third Parties," November 23, 2016, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2016-0441_EN.html?redirected, accessed 11.12.2023.

53 "No Reason to Lift Russian Ban on Twitter - Roskomnadzor," April 10, 2023, <https://interfax.com/newsroom/top-stories/89467/>, accessed 11.12.2023.

54 Fred Weir, "In Russia, Critiquing the Ukraine War Could Land You in Prison," *The Christian Science Monitor*, December 5, 2022, <https://www.csmonitor.com/World/Europe/2022/1205/In-Russia-critiquing-the-Ukraine-war-could-land-you-in-prison>, accessed 11.12.2023.; "Russia Criminalizes Independent War Reporting, Anti-War Protests," March 7, 2022, <https://www.hrw.org/news/2022/03/07/russia-criminalizes-independent-war-reporting-anti-war-protests>, accessed 11.12.2023.

The reason why Russia is doing it now is not within the scope of this study. Here, we try to put forth how Russia employs social media and bots in its disinformation campaign. Before explaining the use of social media and bots by Russia, we should first look into Russia's disinformation strategy briefly.

As noted above, the Crimea conflict in 2014 was such a turning point for information warfare that some researchers like Thornton even claim that Crimea was “won” with the success of the information campaign.⁵⁵ Likewise, General Philip Breedlove, NATO's Supreme Allied Commander Europe admitted after the crisis that “*Russia was waging the most amazing information warfare blitzkrieg we have ever seen in the history of information warfare.*”⁵⁶ Before the Russian annexation of Crimea in 2014, some studies pointed out the Russian leaders' ongoing threat perception from abroad and within. This perception can be seen as one of the fundamental reasons why Russian leaders see disinformation as a part of information warfare.⁵⁷ Vladimir Kvachkov, a former GRU (Russia's military intelligence service) officer, explains this clearly: “*A new type of war has emerged, in which armed warfare has given up its decisive place in the achievement of the military and political objectives of war to another kind of warfare -information warfare.*”⁵⁸ Valeriy Gerasimov, Chief of the General Staff of the Russian Armed Forces, also highlights the importance of information side of conflicts his own words: “*The emphasis on the methods of fighting moves toward the complex application of political, economic, information, and other non-military means, carried out with the support of military force.*”⁵⁹ Studies on Russian bots present evidence by revealing the existence of bots on Twitter amid the Ukrainian presidential crisis in 2014⁶⁰ and after the downing of Malaysian Flight 17.⁶¹ We can say that disinformation campaigns are embraced by Russia as a tool to back up their policies.

To contribute to our understanding of how Russia uses social media, Yin et al. clearly explain the role of bots in Russian disinformation strategy. They suggest that Russian bots use three different tactics: First, they spread junk news, especially at critical times. Second, they make use of local media outlets to seem trustworthy. Third, they spread polarizing news or content to amplify polarization in the target society.⁶² Similarly, Aleksejeva et al. summarize the Russian strategy as “divide, discredit, and distract” in their thorough analysis of Russian disinformation operations.⁶³

---

55 Rod Thornton, “The Changing Nature of Modern Warfare: Responding to Russian Information Warfare”, *The RUSI Journal*, 160:4, 2015, p. 40.

56 Peter Pomerantsev, “Russia and the Menace of Unreality: How Vladimir Putin Is Revolutionizing Information Warfare”, *The Atlantic*, 2014, <https://www.theatlantic.com/international/archive/2014/09/russia-putin-revolutionizing-information-warfare/379880/>, accessed 15.12.2023.

57 Stephen Blank, “Russian Information Warfare as Domestic Counterinsurgency”, *American Foreign Policy Interests*, 35:1, 2013, p. 2.

58 Keir Giles, *Handbook of Russian Information Warfare*, Rome: NATO Defense College, 2016, p. 3, https://bdex.eb.mil.br/jspui/bitstream/123456789/4262/1/2016_Handbook,%20Russian%20Information%20Warfare.pdf, accessed 15.12.2023.

59 Giles, p. 3.

60 Hegelich and Janetzko, “Are Social Bots on Twitter Political Actors?”, p. 579.

61 Alexander Spangher et al., “Analysis of Strategy and Spread of Russia-Sponsored Content in the US in 2017”, *ArXiv Preprint ArXiv:1810.10033*, 2018, p. 14.

62 Leon Yin et al., “Your Friendly Neighborhood Troll: The Internet Research Agency's Use of Local and Fake News in the 2016 US Presidential Campaign”, *SMAPP Data Report*, 2018, https://csmappnyu.org/assets/publications/2018_01_IRA_Presidential_Campaign.pdf, accessed 15.12.2023.

63 Nika Aleksejeva et al., “Operation Secondary Infektion”, *Digital Forensic Research Lab: The Atlantic Council*, June 22, 2019, <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/operation-secondary-infektion/>, accessed 15.12.2023.

Russia does not only disseminate its views but also pollutes and blurs social media by exploiting divisions and fragmentations in the target society by using text, video, and audio with the support of thousands of fake accounts, so it can manipulate public opinion at the international level and make great gains (such as Crimea).⁶⁴ Using bots on social media at different times and for different purposes is an important part of the Russian strategy of disinformation.

To sum up, Russia uses bots in social media for various purposes to serve its goals. These bots are orchestrated by one center in a way to strengthen Russia's position during times of crisis. Furthermore, Russia does not only meddle with issues directly related to its interests but also interferes with issues of other countries. For these reasons, it was surprising that Russia banned Twitter. Based on the literature, we formulate the following hypothesis:

RH: Russia chooses to block Twitter when it realizes that it cannot manipulate the platform.

3. Data and Methods

As bots have been a part of Twitter, researchers have developed bot detection tools by using different features and techniques. There has been a significant rise in the studies that have tried to automate bot detection in the last decade. When analyzed thoroughly it can be seen that machine learning methods dominate bot detection literature.

There has been a great interest in developing bot detection tools based on supervised machine learning. Wang is one of the pioneers who use a supervised machine learning approach using graph-based features to detect bots on Twitter.⁶⁵ Likewise, Chu et al. define a classification system using supervised machine learning to understand whether a Twitter account is a human, bot or cyborg.⁶⁶ In the same vein, both Yang, Harkreader, and Gu and Guo and Chen use a combined technique in which they use graph-based features with other features like neighbour-based features in their supervised machine learning approach.⁶⁷ Dickerson, Kagan, and Subrahmanian put the sentiment into practice and build a bot detection tool using a supervised approach (SentiBot).⁶⁸

Cresci et al. use 49 distinct features and eight different supervised machine learning classifiers to understand the best way of bot detection on Twitter. They conclude that social ties between an account and its neighbours are more effective than any other information in detecting bots.⁶⁹ Similarly, in DARPA's 2016 challenge, six teams competed. They all started with supervised learning but, in the end, it was concluded that semi-supervised methods

64 Edward Lucas and Peter Pomeranzen, "Winning the Information War: Techniques and Counter-Strategies in Russian Propaganda," 2016, 2, https://cepa.ecms.pl/files/?id_plik=2715, accessed 20.12.2023; Paul and Matthews, "The Russian 'Firehose of Falsehood' Propaganda Model," p. 2; Thornton, "The Changing Nature of Modern Warfare", pp. 43-44.

65 Alex Hai Wang, "Detecting Spam Bots in Online Social Networking Sites: A Machine Learning Approach", Sara Foresti and Sushil Jajodia (eds.), *Data and Applications Security and Privacy XXIV*, vol. 6166, Lecture Notes in Computer Science, Berlin, Heidelberg, 2010, pp. 335-342.

66 Zi Chu et al., "Who Is Tweeting on Twitter: Human, Bot, or Cyborg?", in *Proceedings of the 26th Annual Computer Security Applications Conference on - ACSAC '10*, the 26th Annual Computer Security Applications Conference, Austin, Texas: ACM Press, 2010, p. 21.

67 Chao Yang, Robert Harkreader and Guofei Gu, "Empirical Evaluation and New Design for Fighting Evolving Twitter Spammers", *IEEE Transactions on Information Forensics and Security*, 8:8, 2013, pp.1280-1293.

68 John P. Dickerson, Vadim Kagan and V.S. Subrahmanian, "Using Sentiment to Detect Bots on Twitter: Are Humans More Opinionated than Bots?", in *2014 IEEE/ACM International Conference on Advances in Social Networks Analysis and Mining*, China: IEEE, 2014, pp. 620-627.

69 Stefano Cresci et al., "Fame for Sale: Efficient Detection of Fake Twitter Followers", *Decision Support Systems*, 80, 2015, pp. 56-71.

were useful in bot detection, using inconsistency detection and behavioural modelling, text analysis, network analysis, and machine learning together.⁷⁰

Again in 2016, Davis et al. start to develop one of the most common supervised machine learning approaches, which extracts over 1.000 features of Twitter accounts. They developed their bot detection tool, BotOrNot, which gave a classification score called “bot score”.⁷¹ The same researchers improved their bot detection tool (version 2) by focusing on users’ and friends’ meta-data, tweet content and sentiment, network patterns, and activity time series.⁷² The team added new features to their tool (version 3) to capture more sophisticated bot behaviours.⁷³ Recently, Sayyadiharikandeh and his colleagues from the BotOrNot team improved Botometer into version 4 for a better and faster Twitter bot detection tool. In their work, they built a system, which is open to learning through new domains.⁷⁴

Stukal et al. develop their supervised bot detection a bot detection ensemble algorithm using an ensemble of classifiers.⁷⁵ Gilani, Kochmar, and Crowcroft also use a supervised machine-learning method to build a classifier for bot detection.⁷⁶ Kudugunta and Ferrara develop their supervised approach using a deep neural network approach based on contextual long short-term memory (LSTM) architecture.⁷⁷ In their supervised system, Efthimion, Payne, and Proferes focus on three features: profile, account activity, and text mining.⁷⁸ Wright and Anise also build their bot detection tool based on a supervised machine-learning approach by using account features, content features and content metadata.⁷⁹ Heidari, Jones and Uzuner focus on users’ profiles (including age, gender, personality, and education) to build their supervised bot detection tool on Twitter.⁸⁰

There are also studies which prefer unsupervised machine learning for building bot detection tools. Ahmed and Abulaish conduct one of these studies. They make use of graph clustering and statistical features related to URLs, hashtags, mentions, and retweets.⁸¹ Similarly, Miller et al. develop an unsupervised machine-learning system for bot detection. They focus on one-gram features in their system.⁸² Chavoshi, Hamooni, and Mueen focus on

70 Subrahmanian et al., “The DARPA Twitter Bot Challenge”, 2016.

71 Clayton Allen Davis et al., “BotOrNot: A System to Evaluate Social Bots”, in *Proceedings of the 25th International Conference Companion on World Wide Web - WWW*, '16, 2016, pp. 273-274.

72 Varol et al., “Online Human-Bot Interactions”.

73 Yang et al., “Arming the Public with Artificial Intelligence to Counter Social Bots”.

74 Mohsen Sayyadiharikandeh et al., “Detection of Novel Social Bots by Ensembles of Specialized Classifiers”, in *Proceedings of the 29th ACM International Conference on Information & Knowledge Management*, 2020, pp. 2725-2732.

75 Stukal et al., “Detecting Bots on Russian Political Twitter”.

76 Zafar Gilani, Ekaterina Kochmar, and Jon Crowcroft, “Classification of Twitter Accounts into Automated Agents and Human Users”, in *Proceedings of the 2017 IEEE/ACM International Conference on Advances in Social Networks Analysis and Mining*, Sydney Australia, 2017, pp. 489-496.

77 Sneha Kudugunta and Emilio Ferrara, “Deep Neural Networks for Bot Detection”, *Information Sciences*, 467, 2018, pp. 312-322.

78 Phillip George Efthimion, Scott Payne, and Nicholas Proferes, “Supervised Machine Learning Bot Detection Techniques to Identify Social Twitter Bots”, *SMU Data Science Review*, 1:2, 2018, pp. 1-70.

79 Jordan Wright and Olabode Anise, “Don’t @ Me, Hunting Twitter Bots at Scale”, 2018, <https://i.blackhat.com/us-18/Wed-August-8/us-18-Anise-Wright-Dont-@-Me-Hunting-Twitter-Bots-at-Scale-wp.pdf>, accessed 15.12.2023.

80 Maryam Heidari, James H Jones and Ozlem Uzuner, “Deep Contextualized Word Embedding for Text-Based Online User Profiling to Detect Social Bots on Twitter,” in *International Conference on Data Mining Workshops (ICDMW)*, Sorrento, Italy, 2020, pp. 480-487.

81 Faraz Ahmed and Muhammad Abulaish, “A Generic Statistical Approach for Spam Detection in Online Social Networks”, *Computer Communications*, 36:10-11, 2013, pp. 1120-1129.

82 Zachary Miller et al., “Twitter Spammer Detection Using Data Stream Clustering”, *Information Sciences*, 260, 2014, pp. 64-73.

cross-correlating user activities to build their bot detection tool (DeBot) with an unsupervised technique to identify abnormally correlated user accounts on Twitter.⁸³ Minnich et al. develop their unsupervised bot detection tool (BotWalk), which uses metadata, content, temporal, and network-based features.⁸⁴ Cornelissen et al. combine network structure measures and unsupervised machine learning to devise their bot detection tool.⁸⁵

As shown, there are various kinds and techniques for bot detection on Twitter. For this research, we used a supervised machine-learning tool, “tweetbotnot2”, an R package for Twitter bot detection. This package considers different types of features for the prediction of authors whether they are bot or not. Tweetbotnot2 is a behaviour-based supervised machine learning bot detection tool that uses users’ profiles, metrics, tweets’ content, and time between tweets for probability. It gives a probability score between [0, 1] as output. If the probability is close to 0, it means human-like users and if the probability is close to 1, it indicates bot-like users.⁸⁶

The reasons why we use this package can be listed as follows: First, this package can examine a large amount of data free of charge while some other bot detection tools like “botometer” require payment. Second, it processes large amounts of data quite quickly (6,000 predictions per hour or 144,000 predictions per day⁸⁷). When we try “botometer” and “botometerlite” packages for comparison, we either get results relatively slowly for a full sample dataset or we exceed the daily usage given by default. Third, tweetbotnot2 gives us an interpretable score instead of a definite binary output. We take the score of 0.5 as a threshold in the study. To put it simply, we mark the accounts whose scores are over 0.5 as bots.

For data collection, we get authentication with Twitter Developer API so that we can obtain access to full-archive search with access tokens, access keys, and bearer key. Thanks to this authorization, researchers can download 10 million tweets per month by using the “academictwitterR” package⁸⁸ with Twitter Academic Research Product Track authentication. This package has been developed for the use of researchers working on tweet analysis.

After setting up the bearer key for integration of the package and Twitter API, we can build queries with keywords and hashtags, and we can also filter tweet languages and locations by both using country name and latitude-longitude box window inputs.

In the first step of data collection, we aim to obtain the tweets that satisfy the status explained in Table 1.

83 Nikan Chavoshi, Hossein Hamooni and Abdullah Mueen, “Identifying Correlated Bots in Twitter”, Emma Spiro & Yong-Yeol Ahn (eds.), *Social Informatics*, vol. 10047, Springer International Publishing, Cham, 2016, pp.14-21.

84 Amanda Minnich et al., “BotWalk: Efficient Adaptive Exploration of Twitter Bot Networks”, in *Proceedings of the IEEE/ACM International Conference on Advances in Social Networks Analysis and Mining*, Sydney Australia, 2017, pp. 467-744.

85 Laurenz A. Cornelissen et al., “A Network Topology Approach to Bot Classification”, in *Proceedings of the Annual Conference of the South African Institute of Computer Scientists and Information Technologists*, Port Elizabeth South Africa, 2018, pp. 79-88.

86 Tweetbotnot2 was created by Michael W. Kearney, as R package for detecting Twitter bots via machine-learning. It is an open access package which means it is free of charge for all users. <https://github.com/mkearney/tweetbotnot2>.

87 <https://github.com/mkearney/tweetbotnot2>.

88 Christopher Barrie and Justin Ho, “AcademictwitterR: An R Package to Access the Twitter Academic Research Product Track v2 API Endpoint”, *Journal of Open Source Software*, 6:62, 2021, p. 3272.

Table 1: Information about Dataset

Dataset Name	Keywords and Hashtags	From	To	Language
Data_Ru	Украина OR Украинец OR Донецк OR Луганск OR НАТО OR война OR операция OR #IStandWithPutin OR #IStandWithRussia (In English: Ukraine OR Donetsk OR Luhansk OR Ukrainian OR Military OR Operation OR NATO OR #IStandWithPutin OR #IStandWithRussia)	2022-02- 24T00:00:00	2022-03- 04T00:00:00	Russian
Date of Data Collection: 08-04-2022				
Date of Bot Prediction: 12-04-2022,13-04-2022,28-04-2022				

With the help of keywords and hashtags listed above, we collect Russian language tweets that contain some critical Ukrainian locations attacked by Russia (“Donetsk” and “Luhansk”) and the country-related words (“Ukrainian” and “Ukraine”) and some words related to war (“Military”, “Operation”, “NATO”) and popular hashtags appeared then (“#IStandWithPutin”, “#IStandWithRussia”) from 24 February 2022 to 3 March 2022.

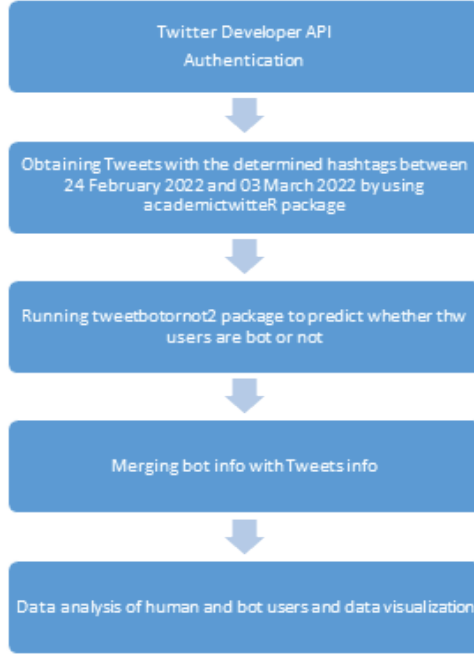
Regarding the selection of the keywords and period, we consider the following conditions:

- The period including the first wave of Russian invasion till the Twitter ban in Russia,
- Critical locations that were under attack in the first week like Donetsk and Luhansk,
- The county name under attack and its nationality,
- Some critical words related to war and conflict,
- Popular hashtags supporting Putin and Russian military power.

After data collection, we performed the bot prediction process. In our analysis, we got some Not-Available (NA) values for bot prediction. It tells us that these accounts were either deleted or suspended users. Given that Twitter’s attempts to suspend and delete the users completely increased (especially after the 2016 US elections) and Twitter became more sensitive about Russia during the period we analysed, we assume that users who cannot be assigned (accounts that are detected as NA) as a bot. In other words, Twitter users that could not be reached at the time of our bot prediction analysis can be considered as bots. These accounts were also cross-checked by botometer. The results were the same; botometer gave us two types of outputs about them: “unauthorized” and “not found”.

The steps during the data collection are summarized in Figure 1:

Figure 1. Data Collection Steps

4. Findings

We collected our data on 08 April 2022. We performed the bot prediction on three different days (12 April 2022, 13 April 2022, and 28 April 2022) due to our limited technical abilities. Dates are important here because some users (30.873 users) were either suspended or deleted in the period between data collection and bot prediction. After evaluating the related literature and Twitter's company policies, we assume that those users, which cannot be assigned a bot, score as bots. Here are the first findings after data collection and bot prediction analysis:

Total Count of Tweets: 889,193

Total Count of Tweets that cannot be defined: 65.500

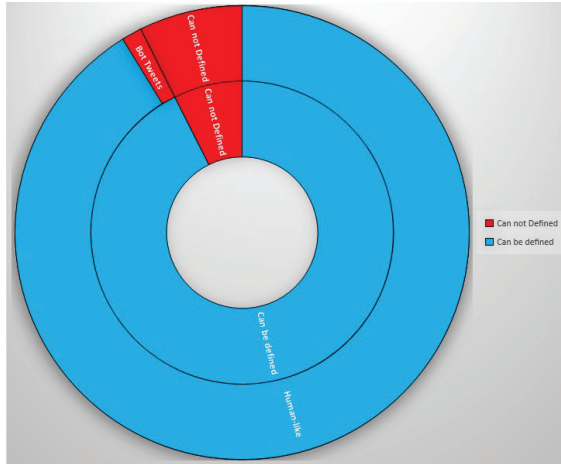
Total Count of Tweets that can be defined: 823.693

Total Count of Bot Tweets (Prob>0.5): 12.865

Total Count of Human Tweets: 810.828

A pie chart of bot prediction results is given in Figure 1. As seen, both probabilities of accounts can be defined for most accounts, however, some of the remaining accounts can't be defined based on bot prediction method. Defined accounts are split into two parts: human-like accounts and bot accounts.

Figure 2. Pie Chart of Bot Prediction Results

The average bot probability of each user was obtained after assuming the probability value of 1 for each tweet belonging to users who were assigned as a bot (Figure 2). After the merging process, we managed to obtain bot probabilities for each user for each time.

Following this step, we needed to define the probabilities for all analysis times. To this end, we calculated the average probabilities of each user and defined bots based on this calculated average to find out whether it is below 0.5 or above 0.5. Finally, in terms of users' perspective, all Twitter users were counted as 183.287 users and bots consisted only %15,93 of all users, as shown in Figure 3. When it comes to the number of tweets, human-like tweets were 747.510, whereas bot-like tweets were 141,683.

Figure 3. Bot Probabilities after Merging

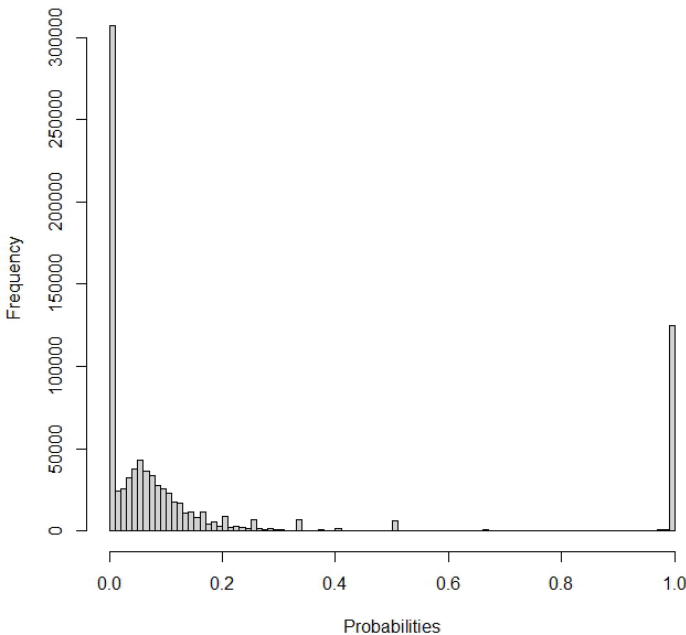
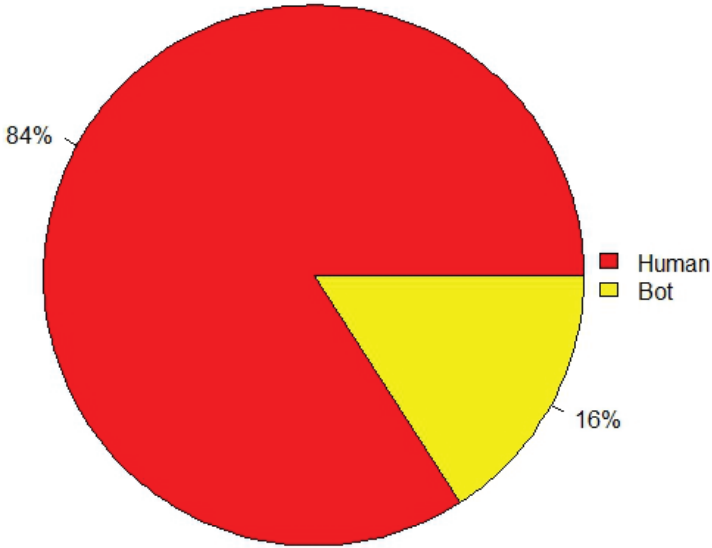
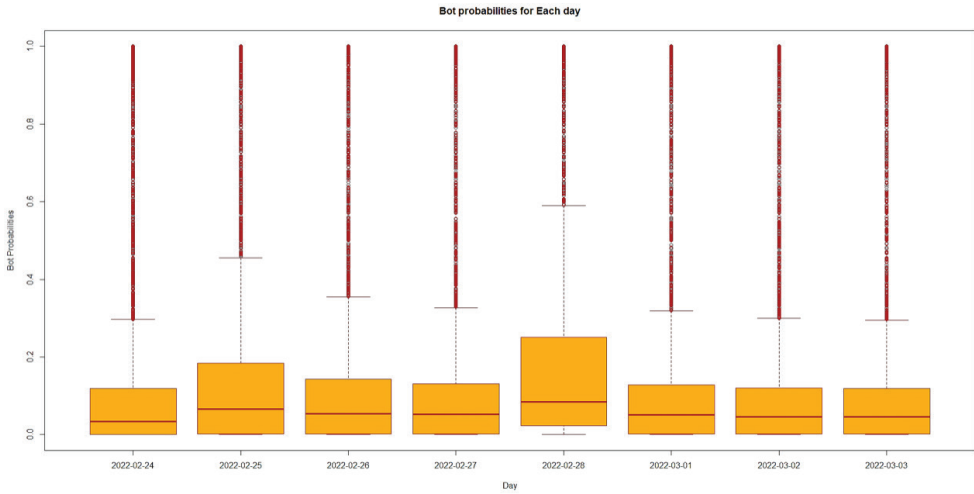

Figure 4. Bot Classes of Twitter Users

According to the findings we obtained (Figure 4.) on the daily fluctuations of tweet counts, nearly %14,9-%24,2 of users were bots. While the number of tweets decreased day by day, the number of users did not decrease accordingly.

Figure 5. Bot Probabilities for Each Day

Table 2. Daily Distribution of Tweets and Users

Date	Human-like Tweets	Bot-like Tweets	Human-like User	Bot-like User	Bot Percentage (by Users)	Bot Percentage (by Tweets)
24 February 2022	131,308	23,865	56,324	10,600	0.158389	0.153796
25 February 2022	121,131	26,759	44,805	12,931	0.223968	0.180939
26 February 2022	106,008	19,392	40,695	8,450	0.17194	0.154641
27 February 2022	90,307	15,421	36,644	6,642	0.153445	0.145855
28 February 2022	73,151	17,907	28,891	9,224	0.242004	0.196655
1 March 2022	84,074	14,287	35,006	6,281	0.15213	0.145251
2 March 2022	74,286	12,461	32,092	5,643	0.149543	0.143648
3 March 2022	67,245	11,591	30,220	5,453	0.152861	0.147027

Table 2 and Figure 6 show us the number of tweets and users on a daily basis. As seen, since 25 February 2022 was the day with the highest number of bot users, it was chosen for visualization of bot interaction. The interaction dataset was generated with a username and who he/she/it mentioned on this filtered date. This type of data is generally considered directional data because it denotes a communication network from one to the other.

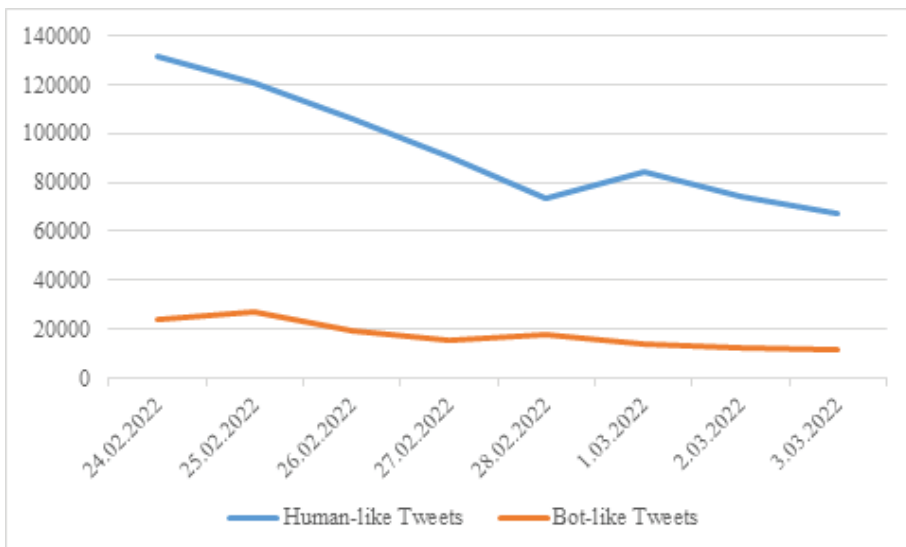
Figure 6. Daily Tweets' Count

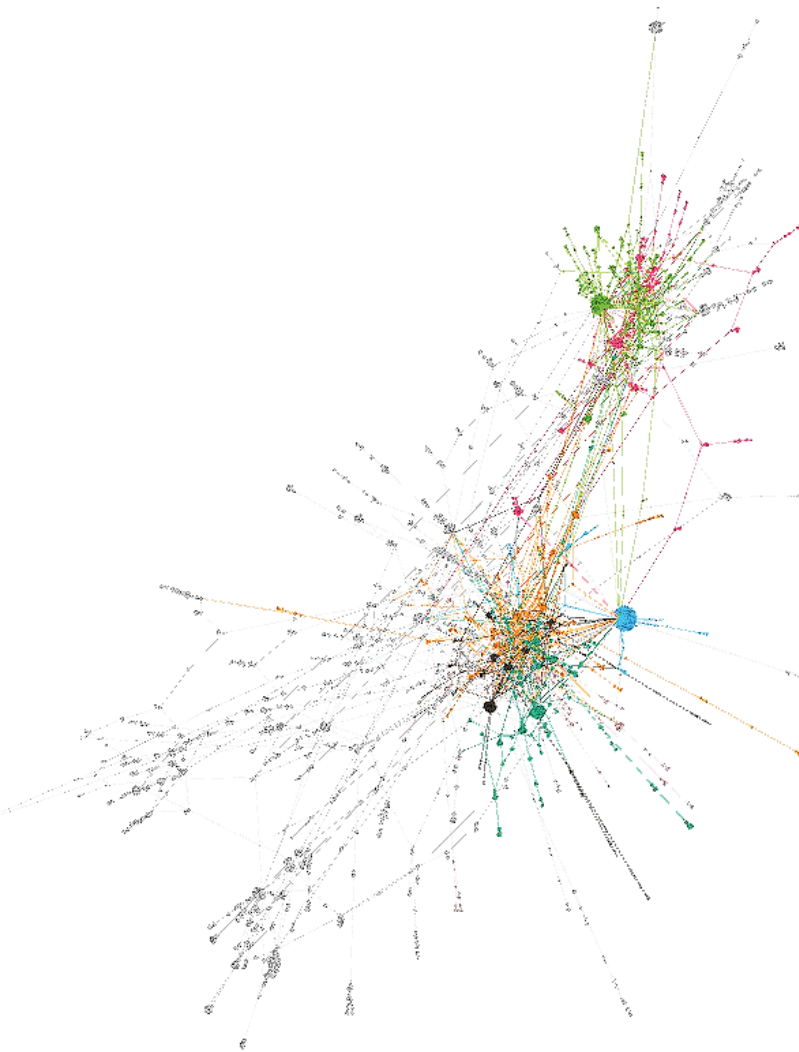
Table 3. Sample Tweets of Bots

Tweet ID	Activity Type	Russian(Original) Tweet	Translated Tweet	Bot Probability
1498316510883897344	Retweet	RT @aleks_roza: Пожалуйста эти кадры миру, как украинская антитеррористическая операция началась, как убивали мирных жителей Донб...	RT @aleks_roza: Please give this footage to the world, how the Ukrainian anti-terrorist operation began, how the civilians of Donb were killed...	1
1498319687792406528	Retweet	RT @velien84: Украина, которая несет "какие плохие русские, в метро прошлось ночь посидеть"!Посмотрите что делают ваши нацики с простым народом!	RT @velien84: Ukraine, which says "how bad the Russians are, I spent the night sitting in the subway"! Look what your Nazis are doing to the common people!	1
1498273776517402624	Retweet	RT @RusEmbassyMinsk: ⚡ Переговоры в Гомельской области начались. RR В состав российской делегации входят представители администрации През...	RT @RusEmbassyMinsk: ⚡ Negotiations in the Gomel region have begun. RR The Russian delegation includes representatives of the administration of the President...	1
1498331243775205376	Tweet	Война на Украине (28.02.22 на 18:00): сводки с полей сражений, Бердянск,... https://t.co/lyQqiVLvgt через @YouTube	War in Ukraine (28.02.22 at 18:00): reports from the battlefields, Berdyansk,... https://t.co/lyQqiVLvgt via @YouTube	0.97
1498322919264509952	Tweet	НАТО не планирует вводить беспоплетную зону над Украиной https://t.co/JW8pjbysqo	NATO has no plans to introduce a no-fly zone over Ukraine https://t.co/JW8pjbysqo	0.94
1497929825671131136	Tweet	Ядерная война? Путин предупреждает "силами сдерживания" - обиделься на "агрессивные высказывания" https://t.co/FtdCoPoSRi	Nuclear war? Putin warns of "forces of containment" - offended by "aggressive statements" https://t.co/FtdCoPoSRi	1
1498412524051574784	Tweet	Сиярто: Венгрия не размещает ядерные силы НАТО на своей территории https://t.co/rJemwF4YIZ	Szjjártó: Hungary does not host NATO nuclear forces on its territory https://t.co/rJemwF4YIZ	0.87
1498643803879661568	Mention	@KremlinRussia Ребята, Украина - вы победили космическую гонку, теперь время работать на вас! Просим вас, пошлите освобождение Украины против нас от фашистского путлеровского ига!	@KremlinRussia Guys, Ukraine - you won the space race, now it's time to work for you! We ask you, send the liberation of Ukraine against us from the fascist Putlerite yoke!	0.88
1499070389493846016	Tweet	Мнение: операция по демилитаризации и денацификации Украины будет доведена до конца https://t.co/fK9VTI2mhO	Opinion: the operation to demilitarize and denazify Ukraine will be completed https://t.co/fK9VTI2mhO	0.95
1497226770243735552	Mention	@antiputler_news а что он сделал за 2.5 года для обороны Украины: не финансировал в должном объеме армию. не выполнил обещанный заказ,отдал территорию,отдал террористов, вагнеровцев Цемаха преследовал боевых генералов Павловского и Марченко и мн др а сейчас опять хочет говорить с худом уже о неуступке в НАТО	@antiputler_news what did he do in 2.5 years for the defense of Ukraine: did not adequately finance the army. did not fulfill the promised order, gave up the territory, gave up the terrorists, the Wagnerites Tsemakh persecuted the military generals Pavlovsky and Marchenko and many others, and now he again wants to talk with blasphemy about non-concession in NATO	1
1497493081255469056	Mention	@bbcussian Украина говорит, что уничтожила нашу армию, но все сидят в метро... Что-то как-то не логично	@bbcussian Ukraine says it destroyed our army, but everyone is sitting in the subway... Something is somehow not logical	1

We generated a bot network from the dataset by using bilateral interactions from username to name of the mentioned account by using a looping structure in R. It gave us all existing interactions in the dataset for all available 147.890 tweets, however, we needed to remove non-mentioned interactions and filter with interaction from only bots. Total interactions counted 6.464.779, while interactions from only the bots counted 816.336, which constituted only 12.62% of total interactions. For graphical implementation, we found 125.293 bot-related bilateral interactions and 6,452 unique interactions.

To show bot interactions, we generated a network graph from the network dataset with 6.381 nodes and 6.452 edges by using the “graph_from_dataframe” function in the “igraph” package in R.⁸⁹ We also applied ForceAtlas2 for the graph layout algorithm.

Figure 7. Bot Interaction on 25 February 2022

89 Gabor Csardi and Tamas Nepusz, “The Igraph Software Package for Complex Network Research”, *InterJournal Complex Systems*, 2006, pp. 1695-1704.

As seen from the bot interaction visualization in Figure 6, three different bot clusters produced a bigger number of interactions. All coloured accounts represented the interacted accounts from bots or to bots. Whereas some accounts reacted as Twitter bots, some accounts represented the mentioned accounts by bots and these accounts could be used by bots as an intermediary for spreading disinformation.

Some important bots were media organs like news, radio channels etc. Besides, some bot accounts which were different from those media organs could be seen as interactive in the social media environment. These bots did not only post tweets they also provided interactions such as mentions to other users.

Overall, the findings can be summarized as:

- 1- There are bots that post about the war on Russian Twitter-sphere during the first week of the Russian attacks,
- 2- There is a large number of users that are not available at the time of bot prediction,
- 3- Twitter reacts more quickly than ever to suspend bot accounts in the war between Russia and Ukraine so 30.873 users were already suspended or deleted between the data collection and bot prediction,
- 4- The number of bots can be reached to a meaningful level after merging NA users with bots,
- 5- Bots in the Russian Twitter-sphere do not only post content, they also mention other users to raise interaction.

Discussion and Results

In the last decade, researchers have shown a great interest in shedding light on the issue of bots in social media. The 2014 Crimean conflict, the 2016 US Presidential elections, and the 2016 Brexit Referendum have been the hot moments when bots were put into play by Russia. Especially Twitter is one of the platforms which have been exploited by Russia through bots for disinformation campaigns. In this paper, we focused on bots in the Russian Twitter-sphere in the first eight days of the Russian war on Ukraine.

This paper, first, provided evidence that there were bots in Russian Twitter-sphere employed by Russia. These bots were active in the discussions related to the war during the first eight days of the war. This means that Russia did not hold back from putting bots into action together with its physical attack on Ukraine.

Secondly, there is a large number of users, which were not available for bot prediction. It means that the tweets including selected keywords were posted by the users, which were later on either deleted or suspended by Twitter, as the study of Pohl Seiler, Assenmacher and Grimme (2022) proved.⁹⁰ Our study showed that the users, which were labelled as bots (1.658

90 Janina Susanne Pohl, et al., "A Twitter Streaming Data Set Collected before and after the Onset of the War between Russia and Ukraine in 2022", *Zenodo*, 2022.society, and world events. Their reach enables the global dissemination of information in the shortest possible time and thus the individual participation of people all over the world in global events in almost real-time. However, equally efficient, these platforms can be misused in the context of information warfare in order to manipulate human perception and opinion formation. The outbreak of war between Russia and Ukraine on February 24, 2022, demonstrated this in a striking manner. Here we publish a dataset of raw tweets collected by using the Twitter Streaming API in the context of the onset of the war which Russia started on Ukraine on February 24, 2022. A distinctive feature of the dataset is that it covers the period from one week before to one week after Russia's invasion of Ukraine. We publish the IDs of all tweets we streamed during

users), only account for 1,01 % of total collected tweets. These findings neither comply with the bot literature in general⁹¹ nor with those focusing on Russia's interference⁹² nor with the studies on account suspension.⁹³ However, when we added deleted/NA accounts (30.873 users) to bots, we reached % 15,93 of all users in our study. The results are similar on the subject of tweet counts. The number of tweets posted by accounts labelled as bots was 12.865 and it only consists of 1,44 % of all tweets. When we added tweets posted by NA to those posted by bots, we reached 78.365 tweets which constituted 8,81% of all tweets. In the end, we had 747,510 human-like tweets and 141.683 bot-like tweets.

We can deduce from these findings that Twitter reacted quickly to the bots in the Russian Twitter-sphere during the first days of the Russian war on Ukraine and did not let Russia pollute the Twitter environment. More importantly, this paper aims to uncover the Russian disinformation strategy using bots. Our analysis suggests that Russia tried to exploit Twitter by using bots during its attack on Ukraine, but it seems that Twitter reacted quickly. In the end, Russia chose to block Twitter in Russia when it turned out that it could not benefit from it.

Although our study reveals some results related to Russian bots during its attack on Ukraine, English tweeting bot analysis may contribute to the literature as well. Also, the content analysis of tweets posted by bot accounts may shed light on the Russian disinformation strategy. It is also clear that Russia has passed to other platforms to strengthen its disinformation strategy. Thus the studies to be performed on platforms like TikTok may help a better understanding of disinformation war.

Conflict of Interest Statement:

The authors declare that there is no conflict of interest.

Author Contribution Statements:

The authors contributed to the study equally.

---

that time, the time we rehydrated them using Twitter's API as well as the result of the rehydration. If you use this dataset, please cite our related Paper: Pohl, Janina Susanne and Seiler, Moritz Vinzent and Assenmacher, Dennis and Grimme, Christian, A Twitter Streaming Dataset collected before and after the Onset of the War between Russia and Ukraine in 2022 (March 25, 2022

91 Venkatramanan S. Subrahmanian et al., "The DARPA Twitter Bot Challenge", *Computer*, 49:6, 2016, pp. 38-46; Varol et al., "Online Human-Bot Interactions"; Woolley and Howard, "Computational Propaganda in Russia."

92 Badawy et al., "Characterizing the 2016 Russian IRA Influence Campaign"; Stukal et al., "Detecting Bots on Russian Political Twitter."

93 Farhan Asif Chowdhury et al., "On Twitter Purge: A Retrospective Analysis of Suspended Users", in Companion Proceedings of the Web Conference, Taipei Taiwan, 2020, pp. 371-378; Silvia Majó-Vázquez et al., "The Role of Suspended Accounts in Political Discussion on Social Media: Analysis of the 2017 French, UK and German Elections", *Social Media + Society*, 7:3, 2021.

REFERENCES

Published Works

- AHMED Faraz and ABULAISH Muhammad (2013). "A Generic Statistical Approach for Spam Detection in Online Social Networks", *Computer Communications*, 36:10-11, 1120-1129.
- AGRALI Özgür SÖKÜN Hakan and KARAASLAN Enis (2022). "Twitter Data Analysis: Izmir Earthquake Case", *Journal of Emerging Computer Technologies*, 2:2, 36-41.
- ALIAKSANDRAU Andrei (2014). "Brave New War: The Information War between Russia and Ukraine", *Index on Censorship*, 43:4, 54-60.
- ATABEK Ümit (2020). "Twitterda Yerel Siyasal İletişim: Türkiye'de İki Farklı Tarz", *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 33, 32-54.
- BADAWY Adam ADDAWOOD Aseel LERMAN Kristina and FERRARA Emilio (2019). "Characterizing the 2016 Russian IRA Influence Campaign", *Social Network Analysis and Mining*, 9:1, 1-11.
- BARRIE Christopher and JUSTIN Ho (2021). "Academictwitter: An R Package to Access the Twitter Academic Research Product Track v2 API Endpoint", *Journal of Open Source Software*, 6:62, 3272.
- BASTOS Marco T. and MERCEA Dan (2017). "The Brexit Botnet and User-Generated Hyperpartisan News", *Social Science Computer Review*, 37:1, 38-54.
- BESSI Alessandro and FERRARA Emilio (2016). "Social Bots Distort the 2016 US Presidential Election Online Discussion", *First Monday*, 21:11.
- BLANK Stephen (2013). "Russian Information Warfare as Domestic Counterinsurgency", *American Foreign Policy Interests*, 35:1, 31-44.
- BRADSHAW Samantha and HOWARD Philip N. (2018). "The Global Organization of Social Media Disinformation Campaigns." *Journal of International Affairs*, 71:1.5, 23-32.
- BRONIATOWSKI David A. JAMISON Amelia M. SIHUA Qi ALKULAIB Lulwah TAO Chen, BENTON Adrian QUINN Sandra C. and DREDZE Mark (2018). "Weaponized Health Communication: Twitter Bots and Russian Trolls Amplify the Vaccine Debate", *American Journal of Public Health*, 108:10, 1378-1384.
- CALDARELLI Guido DE NICOLA Rocco VIGNA Fabio Del PETROCCHI Marinella and SARACCO Fabio (2020). "The Role of Bot Squads in the Political Propaganda on Twitter", *Communications Physics*, 3:1, 1-15.
- CAM Handan CAM Alper Veli DEMIREL Ugur and SANA Ahmed (2024). "Sentiment Analysis of Financial Twitter Posts on Twitter with the Machine Learning Classifiers", *Heliyon*, 10:1, e23784.
- CHAVOSHI Nikan HAMOONI Hossein and MUEEN Abdullah (2016). "Identifying Correlated Bots in Twitter", Emma Spiro & Yong-Yeol Ahn (eds.), *Social Informatics*, Springer International Publishing, Cham, 14-21.
- CHOWDHURY Farhan Asif LAWRENCE Allen YOUSUF Mohammad and MUEEN Abdullah (2020). "On Twitter Purge: A Retrospective Analysis of Suspended Users", In *Companion Proceedings of the Web Conference*, Taipei Taiwan, 371-378.
- CHU Zi, GIANVECCHIO Steven, WANG Haining and JAJODIA Sushil (2010). "Who Is Tweeting on Twitter: Human, Bot, or Cyborg?", In *Proceedings of the 26th Annual Computer Security Applications Conference on - ACSAC*. Austin, Texas: ACM Press.
- CORNELISSEN Laurenz A., BARNETT Richard J., SCHOONWINKEL Petrus, EICHSTADT Brent D. and MAGODLA Hluma B. (2018). "A Network Topology Approach to Bot Classification", In *Proceedings of the Annual Conference of the South African Institute of Computer Scientists and Information Technologists*, Port Elizabeth South Africa, 79-88.
- CRESCI Stefano LILLO Fabrizio REGOLI Daniele TARDELLI Serena and TESCONI Maurizio (2019). "Cashtag Piggybacking: Uncovering Spam and Bot Activity in Stock Microblogs on Twitter", *ACM Transactions on the Web*, 13:2, 1-27.
- CRESCI Stefano DI PIETRO Roberto PETROCCHI Marinella SPOGNARDI Angelo and TESCONI Maurizio (2015). "Fame for Sale: Efficient Detection of Fake Twitter Followers." *Decision Support Systems*, 80, 56-71.
- CSARDI Gabor and NEPUSZ Tamas (2006). "The Igraph Software Package for Complex Network Research", *InterJournal Complex Systems*, 1695-1704.
- DAVIS Clayton Allen VAROL Onur FERRARA Emilio FLAMMINI Alessandro and MENCZER Filippo (2016). "BotOrNot: A System to Evaluate Social Bots." In *Proceedings of the 25th International Conference Companion on World Wide Web*, Montreal: Canada, 273-274.
- DICKERSON John P., KAGAN Vadim and SUBRAHMANIAN V.S. (2014). "Using Sentiment to Detect

- Bots on Twitter: Are Humans More Opinionated than Bots?" In *2014 IEEE/ACM International Conference on Advances in Social Networks Analysis and Mining*, 620-627.
- EFTHIMION Phillip George PAYNE Scott and PROFERES Nicholas (2018). "Supervised Machine Learning Bot Detection Techniques to Identify Social Twitter Bots", *SMU Data Science Review*, 1:2, 1-70.
- FERRARA Emilio VAROL Onur DAVIS Clayton MENCZER Filippo and FLAMMINI Alessandro (2016). "The Rise of Social Bots", *Communications of the ACM*, 59:7, 96-104.
- GILANI Zafar, KOCHMAR Ekaterina and CROWCROFT Jon (2017). "Classification of Twitter Accounts into Automated Agents and Human Users." In *Proceedings of the 2017 IEEE/ACM International Conference on Advances in Social Networks Analysis and Mining*, Sydney Australia, 489-496.
- GOLOVCHENKO Yevgeniy HARTMANN Mareike and ADLER-NISSEN Rebecca (2018). "State, Media and Civil Society in the Information Warfare over Ukraine: Citizen Curators of Digital Disinformation", *International Affairs*, 94:5, 975-994.
- GORODNICHENKO Yuriy PHAM Tho and TALavera Oleksandr (2021). "Social Media, Sentiment and Public Opinions: Evidence from #Brexit and #USElection", *European Economic Review*, 136, 103772.
- GUESS Andrew M. and LYONS Benjamin A. (2020). "Misinformation, Disinformation, and Online Propaganda", Nathaniel Persily & Joshua A. Tucker (eds.), *Social Media and Democracy: The State of the Field, Prospects for Reform* (1st ed.), Cambridge University Press, Cambridge, 10-33.
- HEGELICH Simon and JANETZKO Dietmar (2016). "Are Social Bots on Twitter Political Actors? Empirical Evidence from a Ukrainian Social Botnet", *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media*, 10:1, 579-582.
- HEIDARI Maryam, JONES James H. and UZUNER Özlem (2020). "Deep Contextualized Word Embedding for Text-Based Online User Profiling to Detect Social Bots on Twitter", In *2020 International Conference on Data Mining Workshops (ICDMW)*, Sorrento, Italy, 480-487.
- HOWARD Philip N. and KOLLANYI Bence (2016). "Bots, # StrongerIn, And# Brexit: Computational Propaganda during the UK-EU Referendum." *SSRN Electronic Journal*.
- KELLER Tobias R. and KLINGER Ulrike (2019). "Social Bots in Election Campaigns: Theoretical, Empirical, and Methodological Implications", *Political Communication* 36:1, 171-189.
- KORTUNAY Nevin (2023). "Turkish Universities' Use Of Twitter: A Content Analysis", *Pamukkale Social Sciences Institute Journal*, 56, 267-279.
- KUDUGUNTA Sneha and FERRARA Emilio (2018). "Deep Neural Networks for Bot Detection", *Information Sciences*, 467, 312-322.
- MAJÓ-VÁZQUEZ Silvia CONGOSTO Mariluz, NICHOLLS Tom and NIELSEN Rasmus Kleis (2021). "The Role of Suspended Accounts in Political Discussion on Social Media: Analysis of the 2017 French, UK and German Elections", *Social Media + Society*, 7:3.
- MEHMETCIK Hakan KOLUK Melih and YÜKSEL Galip (2023). "Perceptions of Turkey in the US Congress: A Twitter Data Analysis", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 19:76, 69-89.
- MILLER David, ROBINSON Piers and BAKIR Vian (2017). "Propaganda and Persuasion in Contemporary Conflict", Piers Robinson, Philip M. Seib & Romy Fröhlich (eds.), *Routledge Handbook of Media, Conflict and Security*, Routledge, New York, NY, 308-320.
- MILLER Zachary DICKINSON Brian DEITRICK William HU Wei and WANG Alex Hai (2014). "Twitter Spammer Detection Using Data Stream Clustering", *Information Sciences*, 260, 64-73.
- MINNICH Amanda CHAVOSHI Nikan KOUTRA Danai and MUEEN Abdullah (2017). "BotWalk: Efficient Adaptive Exploration of Twitter Bot Networks", In *Proceedings of the 2017 IEEE/ACM International Conference on Advances in Social Networks Analysis and Mining*, Sydney Australia, 467-474.
- ORABI Mariam MOUHEB Djedjiga AL AGHBARI Zaher and KAMEL Ibrahim (2020). "Detection of Bots in Social Media: A Systematic Review", *Information Processing & Management*, 57:4, 102250.
- PIERRI Francesco and CERI Stefano (2019). "False News On Social Media: A Data-Driven Survey", *ACM SIGMOD Record*, 48:2, 18-27.
- POHL Janina Susanne, MORITZ Vinzent Seiler, ASSENMACHER Dennis and GRIMME Christian (2022). "A Twitter Streaming Data Set Collected before and after the Onset of the War between Russia and Ukraine in 2022", *Zenodo*.
- SANOVICH Sergey (2019). "Computational Propaganda in Russia: The Origins of Digital Misinformation", Samuel Woolley & Philip N. Howard (eds.), *Computational Propaganda Political Parties, Politicians, And Political Manipulation On Social Media*, Oxford University Press, Oxford, 21-40.
- SAYYADIHARIKANDEH Mohsen VAROL Onur YANG Kai-Cheng FLAMMINI Alessandro and MENCZER Filippo (2020). "Detection of Novel Social Bots by Ensembles of Specialized

- Classifiers”, In *Proceedings of the 29th ACM International Conference on Information & Knowledge Management*, Virtual Event Ireland, 2725-2732.
- SHAO Chengcheng CIAMPAGLIA Giovanni Luca VAROL Onur YANG Kai-Cheng FLAMMINI Alessandro and MENCZER Filippo (2018). “The Spread of Low-Credibility Content by Social Bots”, *Nature Communications*, 9:1, 1-9.
- SHU Kai SLIVA Amy WANG Suhang TANG Jiliang and LIU Huan (2017). “Fake News Detection on Social Media: A Data Mining Perspective”, *ACM SIGKDD Explorations Newsletter*, 19:1, 22-36.
- SPANGHER Alexander RANADE Gireeja NUSHI Besmira FOURNEY Adam and HORVITZ Eric (2018). “Analysis of Strategy and Spread of Russia-Sponsored Content in the US in 2017”, *ArXiv Preprint ArXiv:1810.10033*.
- STUKAL Denis SANOVICH Sergey BONNEAU Richard and TUCKER Joshua A. (2017). “Detecting Bots on Russian Political Twitter”, *Big Data*, 5:4, 310-324.
- STUKAL Denis SANOVICH Sergey BONNEAU Richard and TUCKER Joshua A. (2022). “Why Botter: How Pro-Government Bots Fight Opposition in Russia”, *American Political Science Review*, 1-15.
- SUBRAHMANIAN Venkatramanan S. AZARIA Amos DURST Skylar KAGAN Vadim GALSTYAN Aram LERMAN Kristina ZHU Linhong FERRARA Emilio FLAMMINI Alessandro and MENCZER Filippo (2016). “The DARPA Twitter Bot Challenge”, *Computer*, 49:6, 38-46.
- TAŞDELEN Bırgül (2020). “Twitter’da Suriyeli Mültecilere Karşı Çevrimiçi Nefret Söylemi: #suriyelilerüstemiyoruz”, *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 11:2, 562-575.
- THORNTON Rod (2015). “The Changing Nature of Modern Warfare: Responding to Russian Information Warfare”, *The RUSI Journal*, 160:4, 40-48.
- VAROL Onur FERRARA Emilio DAVIS Clayton MENCZER Filippo and FLAMMINI Alessandro (2017). “Online Human-Bot Interactions: Detection, Estimation, and Characterization”, In *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media*, 11, 280-289.
- VAROL Onur and ULUTURK İsmail (2020). “Journalists on Twitter: Self-Branding, Audiences, and Involvement of Bots”, *Journal of Computational Social Science*, 3:1, 83-101.
- WANG Alex Hai (2010). “Detecting Spam Bots in Online Social Networking Sites: A Machine Learning Approach”, Sara Foresti and Sushil Jajodia (eds.), *Data and Applications Security and Privacy XXIV*, 335-342.
- WARDLE Claire and DERAKHSHAN Hossein (2017). “Information Disorder: Toward an Interdisciplinary Framework for Research and Policymaking”, In *The Computational Propaganda Project* edited by Woolley, Samuel C., and Philip Howard.
- WOOLLEY Samuel C. and HOWARD Philip N. (2019). “Introduction”, Samuel C. Woolley & Philip N. Howard (eds.), *Computational Propaganda Political Parties, Politicians, And Political Manipulation On Social Media*, Oxford University Press, Oxford, 3-18.
- WOOLLEY Samuel C. and HOWARD Philip N. (2017). “Social Media, Revolution, and the Rise of Political Bot”, Piers Robinson, Philip M. Seib & Romy Fröhlich (eds.), *Routledge Handbook of Media, Conflict and Security*, Routledge/Taylor & Francis Group, London/New York, 282-292.
- YANG Chao HARKREADER Robert and GU Guofei (2013). “Empirical Evaluation and New Design for Fighting Evolving Twitter Spammers”, *IEEE Transactions on Information Forensics and Security*, 8:8, 1280-1293.
- YANG Kai-Cheng VAROL Onur DAVIS Clayton A. FERRARA Emilio FLAMMINI Alessandro and MENCZER Filippo (2019). “Arming the Public with Artificial Intelligence to Counter Social Bots”, *Human Behavior and Emerging Technologies* 1:1, 48-61.
- YILMAZ Fahri ELMAS Tugay and ERÖZ Betil (2023). “Twitter-Based Analysis of Anti-Refugee Discourses in Türkiye”, *Discourse & Communication*, 17:3, 298-318.

Internet Sources

- “No Reason to Lift Russian Ban on Twitter - Roskomnadzor,” April 10, 2023. <https://interfax.com/newsroom/top-stories/89467/>, accessed 11.12.2023.
- “Russia Criminalizes Independent War Reporting, Anti-War Protests,” March 7, 2022. <https://www.hrw.org/news/2022/03/07/russia-criminalizes-independent-war-reporting-anti-war-protests>, accessed 11.12.2023.
- Aleksejeva, Nika, Andriukaitis, Luiza Bandeira, Donara Barojan, Graham Brookie, Eto Buziashvili, Andy Carvin, et al. “Operation Secondary Infektion.” Digital Forensic Research Lab: The Atlantic Council, June 22, 2019. <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/operation-secondary-infektion/>, accessed 15.12.2023.

- Clayton, James. "Twitter Moves to Limit Russian Government Accounts," April 5, 2022. <https://www.bbc.com/news/technology-60992373>, accessed 03.05.2022.
- European Commission. "Joint Communication To The European Parliament, The European Council, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions," 2018. https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/action_plan_against_disinformation.pdf, accessed 20.11.2022.
- European Parliament. "European Parliament Resolution of 23 November 2016 on EU Strategic Communication to Counteract Propaganda against It by Third Parties," November 23, 2016. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2016-0441_EN.html?redirect, accessed 11.12.2023.
- Giles, Keir. *Handbook of Russian Information Warfare*. Rome: NATO Defense College, 2016. https://bdex.eb.mil.br/jspui/bitstream/123456789/4262/1/2016_Handbook,%20Russian%20Information%20Warfare.pdf, accessed 15.12.2023,
- Graham Timothy, Bruns Axel, Zhu Guangnan and Campbell Rod (2020). "Like a Virus: The Coordinated Spread of Coronavirus Disinformation." The Australia Institute, 2020. https://eprints.qut.edu.au/202960/1/P904_Like_a_virus_COVID19_disinformation_Web_.pdf, accessed 18.10.2022.
- Gregory Paul Roderick (2014). "Inside Putin's Campaign Of Social Media Trolling And Faked Ukrainian Crimes Paul Roderick Gregory." Forbes, May 11, 2014. <https://www.forbes.com/sites/paulroderickgregory/2014/05/11/inside-putins-campaign-of-social-media-trolling-and-faked-ukrainian-crimes/?sh=15dbec407140>, accessed 11.12.2023.
- Harding, Luke. "Russia Blocks Access to Facebook and Twitter," March 4, 2022. <https://www.theguardian.com/world/2022/mar/04/russia-completely-blocks-access-to-facebook-and-twitter>, accessed 03.05.2022.
- Jack, Caroline. "Lexicon of Lies: Terms for Problematic Information." Data & Society Research Institute, 2017. https://datasociety.net/wp-content/uploads/2017/08/DataAndSociety_LexiconofLies.pdf, accessed 11.11.2023.
- Lucas, Edward, and Peter Pomeranzev. "Winning the Information War: Techniques and Counter-Strategies in Russian Propaganda," 2016. https://cepa.ecms.pl/files/?id_plik=2715, accessed 20.12.2023.
- Office of The High Commissioner for Human Rights. "Ukraine: Emergency-UNHCR Data Portal", October 08, 2023, <https://data.unhcr.org/en/documents/download/104244>, accessed 11.11.2023.
- PAUL Christopher and Miriam Matthews. "The Russian 'Firehose of Falsehood' Propaganda Model", RAND Corporation, 2016. <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE198.html>, accessed 11.12.2023.
- POMERANTSEV Peter. "Russia and the Menace of Unreality: How Vladimir Putin Is Revolutionizing Information Warfare", The Atlantic, 2014. <https://www.theatlantic.com/international/archive/2014/09/russia-putin-revolutionizing-information-warfare/379880/>, accessed 15.12.2023.
- Statista, "Number of Social Media Users Worldwide as of October 2023", <https://www.statista.com/statistics/617136/digital-population-worldwide/#:~:text=Worldwide%20digital%20population%202023&text=Of%20this%20total%2C%204.95%20billion,population%2C%20were%20social%20media%20users>, accessed 28.12.2023.
- Twitter. "Update on Twitter's Review of the 2016 US Election", January 19, 2018. https://blog.twitter.com/official/en_us/topics/company/2018/2016-election-update.html, accessed 03.05.2022.
- US. Department of Justice. "Report On The Investigation Into Russian Interference In The 2016 Presidential Election", 2019. <https://www.justice.gov/archives/sco/file/1373816/download>, accessed 03.05.2022.
- Weir, Fred. "In Russia, Critiquing the Ukraine War Could Land You in Prison", The Christian Science Monitor, December 5, 2022. <https://www.csmonitor.com/World/Europe/2022/1205/In-Russia-critiquing-the-Ukraine-war-could-land-you-in-prison>, accessed 11.12.2023.
- Wojcik, Stefan, Solomon Messing, Smith, Aaron, Lee Rainie, and Paul Hitlin. "Bots in the Twittersphere," 2018. <https://www.pewresearch.org/internet/2018/04/09/bots-in-the-twittersphere/>, accessed 11.12.2023.
- Wright Jordan and Anise Olabode (2018). "Don't @ Me, Hunting Twitter Bots at Scale", Duo Labs, 2018. <https://i.blackhat.com/us-18/Wed-August-8/us-18-Anise-Wright-Dont-@-Me-Hunting-Twitter-Bots-at-Scale-wp.pdf>, accessed 15.12.2023.
- Yin, Leon, Roscher Franziska, Bonneau Richard, Nagler Jonathan and Tucker Joshua A. (2018). "Your Friendly Neighborhood Troll: The Internet Research Agency's Use of Local and Fake News in the 2016 US Presidential Campaign", SMaPP Data Report, 2018. https://csmappnyu.org/assets/publications/2018_01_IRA_Presidential_Campaign.pdf, accessed 15.12.2023.

Ordular ve Dijital Dönüşüm: Sorunlar ve Çözümler

Armed Forces and Digital Transformation: Challenges and Prospects

Murat SAĞBAŞ*

Fahri Alp ERDOĞAN**

Mehmet N. UĞURLU***

Arzu UĞURLU KARA****

*Doç.Dr., Milli Savunma Üniversitesi Atatürk Stratejik Araştırmalar ve Lisansüstü Eğitim Enstitüsü (ATASAREN), Savunma Yönetimi Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye, ORCID: 0000-0001-5179-7425, e-posta: muratsagbas@gmail.com

** Arş. Gör., Milli Savunma Üniversitesi, Atatürk Stratejik Araştırmalar ve Lisansüstü Eğitim Enstitüsü (ATASAREN), Savunma Yönetimi Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye, ORCID: 0000-0001-6069-5981, e-posta: falperdogan98@gmail.com

*** Doç. Dr., İstanbul Kültür Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, İnşaat Mühendisliği Bölümü, İstanbul, Türkiye, ORCID: 0000-0002-8037-7603, e-posta: mehmetugural@gmail.com

**** Doç. Dr., Milli Savunma Üniversitesi, Kara Astsubay Meslek Yüksekokulu, İşletme Yönetimi Bölümü, Balıkesir, Türkiye, ORCID: 0000-0001-9348-6107, e-posta: augurlukara@gmail.com

Geliş Tarihi / Submitted:
11.12.2023

Kabul Tarihi / Accepted:
05.03.2024

Öz

Değişen koşullar kaçınılmaz olarak askeri yapıları ve sistemleri etkilemektedir. Tarih boyunca askeri yapılar doktrinel, organizasyonel, stratejik ve teknolojik gelişmeler nedeniyle sürekli olarak değişikliklere uğramıştır. Bu araştırmanın amacı, orduların dijital dönüşüm sürecinde yaşadıkları sorunların tespiti ve bu sorunlara yönelik olası çözüm önerilerini tartışmaktır. Araştırma yöntemi olarak sistematik literatür taraması ile uzman görüşmesine başvurularak hibrit bir yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın özgün değeri, orduların dijital dönüşüm sürecinde karşılaştığı pratik ve güncel sorunları ele alması ve bu sorunlara somut, gerçekçi ve uygulanabilir çözüm önerileri sunmasıdır. Araştırmanın sonucunda eski sistemlerin yeni teknolojilere uyum sağlamada sorun yaşadığı, dijital dönüşümün siber güvenlik açıkları oluşturduğu, veri yönetiminde altyapı eksikliği görüldüğü, eğitim ve öğretim alanlarında 10 yıl ve üzeri personelin değişime karşı direnç gösterebileceği tespit edilmiştir. Bu bulguların, silahlı kuvvetlerdeki uygulayıcılara ve karar vericilere, dijital dönüşüm süreci içerisinde teknolojilerdeki değişimler yoluyla orduların örgütsel yapılarındaki dönüşümler, personel istihdamı, yeni beceri ve kapasite gereksinimleri, askeri eğitim sistemleri ve karar alma süreçleri gibi durumlarda öngörülerde bulunmalarına yardımcı olacağı değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ordu, Dijitalleşme, Dijital Dönüşüm, Savunma Sanayi, Teknoloji

Abstract

Changing conditions inevitably affect military structures and systems. Throughout history, military structures have constantly undergone changes due to doctrinal, organizational, strategic, and technological developments. This research aims to identify the problems experienced by armies in the digital transformation process and to discuss possible solutions to these problems. As a research method, a hybrid method has been used by applying systematic literature review and expert interviews. The unique value of this research is that it addresses practical and current problems faced by armies in the digital transformation process and offers concrete, realistic, and applicable solutions to these problems. This study has reached the conclusions that old systems had problems adapting to new technologies, digital transformation created cyber security vulnerabilities, there was a lack of infrastructure in data management, and personnel having ten years or more in education and training fields may be resistant to change. These findings will help practitioners and decision-makers in the armed forces to make predictions in situations such as transformations in the organizational structures of armies through changes in technologies during the digital transformation process, personnel employment, new skill and capacity requirements, military training systems, and decision-making processes.

Keywords: Army, Digitalization, Digital Transformation, Defence Industry, Technology

Extended Summary

The digital transformation of armies entails using novel technology and procedures to bolster military operations, heighten efficiency, and boost decision-making. Military companies must undergo digital transformation to adjust to changing threats, enhance operational capabilities, and sustain a competitive edge in an increasingly intricate and technology-oriented global landscape. The convergence of developing technology also amplifies current military capabilities, resulting in unforeseeable ramifications for conflict and strategic equilibrium. The significance of digital transformation in contemporary warfare grows due to the rapid advancement of technology and the evolving dynamics of battles. Military forces can gather, manipulate, and evaluate vast quantities of data from diverse sources such as sensors, satellites, and unmanned aerial vehicles, thanks to digital technology.

The objective of this research is to ascertain the challenges encountered by military forces throughout the process of digital transformation and to provide potential remedies for these issues. The digitalization process of military forces differs significantly from that of civilian institutions and enterprises. Military organizations, which have historically isolated themselves from external influences for security reasons, encounter several challenges from their staff as they undergo the process of digital transformation. The direct expression and disclosure of concerns within these closed systems is not feasible. This study provides distinct value by specifically targeting the practical and contemporary challenges encountered by military forces along their digital transformation journey. It gives tangible, pragmatic, and implementable resolutions to these issues.

A hybrid research strategy has been employed by combining systematic literature review and expert opinions. The literature review has involved a meticulous selection of studies from the Scopus and Web of Science indexes. Additionally, Google Scholar was consulted to ensure that no relevant studies were inadvertently excluded. A literature review is a methodical process of gathering, examining, and integrating current research, scientific papers, publications, and other pertinent sources to meet the research question and objectives of the study. Research on militaries may give rise to ethical and security concerns. The literature review facilitates the resolution of such issues since it does not need direct human interaction. This strategy also offers benefits in terms of safeguarding the security and confidentiality of sensitive data. This study also utilized the perspectives of ten military professionals from six different countries who actively serve in NATO to uncover the challenges encountered by army troops during the process of digital transformation. As part of the research, these military experts were notified that the interview had been conducted and emphasized the importance of secrecy and voluntary participation. They were also advised that they might choose not to participate by simply indicating their preference. The findings of the literature research were disseminated to military professionals of varying ages and diverse professional backgrounds via an informational memorandum.

The process of digitizing armies enables armed forces to evolve into a more agile, adaptable, and knowledge-driven framework. Nevertheless, it is crucial to efficiently handle this conversion and exert endeavours to surmount the challenges. Through the implementation of strategic planning, technology investments, and people training, armies may enhance their ability to meet future military demands and effectively accomplish their security objectives by embracing digital transformation. Based on the analysis of literature and assessments by military specialists, it has been concluded that outdated systems face difficulties in adjusting to emerging technologies. The process of digital transformation gives rise to vulnerabilities in cyber security. Additionally, there is a deficiency in data management infrastructure.

Furthermore, personnel who have been in education and training for ten or more years may resist changes. The process of substituting outdated systems with modern technology necessitates meticulous strategizing and synchronization across all divisions and individuals with an interest in a sizable corporation.. It is crucial to systematically discontinue outdated systems and substitute them with modern technology in this scenario. Simultaneously, it is also important to offer training and assistance to personnel to help them accept and adjust to this transformation. While digitization enhances the operational capabilities of militaries, it concurrently amplifies the vulnerabilities of cyber security. Military institutions can become susceptible when they are specifically targeted by hackers and cyber-attacks. Robust cyber security protocols should be implemented to mitigate these dangers. These precautions should encompass encryption, firewalls, intrusion detection systems, and periodic training sessions. Regular testing by cyber security professionals is essential for ensuring the security of advanced devices. The abundance of data and diverse data sets can pose challenges for military organizations to make informed decisions and achieve operational effectiveness. Utilizing data analytics tools and methodologies, this data may be enhanced to derive more significance and optimize operational efficiency. Regularly updated techniques and standards should assist the data management process. Organizations often encounter resistance to changes, and this issue is also prevalent in military forces. The implementation of new technologies should be accompanied by supporting strategies to facilitate the troops' adjustment to the changes. Specialized training, effective communication, and active involvement can aid in diminishing resistance among soldiers. To achieve digital transformation, it is necessary to enhance troops' proficiency in digital skills and ensure efficient utilization of emerging technology. Armies must provide soldiers with specialized training and comprehensive digital literacy programs. The training procedure should facilitate troops' comprehension of the intricacies inherent in the evolving digital environment.

Giriş

Dijital teknolojilerin yüksek hızlı değişimi ve gelişimiyle öne çıkan, sıklıkla dijital çağ olarak adlandırılan yeni iş dünyası, kuruluşları kurumsal üretkenliği ve müşteri ihtiyaçlarının memnuniyetini daha iyi artıracak yeni ürün ve hizmetler geliştirmeye zorlamaktadır. Bu bağlamda dijital inovasyon, doğru şekilde kodlanıp kullanıldığında şirketler için değerli öngörüler üretebilecek, kararları yönlendirebilecek ve üretilen çıktıları pazar talebine göre hizalayabilecek yüksek miktarda veri ve bilginin üretilmesine katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle, dijital teknolojiler ve çözümler, kuruluşların rekabet edebilirliği için giderek daha önemli bir etken olarak kabul edilmektedir.¹ Yeni iş ortamını birçok farklı güç ve eğilim şekillendirmekte ve hızla gelişen dijital teknolojiler, çıkır açıcı ve yıkıcı yenilikleri beraberinde getirmektedir. Kuruluşların hayatta kalabilmesi ve başarılı olabilmesi için, iş ortamının evrimine yanıt verecek şekilde işletmeleri ve davranışları dönüştürmeleri, zorlukları gelişim ve büyüme fırsatlarına dönüştürmeleri gerekmektedir.² Aslında, bir kuruluşun teknolojik devrimi, kurumsal sermaye, insan kaynakları, yönetim uygulamaları, ürün geliştirme, operasyonlar, süreç mühendisliği ve yönetim kararları dâhil olmak üzere bir dizi ilişki kuruluşun tüm boyutlarını etkiler. Dijital dönüşüm, değer yaratmanın kurumsal yeteneklerini zenginleştirmek ve geliştirmek için teknoloji edinmek ve dijital bilgiyi

1 Tom Goodwin. *Digital Darwinism: Survival of the Fittest in the Age of Business Disruption*, Kogan Page Publishers, London, 2018, s. 48.

2 Ikujiro Nonaka ve Hirotaka Takeuchi, *The Wise Company: How Companies Create Continuous Innovation*, Oxford University Press, Oxford, 2019, s. 11.

özümsemekle ilgilidir. Bu nedenle başarılı dijital dönüşüm girişimlerini analiz etmek, kişilerin ve kuruluşların yetkinliklerini dikkate almak açısından önemlidir. Özellikle kurumsal ve bireysel davranışı etkileyen üst düzey yönetim yeterlilikleri konuyla ilgilidir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler süreçlerin dijitalleşmesini zorunlu kılmış ve kaçınılmaz bir süreç olarak dijital dönüşüm hayatımızın her alanında kendisini göstermiştir.

Bir askeri organizasyonun teknolojik yönü, ordunun mevcut silah sistemleriyle ve zafer kazanma kabiliyeti ile ilgilidir.³ Barış zamanında, yeni teknolojiler geliştirme, bütünleştirme ve kullanma yeteneği, bir devletin rakiplerinin önünde kalabilmesinin veya daha güçlü rakiplerle aradaki farkı kapatabilmesinin başlıca yollarından biridir.⁴ Ancak, askeri organizasyonların teknoloji ve bilgi kullanımı, organizasyonun dijital olgunluk seviyesindeki farklılıklar nedeniyle optimal değildir. Örneğin ABD ordusu, kara araçları, sensörler, iletişim cihazları ve silah sistemlerinden oluşan entegre bir sistem olan FCS (*Future Combat Systems*)'ye geçmekte çeşitli zorluklar ile karşılaşmıştır. Teknolojik geliştirme ve donanım edinimi açısından ilerleme kaydedilirken, FCS konseptinin tam entegrasyonu ve operasyonel kullanımı zorluklarla karşılaşmıştır. Birçok asker ve komutan, büyük ölçüde veriye dayalı karar verme ve karmaşık ağ etkileşimlerine dayanan yeni savaş yürütme yöntemine uyum sağlamakta zorlanmıştır.⁵

Konunun önemi göz önünde bulundurularak bu çalışmada, orduların dijital dönüşüm sürecinde yaşadıkları sorunların tespiti ve sorunlara yönelik olası çözüm önerileri oluşturmak amaçlanmıştır. Orduların dijital dönüşüm süreci diğer sivil kurum/kuruluş ve işletmelere benzememektedir. Yıllarca süren gelenek yapısıyla güvenlik kaygılarıyla kendini dış dünyaya birçok noktadan kapatmış ordular dijital dönüşüm sürecinde personeli ile birçok sorun yaşamaktadır.⁶ Sorunların da bu kapalı sistemlerde direkt ifade edilmesi ve ortaya konması pek mümkün olmamaktadır. Araştırmanın özgün değeri, orduların dijital dönüşüm sürecinde karşılaştığı pratik ve güncel sorunları ele alması ve bu sorunlara somut, gerçekçi ve uygulanabilir çözüm önerileri sunmasıdır.

1. Dijital Dönüşüm

Dijital dönüşüm günümüzün iş zorunluluğudur⁷ ve yeni teknolojiler tarafından yönlendirilen, organizasyonların etkinliğini arttıran, iş yapım süreçlerini iyileştiren dönüşüm türüdür.⁸ Dijital dönüşüm, şirketleri ve endüstrileri hayatta kalmak ve gelişmeleri için organizasyonel değişikliklere ve kritik iş uyarlamaları yapmaya zorlar.⁹ Rekabetin giderek arttığı küreselleşen dünyada avantajları geliştirmek ve sürdürmek veya yeni müşteriler ve şirketin paydaşları için sürdürülebilir değer yaratmak için teknolojik değişikliklerle hakim olmak gibi kuruluşların

3 Aditya B. Gunawan, Under the Shadow of Army Domination: Defense Transformation in Indonesia, *Yüksek Lisans Tezi*, Heidelberg University, Heidelberg, 2022, s. 16.

4 Evan B. Montgomery, "Signals of Strength: Capability Demonstrations and Perceptions of Military Power", *Journal of Strategic Studies*, 43:2, 2020, s. 309.

5 Christopher G. Pernin vd., "Lessons from the Army's Future Combat Systems Program" Rand Report, 2012, https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2012/RAND_MG1206.sum.pdf, erişim 23.11.2023.

6 Per Martin Norheim-Martinsen "New Sources of Military Change—armed Forces as Normal Organizations", *Defence Studies*, 16:3, 2016, s. 312.

7 Anshu Bhardwaj, "5G For Military Communications", *Procedia Computer Science*, 171, 2020, s. 2671; Giovanni Schiuma, "Managing Knowledge For Business Performance Improvement", *Journal of Knowledge Management*, 16:4, 2012, s. 516.

8 David Tang, "What Is Digital Transformation?", *EDPACS*, 64:1, 2021, s. 11.

9 Saeed Albukhitan, "Developing Digital Transformation Strategy For Manufacturing", *Procedia computer science*, 170, 2020, s. 664; Jose A., Porfirio vd. "Leadership Characteristics and Digital Transformation", *Journal of Business Research*, 124, 2021, s. 610.

dijital dönüşümü benimsemesinin birçok nedeni vardır.¹⁰ Dijital dönüşümün hedefi, pazardaki gelişmeleri hızlı bir şekilde algılayabilen ve yanıtlayabilen bir kurum olarak sürekli optimizasyondur.¹¹

Dönüşüm sürecinin başarılı olarak değerlendirilmesi için kurumların, dijital teknolojiyi genel stratejileriyle uyumlu hale getirmesi gereklidir.¹² Dijital dönüşüm süreci, dinamik yetenekler teorisine dayanmaktadır.¹³ Dinamik yetenekler, bir firmanın hızla değişen ortamlara hitap etmek için iç ve dış yetkinlikleri entegre etme, oluşturma ve yeniden yapılandırma becerisini ifade eder.¹⁴ Bu yetenekleri geliştirebilen ve uygulayabilen kuruluşların, dijital dönüşümün karmaşıklıklarında başarılı bir şekilde hareket edebilme ve dijital çağda sürdürülebilir rekabet avantajı elde etme olasılığı daha yüksektir.¹⁵

Dijital dönüşüm net bir strateji, güçlü liderlik, sürekli öğrenme ve deneme gerektirir. Dijital dönüşüm, çalışanlarının belirsiz ortamda yaratıcı ve yenilikçi yollarla yanıt vermek için sahip olduğu doğru beceriler tarafından yönlendirilen, kırılmalı yerini esnekliğin aldığı bütünsel bir sürekli değişim sürecidir.¹⁶ Dijital dönüşümü başarmak için, iş yapma biçimini değiştirmek amacıyla dijital varlıkları diğer kurumsal kaynaklarla yeniden birleştirmeye ihtiyaç vardır.¹⁷ Ayrıca kuruluşların bu dinamik yetenekleri kazanabilmesi, sistem ve süreçlerin akıllandırılması ve dijitalleşme vizyonu çerçevesinde Endüstri 4.0'ı yakından takip etmesi ve aşağıda Şekil-1'de gösterilen bir dizi yenilikçi teknolojilerin süreçlere dâhil edilmesi rekabet avantajını kazanabilmesini de kolaylaştıracaktır.

Şekil 1. Endüstri 4.0 Teknolojileri¹⁸

10 Karolin Frankenberger vd., *The Digital Transformer's Dilemma: How To Energize Your Core Business While Building Disruptive Products And Services*, John Wiley & Sons, New Jersey, 2020, s. 31.

11 Murat Sağbaş ve Fahri Alp Erdoğan, "Digital Leadership: A Systematic Conceptual Literature Review", *İstanbul Kent Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 3:1, 2021, s. 17.

12 Daniel Ellström vd., "Dynamic Capabilities For Digital Transformation", *Journal of Strategy and Management*, 15:2, 2021, s. 272.

13 Jens Konopik vd., "Mastering The Digital Transformation Through Organizational Capabilities: A Conceptual Framework", *Digital Business*, 2:2, 2022, s. 2.

14 David Teece, Gary Pisano ve Amy Shuen, "Dynamic Capabilities and Strategic Management", *Strategic Management Journal*, 18:7, 1997, s. 509.

15 Karl S. Warner ve Maximilian Wäger, "Building Dynamic Capabilities For Digital Transformation: An Ongoing Process Of Strategic Renewal", *Long Range Planning*, 52:3, 2019, s. 326.

16 Gordon Fletcher ve Marie Griffiths, "Digital Transformation During A Lockdown", *International Journal of Information Management*, 55:5, 2020, s. 6.

17 Peter Verhoef vd., "Digital Transformation: A Multidisciplinary Reflection and Research Agenda", *Journal of Business Research*, 122, 2021, s. 889

18 Aslı Duman, "Savunma Sanayisinin Dijitalleşmesi ve Modernleşmesi", Arzu Uğurlu Kara ve Kubilay Baş (ed.), *Savunma Yönetimi: Disiplinlerarası Bir Yaklaşım*, Nobel Yayınevi, Ankara, 2023, s. 281.

2. Orduların Dijital Dönüşümü

Silahlı kuvvetlerin teknolojik gelişmeleri yakından takip etmesi ve bu gelişmelerin gelecekteki yetenek ve tehditleri nasıl etkileyebileceğini değerlendirmesi gerekmektedir.¹⁹ Orduların dijital dönüşümü, askeri operasyonları geliştirmek, verimliliği artırmak ve karar vermeyi iyileştirmek için yeni teknolojilerden ve süreçlerden yararlanmayı içerir. Dijital dönüşüm, askeri kuruluşların gelişen tehditlere uyum sağlaması, operasyonel yeteneklerini geliştirmesi ve giderek daha karmaşık ve teknoloji odaklı bir dünyada rekabet avantajını koruması için gereklidir. Örneğin ileri teknoloji olarak değerlendirilen İHA'ların Rusya- Ukrayna Savaşı'nda kilit bir rol oynadığı görülmektedir.²⁰ Gelişmekte olan teknolojiler arasındaki etkileşimler, savaş ve stratejik istikrar için öngörülemeyen sonuçlarla birlikte mevcut askeri yetenekleri de geliştirir. Bütün bu faydalarına rağmen ordular, kurumsal kültürleri gereğince değişime direnen muhafazakâr ve riskten kaçınan örgütlerdir.²¹ Ordular, büyük teknolojik değişim içeren yeni platformları hızla elde etmede başarılı olabilir, ancak bu yenilikleri benimsemeye zorlanır.²²

Ordulardaki dijital dönüşüm, bilginin senkronize paylaşımını sağlayarak toplu komuta etme imkânını artırırken²³, karar vermeyi geliştirir ve belirsizliği de azaltır.²⁴ Bulut bilgi işlem, büyük veri ve yapay zekâ gibi teknolojik avantajları askeri tedarikin yaşam döngüsüne dahil edebilir, teknolojik ilerleme sağlayarak kurumsal optimizasyonu teşvik edebilir. Durumsal farkındalığı arttırmak veya durumsal farkındalığa erişmek için ordular dijital dönüşüme ihtiyaç duyar. Dijital teknoloji ordunun çevikliğini, kalitesini ve verimliliğini artırır. Askeri teknoloji geliştirmenin amacı, askerin etkinliğini artırmaktır.²⁵ Orduların dijital dönüşümü, askeri operasyonları geliştirmek, verimliliği artırmak ve karar vermeyi iyileştirmek için yeni teknolojilerden ve süreçlerden yararlanmayı içerir. Gelişmekte olan teknolojiler arasındaki etkileşimler, savaş ve stratejik istikrar için öngörülemeyen sonuçlarla birlikte mevcut askeri yetenekleri de geliştirir veya yeni yetenekler sağlar.²⁶

Hızla gelişen teknoloji ve çatışmaların değişen doğası nedeniyle modern savaşta dijital dönüşüm giderek daha önemli hale gelmektedir. Dijital teknoloji, orduların sensörler, uydular ve insansız hava araçları dâhil olmak üzere çeşitli kaynaklardan büyük miktarda veri toplamasına, işlemesine ve analiz etmesine olanak tanır. Bu, orduların savaş alanının daha eksiksiz bir resmine sahip olmasını sağlar, bu da durumsal farkındalığı artırabilir ve karar verme sürecini bilgilendirebilir.²⁷ Dijital teknoloji, uzun mesafelerde bile askerler ve birimler arasında gerçek zamanlı iletişim ve koordinasyon sağlar. Bu yanıt sürelerini iyileştirebilir

19 Stefan Silfverskiöld, Kent Andersson ve Martin Lundmark, "Does The Method For Military Utility Assessment of Future Technologies Provide Utility?", *Technology in Society*, 67, 2021, s. 6.

20 Dominika Kunertova, "The Ukraine Drone Effect on European Militaries", *CSS Policy Perspectives*, 10:15, 2022, s. 1.

21 Alex Neads, Theo Farrell ve David J.Galbreath, "Evolving Towards Military Innovation: AI And The Australian Army", *Journal of Strategic Studies*, s. 1.

22 Andrew Hill, "Military Innovation And Military Culture", *The US Army War College Quarterly: Parameters*, 45:1, 2015, s. 85.

23 Therese Heltberg, "I Cannot Feel Your Print", How Military Strategic Knowledge Managers Respond To Digitalization", *Journal of Strategy and Management*, 15:2, 2022, s. 220.

24 Mylène Struijk vd., "Navigating Digital Transformation Through An Information Quality Strategy: Evidence From A Military Organisation", *Information Systems Journal*, 33:4, 2023, s. 912.

25 Daniel Billing vd. "The Implications Of Emerging Technology On Military Human Performance Research Priorities", *Journal of Science and Medicine in Sport*, 24:10, 2021, s. 947.

26 Kelley M. Saylor, "Emerging Military Technologies: Background and Issues For Congress". *CRS Report*, October 2021, <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/AD1151925.pdf>, erişim 23.11.2023, s. 6.

27 Mauro Tortonesi. Leveraging Internet Of Things Within The Military Network Environment—Challenges And Solutions. 2016 IEEE 3rd World Forum on Internet of Things (WF-IoT), 2016, s. 111.

ve operasyonların daha etkili koordinasyonunu kolaylaştırabilir.²⁸ Dijital teknoloji, orduların hassas saldırıları daha yüksek doğrulukla gerçekleştirmesini sağlayarak ikincil hasarı ve sivil kayıpları azaltır. Bu geleneksel savaş yöntemlerinin daha az etkili olabileceği kentsel ortamlarda özellikle önemlidir.²⁹ Dijital teknoloji, lojistik ve tedarik zinciri yönetimini iyileştirerek orduların personeli, ekipmanı ve malzemeleri daha verimli bir şekilde taşımalarını sağlayabilir. Bu maliyetleri düşürmeye ve askerlerin görevlerini yerine getirmek için ihtiyaç duydukları kaynaklara sahip olmalarını sağlamaya yardımcı olabilir.³⁰

Dijital teknoloji, gerçekçi eğitim simülasyonları oluşturmak için kullanılabilir ve askerlerin güvenli ve kontrollü bir ortamda tatbikat yapmasına olanak tanır. Bu, becerilerini ve gerçek dünya operasyonlarına hazır olma durumlarını geliştirmeye yardımcı olabilir. Dijital dönüşüm modern savaşta önemlidir. Çünkü orduların durumsal farkındalığı artırmasına, iletişim ve koordinasyonu geliştirmesine, süreçlerin gizlilikle yürütmesine, lojistik ve tedarik zinciri yönetimini geliştirmesine ve eğitim ve simülasyonu iyileştirmesine olanak tanır. Teknoloji gelişmeye devam ettikçe, orduların savaş alanındaki etkinliklerini sürdürmeleri için dijital dönüşümün daha da kritik hale gelmesi muhtemeldir.³¹ Deloitte tarafından yayınlanan “Havacılık ve Savunma 4.0 (*Aerospace and Defense 4.0*)” başlıklı raporda savunma sanayi firmalarının dijital teknolojilerden, çeviklik kazanma, yeni iş modelleri geliştirme, etkin bir tedarik zinciri yönetimi sağlama ve verileri siber saldırılardan koruma amacıyla faydalandıkları ve dijital dönüşümün pazarda farklılaşmanın anahtarı olarak görüldüğü ifade edilmiştir.³² Bu kapsamda savunma sanayi firmalarının dönüşüm trendini yakalama, son moda teknolojiler ile adaptasyonu sağlanmış süreçler inşa etme, üretilen ürünlerin yeteneklerini artırma ve rakiplerden bir adım önde olma hedefi bu alana yapılan yatırımları etkileyecektir. Savunma sanayinin teknolojik gücü orduların dijital dönüşüm sürecini derinden etkileyecek ve yönlendirecektir. Savunma sanayinde yapay zekâ ve makine öğrenimi, büyük veri analizi, Nesnelerin İnterneti, bulut bilişim, sanal ve artırılmış gerçeklik, otomasyon ve robotik sistemler, Blockchain ve siber güvenlik teknolojileri sıkça kullanılmaktadır. Bahsedilen teknolojilerin kullanılmasıyla askeri istihbarat, planlama, üretim, lojistik ve operasyonel karar verme süreçlerinin etkinliği artmaktadır. Savunma sanayi sektörünün güncel teknolojiler ile donatılması ülkelerin farklı üretim kollarına da etki ederek, sosyal ve teknolojik refaha da katkı sağlamaktadır.³³ **Aşağıda Şekil 2.**'de Endüstri 4.0 teknolojilerinin savunma sanayi sektöründeki kullanımı ile ilgili bilgilendirme yapılmıştır.

28 Denise E. Zheng, and William A. Carter. Leveraging The Internet Of Things For A More Efficient And Effective Military. Rowman & Littlefield, Lanham, 2015, s. 5.

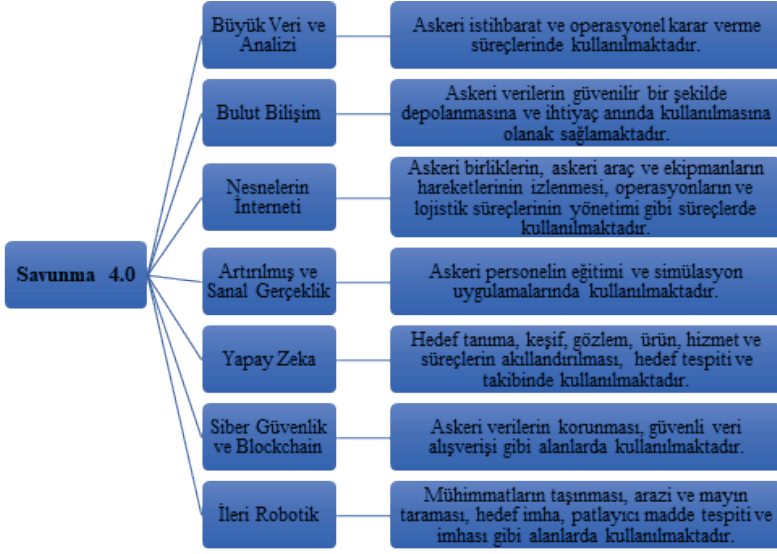
29 Mohamed Emimi, Mohamed Khaleel ve Abobakr Alkrash, “The Current Opportunities And Challenges in Drone Technology”, International Journal of Electrical Engineering and Sustainability (IJEES), 3:1, 2023, s. 74.

30 Denise E. Zheng ve William A. Carter, Leveraging The Internet Of Things For A More Efficient And Effective Military. Rowman & Littlefield, Lanham, 2015, s. 5.

31 Stefan Silfverskiöld, Kent Andersson ve Martin Lundmark. “Does The Method For Military Utility Assessment Of Future Technologies Provide Utility?”, Technology in Society, 67, 2021, s. 4.

32 Deloitte. “Aerospace and Defense 4.0, Capturing the Value of Industry 4.0 Technologies” https://www2.deloitte.com/content/dam/insights/us/articles/4912_Aerospace-and-defense-4-0/DI_A&D_4-0.pdf, erişim 28.11.2023, s. 2.

33 Aslı Duman, “Savunma Sanayinin Dijitalleşmesi ve Modernleşmesi”, Arzu Uğurlu Kara ve Kubilay Baş (ed.), Savunma Yönetimi: Disiplinlerarası Bir Yaklaşım, Nobel Yayınevi, Ankara, 2023, s. 281.

Şekil 2. Endüstri 4.0 Teknolojilerinin Savunma Sanayinde Kullanımı³⁴

Orduların dijital dönüşüm süreci operasyonel verimliliği artırırken uzun dönemli savunma maliyetlerini düşürmektedir. Karar verme süreçlerinde kullanılan büyük miktardaki veriler stratejik kararların alınmasına katkı sağlamaktadır.³⁵ Büyük veri işlenerek, potansiyel sorunlar, saldırı tehditleri ve düşman hareketleri tespit edilebilmekte ve savunma taktikleri geliştirilmektedir. Büyük verinin depolanması noktasında bulut bilişim teknolojilerinden faydalanılmaktadır. Cihazlardan, ağlardan, operasyonel süreçlerden elde edilen verilerin depolanması ve paylaşılması konusunda bu teknoloji önemli bir çözüm aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Nesnelerin İnterneti veri kaynağı, büyük veri toplanan veriden anlamlı sonuçların çıkartılacağı analitik veri platformu ve bulut bilişim tüm bu verilerin saklandığı depolama alanıdır.³⁶ Askeri operasyonlar ve süreçler ile Nesnelerin İnterneti teknolojisinin entegrasyonu Askeri Nesnelerin İnterneti (*The Internet of Military Things*) kavramı ile açıklanmaktadır. Askeri Nesnelerin İnterneti ile silahlı kuvvetler sorunlu bölgeyi sensörler ile donatılmış kameralar, insansız hava araçları ve dronlar yardımıyla inceleyebilir ve komuta merkezine gerçek zamanlı veri gönderebilir.

NATO tarafından önümüzdeki 20 yıl boyunca savunma sanayinin, akıllı, bağlantılı, dağıtılmış ve dijital özelliklere sahip olacağı özellikler NATO'nun 'Bilim ve Teknoloji Trendleri 2020-2040' başlıklı raporda şu şekilde gösterilmiştir.³⁷

34 Age, s. 286.

35 Age, s. 286.

36 Age, s. 286.

37 NATO, "Science & Technology Trends 2020-2040". <https://tto.iste.edu.tr/content/files/tto-8faf19a901-73c24.pdf>, NATO Report, 2020, erişim 25.11.2023, s. 4.

Tablo 1. Savunma Sanayinin Sahip Olacağı Özellikler³⁸

Özellikler	Kullanılan Teknolojiler	Kazanımlar
	Özerklik (Otomasyon)	
Akıllı	İnsancıl Zekâ (Yapay zekâ-insan işbirliğini ifade etmektedir) Bilgi Analitiği	Yapay zekâ, bilgi odaklı analitik yetenekler ve dijital tabanlı teknolojilerin desteği ile akıllandırılmış ürün ve hizmetlerin savunma sanayisinde kullanımı.
Bağlantılı	Güvenilir İletişim Sinerjik Sistemler (Fiziksel ve sanal ekosistemleri içeren karma sistemleri ifade etmektedir)	Blockchain, kuantum anahtar dağıtımı gibi güvenilir iletişim sunan teknolojilerin kullanılması ve sensörler, siber-fiziksel sistemler, akıllı ağlar ve otonom araçların desteği ile bağlantılı yeni ekosistemlerin oluşturulması.
Dağıtılmış	Sınır Bilişim (<i>Edge Computing</i>) Her Yerde Algılama (<i>Ubiquitous Sensing</i>) Merkezi Olmayan Üretim	Nesnelerin İnterneti teknolojisi ve sensörlerin desteği ile merkezi olmayan bir yapı içerisinde, büyük ölçekli depolama, hesaplama, karar verme, araştırma ve geliştirme yeteneklerinin kazanımı. 3 Boyutlu ve 4 Boyutlu yazıcıların desteği ile tam zamanlı üretimin gerçekleştirilebilmesi.
Dijital	Dijital İkiz Dijital Gerçeklik	Dijital ikiz ve yapay gerçeklik teknolojilerinin desteği ile fiziki ve bilişsel gerçekliklerin harmanlanması.

Savunma sanayinde kullanılan dönüşüm teknolojilerinin sağladığı faydalar ile birlikte devasa ağların güvenliğinin sağlanması konusu da gündeme gelmektedir.³⁹ Sanal ortamda tutulan verilerin güvenilir bir şekilde saklanması noktasında siber güvenlik teknolojileri kullanılmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler doğrultusunda bilgilerin, belgelerin, dokümanların kısaca bilginin dijitalde saklanması, artan bağlantı sayısı, akıllı ağların her alanda kullanılması ve buradan elde edilen verinin dijitalde saklanması nedeniyle siber güvenlik günümüzün en önemli kavramları arasında yer almaktadır. Siber alanda izinsiz ve kötü niyetle gerçekleştirilen her türlü eylem bir siber saldırıdır ve bu saldırıların, ekonomi, politika ve toplumsal değerler üzerinde yıkıcı etkileri olabilmektedir.⁴⁰ Dünya Ekonomik Forumu tarafından hazırlanan Küresel Riskler raporunda teknolojik risk kategorisinde yer alan siber suçlar ve siber güvensizlik hem hükümetleri hem de iş dünyasını etkileyecek riskler arasında ilk onda yer almaktadır.⁴¹ Günümüzde siber saldırılar, daha sık, karmaşık ve yıkıcı hale gelmiştir ve bu saldırıların maliyetleri sürekli artmaktadır. Tek bir siber saldırı ülke demokrasisine, askeri yeteneklere ve ülkeler için kritik düzeyde önem teşkil eden enerji ve güvenlik kurumlarına zarar verebilmektedir.⁴²

38 Age, s. 4.

39 Serhat Burmaoğlu, Ozcan Saritaş ve Haydar Yalçın “Defense 4.0: The Internet of Things in Military”, Dirk Meissner, Leonid Gokhberg & Ozcan Saritas (ed.), Emerging Technologies for Economic Development, Springer Nature Switzerland, 2019, s. 303.

40 Aslı Duman, “Savunma Sanayinin Dijitalleşmesi ve Modernleşmesi”, Arzu Uğurlu Kara & Kubilay Baş (ed.), Savunma Yönetimi: Disiplinlerarası Bir Yaklaşım, Nobel Yayınevi, Ankara, 2023, s. 281.

41 World Economic Forum, “The Global Risks Report 2023”. https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2023.pdf, erişim 23.11.2023, s. 4.

42 NATO News, “NATO Will Defend Itself” https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_168435.htm?selectedLocale=en, erişim 25.11.2023, s. 4.

3. Yöntem

3.1. Sistematik Literatür Taraması

Araştırma yöntemi olarak sistematik literatür taraması ile uzman görüşüne başvurulmuş hibrit bir yöntem kullanılmıştır. Literatür taramasında, çalışmaların Scopus ve Web of Science dizininde yer alacak şekilde seçilmesine özen gösterilmiş ve konuyla bağlantılı bazı çalışmaların gözden kaçmaması için Google Scholar'a bakılmış, görüşme yönteminde ise 6 farklı ülkeden 10 askeri uzman ile görüşülmüştür. Bulgular kısmında elde edilen bilgi ve veriler, karma metotla ortaya konulmuştur. NATO'da görev yapan 6 farklı ülke askeri uzmanının görüşlerine başvurulmuştur. Literatür taraması, araştırma sorusunu ve çalışmanın hedeflerini ele almak için mevcut araştırmaları, bilimsel makaleleri, yayınları ve diğer ilgili kaynakları toplamak, analiz etmek ve sentezlemek için sistematik bir yaklaşımdır. Ordularla ilgili araştırmalarda bazı etik ve güvenlik sorunları ortaya çıkabilir. Literatür taraması, insanlar üzerinde doğrudan bir müdahale gerektirmediği için bu tür sorunların üstesinden gelmeyi kolaylaştırır. Bu yöntem, duyarlı verilerin güvenliğini ve gizliliğini korumak açısından da avantajlıdır. Bu metodun kullanılması, farklı coğrafi bölgelerde ve farklı zaman dilimlerinde yapılmış çok sayıda araştırmayı içerir.⁴³ Böylelikle orduların dijital dönüşümü sürecindeki sorunları ve çözüm önerilerini daha geniş bir perspektiften incelenmesi sağlanmış olur. Ana araştırma soruları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

- Orduların dijital dönüşüm girişimlerinde yaşadıkları temel zorluklar nelerdir?
- Eski sistemlerden yeni dijital sistemlere geçerken karşılaşılan sorunlar nelerdir?
- Orduya ait verilerin dijital ortamlara aktarılması siber güvenlik tehdidi oluşturur mu?

Literatür Tarama Stratejisi: Çalışmaların Scopus ve Web of Science dizininde yer alacak şekilde seçilmesine özen gösterilmiş ve konuyla bağlantılı bazı çalışmaların gözden kaçmaması için Google Scholar'a bakılmıştır. Arama öncelikle konuyla ilgili "ordular", "askeri", "dijital dönüşüm", "dijital", "siber güvenlik", "teknolojik dönüşüm" anahtar kelimelerin birbirleriyle kombinasyonu sonucu ilgili çalışmalar tespit edilmiştir. Arama işlemi sonucunda Scopus dizininde 52 çalışma tespit edilmiş, bunların 32'si makale, 18'i bildiri, 2 tanesi kitap bölümüdür. Konuya ilişkin Web of Science dizininde 48 çalışma tespit edilmiş, bunlardan 26 tanesinin makale, 22 tanesinin bildiri olduğu tespit edilmiştir. 4 çalışmanın her iki dizinde de bulunduğu belirlenmiştir. Gözden konuya ilişkin herhangi bir çalışmanın kaçmaması için anahtar kelimeler Google Scholar'a yazılmıştır. İlaveten NATO raporları incelenmiştir.

Ekleme ve hariç tutma ölçütleri: Seçilen literatürün alaka düzeyini ve güvenilirliğini sağlamak için özel dâhil etme ve hariç tutma kriterleri uygulanmıştır. Yalnızca hakemli makaleler, bilimsel makaleler, raporlar ve yetkili yayınlar dikkate alınmıştır. İngilizce olmayan makaleler, dil sınırlamaları nedeniyle hariç tutulmuştur. Değerlendirmeler neticesinde 10 çalışmanın konuyla ilişkin ayrıntılı bilgiler sunduğu belirlenmiştir. Tablo 2'de bu çalışmalara yer verilmiştir.

43 Edna Rother, "Systematic Literature Review X Narrative Review", Acta paulista de enfermagem, 20, 2007, s.1.

Tablo 2: Sorun Tespiti ve Çözümü için Değerlendirilen Çalışmalar

Yazar	Yılı	Türü	Dizin Türü	Tema
Bhardwaj	2020	Bildiri	Web of Science Scopus	Siber Güvenlik Riskleri
Billing vd.,	2021	Makale	Web of Science	Değişime Karşı Direnç
Heltberg	2020	Makale	Web of Science	Dijital Becerilerin Eksikliği Maliyet ve Bütçe Kısıtlamaları
Horowitz vd.,	2020	Makale	Web of Science	Mevzuata Uygunluk
Johnson	2019	Makale	Google Scholar	Siber Güvenlik Riskleri
Montgomery	2020	Makale	Web of Science	Değişime Karşı Direnç
NATO	2021	Rapor	Google Scholar	Dijital Becerilerin Eksikliği
Sayler	2020	Rapor	Google Scholar	Mevzuata Uygunluk
Silfverskiöld	2021	Makale	Web of Science Scopus	Dijital Becerilerin Eksikliği
Strujik	2023	Makale	Web of Science	Değişime Karşı Direnç
Ziyadin vd.,	2020	Bildiri	Google Scholar	Değişime Karşı Direnç

Veri Çıkarma ve Sentez: Literatür taramasından sonra tespit edilen makaleler kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Orduların dijital dönüşümde yaşadığı zorluklara ilişkin veriler her kaynak incelenmiştir. Elde edilen bilgiler temalara ve ortak zorluklara göre organize edilmiştir.

Sentez ve Yorum: Literatürden elde edilen bulgular, orduların dijital dönüşüm çabalarında karşılaştıkları zorluklara ilişkin tutarlı bir anlayış geliştirmek için sentezlenmiş ve yorumlanmıştır. Sentez, belirlenen zorluklara ilişkin açık ve bütüncül bir görüş sunmayı amaçlamıştır.

Tartışma: Sentezlenen bulgular, dijital dönüşüm, örgütsel değişim ve askeri çalışmalarla ilgili mevcut bilgi ve teoriler bağlamında tartışılmıştır. Tartışma, belirlenen zorlukların etkileri ve bunların askeri bağlamlarda dijital girişimlerin etkinliği ve başarısı üzerindeki potansiyel etkileri hakkında fikir vermiştir.

3.2. Görüşme

Bu çalışmada ordu çalışanlarının dijital dönüşüm sürecinde karşılaştıkları sorunların neler olduğunun ortaya konulabilmesi amacıyla NATO'da görev yapan 6 farklı ülke askeri uzmanının görüşlerinden faydalanılmıştır. Literatür, araştırmacılar tarafından tespit edildiği kadarıyla konuya ilişkin ayrıntılı bilgi verme noktasında kısıtlı kalmıştır. Bundan dolayı konuya ilişkin derinlemesine bilgiler edinmek, spesifik bağlamları, ince nüansları tespit etmek amacıyla görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma tasarımı olarak durum çalışması deseni kullanılmıştır. Askeri uzmanlara uygulama esnasında katılımcılar görüşmenin araştırma kapsamında yapıldığı, gizliliğin ve gönüllülüğün esas olduğu ve katılmak istemediklerinde belirtmelerinin yeterli olduğu konusunda bilgilendirilmiştir. Uzmanlar kolayca örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Veri toplama süreci, uzmanlarla yüz yüze gerçekleştirilerek yapılmıştır. Verilerin analizi, temalandırma işlemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Literatür taraması sonuçları bilgi notu ile farklı yaş ve mesleki tecrübelere sahip askeri uzmanlarla paylaşılmıştır. Tablo 3'te çalışmada yer alan uzmanların demografik bilgileri verilmiştir. Askeri uzmanlara aşağıdaki soru sorulmuştur:

- Dijital dönüşümün 21. Yüzyılın ikinci çeyreğinde hız kazanacağı değerlendirilmektedir. Bu dönüşümde ordudaki en temel ve öncelikli çözülmesi gereken sorun nedir?
- Çözüm önerileriniz nelerdir?

Tablo 3: Askeri Uzmanların Demografik Bilgileri

Askeri Uzman	Kodu	Ülke	Cinsiyet	Yaş	Rütbe	Tecrübe
Askeri Uzman 1	AU1	Türkiye	Erkek	44	Albay	24
Askeri Uzman 2	AU2	Yunanistan	Erkek	38	Yüzbaşı	16
Askeri Uzman 3	AU3	Türkiye	Erkek	32	Üsteğmen	10
Askeri Uzman 4	AU4	ABD	Erkek	39	Yüzbaşı	17
Askeri Uzman 5	AU5	Arnavutluk	Erkek	41	Yüzbaşı	19
Askeri Uzman 6	AU6	Türkiye	Erkek	39	Yüzbaşı	18
Askeri Uzman 7	AU7	Yunanistan	Erkek	55	Binbaşı	32
Askeri Uzman 8	AU8	Bulgaristan	Erkek	37	Yüzbaşı	15
Askeri Uzman 9	AU9	Türkiye	Kadın	38	Yüzbaşı	16
Askeri Uzman 10	AU10	İtalya	Erkek	54	Albay	32

Bu araştırma soruları sistematik literatür taramasından elde edilen orduların dijital dönüşümünde yaşadığı sorunların, askeri uzmanların bildirebilecekleri sorunlardan farklı olup olmadığını belirlemek ve bu olası sorunlara çözüm önerileri getirmek için sorulmuştur.

4. Bulgular

4.1. Orduların Dijital Dönüşümünde Yaşadıkları Zorluklar

Literatür incelendiğinde siber güvenlik riskleri⁴⁴, eski sistemlerin modernizasyonu⁴⁵, değişime karşı direnç⁴⁶, dijital becerilerin eksikliği⁴⁷, maliyet ve bütçe kısıtlamaları⁴⁸ ve mevzuata uygunluk⁴⁹ dijital dönüşümde orduların yaşadığı sorun sahalarını oluşturmaktadır.

44 James Johnson, “The AI-Cyber Nexus: Implications For Military Escalation, Deterrence And Strategic Stability”, Journal of Cyber Policy, 4:3, 2019, s. 442; Anshu Bhardwaj. “5G For Military Communications”, Procedia computer science, 171, 2020, 2665-2674.

45 Stefan Silfverskiöld, Kent Andersson ve Martin Lundmark, “Does The Method For Military Utility Assessment Of Future Technologies Provide Utility?”, Technology in Society, 67, 2021, s.4.

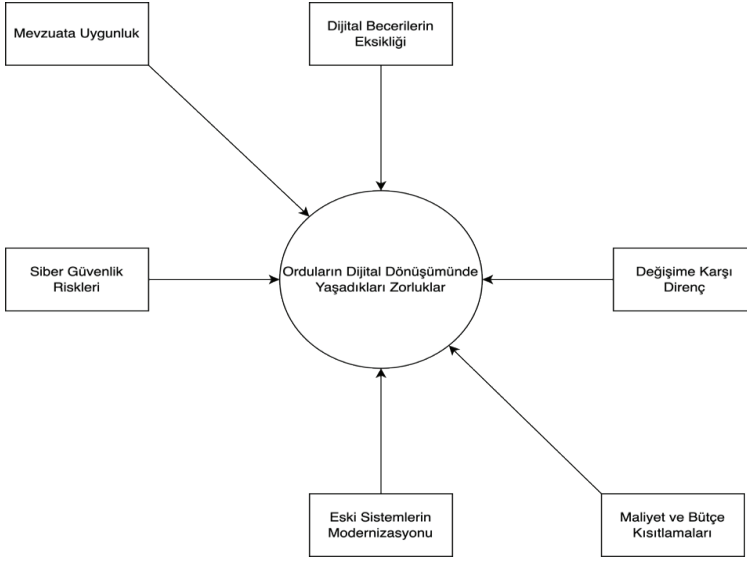
46 Evan B. Montgomery, “Signals Of Strength: Capability Demonstrations And Perceptions Of Military Power”, Journal of Strategic Studies, 43:2, 2020, s. 309; Daniel Billing vd. “The Implications Of Emerging Technology On Military Human

47 Performance Research Priorities”, Journal of Science and Medicine in Sport, 24:10, 2021, s. 947; Sayabek Ziyadin, Saltanat Suieubayeva And Aliya Utegenova (2020). Digital Transformation in Business. (eds.)Ashmarina Svetlana, Vochozka Marek, Mantulenko Valentina, Digital Age: Chances, Challenges and Future, Springer Cham, s. 408.

48 Therese Heltberg, ““I Cannot Feel Your Print”. How Military Strategic Knowledge Managers Respond To Digitalization”, Journal of Strategy and Management, 15:2, 2022, s. 220; Stefan Silfverskiöld, Kent Andersson and Martin Lundmark. “Does The Method For Military Utility Assessment Of Future Technologies Provide Utility?”, Technology in Society, 67, s. 7; NATO, “Science & Technology Trends: 2020–2040”, NATO Report, 2020, <https://tto.iste.edu.tr/content/files/tto-8faf19a901-73c24.pdf>, erişim 25.11.2023, s. 3.

49 Kelley M. Saylor, “Emerging Military Technologies: Background and Issues for Congress”, CRS Report, October 2021, <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/AD1151925.pdf>, erişim 23.11.2023, s. 4; Micheal C. Horowitz, Lauren Kahn ve Casey Mahoney, “The Future Of Military Applications Of Artificial Intelligence: A Role For Confidence-Building Measures?”, Orbis, 64:4, 2020, s. 528.

Şekil 3. Orduların Dijital Dönüşümünde Yaşadıkları Zorluklar (Literatür Taraması)

Siber güvenlik riskleri: Ordular, operasyonlarının ve verilerinin çoğunu çevrimiçi hale getirdikçe, siber saldırılara karşı daha savunmasız hale gelmektedir. Askeri kurumlar, kötü niyetli aktörler tarafından hedef alınabilecek önemli miktarda hassas bilgiye sahiptir. Dijital dönüşüm sırasında ağların ve verilerin güvenliğini sağlanmalıdır. Çekirdek altyapı için çok sayıda bağlı cihaz ve ağ sanallaştırma teknikleri kesinlikle potansiyel saldırı yüzeyini artıracaktır.⁵⁰ Yapay zekâ sistemleri, küçük, kasıtlı değişikliklerin hatalı önerilere veya yetersiz eylemlere yol açabileceği siber saldırılara karşı özellikle savunmasızdır.⁵¹ Bu saldırılar kimlik bilgilerinin çalınmasına, verilerin tahrif edilmesine sebebiyet vermektedir.

Eski sistemlerin modernizasyonu: Yeni teknolojileri silah sistemlerine entegre etmek, bunları askeri birliklere uygulamak ve doktrini yeni teknolojilere göre uyarlamak genellikle on yılları alan bir süreçtir.⁵² Birçok ordu, daha yeni dijital teknolojilerle kolayca entegre olamayacak olan eski teknoloji sistemlerine sahiptir. Bu, teknoloji altyapısını modernize etmeye çalışırken verimsizliklere ve ek maliyetlere neden olabilir.

Değişime karşı direnç: Gelişmekte olan teknolojilerin tüm savaş alanı rollerini ve görevlerini değiştirmesi beklenmektedir. Bunun sonucunda yeni görevler yaratılacak, eski görevler ortadan kaldırılacak veya en azından daha seyrek gerçekleştirilecek, böylelikle her düzeyde askerin performans gereksinimleri değişecektir.⁵³ Bazı askeri personel değişime karşı dirençli olabilir ve geleneksel iletişim ve operasyon yöntemlerini kullanmayı tercih edebilir. Askeri kuruluşlar, genellikle mevcut operasyon modlarıyla çatışan alternatif iş yapma yöntemlerini benimseme konusunda isteksizdir.⁵⁴ Bu, yeni dijital teknolojilerin ve

50 Anshu Bhardwaj, "5G For Military Communications", *Procedia computer science*, 171, 2020, s. 2665.

51 NATO, "Science & Technology Trends: 2020–2040", NATO Report, 2020, <https://tto.iste.edu.tr/content/files/tto-8faf19a901-73c24.pdf>, erişim 25.11.2023, s. 3.

52 Stefan Silfverskiöld, Kent Andersson ve Martin Lundmark, "Does The Method For Military Utility Assessment Of Future Technologies Provide Utility?", *Technology in Society*, 67, 2021, s. 13.

53 Daniel Billing vd., "The Implications Of Emerging Technology On Military Human Performance Research Priorities", *Journal of Science and Medicine in Sport*, 24:10, 2021, s. 947.

54 Evan B. Montgomery, "Signals Of Strength: Capability Demonstrations And Perceptions Of Military Power",

süreçlerin uygulanmasını zorlaştırabilir. Dijital dönüşümün başarı ile gerçekleştirilmesi için yöneticilerin vizyon ve teknolojilerin sistemle bütünleşmesine dayanma eksikliğinin olmaması gerekir.⁵⁵ Pek çok insan konfor bölgelerini etkilemesi sebebiyle dijital dönüşümün çalışma ortamlarındaki yaptığı değişikliklere direnmeyi tercih etmektedir.⁵⁶

Dijital becerilerin eksikliği: Ordular, yeni teknolojinin tehditlerine karşı koymak için hangi askeri yeteneklere ihtiyaç duyulduğunu tespit etmeleri gerekmektedir.⁵⁷ Bazı askeri personel, yeni teknolojileri etkin bir şekilde kullanmak için gereken dijital becerilere sahip olmayabilir. Dijital becerileri geliştirmek için yeterli eğitim ve kaynak sağlamak, başarılı bir dijital dönüşüm için çok önemlidir.⁵⁸ İleri teknolojiler, askeri kuvvetlerin paylaşım, toplama, modelleme ve simülasyon, analiz, sınıflandırma, iyileştirme, iletişim ve veri yönetimi için yöntem ve standartların geliştirilmesi yeteneklerine sahip olmasını gerektirecektir.⁵⁹ Dijital yetkinlikleri olan uzmanlar, ordunun dijital dönüşüm projelerinde öncü rol almalı ve diğer personeli eğitmek için mentorluk yapılmalıdır.

Maliyet ve bütçe kısıtlamaları: Bir kurumu dijital dönüşüm yolculuğuna yönlendirmek için önemli bir yatırım gerekmektedir.⁶⁰ Dijital dönüşüm pahalı olabilir ve birçok ordunun yeni teknolojileri uygulamak için sınırlı bütçeleri olabilir. Dijital dönüşümün maliyetlerini diğer önceliklerle dengelemek zor olabilir.

Mevzuata uygunluk: Askeri kurumlar, veri koruma, gizlilik ve güvenlikle ilgili katı düzenlemelere ve politikalara uymalıdır. Mevcut teknolojilerin insan karar verme/bilişsel süreçlerini doğru bir şekilde kopyalayamamasından dolayı makinelerin karar vermesine izin verme ile ilgili önemli ahlaki, yasal ve etik zorluklar vardır.⁶¹ Gelişmekte olan askeri teknolojiler bir dizi etik hususu gündeme getirebilir.⁶² Dijital dönüşüm girişimlerinin bu düzenlemelere uymasını sağlamak karmaşık olabilir. Ordu için kullanılan yapay zekâ tarafından gerçekleşen kazanın gerçekten kasıtsız olduğuna dair güvenilir kanıtlar sunmak mümkün görünmemektedir.⁶³

Journal of Strategic Studies, 43:2, 2020, s. 309.

55 Sayabek Ziyadin, Saltanat Suiubayeva ve Aliya Utegenova, "Digital Transformation in Business", Ashmarina Svetlana & Vochozka Marek (ed.), Mantulenko Valentina, Digital Age: Chances, Challenges and Future, Springer Cham, 2020, s. 408.

56 Saeed Albukhitan, "Developing Digital Transformation Strategy For Manufacturing", Procedia computer science, 170, 2020, s. 664.

57 Stefan Silfverskiöld, Kent Andersson ve Martin Lundmark. "Does The Method For Military Utility Assessment Of Future Technologies Provide Utility?", Technology in Society, 67, 2021, s. 4.

58 Therese Heltberg, "I Cannot Feel Your Print". How Military Strategic Knowledge Managers Respond To Digitalization", Journal of Strategy and Management, 15:2, 2022, s. 220.

59 NATO, "Science & Technology Trends: 2020–2040", NATO Report, 2020, <https://tto.iste.edu.tr/content/files/tto-8faf19a901-73c24.pdf>, erişim 25.11.2023, s. 2.

60 Saeed Albukhitan, "Developing Digital Transformation Strategy For Manufacturing", Procedia Computer Science, 170, 2020, s. 664.

61 Daniel Billing vd., "The Implications Of Emerging Technology On Military Human Performance Research Priorities", Journal of Science and Medicine in Sport, 24:10, 2021, s. 947.

62 Kelley M. Saylor, "Emerging Military Technologies: Background and Issues for Congress", CRS Report, October 2021, <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/AD1151925.pdf>, erişim 23.11.2023, s. 6.

63 Micheal C. Horowitz, Lauren Kahn ve Casey Mahoney, "The Future Of Military Applications Of Artificial Intelligence: A Role For Confidence-Building Measures?", Orbis, 64:4,2020, s. 528.

**Tablo 4. Orduların Dijital Dönüşümünde Yaşadıkları Zorluklar
(Askeri Uzman Değerlendirmesi)**

Askeri uzmanlar	Sorunlar
AU1	Değişime Karşı Direnç
AU2	Siber Güvenlik Riskleri
AU3	Değişime Karşı Direnç
AU4	Eski sistemlerin modernizasyonu
AU5	Siber Güvenlik Riskleri
AU6	Maliyetli Olması
AU7	Dijital Beceri Eksikliği
AU8	Dijital Beceri Eksikliği
AU9	Siber Güvenlik Riskleri
AU10	Eski sistemlerin modernizasyonu

Tablo 4, NATO’da görev alan askeri uzmanların orduların dijital dönüşümde tespit ettikleri en önemli sorunların neler olduğunu göstermektedir. NATO’da görev alan askeri uzmanların değerlendirmelerine göre, orduların kapalı sisteme sahip olması, dijital dönüşümün siber güvenlik riskleri oluşturması, 15 yıl üstü subaylara yeni beceriler kazandırmanın zor olması, yeni teknolojilerin maliyetli olması, orduların dijital dönüşümde yaşadıkları en büyük problemlerdir. AU1’e göre askeri personelin “usulün değişmemesi gerektiği yönünde kanaatinin çoğunlukta” olduğunu belirtmiştir. AU2 ise orduların dijital dönüşümde yaşadıkları en büyük problemin “yeni teknolojilerin güvenlik açığı oluşturarak ülkenin güvenliğini etkileme potansiyeli” olduğunu söylemiştir. AU3, “Üst kademe ve uzun yıllar boyunca faaliyetlerini eski teknolojiyi öğrenmekle geçiren askeri uzmanın yeni sistemi kullanmada direteceğini bunun sonucunda askeri faaliyetlerde birtakım aksamaların oluşabileceğini” söylemiştir. Hatta “bu kişilerin yeni teknolojinin işlerini elinden alma potansiyelini göz önüne alarak faaliyetleri bilerek yavaş yapma, yeni teknolojinin verimsiz olduğunu kanıtlama yönünde girişimlerde bulunabileceğini” ifade etmiştir. AU4 ise “askeri düzenin yeni teknolojilere uyum sağlayabilmesinin uzun sürdüğünü dolayısıyla yeni teknolojilerin uyum sağlama zamanın yeni teknolojiyi eski teknolojiye dönüştürdüğünü” ifade etmiştir. AU5 “orduların yeni teknolojileri benimserken bu teknolojilerin oluşturacağı siber güvenlik açıklarının da yeni olabileceğinin göz önünde bulundurulması” gerekliliğini beyan etmiştir. AU6 “Dijital dönüşüm pahalı bir süreçtir dolayısıyla her ordunun bu tür ileri düzey teknolojileri üretip subaylarına benimsetmesi faydadan çok kaynak israfına doğru götürebilir” ifadesinde bulunmuştur. AU7, ordunun dijital beceri odaklı personel sayısının az olması sebebiyle ordunun dijitalleşme sürecinin çok uzun süreceğini belirtmiştir. AU7’nin görüşlerine benzer olarak AU8, personelin dijital becerilerinin ordunun tümüyle dijitalleşmesi için yetersiz olduğunu belirtmiştir. AU9, “Yeni teknolojilerin oluşturacakları yeni güvenlik tehditlerinin olacağını dolayısıyla ordularda dijital dönüşüm sürecinin dikkatli bir şekilde yürütülmesinin önemli olduğunu” ifade etmiştir. AU10, “Orduların eski sistemlere sahip olduğunu bu sistemlerin uyumlulukların sağlanmasının kolay olmadığını en büyük problemin bu noktadan kaynaklanabileceğini” ifade etmiştir.

Askeri uzmanlar tarafından en fazla bahsedilen sorunun siber güvenlik riskleri olduğu gözlemlenmiştir (3 askeri uzman). En az bahsedilen sorunun ise dijital dönüşümün maliyetli olmasıdır (1 askeri uzman). Askeri uzmanların değerlendirmeleri sonucu tespit edilen zorluklar ile sistematik literatür taraması sonucu elde edilen zorlukların çoğunluğunun

birbirleriyle örtüştüğü gözlemlenmiştir. Askeri uzmanların değerlendirmelerinden farklı olarak sistematik literatür taraması mevzuata uygunluk faktörünün orduların dijital dönüşümü için önemli olduğu belirlenmiştir.

5. Çözüm Önerileri

Dijital dönüşüm, dünya çapındaki orduların modern savaşta etkinliğini sürdürmesi için bir zorunluluk haline gelmiştir. Ancak dijital dönüşüm sürecinde orduların karşılaşılabileceği çeşitli zorluklar bulunmaktadır. Literatür taraması ve NATO’da görev yapan 6 farklı ülke askeri uzmanının görüşleri sonucunda aşağıdaki unsurların orduların dijital dönüşümünde yaşadıkları zorluklar olduğu tespit edilmiştir:

5.1. Eski Sistemler ve Teknoloji

Birçok ordu, yeni dijital sistemlerle uyumlu olmayabilecek eski sistemleri ve teknolojileri kullanmaya devam etmektedir. Eski sistemleri aşamalı olarak ortadan kaldırmak ve bunları daha yeni teknolojilerle değiştirmek, özellikle ordular gibi büyük kuruluşlar için zorlu bir görev olabilir. Farklı departmanlar ve paydaşlar arasında dikkatli planlama, koordinasyon ve iş birliği gerektirir. Ek olarak, eski sistemleri kullanmaya alışkın olan bireyler veya gruplar değişime karşı direnç gösterebilir. Mevcut operasyonları aksatmamak için planlı ve sistematik bir şekilde yapılması gereklidir. İleri teknolojileri mevcut sistemleri entegre edilmesini sağlamak, bu teknolojileri askeri birliklere uygulamak ve doktrini ileri teknolojilere göre uyarlamak uzun zaman almaktadır.⁶⁴ Güvenlik açıklarını en aza indirmek için eski sistemlerinin değiştirilmesi oldukça maliyetlidir.⁶⁵ Eski sistem ve teknolojinin yenileriyle değiştirilmesinde deneyimli ve kıdemli personel tarafından değişime direnç gösterecekleri yönde cevaplar alınması beklenmektedir. Eski savaş yöntemleri ve eski sistemler, teknolojideki ilerlemeye rağmen geçerliliklerini korumaktadır.⁶⁶ İleri teknolojileri mevcut sistemleri entegre edilmesini sağlamak, bu teknolojileri askeri birliklere uygulamak ve doktrini ileri teknolojilere göre uyarlamak uzun zaman almaktadır.⁶⁷ Güvenlik açıklarını en aza indirmek için eski sistemlerinin değiştirilmesi oldukça maliyetlidir.⁶⁸ Bu, yeni teknolojiyi entegre etmede verimsizliklere ve zorluklara neden olabilmektedir. Eski sistemler, geliştirmeler yoluyla bir uyumluluk durumuna geçirilmelidir.⁶⁹ Olası bir çözüm, eski sistemleri kademeli olarak devre dışı bırakmak ve bunları daha yeni teknolojilerle değiştirmektir. Askeri dijital dönüşümler, yavaş ilerlemeli veya kısa adımlarla ve iyileştirilmiş sonuçlar hedeflenmelidir. Eski ve yeni sistemler arasında veri alışverişi sağlamak için ara katmanlar ve uygulama programlama arayüzleri (API’lar) kullanılmalıdır. Mevcut altyapının uyumlu hale getirilmesi için düzenli uyumluluk testleri yapılmalıdır. AU4’e göre eski sistemlerin yeni sistemlere entegre edilmesi işleminin kademeli olarak gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmiş, öncelikle basit faaliyetler kullanılmalı, zamanla daha karmaşık eylemler için kullanılmasını önermiştir. Böylelikle personelin yetenek ediniminin daha kolaylaşacağını belirtmiştir. Ayrıyeten bu

64 Stefan Silfverskiöld, Kent Andersson ve Martin Lundmark, “Does the method for Military Utility Assessment of Future Technologies Provide Utility?”, *Technology in Society*, 67, 2021, s. 4.

65 Martin Libicki, “What Is Information Warfare? Center For Advanced Concepts And Technology”, *Defense Technical Information Center Report*, 1995, <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA367662.pdf>, erişim 25.11.2023, s. 16.

66 Micheal E. O’Hanlon, “Forecasting Change In Military Technology, 2020-2040”, *Foreign Policy at Brookings*, 2018, s. 1.

67 Stefan Silfverskiöld, Kent Andersson ve Martin Lundmark, “Does The Method For Military Utility Assessment of Future Technologies Provide Utility?”, *Technology in Society*, 67, 2021, s. 12.

68 Martin Libicki, “What Is Information Warfare? Center For Advanced Concepts and Technology”, *Defense Technical Information Center Report*, 1995, <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA367662.pdf>, erişim 25.11.2023, s. 14.

69 Annette J. Krygiel “Behind The Wizard’s Curtain: An Integration Environment For A System Of Systems”. *Defense Technical Information Center Report*, 1999, <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA461322.pdf>, erişim 25.11.2023.

zaman zarfı içerisinde yeniliklere uygun personellerin alınması gerektiğini ifade etmiştir. AU10 ise çözümün ara sistemler üretmek olduğunu savunmuş, ara sistemler sayesinde eski sisteme ilişkin bilgilerin yeni sisteme aktarılması veya iki sistem arasındaki bilgi alışverişinin sağlanmasını kolaylaştıracağını değerlendirmiştir.

5.2. Siber Güvenlik

Teknoloji ilerledikçe, dünyanın dört bir yanındaki ordular, iletişim, istihbarat ve silah sistemleri gibi kritik işlevler için dijital sistemlere giderek daha fazla güvenmektedir. Bu, şüphesiz operasyonel yeteneklerini geliştirirken, aynı zamanda onları siber saldırılara karşı daha savunmasız hale getirmektedir. Bilgisayar korsanları ister devlet destekli ister bağımsız aktörler olsun, hassas bilgilere erişmek veya hayati operasyonları bozmak için bu sistemlerdeki zayıflıklardan yararlanabilir. Çekirdek altyapı için çok sayıda bağlı cihaz ve ağ sanallaştırma teknikleri kesinlikle potansiyel saldırı yüzeyini artıracaktır.⁷⁰ Yapay zekâ sistemleri, küçük, kasıtlı değişikliklerin hatalı önerilere veya yetersiz eylemlere yol açabileceği siber saldırılara karşı özellikle savunmasızdır.⁷¹ Ekipman ve araçların otomasyonu, siber tehditlerin erişimini fiziksel alana genişleterek, sistemleri bozmanın ve kafa karışıklığı yaratmanın ötesine geçerek fiziksel hasara yol açmalarına olanak tanır.⁷² Düşman bir iletişim yönlendiricisine, bir veri tabanına yönelik çeşitli siber saldırılar yapma seçeneğine sahiptir.⁷³ Otomasyon, bir ordunun gizlilik, aldatma ve stratejiye dayalı siber saldırılara karşı savunmasızlığını artırabilir.⁷⁴ Teknoloji ilerledikçe, dünyanın dört bir yanındaki ordular, iletişim, istihbarat ve silah sistemleri gibi kritik işlevler için dijital sistemlere giderek daha fazla güvenmektedir. Bu, şüphesiz operasyonel yeteneklerini geliştirirken, aynı zamanda onları siber saldırılara karşı daha savunmasız hale getirmektedir. Üst düzey komuta kademesinde bulunan personelin siber güvenlik riskleri karşısında daha çekingen davranacağı değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda verilerin dijital ortamlara aktarılıp işlenmesi sürecinde güvenlik tedbirlerini her şeyin üstünde tutmak isteyeceklerdir. Olası çözümlerden biri, şifreleme, güvenlik duvarları ve saldırı tespit sistemleri dahil olmak üzere sağlam siber güvenlik önlemlerine yatırım yapmaktır. Düzenli eğitim ve bilinçlendirme programları, askerlerin ve personelin riskleri ve bunların nasıl azaltılacağını anlamalarına yardımcı olabilmektedir. AU2, ileri teknolojilerin siber güvenlik açısından düzenli olarak uzman personel tarafınca test edilmesi gerektiğini ve uzmanların, personelin siber güvenliğinin farkındalığını artırmaya yönelik faaliyetlerde bulunmasını önermektedir. AU5 bu işlem için profesyonel ekiplerin görev alması gerektiğini dolayısıyla konuya ilişkin özel şirketlerle koordineli bir şekilde hareket edilmesi gerektiğini savunmaktadır. AU9 ise siber güvenlik biriminin kurulması ve bu birimin sistematik bir şekilde birlikleri siber güvenlik açısından kontrol edip değerlendirmesi gerektiğini ifade etmiştir.

5.3. Veri Yönetimi

Modern ordular tarafından üretilen veri miktarı çok fazladır ve bu verileri yönetmek zor olabilir, ancak etkili karar verme ve görev başarısı için de kritik öneme sahiptir. Gelecekteki savaş durumları optimizasyon kararları daha fazla ve daha çeşitli veriye ve veri türlerine

70 Anshu Bhardwaj, "5G For Military Communications", *Procedia Computer Science*, 171, 2020, s. 2665.

71 NATO, "Science & Technology Trends: 2020–2040", <https://tto.iste.edu.tr/content/files/tto-8faf19a901-73c24.pdf>, NATO Report, 2020, erişim 25.11.2023, s. 4.

72 Denise E. Zheng ve William A. Carter, *Leveraging The Internet of Things For A More Efficient And Effective Military*. Rowman & Littlefield, Lanham, 2015, s. 26.

73 David S. Alberts, John Garstka ve Frederick P. Stein, *Network Centric Warfare: Developing And Leveraging Information Superiority*. National Defense University Press Washington, DC, 1999, s. 12.

74 James Johnson, "The AI-Cyber Nexus: Implications For Military Escalation, Deterrence And Strategic Stability", *Journal of Cyber Policy*, 4:3, 2019, s. 442.

dayalı olacaktır. Bu veriler, istihbarat raporları ve gözetleme görüntülerinden lojistik bilgilerine ve iletişim verilerine kadar her şeyi içerir. Büyük veri hacmine ek olarak, modern askeri operasyonların karmaşıklığı, verilerin çok çeşitli kaynaklardan ve birçok farklı formatta geldiği anlamına gelir. Bu, verileri etkili bir şekilde entegre etmeyi ve analiz etmeyi zorlaştırabilir. Sahada verilerin savaş alanındaki ilerlemeyi ne kadar doğru yansıttığı değerlendirilmeden çok fazla veri noktasının toplanmasından kaynaklanan komplikasyonlar ortaya çıkabilme durumu vardır.⁷⁵ Modern ordular tarafından üretilen veri miktarı çok fazladır ve bu verileri yönetmek zor olabilir, ancak etkili karar verme ve görev başarısı için de kritik öneme sahiptir. Gelecekteki savaş durumları optimizasyon kararları daha fazla ve daha çeşitli veriye ve veri türlerine dayalı olacaktır. Bu alanda da siber güvenlikteki gibi üst düzey komuta kademesi riskleri minimuma indirmek için hızdan taviz vereceklerdir. Olası çözüm, üretilen çok büyük miktardaki veriyi anlamlandırmaya yardımcı olabilecek veri analitiği araçlarını ve tekniklerini uygulamaktır. Bu, karar verme için değerli bilgiler sağlayabilmekte ve genel operasyonel verimliliği artırabilmektedir.

5.4. Değişime Karşı Direnç

Değişime karşı direnç, herhangi bir organizasyonda yaygın bir sorundur ve ordular da bir istisna değildir. Bazı askerler, özellikle geleneksel yöntemlere alışkınlarsa, yeni teknolojiyi benimseme konusunda isteksiz olabilirler. Askeri kuruluşlar, genellikle mevcut operasyon modlarıyla çatışan alternatif iş yapma yöntemlerini benimseme konusunda isteksizdir.⁷⁶ Askeri kurumlarda yapılan dijital dönüşüm girişimlerinin değişime karşı direnç karşılaşılan bir problemdir.⁷⁷ Ordular, bu direncin üstesinden gelmek için değişim yönetimine proaktif bir yaklaşım benimsemelidir. Bu, yeni teknolojinin faydalarını özetleyen ve nasıl uygulanacağına dair net rehberlik sağlayan kapsamlı bir değişiklik yönetimi planı geliştirmeyi içerebilir. Plan ayrıca askerler ve diğer paydaşlarla değişikliklerden haberdar olmalarını sağlamak ve sahip olabilecekleri endişeleri gidermek için düzenli iletişimi içermelidir. Ordular, iletişime ek olarak, faydaları vurgulayarak ve uygun eğitim ve desteği sağlayarak askerleri yeni teknolojiyi benimsemeye teşvik edebilir. Bu, ek eğitim fırsatları sunmayı veya yeni sistemlerde yeterlilik gösteren askerleri tanımayı içerebilir. Askerleri en başından değişim yönetimi sürecine dahil etmek önemlidir. Ordular, geri bildirimlerini isteyerek ve onları karar verme sürecine dahil ederek, askerlerin değişikliklere kendilerini kaptırdıklarını ve onları benimseme olasılıklarının daha yüksek olmasını sağlamaya yardımcı olabilir. Potansiyel bir çözüm, askerleri en başından dijital dönüşüm sürecine dahil etmektir. Bu, katılım oluşturmaya ve askerlerin yeni teknoloji konusunda kendilerini rahat hissetmelerini sağlamaya yardımcı olabilmektedir. AU1, ileri teknolojik araçlar ile eski teknolojik araçların ikisinin mevcut düzende yer alması gerektiğini fakat ileri teknolojik aracın kullanılması taktirde ödüllendirecek düzenlemelerin veya teşviklerin oluşturulmasını önermiştir. AU3 ise yeni teknolojik araçların sağladıkları faydaların personele iyi bir şekilde açıklanması gerektiğini belirtmiş, eğitim programlarındaki uzmanların empatik yaklaşım benimsemelerini ifade etmiştir.

5.5. Eğitim ve Öğretim

Son olarak, orduların, askerlerin dijital ortamda faaliyet gösterecek gerekli bilgi ve becerilerle donatılmasını sağlamak için eğitim ve öğretime yatırım yapması gerekmektedir.

⁷⁵ Gregory A. Daddis, *No Sure Victory: Measuring US Army Effectiveness and Progress in the Vietnam War*, Oxford University Press, Oxford, 2011, s. 10.

⁷⁶ Evan B. Montgomery, "Signals Of Strength: Capability Demonstrations And Perceptions Of Military Power", *Journal of Strategic Studies*, 43:2, 2020, s.309.

⁷⁷ Mylène Struijk vd., "Navigating Digital Transformation Through An Information Quality Strategy: Evidence From A Military Organisation", *Information Systems Journal*, 33:4, 2023, s. 912.

Bu, belirli sistemler ve teknolojiler hakkında eğitimin yanı sıra daha geniş dijital okuryazarlık programlarını içerebilmektedir. Bu eğitimin kritik bir yönü, askerlere kullanacakları dijital sistemler ve teknolojiler hakkında özel eğitim sağlamaktır. Bu, temel bilgisayar okuryazarlığından karmaşık silah sistemleri veya iletişim teknolojilerine ilişkin özel eğitime kadar her şeyi içerebilir. Bu eğitim, askerlere kullandıkları sistemler ve bunları güvenli ve etkili bir şekilde nasıl çalıştıracakları hakkında derin bir anlayış sağlamak için tasarlanmalıdır. Ordular, sisteme özel eğitime ek olarak, daha geniş dijital okuryazarlık programları uygulamayı da düşünmelidir. Bu programlar, askerlerin dijital teknolojinin daha geniş etkilerini ve modern savaşın nasıl dönüştürdüğünü anlamalarına yardımcı olabilir. Konular, veri gizliliği ve güvenliği, siber tehditler ve askeri operasyonlarda sosyal medyanın kullanımını içerebilir. Ordular, askerlere dijital manzara hakkında kapsamlı bir anlayış sağlayarak, modern savaşın karmaşıklıklarında daha iyi gezinmelerine yardımcı olabilir. Ordular, yeni teknolojinin tehditlerine karşı koymak için hangi askeri yeteneklere ihtiyaç duyulduğunu tespit etmeleri gerekmektedir.⁷⁸ İleri teknolojiler, askeri kuvvetlerin paylaşım, toplama, modelleme ve simülasyon, analiz, sınıflandırma, iyileştirme, iletişim ve veri yönetimi için yöntem ve standartların geliştirilmesi yeteneklerine sahip olmasını gerektirecektir.⁷⁹ Son olarak, orduların, askerlerin dijital ortamda faaliyet gösterecek gerekli bilgi ve becerilerle donatılmasını sağlamak için eğitim ve öğretime yatırım yapması gerekmektedir. Bu, belirli sistemler ve teknolojiler hakkında eğitimin yanı sıra daha geniş dijital okuryazarlık programlarını içerebilmektedir. Eğitim ve öğretim alanında ise her seviye de ve yaşta farklı cevaplar verilmesi beklenmektedir. Mesleki süreçlerinin sonuna gelmiş personelinde eğitime ve öğretime karşı direnç gösterebileceği düşünülmektedir. Yeni teknolojiler, iletişim hatlarında ve planlama süreçlerinde değişikliklerin yanı sıra organizasyonel yapılarda ve personel niteliklerinde ve eğitimde değişiklikler gerektirebilir.⁸⁰ AU7, özellikle genç personelin dijital eğitimlerde daha başarılı olabileceğini bu çeşit eğitimlerde ölçütlerin içerisinde yaş ve meslek olması gerektiğini değerlendirmektedir. AU8, ordu içerisinde dijital dönüşüm ofisi tarzı bir birim oluşturmanın ve bu birimin dijital dönüşüme ilişkin yetkinliğe sahip kişilerden oluşmasını önermektedir. Bu birim birliklere gidecek, dijital dönüşüm eğitimi verecektir.

Sonuç

Dijital dönüşümün, artan verimlilik, gelişmiş durumsal farkındalık ve iyileştirilmiş karar verme gibi ordulara önemli faydaları vardır. Ancak, dijital dönüşüm sürecinde orduların karşı karşıya kalabileceği çeşitli zorluklar da mevcuttur. Orduların dijital dönüşümü, askeri güçlerin daha hızlı, esnek ve bilgi temelli bir yapıya dönüşmesine olanak tanır. Ancak bu dönüşümün etkin bir şekilde yönetilmesi ve zorlukların aşılması için çaba sarf etmek önemlidir. Literatür taraması ve askeri uzmanların değerlendirmeleri sonucunda eski sistemlerin yeni teknolojilere uyum sağlamada sorun yaşadığı, dijital dönüşümün siber güvenlik açıkları oluşturduğu, veri yönetiminde altyapı eksikliği görüldüğü, eğitim ve öğretim alanlarında 10 yıl ve üzeri personelin değişime karşı direnç gösterebileceği tespit edilmiştir. Orduların dijital dönüşüm süreci diğer sivil kurum/kuruluş ve işletmelere benzememektedir. Yıllarca süren bir gelenek yapısıyla güvenlik kaygılarıyla kendini dış dünyaya birçok noktadan kapatmış ordular dijital dönüşüm sürecinde personeli ile birçok sorun yaşamaktadır. Sorunların da bu kapalı sistemlerde direkt ifade edilmesi ve ortaya konması pek mümkün olmamaktadır.

78 Stefan Silfverskiöld, Kent Andersson ve Martin Lundmark. "Does The Method For Military Utility Assessment Of Future Technologies Provide Utility?", *Technology in Society*, 67, 2021, s. 3.

79 NATO, "Science & Technology Trends: 2020-2040", NATO Report, 2020, <https://tto.iste.edu.tr/content/files/tto-8faf19a901-73c24.pdf>, erişim 25.11.2023, s. 10

80 Therese Heltberg, "I Cannot Feel Your Print", *How Military Strategic Knowledge Managers Respond To Digitalization*", *Journal of Strategy and Management*, 15:2, 2022, s.220.

Eski sistemlerin yeni teknolojilerle değiştirilmesi, büyük bir organizasyonun tüm departmanları ve paydaşları arasında dikkatli planlama ve koordinasyon gerektirir. Eski sistemleri kullanmaya alışkın olan personelin değişime karşı direnç gösterebileceği bir gerçektir. Bu durumda, eski sistemleri kademeli olarak devre dışı bırakmak ve yeni teknolojilerle değiştirmek önemlidir. Aynı zamanda, personelin bu değişimi benimsemesi ve uyum sağlaması için eğitim ve destek sağlanmalıdır. Dijitalleşme orduların operasyonel yeteneklerini artırsa da siber güvenlik risklerini de artırır. Bilgisayar korsanlarının ve siber saldırganların hedefi olmak, orduların savunmasız kalmasına neden olabilir. Bu riskleri azaltmak için güçlü siber güvenlik önlemleri alınmalıdır. Bu önlemler arasında şifreleme, güvenlik duvarları, saldırı tespit sistemleri ve düzenli eğitim programları yer almalıdır. İleri teknolojilerin siber güvenlik açısından düzenli olarak uzmanlar tarafından test edilmesi gerekmektedir. Büyük veri hacmi ve farklı veri türleri, orduların etkili kararlar almasını ve operasyonel başarıyı sağlamasını zorlaştırabilir. Veri analitiği araçları ve teknikleri kullanılarak bu veriler daha anlamlı hale getirilmeli ve operasyonel verimliliği artırmak için kullanılmalıdır. Veri yönetimi süreci, düzenli olarak güncellenen yöntemler ve standartlarla desteklenmelidir. Değişime karşı direnç, organizasyonlarda yaygın bir sorundur ve ordular da istisna değildir. Yeni teknolojiye geçiş süreci, askerlerin değişime uyum sağlaması için destekleyici bir yaklaşımla yönetilmelidir. Askere özel eğitimler, iletişim ve katılım, direnci azaltmaya yardımcı olabilir. Dijital dönüşüm, askerlerin dijital okuryazarlığını artırmayı ve yeni teknolojileri etkili bir şekilde kullanmalarını gerektirir. Ordular, özel eğitimler ve genel dijital okuryazarlık programlarıyla askerleri donatmalıdır. Eğitim süreci, askerlerin değişen dijital manzaranın karmaşıklığını anlamalarını sağlamalıdır.

Bugün ülkelerin askeri güçleri ile rekabet gücüne sahip olabilmeye yolu iş süreçlerinin dijital teknolojiler ile entegrasyonundan geçmektedir. Ülkelerin rekabet gücünün önem taşıdığı sektörlerin başında gelen savunma sanayi sektörü sahip olduğu ileri teknolojik ürün ve hizmetler, altyapılar ve sistemler ile dönüşümü desteklemektedir. Çin'in küresel düzeyde elde ettiği güç, Rusya-Ukrayna Savaşı, terör olaylarının yaygınlaşması, saldırı türlerinin çeşitlenmesi (siber saldırılar vb.) gibi olaylar doğrultusunda ülkeler savunma sanayilerinin gücünü artıracak yatırımlar yapmaktadırlar. Tüm bunların yanı sıra sektörün sahip olduğu ileri teknolojik gücü sürdürmesi için yapılan Ar-Ge yatırımları da savunma sanayi harcamalarını artırmaktadır. Savunma sistemlerinin, güçlü, etkili ve çevik olması, maliyet, zaman ve kaynak tasarrufunun sağlanması ve savunma sanayi firmalarının rekabet gücünün korunması noktasında bu yatırımlar önem teşkil etmektedir. Dijitalleşme süreci, savunma sanayinin yenilikçi çözümler geliştirmesine ve sektörün rekabet gücünün korunmasına etki etmektedir. Dijitalleşme sürecinin lokomotif sektörleri arasında yer alan savunma sanayinin sahip olduğu teknolojik güç, aynı zamanda ülkelerin maruz kalabilecekleri tehdit ve tehlikeler karşısında caydırıcılık etkisi yaratmaktadır. Bununla birlikte yüksek teknoloji ve bilgi yoğunluğu yapısına bağlı olarak diğer sektörlerle yönelik pozitif bilgi dışsallığı sağlamaktadır. Bu noktada sektörün dijitalleşmesi iktisadi ve sosyal refaha da etki etmektedir. Sonuç olarak, askeri gücün artırılması, savunma yeteneklerinin geliştirilmesi, ulusal güvenliğin sağlanması, savunma sanayinin rekabet gücünün artırılması, yeni teknolojilerin sistem, süreç ve ürünlere hızlı bir şekilde entegre edilebilmesi ve stratejik ortaklıkların geliştirilebilmesi noktasında orduların dijital dönüşümü önem teşkil etmektedir. Dijital dönüşüm sürecinde yaşanan sorunların bir kısmı ülkelerin güvenlik sorunlarını oluşturmaktadır.

Araştırma, uluslararası düzeyde ordunun yaşadığı dijital dönüşüm ile ilgili sorunların ortaya konması neticesinde bu sorunlara çözüm olacak yeni projelerin ortaya konmasına katkı sağlayabilir. Bu çalışma personelin farkındalığı artırılarak kendi çözümlerini de üretmesinde

yardımcı olabilir. Araştırma yöntemi, literatür taramasının sınırlılıklarını da dikkate almıştır. Literatür taramasında kapsamlı olmaya çalışılırken, ilgili bazı kaynakların atlanmış olması muhtemeldir. Ek olarak, makale, kaynak seçiminin doğasında var olan potansiyel önyargıları ve araştırmacının yorumunun etkisini kabul etmektedir. Bu makale, orduların dijital dönüşüm sürecine ilişkin güncel ve özgün bilgilerle donatılmış olmasıyla, ilgili alanlarda çalışan araştırmacılar, askeri liderler ve politika yapıcılara kaynak olarak değerlendirilebilir.

Çatışma Beyanı:

Araştırmamın yazarları olarak herhangi bir çıkar çatışma beyanımız bulunmamaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı:

Yazarlar araştırmaya eşit oranda katkıda bulunmuştur.

Kaynakça

Basılı Eserler

- ALBERTS David S. GARSTKA Joh ve STEIN Frederick P. (1999). *Network Centric Warfare: Developing and Leveraging Information Superiority*, National Defense University Press, Washington, DC.
- ALBUKHITAN Saeed (2020). "Developing Digital Transformation Strategy for Manufacturing", *Procedia Computer Science*, 170, 664-671.
- ARMY OF UNITED STATES. (2001). *Operations (FM 3-0)*. Department of the Army, Washington, DC.
- BHARDWAJ Anshu (2020). "5G for Military Communications", *Procedia Computer Science*, 171, 2665-2674.
- BILLING C. Daniel FORDY Graham R. FRIEDL Karl E. ve HASSELSTRØM Henriette (2021). "The Implications of Emerging Technology on Military Human Performance Research Priorities", *Journal of Science and Medicine in Sport*, 24:10, 947-953.
- BURMAOĞLU Serhat SARITAŞ Ozcan ve YALÇIN Haydar (2019). "Defense 4.0: The Internet of Things in Military", Dirk Meissner, Leonid Gokhberg ve Ozcan Saritas (ed.), *Emerging Technologies for Economic Development*, Springer Nature, Switzerland, 303-320.
- DADDIS Gregory A. (2011). *No Sure Victory: Measuring US Army Effectiveness and Progress in the Vietnam War*, Oxford University Press, Oxford.
- DUMAN Aslı (2019). Endüstri 4.0 İle Akıllı Üretimin İşletme Performansı Üzerine Etkisi: Vestel Buzdolabı Fabrikası'nda Bir Uygulama, *Yüksek Lisans Tezi*, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- DUMAN Aslı (2023). "Savunma Sanayiinin Dijitalleşmesi ve Modernleşmesi", Arzu Uğurlu Kara ve Kubilay Baş (ed.), *Savunma Yönetimi: Disiplinlerarası Bir Yaklaşım*, Nobel Yayınevi, Ankara, 281-307.
- ELLSTRØM Daniel HOLTSTRØM Johan BERG Emma ve JOSEFSSON Cecilia (2021). "Dynamic Capabilities for Digital Transformation", *Journal of Strategy and Management*, 15:2, 272-286.
- EMIMI Mohamed, KHALEEL Mohamed ve ALKRASH Abobakr (2023). "The current opportunities and challenges in drone technology", *International Journal of Electrical Engineering and Sustainability (IJEES)*, 3:1, 74-89.
- FLETCHER Gordon ve GRIFFITHS Marie (2020). "Digital Transformation During A Lockdown", *International Journal of Information Management*, 55:5, 102185.
- FRANKENBERGER Karolin MAYER Hannah REITER Andreas ve SCHMIDT Markus (2020). *The Digital Transformer's Dilemma: How To Energize Your Core Business While Building Disruptive Products And Services*. John Wiley & Sons, New Jersey.
- FRANKIEWICZ Becky ve CHAMORRO-PREMUZIC Tomas (2020). "Digital transformation Is About Talent, Not Technology", *Harvard Business Review*, 6:3, 1-6.
- GOODWIN Tom (2018). *Digital Darwinism: Survival of the Fittest in The Age Of Business Disruption*, Kogan Page Publishers, London.

- GONG Cheng ve RIBIERE Vincent (2021). “Developing a Unified Definition of Digital Transformation”, *Technovation*, 102:3, 102217.
- GUNAWAN Aditya B. (2022). Under the Shadow of Army Domination: Defense Transformation in Indonesia, *Yüksek Lisans Tezi*, Heidelberg University, Heidelberg.
- HELTBERG Therese (2022). ““I Cannot Feel Your Print”, How Military Strategic Knowledge Managers Respond To Digitalization”, *Journal of Strategy and Management*, 15:2, 220-233.
- HILL Andrew (2015). “Military Innovation and Military Culture”, *The US Army War College Quarterly: Parameters*, 45:1, 85-98.
- HOROWITZ Micheal C. KAHN Lauren ve MAHONEY Casey. (2020). “The Future Of Military Applications Of Artificial Intelligence: A Role For Confidence-Building Measures?”, *Orbis*, 64:4, 528-543.
- JOHNSON James (2019). “The AI-Cyber Nexus: Implications For Military Escalation, Deterrence And Strategic Stability”, *Journal of Cyber Policy*, 4:3, 442-460.
- KONOPIK Jens JAHN Christoph SCHUSTER Tassilo HOBBACH Nadja ve PFLAUM Alexander (2022). “Mastering The Digital Transformation Through Organizational Capabilities: A Conceptual Framework”, *Digital Business*, 2:2, 100019.
- KUNERTOVA Dominika (2022). “The Ukraine Drone Effect On European Militaries”, *CSS Policy Perspectives*, 10:15, 1-5.
- MONTGOMERY Evan B. (2020). “Signals Of Strength: Capability Demonstrations And Perceptions Of Military Power”, *Journal of Strategic Studies*, 43:2, 309-330.
- NEADS Alex, FARRELL Theo ve GALBREATH David J. (2023). “Evolving Towards Military Innovation: AI And The Australian Army”, *Journal of Strategic Studies*, 1-30.
- NONAKA Ikujiro ve TAKEUCHI Hirotaka (2019). *The Wise Company: How Companies Create Continuous Innovation*, Oxford University Press, Oxford.
- NORHEIM-MARTINSEN Per Martin (2016). “New Sources of Military Change—Armed Forces as Normal Organizations”, *Defence Studies*, 16:3, 312-326.
- O’HANLON Micheal E. (2018). “Forecasting Change In Military Technology, 2020-2040”, *Foreign Policy at Brookings*, 1-30.
- PORFÍRIO Jose A. CARRILHO Tiago FELÍCIO Jose A. ve JARDIM Jacinto (2021). “Leadership Characteristics And Digital Transformation”, *Journal of Business Research*, 124, 610-619.
- ROTHER Edna T. (2007). “Systematic Literature Review X Narrative Review”, *Acta Paulista de Enfermagem*, 20, 1-6.
- SAGBAŞ Murat ve ERDOĞAN Fahri A. (2022). “Digital Leadership: A Systematic Conceptual Literature Review”, *İstanbul Kent Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 3:1, 17-35.
- SCHIUMA Giovanni (2012). “Managing Knowledge For Business Performance Improvement”, *Journal of Knowledge Management*, 16:4, 515-522.
- SILFVERSKÖLD Stefan ANDERSSON Kent ve LUNDMARK Martin (2021). “Does The Method For Military Utility Assessment Of Future Technologies Provide Utility?”, *Technology in Society*, 67, 101736.
- STRUIJK Mylène ANGELOPOULOS Spyros OU Carol X. ve DAVISON Robert M. (2023). “Navigating Digital Transformation Through An Information Quality Strategy: Evidence From A Military Organisation”, *Information Systems Journal*, 33:4, 912- 952.
- TANG David (2021). “What Is Digital Transformation?”, *EDPACS*, 64:1, 9-13.
- TEECE David J. PISANO Gary ve SHUEN Amy (1997). “Dynamic Capabilities And Strategic Management”, *Strategic Management Journal*, 18:7, 509-533.
- TORTONESI Mauro MORELLI Alessandro GOVONI Marco MICHAELIS James SURI Niranjan, STEFANELLI Cesare ve RUSSELL Stephen (2016). Leveraging Internet Of Things Within The Military Network Environment-Challenges And Solutions. *2016 IEEE 3rd World Forum on Internet of Things (WF-IoT)*, 111-116.
- VERHOEF Peter C. BROEKHUIZEN Thijs BART Yakov BHATTACHARYA Abhi DONG John Q. FABIAN Nicolai ve HAENLEIN Micheal (2021). “Digital Transformation: A Multidisciplinary Reflection And Research Agenda”, *Journal of Business Research*, 122, 889-901.
- WARNER Karl S. ve WÄGER Maximilian (2019). “Building Dynamic Capabilities For Digital Transformation: An Ongoing Process Of Strategic Renewal”, *Long Range Planning*, 52:3, 326-349.
- ZAOUI Fadwa ve Souissi Nissrine. (2020). “Roadmap For Digital Transformation: A Literature Review”, *Procedia Computer Science*, 175, 621-628.
- ZHENG Denise E. ve CARTER William A. (2015). *Leveraging the Internet of Things for a More Efficient and*

Effective Military, Rowman & Littlefield, Lanham.

ZIYADIN Sayabek, SUIEUBAYEVA Saltanat ve UTEGENOVA Aliya (2020). “Digital Transformation in Business”, Ashmarina Svetlana, Vochozka Marek & Mantulenko Valentina (ed.), *Digital Age: Chances, Challenges and Future*, Springer Cham, 408- 415.

İnternet Kaynakları

- DELOITTE. “Aerospace and Defense 4.0, Capturing the Value of Industry 4.0 Technologies” https://www2.deloitte.com/content/dam/insights/us/articles/4912_Aerospace-and-defense-4-0/DI_A&D_4-0.pdf, erişim 28.11.2023.
- KRYGIEL Annette J. “Behind The Wizard’s Curtain: An Integration Environment For A System Of Systems”. *Defense Technical Information Center Report*, 1999, <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA461322.pdf>, erişim 25.11.2023.
- LIBICKI Martin C. “What Is Information Warfare? Center For Advanced Concepts And Technology”. *Defense Technical Information Center Report*, 1995, <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA367662.pdf>, erişim 25.11.2023.
- NATO. “Science &Technology Trends: 2020–2040”, *NATO Report*, 2020, <https://tto.iste.edu.tr/content/files/tto-8faf19a901-73c24.pdf>, erişim 25.11.2023.
- NATO News, “NATO Will Defend Itself” https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_168435.htm?selectedLocale=en, erişim 25.11.2023
- PERNIN Christopher G. AXELBAND Elliot DREZNER Jeffrey A. DILLE Brian B. GORDON John IV, J. HELD Bruce J. MCMAHON Scott K. PERRY Walter L. RIZZI Christopher SHAH Akhil R. WILSON Peter A. ve SOLLINGER Jerry M. “Lessons from the Army’s Future Combat Systems Program” *Rand Report*, 2012, https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2012/RAND_MG1206.sum.pdf, erişim 23.11.2023.
- SAYLER Kelley M. “Emerging Military Technologies: Background and Issues for Congress”. *CRS Report*, October 2021, <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/AD1151925.pdf>, erişim 23.11.2023.
- WORLD ECONOMIC FORUM. “The Global Risks Report 2023”. https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2023.pdf, erişim 23.11.2023.

YAZIM KURALLARI

Güvenlik Stratejileri Dergisine gönderilen çalışmalar daha önce yayımlanmamış ve ilgili alana katkı sağlayacak özgün çalışmalar olmalıdır. “Yayın Etiği ve Değerlendirme Süreci”nde yer alan parametreler dışında deskriptif ya da ilgili konuda mükerrer olan çalışmalar değerlendirme safhasına alınmayacaktır. Bilimsel toplantılarda sunulmuş bildiriye dayanan çalışmalar, ilgili bildiri kitabında yayımlanmamış olması ve bu durumun Editörler Kuruluna belirtilmesi koşuluyla kabul edilebilir.

Güvenlik Stratejileri Dergisi'nin etik ilkeler ve yayın politikası Committee on Publication Ethics (COPE) tarafından yayınlanan rehberler ve politikalar dikkate alınarak hazırlanmıştır. Yayın ilkeleri, yazarlar ile ilişkiler ve hakemlerle ilişkiler konularında ayrıntılı bilgiye dergimizin internet sitesindeki ilgili başlıklar altından erişilebilir. Yayımlanmak üzere <https://dergipark.org.tr/tr/pub/guvenlikstrjt> üzerinden Güvenlik Stratejileri Dergisine iletilen makale metinleri, aşağıda belirtilen biçimsel özellikleri haiz ve konu/alan açısından uygun bulunmaları halinde alan uzmanı (en az) iki hakeme gönderilir. Yazarlar, Yayın Kurulu tarafından reddedilen çalışmalarını hakem raporları çerçevesinde gözden geçirerek Güvenlik Stratejileri Dergisi editörlüğüne gönderir. Bu çalışmalardan yeterli değişiklik yapılmadığı tespit edilenler yazarlarına iade edilir ve süreç sona erer. Yeterli değişiklik yapıldığı tespit edilen çalışmalar ise tekrar değerlendirme sürecine alınır. Hakem raporları tavsiye niteliğindedir ve yayın kararı Editör Kurulu tarafından alınır.

Güvenlik Stratejileri Dergisine yabancı dilde makale gönderen yazarlar, çalışmalarını makale yazım dili anadili olan ve alanında yetkinliği bulunan bir akademisyene/uzmana “son okuma” yaptırıp bunu ibraz etmekle yükümlüdür.

Güvenlik Stratejileri Dergisinde yayımlanan çalışmalarda ifade edilen görüşler yazarların şahsi bilimsel değerlendirme ve görüşleri olup, mensubu oldukları kurum ve kuruluşlar ile derginin yayımcısı olan Atatürk Stratejik Araştırmalar ve Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün ve Millî Savunma Üniversitesi'nin kurumsal kimliğini bağlamaz ve bu kurumların görüşü olarak lanse edilemez.

Dergide yayın yapmış tüm yazarlar, Güvenlik Stratejileri Dergisinin doğal hakemleri sayılmaktadır. Yayın Kurulu'nun talebi üzerine yazarlar en az bir defaya mahsus hakemlik yapmakla mükelleftir.

Makale Metin Şekil Esasları

1. Güvenlik Stratejileri Dergisinin yayın dili Türkçedir. Ancak İngilizce, Almanca ve Fransızca makale ve değerlendirme yazıları da yayımlanabilir. Türkçe makalelerin imla ve noktalamasında Türk Dil Kurumu kurumsal web sayfasında yer alan güncel sözlük ve yazım kuralları esas alınır. Gönderilen makaleler dil ve anlatım açısından bilimsel kıstaslara uygun, açık ve anlaşılır olmalıdır.

2. Gönderilen makale metni (öz, abstract, kaynakça, geniş özet-summary- ve dipnotlar dâhil) aşgari 6000, azami 10.000 kelime olmalıdır. Belirtilen sınırların üzerinde veya altında olan çalışmalar değerlendirilmeden yazara iade edilir.

3. Makalelere Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanmış azami 200 kelimelik öz ve beş anahtar kelime (İngilizce abstract ve keywords) eklenmelidir. Öz, makalenin kaleme alınma amacını, yöntemini, hipotezini/araştırma sorusunu, bulguları ve sonucunu kısaca belirtmelidir. Öz yazımında “bir kısa, iki uzun cümle” prensibine riayet edilmelidir. (Almanca veya Fransızca olarak hazırlanan makalelerde Türkçe ve İngilizce öz/abstract ve anahtar kelime/

keywords yanı sıra makalenin yazıldığı dilde de yukarıdaki ilkelerle öz ve anahtar kelime eklenmelidir.) Ayrıca öz ve abstract bölümünün devamında 750-1000 kelime aralığında olacak şekilde İngilizce geniş özete (extended abstract) yer verilmelidir. Geniş özet, öz kısmında yer verilen hususlara ilave olarak vurgulanması gerekli görülen noktaları, tartışmaları ve makalenin genel akışını içermelidir. Türkçe hazırlanan makalelerde söz konusu geniş özet İngilizce; İngilizce hazırlanan makalelerde geniş özet Türkçe yazılmalı; Almanca ve Fransa hazırlanan makalelerde ise geniş özet hem İngilizce hem Türkçe olarak hazırlanmalıdır.

4. Güvenlik Stratejileri Dergisine gönderilen makaleler Microsoft Word programında Times New Roman karakteri kullanılarak 11 punto yazılmalıdır. Dipnotlar ise 9 punto yazılmalıdır. Metnin paragraf özellikleri hizalama iki yana ve satır aralığı 1,5 iken dipnotlarda paragraf özellikleri iki yana hizalı ve 1 satır aralığında olmalıdır. Sayfa numaraları sayfa altında verilmelidir.

5. Yazar adı, İngilizce ve Türkçe olarak yazılan makale başlığının altına yazılmalı; yazarın unvanı, görev yeri ve elektronik posta adresi dipnotta (*) işareti ile 9 punto yazılarak belirtilmelidir. Diğer açıklamalar için yapılan dipnotlar metin içinde ve sayfa altında numaralandırılarak verilmelidir. Makalelerde ikili alt başlık sistemi kullanılmalıdır. Alt başlıklar koyu yazılmalı ve (giriş ile sonuç dışında) rakam ile numaralandırılmalıdır.

6. Metnin içindeki alıntılar çift tırnak ile gösterilmeli; üç satırı geçen alıntılar yeni bir paragraf olarak, içerden, tek aralık ve iki yana yaslı şeklinde yazılmalıdır. Alıntı içerisindeki alıntılar tek tırnak içerisinde gösterilmelidir. Metin içinde vurgulanmak istenen kelimeler koyu veya altı çizili yapılmamalı, çift tırnak içerisinde yazılmalıdır.

7. Makalelerin hazırlanmasında kullanılan kaynaklara yapılacak atıflarda aşağıdaki Yazım Kurallarına uyulmalıdır. Bu kurallara riayet etmeyen çalışmalar, doğrudan reddedilecektir.

8. Birden fazla kez aynı kaynağa atıfta bulunulduğunda; ilk atıfta künye tam olarak verilmeli, ikinci atıfta yazarın soyadı ve çalışmanın kısaltılmış başlığı kullanılmalıdır. Birbirini takip eden dipnotlarda aynı kaynağa yapılacak atıflarda ise soyadı ile birlikte “age” kullanılmalıdır. (Yabancı dildeki makalelerde “Ibid.” kullanılmalıdır.)

9. Yazarlar makale başvurusu sırasında aksini belirtmedikleri sürece çalışmaya dair katkı oranları yarı yarıya kabul edilir.

9. Dipnotlarda atıflar şu şekillerde verilmelidir:

9.1. Kitaplara yapılan atıflarda yazar adı ve soyadı, eser adı, (varsa cilt numarası), (varsa çeviren), yayınevi, yayımlandığı yer, yayımlandığı tarih ve sayfa numarası aşağıdaki örneklere uygun olarak sırayla verilmelidir.

1 Morris Janowitz, *The Professional Soldier: A Social and Political Portrait*, Free Press, New York, 1964, s. 210.

2 John J. Mearsheimer ve Stephen M. Walt, *The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy*, FSG Adult, New York, 2008, s. 92.

3 Mustafa Aydın, Mitat Çelikpala vd., *Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe*, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2015, s. 79.

4 Janowitz, *The Professional Soldier*, s. 155.

5 Age, s. 156.

9.2. Makalelere yapılan atıflarda yazar adı ve soyadı, “makale adı” (varsa çeviren), yayımlandığı

sürelî yayının adı, yayımlandığı yıl, sayı ve cilt numarası, alıntının yapıldığı sayfa numarası aşağıdaki örneklere uygun olarak sırayla verilecektir. Ansiklopedî maddelerine yapılan atıflarda da makalelere atıf şekli kullanılacaktır.

Adam Grissom, “The Future of Military Innovation Studies”, *Journal of Strategic Studies*, 29:5, 2006, s. 910.

Özlem Durgun ve Mustafa Caner Timur, “Savunma Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Analizi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 54, 2017, s. 119.

Lütfi Sürücü, Fehiman Eminer ve Murat Sağbaş, “The Relationship of Defense Expenditures and Economic Growth Examples of Turkey and China (2000-2020)”, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 18:41, 2022, s. 175.

Dört ve daha fazla yazarlı makalelerde birinci yazardan sonra Gültekin Yıldız vd. şeklinde kısaltma yapılır.

Derleme kitaplar ve bildiri kitaplarında bölüm/makale:

Engin Avcı, “Ceza Adalet Sistemi Çerçevesinde Şiddet İçeren Radikalleşmeyle Mücadele: Terörist Rehabilitasyonu ve Yeniden Topluma Kazandırma”, Gökhan Sarı ve Cenker Korhan Demir (ed.), *Uluslararası Güvenlik Kongresi, Kuram, Yöntem, Uygulama*, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Yayınları, Ankara, 2019, s. 433.

İnternette Makale:

George F. Kennan, “The Sources of Soviet Conduct”, *Foreign Affairs Magazine*, Temmuz 1947, <https://www.foreignaffairs.com/articles/russian-federation/1947-07-01/sources-soviet-conduct>, erişim 21.11.2019.

Kaan Kılıç, “Türk Hava Sanayinin Gelişiminde Polonyalıların Etkisi”, <https://savasrastirmalari.com/turk-hava-sanayinin-gelisiminde-polonyanin-etkisi/>, erişim 21.05.2022.

“War in Ukraine”, www.internetkaynak.com, erişim 10.05.2022.

9.3. Tezlere yapılan atıflarda, yayımlanmamış tezlerin başlıkları için italik kullanılmayacaktır. Yazar adı ve soyadı, tezin adı, tezin derecesi, tezin yapıldığı kurum ve enstitü, yapıldığı yer ve tarih, sayfa numarası aşağıdaki şekilde verilecektir.

Barış Ateş, Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Askerî Değişim: NATO Orduları ve Türk Silahlı Kuvvetleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz, *Doktora Tezi*, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2014, s. 84.

10. Ekler yazının sonunda verilmeli ve altında belgenin içeriği ve kaynağına dair kısa bilgi yer almalıdır. Tablo, Grafik ve şekiller, Ekler kısmında verilebileceği gibi metin içerisine de yerleştirilebilir. Metin içerisinde verilmeleri durumunda tablo ve şekiller kendi içinde sıralanarak numaralandırılmalı (Tablo: 1, Şekil: 2 gibi) ve gerek bu numara gerekse tablo veya şeklin içeriğine dair tanıtıcı başlık tablo ve şeklin üst orta kısmında verilmelidir. Tablo, şekil, grafik ve resim için alıntı yapılmış ise mutlaka kaynak belirtilmelidir.

11. Aday makale metinlerinin sonlarında, alfabetik sıraya göre tasniflenmiş kaynakça yer almalıdır. İnternet kaynakları kaynakçanın sonuna eklenmelidir. Kaynakça düzenlenirken yazarın önce soyadı (BÜYÜK HARFLERLE) ve ardından adı yazıldıktan sonra, metin içindeki dipnotlarda yer alan

bilgiler aynen aktarılmalıdır.

Kaynakça Örneği

Metin dosyasında “Kaynakça” başlığı altında eserler Arşiv Kaynakları, Basılı Eserler ve İnternet Kaynakları olmak üzere 3 alt başlığa ayrılmalıdır.

KAYNAKÇA

Arşiv Kaynakları (Varsa)

İlgili arşivin kendi atf kuralları dikkate alınmalıdır.

Kitap

YILDIZ Gültekin (2021). *Osmanlı Devleti'nde Askeri İstihbarat*, Yeditepe Yayınları, İstanbul.

SCHELLING Thomas C. (2008). *Arms and Influence*, Yale University Press, Revised edition, New Haven.

YILDIZ Gültekin (ed.) (2017). *Osmanlı Askeri Tarihi: Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri 1792 – 1918*, Timaş Yayınları, İstanbul.

MEARSHEIMER John J. ve WALT Stephen M. (2008). *The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy*, FSG Adult, New York.

SCHMITT Carl (2018). *Kara ve Deniz* (Çev. Gültekin Yıldız), Vakıfbank Kültür Yayınları, İstanbul.

Kitap Bölümü

İNALCIK Halil (2002). “Barbaros’tan İnebahtı (Leponto)’ya Akdeniz”, Bülent Arı (ed.), *Türk Denizcilik Tarihi*, T.C. Başbakanlık Denizcilik Müsteşarlığı Yayınları, Ankara, 141-154.

BALZACQ Thierry ve DOMBROWSKI Peter J. (2019). “Introduction Comparing Grand Strategies in the Modern World”, Thierry Balzacq, Peter J Dombrowski ve Simon Reich (eds.), *Comparative Grand Strategy: A Framework and Cases*, Oxford University Press, Oxford, 2019. 1-21.

Makale

GRISSOM Adam (2006). “The Future of Military Innovation Studies”, *Journal of Strategic Studies*, 29:5, 905-934.

ARQUILLA John ve FREDRICKSEN Hal (1995). “Graphing’ an Optimal Grand Strategy”, *Military Operations Research*, 1:3, 3-17.

KALELİOĞLU Uğur Berk (2022). “Alman Askeri Sosyolojisi: Gelişim, Kurumsallaşma ve Sınırlılıklar”, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 18:41, 201-224.

Tez

ATEŞ Barış (2014). Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Askeri Değişim: NATO Orduları ve Türk Silahlı Kuvvetleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz, *Doktora Tezi*, Gazi Üniversitesi, Ankara.

KİBAROĞLU Mustafa (1996). The Nuclear Non-Proliferation Regime at The Crossroads: Strengthening or Uncertainty, *Doktora Tezi*, Bilkent Üniversitesi, Ankara.

İnternet

KENNAN George F. (1947). “The Sources of Soviet Conduct”, *Foreign Affairs Magazine*, <https://www.foreignaffairs.com/articles/russian-federation/1947-07-01/sources-soviet-conduct>, erişim 21.10.2023.

CHARAP Samuel ve PRIEBE Miranda. “Avoiding a Long War: U.S. Policy and the Trajectory of the Russia-Ukraine Conflict”, *RAND Report*, Ocak 2023, https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/perspectives/PEA2500/PEA2510-1/RAND_PEA2510-1.pdf, erişim 21.10.2023.

KILIÇ Kaan. “Türk Hava Sanayinin Gelişiminde Polonyalıların Etkisi”, <https://savasarastirmalari.com/turk-hava-sanayinin-gelisiminde-polonyanin-etkisi/>, erişim 21.05.2022.

“War in Ukraine”, www.internetkaynak.com, erişim 10.05.2022.

SUBMISSION GUIDELINES

Articles submitted to the *Güvenlik Stratejileri Dergisi* shall not be previously published and shall be authentic in a way that it will contribute to literature of the relevant field. Articles, which are descriptive, expect for the stated parameters in the “Publication Ethics and Evaluation Process” or which are repetitive in their field, will not be taken into evaluation. Articles based on presentations submitted in scientific meetings may be accepted for evaluation, provided that they have not been published in the proceedings of the meetings and that the authors inform the editors so.

The ethical principles and publication policy of the *Güvenlik Stratejileri Dergisi* have been prepared in accordance with the guidelines and policies published by the Committee on Publication Ethics (COPE). Detailed information on publication principles, relations with authors and relations with referees can be found under the relevant sections on the website of our journal.

If the articles submitted via <https://dergipark.org.tr/en/pub/guvenlikstrj> comply with the formatting principles presented below and is found to eligible in terms of subject/field, they are assigned to (at least two) referees who are experts in the field for review and evaluation. The authors may re-submit their articles, which are rejected by the Publication Committee, after they revise their work in accordance with the reports of reviewers. If the article is considered to be ill-revised, it is rejected and the process is over. If the article is considered to be revised properly, it is taken as a newly submitted article into the reviewing process. The reports of the referees are of advisory nature and the decision to publish is taken by the Editorial Board.

Authors, who send articles in a foreign language to the Journal, are obliged to get their work proof-read by a native speaker academic who is considered as an expert on their field and to provide an evidence of this proof-reading.

Opinions expressed in the articles published in the Journal are the personal scientific evaluations of the authors and are not, in any way, the institutional views or opinions of their own organizations/institutes or of the Atatürk Strategic Studies and Graduate Institute or the Turkish National Defence University. The authors whose articles have been published in the *Güvenlik Stratejileri Dergisi* are considered as natural peer-reviewers of the Journal and they are obliged to perform a peer-review at least once upon the request of the Editors.

Formatting Principles for Articles

1. The publication language of *JGüvenlik Stratejileri Dergisi* is Turkish. However, articles written in English, German, and French may also be published. The texts submitted shall be clear and understandable and be in line with scientific criteria in terms of language and expression.
2. The article submitted shall have minimum of 6000 words and maximum of 10,000 words including abstract, summary, bibliography, and footnotes. The articles which are below the minimum or above the maximum counts of words are returned to the authors without being evaluated.
3. The articles shall be submitted with the abstract no longer than 200 words and five keywords. The abstract shall include purpose, method, hypothesis/question, and findings of the article and present the conclusion reached in the article shortly. While writing the abstract, the author shall comply to the rule of “one short and two long sentences”. (In the articles written in German or French, abstracts and keywords in Turkish and English shall be added, as well as the abstract and keywords in the original language of the article.) The article shall also have a summary 750-1000 words at the end of the text. The summary shall include the points and arguments, which are considered to emphasize and the general outline of the article, in addition to the points pointed out in the abstract. In the articles written in Turkish, the aforementioned extensive summary shall be in English. For articles written in English, extensive summary shall be written in Turkish. The articles written in German or France, the extensive summary shall be written in both English and Turkish.
4. Articles submitted to the *JGüvenlik Stratejileri Dergisi* shall be written using the program Microsoft

Word in 11 font size in the text and 9 font size in the footnotes. Paragraph properties of the text shall be aligned and line spacing of 1.5 line and paragraph properties of the footnotes shall be aligned and line spacing of 1 line. The page numbers shall be at the bottom of the page.

5. Name of the author shall be placed under the title of the article; their title, place of duty and e-mail address shall be indicated in the footnote with (*) in 9 font size. Footnotes for other explanations shall be provided in numbers at the bottom of the page. The article shall have two-level subheadings and these subheadings shall be written bold and numbered (except for introduction and conclusion).

6. Citations in the text shall be shown with double quotes (“...”) and citations with more than three lines shall be written as a new paragraph as an inward, singled spaced and aligned paragraph. Citations within citations shall be shown with a single quote (‘...’). The words to be emphasized within the text shall not be written in bold or underlined but shall be written with double quotes (“...”).

7. The citations shall be made according to guidelines presented below. Articles, which do not comply with these guidelines, will be rejected directly.

8. Multiple references for the same publication shall be made by fully complying the guidelines below in the first reference and then by using the surname and the shortened name of the study. For multiple references in subsequent footnotes, the phrase “ibid” shall be used.

9. The citations in the shall be written as follows:

9.1. Books: name and surname of the author, name of the book, (volume number, if any), (translator, if any), publishing house, place of publication, date of publication, and page number shall be given in order in accordance with the following examples.

1 Morris Janowitz, *The Professional Soldier: A Social and Political Portrait*, Free Press, New York, 1964, p. 210.

2 John J. Mearsheimer and Stephen M. Walt, *The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy*, FSG Adult, 1st edition, New York, 2008, p. 92.

3 Mustafa Aydın, Mitat Çelikpala et al., *Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe*, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2015, p. 79.

4 Janowitz, *The Professional Soldier*, p. 155.

5 Ibid, p. 156.

9.2. Articles: name and surname of the author, “name of the article” (translator, if any), name of the periodical, date of publication, number and volume, page number of the reference shall be given in order in accordance with the following examples. For the reference to the encyclopedia articles, same rules apply.

Adam Grissom, “The Future of Military Innovation Studies”, *Journal of Strategic Studies*, 29:5, 2006, p. 910.

Özlem Durgun and Mustafa Caner Timur, “Savunma Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Analizi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 54, 2017, p. 119.

Lütfi Sürücü, Fehiman Eminer and Murat Sağbaş, “The Relationship of Defense Expenditures and Economic Growth Examples of Turkey and China (2000-2020)”, *Journal of Security Strategies*, 18:41, 2022, p. 175.

In the articles with four or more authors, the names are abbreviated after the first author, as “Gültekin Yıldız et al.”.

Chapters/articles in edited books and proceedings books:

Engin Avcı, “Ceza Adalet Sistemi Çerçevesinde Şiddet İçeren Radikalleşmeyle Mücadele: Terörist Rehabilitasyonu ve Yeniden Topluma Kazandırma”, Gökhan Sarı & Cenker Korhan Demir (eds.), *Uluslararası Güvenlik Kongresi, Kuram, Yöntem, Uygulama*, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Yayınları, Ankara, 2019, s. 433.

Online articles:

George F. Kennan, “The Sources of Soviet Conduct”, *Foreign Affairs Magazine*, July 1947, <https://www.foreignaffairs.com/articles/russian-federation/1947-07-01/sources-soviet-conduct>, accessed 21.11.2019.

Kaan Kılıç, “Türk Hava Sanayinin Gelişiminde Polonyalıların Etkisi”, <https://savasarastirmalari.com/turk-hava-sanayinin-gelisiminde-polonyanin-etkisi/>, accessed 21.05.2022.

“War in Ukraine”, www.internetkaynak.com, accessed 10.05.2022.

9.3. Theses/dissertations: no italics shall be used for the titles of the unpublished theses/dissertations. Name and surname of the author, title of the thesis/dissertation, degree of the thesis/dissertation, institution or institute to which it was submitted, place and date, page number shall be given in accordance with the following example.

Tolga Öz, Reverse Logistics and Applications in the Defense Industry, Unpublished Master’s Thesis, Dokuz Eylül University, İzmir, Turkey, 2007, p.60.

10. Attachments shall be presented at the end of the text and brief information as to the content and source of the document shall be presented at the bottom of it. Tables and figures (including graphics) may be presented within the text of the article as well as in the attachments. If they are to be presented within the text of article, tables, figures, and graphics shall be numbered in their own order (such as Table 1, Figure 2, etc). The number of the table or figure and the introductory title regarding the content of it shall be given at the bottom of the table or figure centered. If citations are made for tables, figures, graphics and pictures, the sources of the citations shall be given with a footnote.

11. Resources shall be sorted alphabetically in a bibliography at the end of the article. Internet sources shall be added at the end of the bibliography. The entries of the bibliography shall be written by putting the surname of the author first (IN CAPITAL LETTERS) and then name of the author; then all the other information of the sources shall be included as done in the references.

REFERENCES SAMPLE:

REFERENCES

Archival Sources (If available)

The referencing rules of the relevant archive should be taken into account.

Published Works

Book

YILDIZ Gültekin (2021). *Osmanlı Devleti’nde Askeri İstihbarat*, Yeditepe Yayınları, İstanbul.

SCHELLING Thomas C. (2008). *Arms and Influence*, Yale University Press, Revised edition, New Haven.

YILDIZ Gültekin (ed.) (2017). *Osmanlı Askeri Tarihi: Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri 1792 – 1918*, Timaş Yayınları, İstanbul.

MEARSHEIMER John J. and WALT Stephen M. (2008). *The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy*, FSG Adult, New York.

SCHMITT Carl (2018). *Kara ve Deniz*, (trans. Gültekin Yıldız), Vakıfbank Kültür Yayınları, İstanbul.

Book Chapter

İNALCIK Halil (2002). “Barbaros’tan İnebahtı (Leponto)’ya Akdeniz”, Bülent Arı (ed.), *Türk Denizcilik Tarihi*, T.C. Başbakanlık Denizcilik Müsteşarlığı Yayınları, Ankara, 141-154.

BALZACQ Thierry and DOMBROWSKI Peter J. (2019). “Introduction Comparing Grand Strategies in the Modern World”, Thierry Balzacq, Peter J Dombrowski ve Simon Reich (eds.), *Comparative Grand Strategy: A Framework and Cases*, Oxford University Press, Oxford, 2019. 1-21.

Article

GRISSOM Adam (2006). “The Future of Military Innovation Studies”, *Journal of Strategic Studies*, 29:5, 905-934.

ARQUILLA John ve FREDRICKSEN Hal (1995). “Graphing’ an Optimal Grand Strategy”, *Military Operations Research*, 1:3, 3-17.

KALELİOĞLU Uğur Berk (2022). “Alman Askeri Sosyolojisi: Gelişim, Kurumsallaşma ve Sınırlılıklar”, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 18:41, 201-224.

Doctoral Dissertation/Master’s Thesis

ATEŞ Barış (2014). Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Askeri Değişim: NATO Orduları ve Türk Silahlı Kuvvetleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz, *Doctoral Dissertation*, Gazi Üniversitesi, Ankara.

KİBAROĞLU Mustafa (1996). The Nuclear Non-Proliferation Regime at The Crossroads: Strengthening or Uncertainty, *Doctoral Dissertation*, Bilkent Üniversitesi, Ankara.

Web Page

KENNAN George F. (1947). “The Sources of Soviet Conduct”, *Foreign Affairs Magazine*, <https://www.foreignaffairs.com/articles/russian-federation/1947-07-01/sources-soviet-conduct>, erişim 21.10.2023.

CHARAP Samuel ve PRIEBE Miranda. “Avoiding a Long War: U.S. Policy and the Trajectory of the Russia-Ukraine Conflict”, *RAND Report*, Ocak 2023, https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/perspectives/PEA2500/PEA2510-1/RAND_PEA2510-1.pdf, erişim 21.10.2023.

KILIÇ Kaan. “Türk Hava Sanayinin Gelişiminde Polonyalıların Etkisi”, <https://savasarastirmalari.com/turk-hava-sanayinin-gelisiminde-polonyanin-etkisi/>, erişim 21.05.2022.

“War in Ukraine”, www.internetkaynak.com, erişim 10.05.2022.

